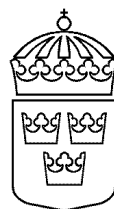

Riksdagens protokoll

2001/02:77

Onsdagen den 6 mars

Protokoll
2001/02:77

Kl. 9.00 – 18.02
19.00 – 20.56

---

1 § Ledighet, m.m.

Talmannen meddelade att *Thomas Julin* (mp) ansökt om fortsatt sjukledighet under tiden den 16 mars–15 april.

Kammaren biföll denna ansökan.

Talmannen anmälde att *Lotta N Hedström* (mp) skulle fortsätta att tjänstgöra som ersättare för Thomas Julin.

2 § Hänvisning av ärenden till utskott

Föredrogs och hänvisades
Motioner
2001/02:Fi17 och Fi18 till finansutskottet

3 § Förnyad bordläggning

Föredrogs och bordlades åter
Konstitutionsutskottets betänkande 2001/02:KU13
Näringsutskottets betänkanden 2001/02:NU10 och NU11
Utrikesutskottets betänkanden 2001/02:UU6 och UU7
Justitieutskottets betänkande 2001/02:JuU10
Lagutskottets betänkanden 2001/02:LU12, LU14 och LU15

4 § Allmännyttiga bostadsföretag, m.m.

Föredrogs
bostadsutskottets betänkande 2001/02:BoU4
Allmännyttiga bostadsföretag, m.m. (prop. 2001/02:58).

*Allmännyttiga bostads-
företag, m.m.*

Anf. 1 CARL-ERIK SKÅRMAN (m):

Fru talman! Det är inte så länge sedan vi diskuterade de här frågorna. Närmare bestämt var det i går kväll klockan halv 10 som vi kom in på de frågor som dagens ärende behandlar. Det var efter att journalisterna se-

dan länge gått hem, ätit middag och lagt sig att sova och i övrigt haft det trevligt. Man kan ändå hoppas att den dramatik som det här ärendet bjuder på ska kunna väcka ett visst intresse. Det saknas minnsann inte dramatik.

I det här ärendet har vi bl.a. anledning att förmoda att en majoritet av riksdagens ledamöter med grumliga motiv i bakgrunden ska komma att vällustigt tafsa på grundlagen. Det går också lätt att föreställa sig hur det vattnas i munnen på en del partistrateger inför tanken på att få våldföra sig på den kommunala självstyrelsen. Föreställningen är mycket osmaklig, men den lämpar sig som sagt för en snaskig tidningsartikel.

En något mindre klandervärd del av propositionen är kanske att regeringen föreslår att ett större administrativt system ska införas för klassificering av bostadsföretag som allmännyttiga och icke allmännyttiga. Den är mindre klandervärd, men det finns anledning att klandra en sådan här onödig administrativ omgång i alla fall.

De två skilda företagstyperna har inte givits någon rättsverkan i den proposition som nu föreligger. Vad ska man då ha skillnaderna till? Det hade väl varit enklare och lättare att förstå om regeringen helt enkelt hade föreslagit att kommunerna inte får försälja sina bostäder eller bostadsföretag – punkt slut. Det är ju det som tycks vara det avgörande motivet för den här propositionen. Men så enkelt får det inte bli.

Motivet för den förvillande omgången anges inte. Vi kan bara gissa och försöka analysera. Vad menar egentligen regeringen med det som sägs i propositionen, dvs. att ”behovet av allmännyttiga bostadsföretag och särskilt kommunala bostadsföretag är således också i fortsättningen av grundläggande betydelse i den svenska bostadspolitiken”?

Dessvärre är det ganska mörka och tveksamma motiv som uppenbarar sig vid försök till analys. Men de är inte på något sätt oförenliga med regeringens ambitioner – tyvärr, skulle jag vilja säga. Maktambitionerna för det bärande regeringspartiet är alltför tydliga i det här fallet.

Men, fru talman, jag är en positiv och vänlig människa. Jag har i bästa avsikt försökt leta efter godtagbara skäl för att det skulle kunna vara motiverat att så till den grad värna om de kommunala företagen att grundlagen och den kommunala självstyrelsen måste trampas på.

Det sägs i propositionens inledning att de kommunala bostadsföretagen behövs för att klara bostadsförsörjningen. Motivet är sympatiskt. Vi vill väl alla att bostadsförsörjningen ska klaras. Men kommunala bostadsföretag har knappast visat sig vara en garanti för att bostadsförsörjningen klaras.

Den situation vi hade i Stockholm, exempelvis, under den socialdemokratiska majoritetsperioden ledde till att det stora kommunala bostadsföretaget i stället blev förutsättningen för att bostadsförsörjningen skulle avstanna och alla bostadsföretag skrämmas bort från att bygga bostäder. Vi känner alla till hur de politiska besluten i det kommunala bostadsföretagets styrelse ledde till förlamning i bostadsbyggandet.

Inte heller bostadsförsörjningen i glesbygden har klarats när de 42 500 tomma lägenheterna förväntas kosta uppåt 30 miljarder på grund av långsiktiga felsatsningar. Vem har gjort dem? Jo, det är de kommunala bostadsföretagen.

Det stämmer inte alls med motivet att man genom kommunala bostäder skulle få en effektivare bostadsmarknad. På vilket sätt är bostadsbris-

ten i våra storstäder och överskottet av bostäder i glesbygden ett argument för att bostadsmarknaden blir effektivare på grund av de kommunala bostadsföretagens existens? Vem har byggt de överflödiga bostäderna? Har de kommunala bostadsföretagen, oavsett politisk ledning, eliminerat bostadsbristen? Nej, det har de inte alls.

Det sägs att de kommunala bostadsföretagen garanterar att det byggs så billigt som möjligt. Men Hyresgästföreningen har med hjälp av SCB-data visat att det faktiskt kostar mellan 34 och 49 % mer att bygga bostäder i de kommunala bostadsföretagens regi. Det kostar exempelvis i Stockholm ca 13 000 kr per kvadratmeter att bygga bostäder i privata företags regi, medan det kostar ca 19 000 att bygga i de kommunala bostadsföretagens regi, vilket har föranlett Hyresgästföreningen att uttala att det kan finnas både ineffektivitet och otillbörligt samarbete bakom siffrorna.

Det sägs, som sagt, att de kommunala bostadsföretagen garanterar att det byggs så billigt som möjligt, men det visar dessa siffror att de inte gör.

Man kan fråga sig om de kommunala bostadsföretagen har varit en förutsättning för ett kvalitetsmässigt bra byggande. Ibland har man byggt bra; det ska inte förnekas. Men miljonprogrammets misslyckande stod huvudsakligen de kommunala bostadsföretagen för.

Vem påstår då att de kommunala bostadsföretagen är så bra? Är de verkligen så nödvändiga? Det är viktiga frågor, för svaren kan visa för vilka de kommunala företagen är viktiga. Det kan ge en antydning om vad som egentligen är motivet för att ställa sig över både grundlag och ekonomi för att bevara de kommunala företagen intakta och förbjuda kommunerna att sälja sina fastigheter.

Det är inte så svårt att avgöra vilka de främsta försvararna är. Kammararens ledamöter vet mycket väl hur den bilden ser ut. Är dessa grupper de som har nytta av de kommunala bostadsföretagen? De brukar ju inte så ofta bo i de kommunala bostadsföretagens vanliga lägenheter. Hur anser sig dessa grupper ha nytta av de kommunala bostadsföretagen?

Kammararens ledamöter har förmodligen även den bilden mycket klar för sig. Det är väl så att ett ömsesidigt beroende har etablerats – ett beroende för vilket de kommunala bostadsföretagen är en nödvändig förutsättning.

När ett kommunalt bostadsföretag inte längre går att motivera med bostadsargument hotas denna ömsesidiga nytta. Då kommer kraven på att de kommunala bostadsföretagen till varje pris måste överleva, även om det leder till att grundlagen blir överkörd och den kommunala självstyrelsen i stora stycken offras. Egennyttan ljuger nämligen inte, har mina socialistiska vänner lärt mig. Så tycks det vara även i det här fallet.

Vad betyder hyresgästernas önskemål om att få överta sitt hyreshus och bilda bostadsrätt när det gäller att bevara basen för den socialdemokratiska maktstrukturen? Snabbt blir det största synd att Stockholms stad säljer 10 000 lägenheter till de boende i dessa lägenheter, trots att socialdemokraterna i Stockholm sålde 9 000 lägenheter till vanliga privata storfastighetsägare under förra mandatperioden. Den socialdemokratiska majoriteten i Svenska Bostäders styrelse sålde snart sagt varje hyresrätt i Salems kommun i det svepet.

Är det verkligen viktigt att man inte säljer till de boende? Hur blir det nästa gång Socialdemokraterna till äventyrs får leda en majoritet i de stora kommunerna? Vilka moraliska direktiv gäller då? Av den föreslagna lagtexten i förslaget till lagstiftning kan inte med säkerhet detta utläsas, vilket remissorgan av olika juridisk dignitet har konstaterat. Detta framgår också av propositionen.

Den socialdemokratiska hållningen i denna fråga saknar moral. Det enda viktiga är uppenbarligen att kunna bevara ett av de viktigaste underlagen för makten. Det är det verkliga underliggande mörka och oacceptabla motivet.

Förslaget till permanent stopplag är både uselt till sitt syfte och uselt till sin tekniska utformning.

Fru talman! Jag ställer mig bakom de moderata yrkandena i detta ärende men vill bara yrka bifall till den första av våra reservationer.

Anf. 2 ULLA-BRITT HAGSTRÖM (kd):

Fru talman! När jag växte upp sjöng vi i skolan "Världen är så stor så stor, Lasse Lasse liten". Kanske kan det vara symbolen för de allmännyttiga bostäderna, som stod för en social service, bostäder där alla kunde bo, också de mindre bemedlade. Nu har Lasse blivit stor och världen blivit liten. Allmännyttan håller nu på att utvecklas till en stat i staten. Detta är sista minuten att vädja till riksdagen att inte fatta ett beslut om särskild lagstiftning för kommunala bolag. Ytterligare ett statligt ingrepp i den kommunala självstyrelsen är på gång.

När den i dag bristfälliga konkurrenssituationen ytterligare försämras snurrar den onda cirkeln runt och den enskildes val av bostad hämmas ytterligare. Förslaget om en lag för allmännyttiga bostadsföretag är ett slag i luften. Det kommer inte att leda till nya bostäder. Det handlar om klåfingrighet och brist på respekt för den kommunala självstyrelsen.

De kommunala bolagen är viktiga för den enskildes valfrihet när det gäller boende. Tillgången till bra och förhållandevis billiga hyresrätter är nödvändig för varje kommuns bostadsförsörjning. Många kommunala bolag tar dessutom ett aktivt ansvar för tryggheten i området och för hyresgästernas sociala välbefinnande.

Det kommer också i framtiden att finnas behov av ett allmännyttigt bestånd i våra kommuner, men det ska alltid vara kommunen själv som avgör hur mycket eller hur lite av bostadsbeståndet som ska vara i det allmännas ägo. Kommunala bostadsbolag får heller inte ges förutsättningar att dominera på ett sådant sätt att mindre fastighetsägare blir undanträngda. Kommunernas ansvar för bostadsförsörjningen innebär inte att kommunen själv behöver äga och förvalta ett bostadsföretag för att t.ex. tillgodose sociala behov. Vi kristdemokrater vill dock starkt betona kommunernas ansvar för att tillgodose möjligheten till bostad för alla. Bostaden måste ses som en social rättighet.

Betänkandet om allmännyttiga bostadsföretag innehåller en ny lag för allmännyttiga bostadsföretag. Detta säger Kristdemokraterna nej till. Lagen behövs inte. För tids vinnande nöjer jag mig med att yrka bifall till vår gemensamma borgerliga reservation, nr 1 under punkt 1. Ställnings-taganden om de kommunalt ägda bostadsföretagen måste göras i kommunerna, mot bakgrund av förhållanden i det enskilda fallet och på det sätt den demokratiskt valda kommunmajoriteten, liksom majoriteten i

företagets styrelse, finner lämpligt. Det är på den lokala nivån man bäst känner behoven och förutsättningarna.

Fru talman! Vi hade i går en intressant debatt om bostäder i Falköpings kommun. Det är en kommun med bostadsöverskott. Denna kommun har ingen nytta av vad vi beslutar här och nu. Lagen bakbinder de kommuner som har bostadsöverskott. Det finns i dag ca 30 000 vakanser i Sverige och 200 kommuner i balans eller inne i en befolkningsminskning. Jag anser att kommunalt förtroendevalda måste erkännas som myndiga av riksdagen. Andra stödformer måste till så att kommunerna själva kan planera långsiktigt. Här vore det mycket bättre att ta bort fastighets-skatten eller överväga en sänkning av förvaltningsmomsen. Skatt på tomma lägenheter bör inte alls förekomma.

Lagrådet har påpekat att det är otillfredsställande att tillskapa ett administrativt system för att godkänna företag när detta inte leder till några egentliga rättsverkningar. Kriteriet för vägran av tillstånd som anges i lagförslaget är otydligt. Det kommer att bli mycket av subjektiva bedömningar.

Fru talman! Det enda vägskalet statsrådet Lars-Erik Lövdén tycks stanna upp vid är vänstersvingen att införa särskilda likvidationsregler för de allmännyttiga bostadsföretagen. Förslaget var helt oacceptabelt eftersom det skulle innebära en negativ särbehandling av alla privata fastighetsföretag. Ekonomiskt sunda företag skulle tvingas i konkurs helt i onödan. Det är inte sådana förslag som behövs för att hyresmarknaden ska fungera bättre. Nya bestämmelser måste självfallet behandla privata och kommunägda företag lika.

Betänkandet innehåller en ändring i hyreslagen. Denna säger vi nej till. Det är som att leka med elden, att stifta lagar som man inte vet hur många andra fastigheter de bränner ned, fastigheter som inte kan överleva genom att påverkan på hyressättningen försväras. Effekterna är inte analyserade. De i lag allmännyttiga bostadsföretag som kommunerna inte har bestämmande inflytande över kommer att förlora sin hyresledande roll. Kommunerna blir ensam beslutsmakt om hyrorna. Utrymmet för subjektiv hyressättning är för stort. Hyrorna måste sättas enligt normen. Det är enligt vår mening viktigt att bruksvärdesprincipen tolkas på det sätt den var avsedd att tolkas.

Hyresnormeringens förenlighet med EG-rätten är inte klarlagd. Det kan inte vara förenligt med EG-rätten att endast kommunala bostadsföretag ska vara hyresnormerande enligt hyreslagens bruksvärdesregel § 55. Om ett kommunalt bolag erhåller någon form av subventioner och dessutom är hyresnormerande snedvrids konkurrensen. Vad kommer statsrådet Lövdén att säga till de kommuner som direkt eller indirekt ger stöd till det egna företaget och därmed snedvrider konkurrensen?

En korrekt prissättning är en nödvändig förutsättning för att man ska kunna använda ett allmännyttigt bostadsföretags lägenheter i en jämförelseprövning. För att undvika konkurrenssnedvridning måste kommunen i sina ägardirektiv göra klart att det kommunägda bolaget måste drivas affärsmässigt så att konkurrensen inte snedvrids. Varför har Lars-Erik Lövdén inte utrett överensstämmelsen med EG-rätten?

Det mest stolliga i dagens beslut är att länsstyrelsen ska ge godkännande om aktier eller andelar i ett bostadsföretag har en sådan omfattning att kommunens eller ett kommunalt företags bestämmande inflytande

över bostadsföretaget upphör eller vid överlåtelse av hela eller delar av ett kommunalt företags bestånd av bostadslägenheter. Vi riskerar att få subjektiva bedömningar.

Fru talman! Det stora felet är att det saknas incitament att producera nya hyresrätter. Skatterna är alldeles för höga. Konkurrensen är obefintlig. De mindre byggherrarna kommer inte fram. Planeringen har lämnat mycket att önska.

Jag har i januari 2001 tagit upp denna fråga med konkurrensminister Ulrica Messing. Vi kristdemokrater anser att Byggekostnadsforum inte skulle ha placerats inom Boverket utan hos Konkurrensverket. Vad som nu hänt är att en byggkommission tillsatts som inte ska redovisa något förslag förrän efter valet, den 15 oktober.

Det svar jag fick från Ulrica Messing den 28 februari är att en utredning ska tillsättas före sommaren med uppgift att se över plan- och bygglagen. Den förväntar vi oss en del av. Det är verkligen på tiden. Men den kommer först efter revisorernas kritiska skrivelse, beställd av bostadsutskottet, och riksdagsdebatten efter den. Vill inte Lars-Erik Lövdén ta denna debatt i valrörelsen?

Betänkandet handlar också om kommunernas bostadsförsörjningsansvar. Vi kristdemokrater motsatte oss inrättandet av lagen om kommunernas bostadsförsörjningsansvar, som trädde i kraft den 1 januari 2001. Vi tycker fortfarande att detta regelverk är en onödig inskränkning av den kommunala självstyrelsen. Stödet ska riktas till den enskilde. Socialtjänstlagen ska garantera bostaden som en rättighet åt den enskilde.

Bostaden och uppväxtmiljön är ett av de fyra hjulen på vagnen med vård, skola och omsorg som blivit en följetong i svensk valpropaganda. Ändå kan man räkna den text och den debatt som gäller för bostadspolitiken i promille av debatten om man bortser från Stockholm. I ett särskilt yttrande till Allbokommitténs utredning tog jag upp att det är lämpligt att kommunerna i översiktsplaneringen också behandlar boendeplanering.

Fru talman! Det förslag vi i dag beslutar om är en panikåtgärd från regeringens sida, som nu ett antal gånger lovat att upphäva stopplagstiftningen. Trots det upphävs den inte. Genom andra meningens i tredje punkten av övergångsbestämmelserna används bestämmelser om aktieägartillskott och utdelning t.o.m. den 30 juni 2003. En stopplag som sägs upphöra upphör alltså inte. Givetvis ska en stopplag upphävas till alla delar. Eller hur, Lars-Erik Lövdén?

Kristdemokraterna anser också att det är fel att en myndighet ska köpa och sälja fastigheter. Allmännyttans kostnader för tomma lägenheter anges till 29 miljarder fram till år 2010. Vi ifrågasätter att det statliga bolaget Vasallen AB i stor utsträckning förvärvar kommunala bostadshus med syftet att utveckla eller avveckla. Vasallen kan agera på bostadsmarknaden med dumpade priser. Kommunerna förlorar kontrollen över de lokala bostadsmarknaderna. Konkurrenssituationen för privata värdar försämras.

Vi ifrågasätter rimligheten i att det kommunala företaget får statligt riskkapital. Om staten ska ha en del lägenheter och kommunerna en del känns det som att vi är tillbaka till Fattigsverige och Frödings Äkten-skapsfrågan.

Men, Maja du, Maja du, var ska vi ta 't?
Jag är för fattig och du är för lat!
Du går på roten och jag går på stat!
Erk du!
Maja du!
Var ska vi ta 't!

Jag får väl författa nästa vers.

Jo, Maja du, Maja du, så ska vi ha 't
Länsstyrelsen ska tala om vem som ska ha 't
Blir vi ej överens, så får Boverket ta 't!
Erk du!
Maja du!
Så vill regeringen ha 't!

Anf. 3 RIGMOR STENMARK (c):

Fru talman! I det betänkande som vi nu diskuterar föreslås en ny lag för allmännyttiga bostadsföretag. Centerpartiet sade redan i den utredning som föregått ställningstagandet nej till en ny lag och nej till att favorisera en speciell boendeform i Sverige. Vi yrkar avslag på det även i dag. Jag yrkar bifall till reservation 1.

Var och hur vi vill bo beror på våra olika önskemål och behov. De skiftar avsevärt människor emellan. De skiftar också över levnadscykeln. Därför är Centerpartiets mål att skapa tillgång till en mångfald av boendialternativ och även att göra det möjligt att välja bostadsort.

Rätten till en god bostad till rimliga kostnader garanterar livskvalitet. Det är en del i välfärden. Därför måste det skapas rimliga boendekostnader och krav på ett hållbart ekologiskt tänkande i byggprocessen.

Bostadspolitik och samhällsplanering bottnar direkt i de sociala aspekterna i människors vardag. Det handlar om möjligheten att finna en bostad då man t.ex. är ung och ska flytta hemifrån eller studera på en annan ort, upplevelsen ibland av segregation och utanförskap, känslan av trygghet i andra fall men dessvärre också av otrygghet i bostadsområdet.

Bostadspolitik handlar inte bara om kronor och ören utan även om att utveckla den typ av samhälle som vi vill ha. Det är ett samhälle med neutralitet mellan olika boendeformer, mångfald i upplåtelseformerna, och möjligheten att få ett arbete på den plats där man önskar bo.

Fru talman, ärade bostadsutskottskolleger och bostadsministern! Vi i bostadsutskottet borde samla oss kring en helhetssyn för människors boende i hela Sverige i stället för att som i detta betänkande ensidigt ta fram en boendeform och favorisera den. Det gagnar inte invånarna i vårt land.

I regeringsformen har vi redan en rättighetslagstiftning. ”Det ska särskilt åligga det allmänna att trygga rätten till arbete, bostad och utbildning samt att verka för social omsorg och trygghet och för en god levnadsmiljö.” Lagen finns där. Det gäller mer att se till att den efterlevs i stället för att forma en ny speciallag för allmännyttiga bostadsbolag.

Kommunerna har ett tydligt ansvar för bostadsförsörjningen. Låt dem ta det ansvaret fullt ut. Varför litar inte Socialdemokraterna på kommunalpolitikerna i den frågan?

Centerpartiet inser, som alla ni andra i denna kammare, att det i dag råder obalans mellan upplåtelseformerna. Det handlar om att äga eller hyra sin bostad, att bo i villa eller lägenhet.

Fru talman! Det finns för få hyresrätter i de expansiva områdena i Sverige medan det på andra håll finns outnyttjade bostäder. Det råder man inte bot på med en ny lagstiftning som leder till att den s.k. allmännyttan får en särställning.

Centerpartiet anser att det är väldigt viktigt att allmännyttiga bostadsföretag får möjlighet till samma villkor som andra upplåtelseformer. Centerpartiet anser att det ska råda lika villkor. Det ska finnas ett neutralitetstänkande från statens sida till de olika boendeformerna.

Staten har sin del i boendepolitiken. Med denna särskilda lag som Socialdemokraterna nu driver igenom riskerar man att krama ihjäl sin skyddsling. Det är ett farligt grepp, bostadsministern, om man vill värna något.

Centerpartiet anser att allmännyttiga bostadsbolag är en tillgång i mångfalden av boendeformer. De fyller en viktig funktion. De erbjuder en boendeform som garanterar att det finns hyreslägenheter till rimliga kostnader för den som inte vill eller inte har råd att äga sin bostad.

Men allmännyttans normerande funktion när man fastställer hyran – det som kallas bruksvärdessystemet – passar inte in på dagens bostadsmarknad. Inga bostäder byggs om hyresnormerna tvingar fastighetsägaren att ta ut en hyra som inte täcker byggkostnaderna. Centerpartiet efterlyser därför en förändring mot större flexibilitet i det nuvarande bruksvärdessystemet. Låt även de privata bostadsföretagen bli en fullvärdig part i hyresförhandlingarna. Tillsammans med ett starkt besittningsskydd för hyresgästen handlar det om att reformera bruksvärdessystemet, inte om att införa marknadshyror.

Fru talman! Ett av Centerpartiets centrala budskap är att den kommunala självstyrelsen ska stärkas i förhållande till staten. Demokrati betyder för Centerpartiet närhet till beslut, inte avstånd.

Nu föreslår Socialdemokraterna att om kommunen önskar överlåta sitt bostadsbolag på ett sådant sätt så att kommunens bestämmande och inflytande över bolaget upphör måste det godkännas av regeringens förlängda arm länsstyrelsen. Kommunpolitikerna får alltså en förmyndare och måste ha tillståndsplikt av länsstyrelserna.

Regeringens förslag om en ny lag för allmännyttan är återigen ett tydligt exempel på hur beslutsfattandet ska inskränkas och beslut ska fattas långt ifrån kommunmedborgarna. Det är inte underligt att statsministern får namnet Rikskommunalråd.

Förslaget att regeringen via länsstyrelsen ska ha insyn i och kontroll över kommunpolitikernas lagstadgade rätt att fatta beslut på sina invånares vägnar avstyrks från vår sida. Det är mycket illavarslande beslut i ett demokratiskt modernt land, som Centerpartiet önskar att Sverige även ska få vara i fortsättningen.

Man låter med detta förslag förstå att i hela landet, i alla kommuner, ska den vänsterstyrda politiken vara rådande. Detta gör man trots att, fru talman, man borde ha kunskap om att bostadssituationen i vårt land är helt olika. Det handlar inte bara om bostadspolitik i Stockholm, som några tycks tro.

Bostadsmarknaden i vårt land är inte betjänt av centrala direktiv. Nej, det behövs i stället möjligheter till skraddarsydd lösningar som passar väl i varje enskild kommun.

Fru talman! Samtidigt som regeringen vill hindra kommunerna att själva genomföra de förändringar för bostadsbolagen som de anser vara nödvändiga, föreslås att en ny myndighet ska inrättas med uppgift att ge fortsatt statligt stöd till omstrukturering av kommunala bostadsbolag. Vari ligger rimligheten att Socialdemokraterna först hindrar kommunerna att genomföra något för att i nästa ögonblick med hjälp av statliga medel hjälpa dem ur den ekonomiska knipa man själv har försatt dem i? Det är väl ändå en politisk kullerbytta?

Centerpartiet yrkar avslag på även detta förslag.

Sist, fru talman, finns det glädjande nog förslag som vi i Centerpartiet kan yrka bifall till, nämligen det förslag som har bäring på den kooperativa hyresrätten, som nu blir en permanent boendeform. En begäran från Centerpartiet kommer därmed att bifallas. Tack för det.

Anf. 4 YVONNE ÅNGSTRÖM (fp):

Fru talman! Folkpartiet står bakom alla reservationer i betänkandet utom två, dvs. nr 4 och nr 10. Men jag yrkar inte bifall till alla utan enbart till reservation 9. Jag ska inte heller gå in på alla reservationer eftersom de tidigare talarna har behandlat dem på ett utmärkt sätt.

Många av reservationerna är gemensamma för samtliga fyra borgerliga partier, vilket visar att vi har en bra och gemensam politik på området. Vi delar uppfattningen att många av de förslag som regeringen har fört fram är orimliga. Den särskilda lagen om allmännyttiga bostadsföretag kan, enligt vår mening, inte på något sätt förbättra den brist på bostäder som i dag råder i storstadsregionerna och framför allt i Stockholm. Vi tycker att det är klåfingrigt av regeringen och ett ingrepp i den kommunala självstyrelsen – som redan har framförts – att införa tillståndsplikt för försäljning av allmännyttiga bostadsföretag. Därför yrkar vi avslag på hela propositionen. Vi vet också att det förmodligen, tyvärr, inte kommer att bli något bifall, och därför har vi en del andra reservationer också.

I reservation 5 framhåller vi att allmännyttans dominerande roll på bostadsmarknaden måste brytas. Vi vill i stället ha flera alternativ, ökad konkurrens, för att hyresmarknaden ska fungera bättre. Vi anser vidare att kommuner inte ska ägna sig åt att bedriva affärsverksamhet, varken i form av bostadsbolag eller i andra bolag. Invånarnas skattepengar måste i första hand användas till skola, vård och omsorg. Det är minsann svårt att i dag få dem att räcka till det. Därför tycker vi inte att pengarna ska riskeras i olika bolagsengagemang. I stället för att stoppa överföring av bostäder till de boende vill vi se över hur man kan öka en sådan överföring.

Ett regeringsförslag som Folkpartiet har vänt sig mot mycket kraftfullt och tidigt är förslaget att avsätta 3 miljarder kronor för stöd till kommunala bostadsföretag i kris. Vi debatterade denna fråga i kammaren redan i december när regeringens tillväxtproposition behandlades. Jag och mitt parti har tagit mycket bestämt avstånd från det förslaget. Kommunala bostadsföretag som har gjort allt för att sköta sin verksamhet får givetvis inget stöd och behöver inget, medan de som har fört en låtgåpolitik, som byggt alldeles för stora bostadsbestånd utan ordentlig analys

Allmännyttiga bostadsföretag, m.m.

av behovet och sedan inte vidtagit motåtgärder i tid, får miljonbelopp. För mig förefaller detta oerhört osunt.

I Lycksele, där jag bor, har vårt kommunala bolag en mycket duktig vd, och där finns kloka politiker som i tid har gjort omstruktureringar, t.ex. genom att bygga om till äldreboende och sälja fritidsbostäder till norrmän som gärna kommer över till vårt län både sommar och vinter. I en mängd andra kommuner har man inte vidtagit några åtgärder alls, i varje fall inte i tid.

Jag är medveten om att det ibland kan ha varit svårt att förutse de stora utflyttningar som har skett och sker. Men det är också många bolag som har byggt långt in på 90-talet trots fastighetskrisen. Ska vi nu verkligen ge stöd till dessa, och hur slår det i så fall mot privatägda fastigheter? Regeringen föreslår bl.a. att det statliga bolaget Vasallen ska förvärva bostadshus i syfte att utveckla eller avveckla bostäderna. Det kan bl.a. ske genom att bostäder byggs om till lokaler för olika ändamål. Men de privata fastighetsägarna i dessa kommuner får inte ett öre till stöd, och de får en orimlig konkurrens från det allmänägda. Det är orättvist och osunt, och jag yrkar därför bestämt avslag på de föreslagna åtgärderna och därmed bifall till reservation nr 9.

Anf. 5 HELENA HILLAR ROSENQVIST (mp):

Fru talman! Till skillnad mot de talare som har varit före mig stöder Miljöpartiet merparten av de förslag som finns i detta betänkande. Miljöpartiet vill bibehålla en mångfald av boendeformer, och just nu är det hyresrätten som hotas i vissa kommuner. Det finns ett överskott av bostäder i många kommuner, och det finns ett underskott av bostäder i alltfler kommuner – storstadskommuner och högskoleorter.

Vi har fått dessa frågor belysta på flera sätt, bl.a. vid en hearing i bostadsutskottet tillsammans med företrädare från kommuner och bostadsföretag. Där var bl.a. en man som redogjorde för oss vad EG-rätten hade för betydelse i sammanhanget. Då fick vi klart för oss att det är varken vi i Sveriges riksdag, politikerna i kommunerna eller ens kommuninvånarna, som jag tycker ska ha ett starkt inflytande, som har någonting att säga till om. Jag återkommer till det. Det är EG-rätten som bestämmer vilken hyresnivå vi ska ha i landet. Det sätt att hålla hyrorna nere som vi förespråkar, med ett hyresnormerande inslag för allmännyttan, skulle då vara konkurrensnedvridande och felaktigt. Det innebär att EU har en prishöjande effekt på våra hyror som inte kan tilltala någon här – inte heller EU-anhängarna. Det är ett kraftigt åsidosättande av vårt nationella självstyre.

Om hyror som flertalet kan betala inte täcker byggkostnaderna är det möjligtvis byggkostnaderna som är för höga. Detta torde vi återkomma till. Det kan inte vara något fel i att vi försöker hålla hyrorna nere.

Jag deltog i den boendesociala beredningen och i Allbokommittén. Där fick vi tillfälle att besöka länder med *social housing*. Detta gjorde mig alltmer övertygad om finessen med den bostadspolitik vi har i det här landet. Det är bra att alla människor, även den som har lite högre inkomster, kan bo i allmännyttan och att man t.ex. inte åker ut från den typen av boende om man inte är socialbidragstagare. Det är någonting som vi alla kan ta del av – och gör i olika skeden av livet. Mångfalden i boendet är oerhört väsentlig.

Det jag vill komma fram till, bl.a. att jag kritiserar EU för att lägga sig i våra hyror, är att jag tycker att hyresgästen och, för all del, kommuninvånarna ska ha ett starkt inflytande. Vi föreslår att inflytandet ska ges med hjälp av en särskild beslutsform, som innebär att det fattas två beslut med mellanliggande val innan det görs genomgripande förändringar i det kommunala ägandet.

I 5 kap. kommunallagen stadgar 43 § att ”om inte något annat är föreskrivet, bestäms utgången genom enkel majoritet”. Det gäller alltså kommunfullmäktigebesluten. Detta att ”om inte något annat är föreskrivet” måste i rimlighetens namn innebära att man kan föreskriva annat.

Det var det vi ville göra genom att föreslå att man för så här omfattande beslut ska fatta beslut två gånger, så att man får en viss fördröjning, att demokratin får fritt spelrum och att bostadsfrågorna kommer upp till debatt ordentligt. Detta har skett genom den s.k. stopplag som vi har haft. De har verkligen diskuterats. På många ställen har partier som är företrädare här i kammaren svängt i vissa kommuner och tyckt att det kanske gått lite för långt med utförsäljning.

Risken finns alltså att framtida generationer och framtida politiska majoriteter i kommunfullmäktige blir bundna av försäljningsbeslut som har visat sig vara förhastade. Det är inte bara som att höja och sänka skatten – det kan man göra en gång om året. Att köpa och sälja sitt bostadsbestånd låter sig inte göras så lätt.

En ordning med statlig prövning av kommunala beslut är inte det mest lämpliga, tycker vi, och vi har därför en reservation på den punkten. Det är reservation nr 4, som jag härmed yrkar bifall till. Allbokommittén tyckte inte heller att det var lämpligt utan förespråkade särskilda beslutsregler.

Det rör alltså enskilda kommuninvånarens hem, och då är deras åsikter särskilt betydelsefulla. De måste ha en reell möjlighet att påverka utgången av beslutet. De ska ha tid att skapa opinion och ta initiativ till folkomröstning.

En beslutsform där man fattar två beslut i kommunfullmäktige vid två tillfällen med mellanliggande val skulle garantera att frågan lyfts fram i valrörelsen och inte göms undan i styrelserummen och kommer som en överraskning för berörda hyresgäster. Det är precis det som har hänt nu.

Därmed, fru talman, yrkar jag alltså bifall till reservation nr 4 under punkt 8.

Anf. 6 ULLA-BRITT HAGSTRÖM (kd) replik:

Fru talman! Helena Hillar Rosenqvist sade vid den utfrågning vi hade att Miljöpartiet har ett alldeles eget förslag om vilka som ska bestämma, nämligen kommuninvånarna via valet. Men nu faller Miljöpartiet platt och låter regeringen bygga en stat i staten, alltså stick i stäv mot vad Helena Hillar Rosenqvist har sagt tidigare.

Jag har en anmärkning till. Helena Hillar Rosenqvist säger att EU bestämmer våra hyror. Det är inte alls fallet, utan snarare tvärtom. Lagrådet har inte ens fått pröva EG-rätten och förbudet mot konkurrensbegränsande avtal. Konkurrens kan både sänka hyror och höja hyror. Därför är det nyttigt med konkurrens. Hyrorerna behöver inte alls stiga bara på grund av det, utan konkurrens kan också göra att hyrorerna blir lägre. Jag förstår inte riktigt Helena Hillar Rosenqvists resonemang.

Anf. 7 HELENA HILLAR ROSENQVIST (mp) replik:

Fru talman! Det är alldeles utmärkt att Kristdemokraterna tycker att hyrorna ska vara lägre. Det är bara det att de åsikter som vi har hört hittills är att allmännyttan skulle ha en prispressande effekt och att de stackars fastighetsägare som bygger inte kan ta ut de hyror som skulle täcka byggkostnaderna. Det står självfallet vem som helst fritt att sätta lägre hyror än i allmännyttan. Det är utmärkt om man kan få den konkurrensen.

Den bristande konkurrens som jag pekar på gäller byggkostnaderna, och det är där som jag ser felet. Kan man inte täcka byggkostnaderna med hyror som folk kan betala är det fel på byggkostnaderna, anser jag.

Anf. 8 ULLA-BRITT HAGSTRÖM (kd) replik:

Fru talman! Jag fick inget svar på den fråga som jag ställde om hur Miljöpartiet kan falla så platt och låta regeringen bygga en stat i staten.

Sedan gällde det allmännyttans hyresnormerande roll. Om bruksvärdesprincipen hade tolkats så som den var avsedd att tolkas har vi kristdemokrater inga problems alls. Men det finns faktiskt vissa kommuner där allmännyttan måste höja hyrorna.

I min hemkommun Skövde säger man att man skulle kunna hyra ut billigare men att man inte kan slå ut de andra företagen eftersom allmännyttan har den hyresnormerande rollen. Det här skulle vi alltså kunna diskutera länge.

Helena säger också att demokratin ska ha fritt spelrum. Men vad beslutar vi om i dag? Är det att öka spelrummet för demokratin?

Anf. 9 HELENA HILLAR ROSENQVIST (mp) replik:

Fru talman! Ja, om man med demokrati menar att de människor som närmast berörs av besluten ska ha ett rimligt inflytande över sin situation. Det är faktiskt deras hem vi diskuterar här. Sedan tycker jag inte att vi i riksdagen ska tala om för dem i Skövde hur de ska sköta sin allmännytta.

Ulla-Britt Hagström beskyllde mig för att lägga mig platt. Det skulle faktiskt kunna vara så att vi kunde få med oss fler partier på lösningen att besluten ska fattas på kommunal nivå, eftersom inte heller vi tycker att en tillståndsplikt hos länsstyrelsen skulle rädda Sveriges bostadssituation.

Att vi måste ha en lagstiftning som gäller för hela landet är självklart. Men det här betänkandet ger en klar vink om att den kommer att tillämpas väldigt olika i kommuner med bostadsbrist och i dem med ett överskott av bostäder.

Länsstyrelserna kommer inte att tvinga kommuner med bostadsöverskott att ha kvar bostäderna. Dessa kommuner ska naturligtvis hjälpas på ett eller annat vis. Sammantaget tycker jag att de förslag som kommit fram är väldigt bra. Det har haft det goda med sig att hela debatten om allmännyttan och bostäderna, och den stopplag som kommer att upphöra den sista mars, kommit upp på en hög och konstruktiv nivå. Det har dessutom medfört att en del kommuner avstått från att sälja ut allmännyttan.

Anf. 10 CARL-ERIK SKÅRMAN (m) replik:

Fru talman! Jag noterar med visst intresse att här uppenbarligen föreligger en skillnad mellan regeringen och underlydande stödparti i riks-

dagsmajoriteten. Statsrådet Lövdén hävdar att det i de här avseendena inte finns några skillnader mellan EG-rätten och den svenska rätten, medan Helena Hillar Rosenqvist menar att vi i dessa frågor lyder under EG-rätten.

Ännu mer intressant är att EU vill stoppa subventioner som kan snedvrida konkurrensen, på samma sätt som nu sker beträffande Continentals Gislavedsfabrik. EG-reglerna finns för att minska snedvridningen i konkurrensen. Vad har Helena Hillar Rosenqvist emot den, fru talman?

SCB och Hyresgästföreningen har nämligen tagit fram siffror som visar att de kommunala företagen bygger för ca 19 000 kr per kvadratmeter i storstadsområden, i det här fallet Stockholm, medan de privata bygger för 13 000 kr, dvs. 49 % mindre.

Håkan Olson, fastighetsekonom på Hyresgästföreningen säger: ”De privata byggherrarna är bättre på att pressa kostnaderna. De anlitar nog oftare mindre företag på orten och är noggrannare i upphandlingen än allmännyttan. – – – Det faktum att allmännyttan i huvudsak anlitar de tre stora byggföretagen gör att man kan fråga sig om det inte förekommer prissamarbete.”

Vad finns det, fru talman, för skäl för Helena Hillar Rosenqvist att ytterligare vilja stötta de kommunala bostadsföretagen?

Anf. 11 HELENA HILLAR ROSENQVIST (mp) replik:

Fru talman! Jag tror att jag utvecklade det i mitt första anförande, och jag ska nu svara på frågor som Skårman hade om EG-rätten.

Jag har ingen aning om vad Lars-Erik Lövdén har sagt om EG-rätten. Vi har förmodligen olika uppfattning om nyttan av att vara med i EU.

Det jag tog upp på hearingen var att vi tydligen tror att vi ska bestämma via staten och kommunerna. Jag påstod faktiskt att jag var lite blåögd i den frågan, att det är kommuninvånarna som ska få bestämma. Nu får vi höra att det egentligen ska bestämmas i ett Europaperspektiv.

Jag frågade den tillkallade experten på området rent ut om jag hade missuppfattat detta med EG. Eller är det på det viset att realistiska priser inte är vad som är realistiskt för hyresgäster att betala? Är det helt enkelt så att detta skulle ha en prisdrivande effekt? Jag ska läsa upp vad som sades vid hearingen. Alla har kunnat ta del av protokollet från denna hearing. Och det som jag sade i detta sammanhang är alldeles rätt återgivet i protokollet. Experten sade:

”Du har i grunden uppfattat mig rätt, men vi gör inte samma politiska värdering.”

Det är rätt intressant, eftersom detta är just politiska värderingar. Han säger vidare:

”Vi har gått med i EG. Det centrala i EG är att skapa en gemensam marknad där företag från alla EG-länder får en chans att på lika villkor verka på varandras marknader.”

Det är väl intressant. Men varför fungerar det inte när det gäller byggkostnaderna? Vem har intresse av att byggkostnaderna hålls så höga?

Anf. 12 CARL-ERIK SKÅRMAN (m) replik:

Fru talman! Just det. Vem är det som har intresse av att byggkostnaderna hålls så höga? Varför ska vi behöva en hel proposition och ett

riksdagsbeslut för att ytterligare skydda de kommunala bostadsföretagen mot konkurrens och ge de kommunala bostadsföretagen en hyresledande roll när det visar sig, som Hyresgästföreningen och SCB visar med sina siffror, att det kostar 49 % mer att bygga i allmännyttans regi i Stockholm än i privat regi och i övriga landet 34 % mer? Vad finns det då för skäl att ytterligare skydda de kommunala bostadsföretagen?

Anf. 13 HELENA HILLAR ROSENQVIST (mp) replik:

Fru talman! Det är ju i de kommunala bostadsföretagen där vi som har intresse av dessa frågor kan utöva ett minimum av politiskt inflytande. Jag brukar träffa de bostadspolitiker som är intresserade av dessa frågor ungefär en gång om året. De är väldigt intresserade av att höra att man ska utveckla boendeflytandet. Såvitt jag vet är det endast i dessa former som det går att ha ett sådant ägarinflytande, annars är förhållandet mellan ägare och hyresgäster lite ensidigt. Vi kommer vid behandlingen av nästa betänkande att diskutera att man ska tillföra mångfalden i boendet ytterligare ett alternativ.

Jag skulle vilja framhålla ett företag i Linköping som har visat att det går att bygga lite billigare. Detta företag är faktiskt inne även på marknaden här i Stockholm. Så det kanske fixar sig med konkurrensen på något vis. Men det är alldeles riktigt att det ska vara flera aktörer. Jag säger inte att allmännyttan har varit exemplarisk. Allmännyttan har naturligtvis varit offer för den här väldigt ensidiga byggmarknad som vi har haft. Självklart har den det. Men låt oss hoppas att man med gemensamma krafter ska komma till rätta med detta. Men det gör man inte genom att ha en ensidig privat fastighetsmarknad. Det visar sig nämligen enligt en av våra drakar att de privata hyresrätterna här i Stockholms kommun håller på att försvinna.

Anf. 14 LEIF JAKOBSSON (s):

Fru talman! Bostadspolitiken berör oss alla, och boendet är en av de mest fundamentala byggklossarna i ett gott liv. Därför måste politiken lägga sig i, sätta ramar, styra och agera när det behövs.

Det betänkande som vi nu behandlar handlar om detta. Vi socialdemokrater vill förstärka samhällets verktyg och insatser, medan de borgerliga säger nej och vill överlåta detta till marknadskrafterna som så kapitalt misslyckats under 90-talet att möta bostadsbehoven.

Vi vill införa en ny särskild lagstiftning för allmännyttiga bostadsbolag, en lag som klarar ut vad som är allmännytta och vilka regler som ska gälla. Egentligen handlar det om att fylla ett tomrum som har funnits i lagstiftningen sedan 1993 då den borgerliga riksdagsmajoriteten i stort sett avskaffade bostadspolitiken och i den vevan avskaffade möjligheten för kommunala bolag att bli allmännyttiga.

Nu handlar naturligtvis inte denna strid i grunden om huruvida denna lag ska finnas eller ej. Den handlar i stället om att vi socialdemokrater tycker att allmännyttiga bostadsbolag är en så god idé och betyder så mycket för landets hyresgäster att vi inte bara tänker se på när moderata marknadsfundamentalister i en del kommuner säljer ut de gemensamt ägda bostäderna uppbyggda under decennier och samtidigt slår undan benen för bruksvärdesystemet och därmed möjligheten att hålla hyrorna även i privata fastigheter på rimliga nivåer.

Det är en ekonomisk rensning som Moderaterna inlett i Stockholms innerstad när allmännyttiga hyresrätter omvandlas till bostadsrätter. På sikt blir det endast människor med mycket höga inkomster som kan bo i Stockholm. Är det verkligen en sådan stad som stockholmarna vill ha, och är det en sådan huvudstad som vi svenskar vill ha? Förutom att segregationen skapar spänningar och osäkerhet är en sådan politik direkt tillväxthämmande. Vem ska till slut köra tunnelbanorna, vem ska jobba i hemtjänsten, och vem ska arbeta i butikerna när boendekostnaderna överstiger löneinkomsterna? En dag kanske folket från förorterna tröttnar på att vänta på pendeltågen och hittar bättre utkomstmöjligheter på närmare håll. Då kommer ni nog att ångra att ni gjorde det omöjligt för vanligt folk att bo i Stockholm.

Fru talman! Allmännyttan är en särdeles god svensk uppfinning. Kommunen eller med denna lag även någon annan som i första hand är intresserad av att lösa bostadsproblemen bygger bostäder, förvaltar dem enligt självkostnadsprincipen, ger hyresgästerna ett stort inflytande och bidrar till jämlikheten i boendet. I stället för vinstmaximering gäller att ägaren får ut ränta på insatt kapital. Bostadsbolaget fokuserar på ett bra boende i stället för höga vinster. De hyror som dessa bolag tar ut begränsar också vad privata fastighetsägare kan ta ut för sina fastigheter. Det är ett elegant system som ger hyreskontroll utan statlig inblandning enligt våra traditioner om fria förhandlingar i Sverige.

Själv tycker jag att allmännyttan som idé är så bra att den skulle kunna användas på andra områden i samhället. Jag har väckt en motion som vi behandlade för några veckor sedan om just detta. Glädjande var att Centerpartiet och Folkpartiet stöttade min motion i en speciell reservation. Det är lite konstigt, men ska man nu förstå er på ett sådant sätt att ni vill ha allmännyttiga bolag i allmänhet men absolut inte för bostäder?

Fru talman! När de borgerliga partierna nu går till storms mot att länsstyrelsen ska pröva större försäljningar av allmännyttiga bostäder eller bostadsbolag tar man till den kommunala självstyrelsen som argument. Det är riktigt att lagen innebär att kommunerna inte kommer att ha full förfoganderätt över sina bostäder. Men det anser vi vara en rimlig ordning.

För det första är detta ett gemensamt kapital som allmännyttan representerar uppbyggt av alla landets skattebetalare, inte bara skattebetalare i den kommunen. Staten har alltså ett legitimt intresse i dessa bostäder.

För det andra är vårt hyressättningsystem uppbyggt på att det finns allmännyttiga bostäder som jämförelseobjekt när hyresnämnderna ska pröva hyresnivån vid tvister. Om allmännyttan säljs ut i hela kommuner eller stora delar försvinner också grunden för hyresnämndernas prövning. Därför är det fullt rimligt att staten tillståndsprövar sådana utförsäljningar som hotar vår nationella lagstiftning kring hyressättningen.

För det tredje är det enligt vår uppfattning en väldigt klok kommunal bostadspolitik att ha allmännyttiga bostadsbolag. Därför är det bra att det nu ställs stora krav på beslutsunderlag, konsekvensbeskrivningar och att hyresgästerna ska tillfrågas innan man säljer allmännyttan i stället för de kuppertade försäljningar i slutna styrelserum som vi sett exempel på under senare tid. Dessa krav på beslutsunderlag ger utrymme för lokal debatt och opinion att verka, ungefär som när den borgerliga majoriteten

i Malmö 1994 ville sälja ut vårt kommunala bostadsbolag men tvingades dra tillbaka förslaget efter den proteststorm som man fick möta.

Fru talman! Med den här lagen lägger vi en grund för en utveckling av allmännyttan på 2000-talet. Det handlar om klara regler, om att begränsa vinstuttaget och öppna för andra ägare samt om att lagfästa hyresgästernas rätt till inflytande. Nu fortsätter det med arbete i kommunerna för att formulera offensiva ägardirektiv i linje med lagens intentioner och använda allmännyttan i bostadspolitiken så att man kan leva upp till ansvaret för bostadsförsörjningen.

Fru talman! I betänkandet behandlas också regeringens rapportering när det gäller det fortsatta arbetet med att hjälpa bostadsföretag där det finns många tomma bostäder. Det är beklämmande att de borgerliga, alldeles särskilt Centerpartiet, inte kan tänka sig att medverka här. Egentligen handlar det ju om ett gemensamt ansvar. De här kommunerna och deras bostadsbolag tog ett mycket stort ansvar när industriföretagen behövde mer arbetskraft och därmed fler bostäder. Syftet var inte att spekulera i nya bostäder. Inte heller var det fråga om en allmänt lättsinnig inställning till bostadsbyggandet, utan det var fråga om reella krav från vår exportindustri som ville expandera. Det fanns inga privata fastighetsägare som ställde upp. I det läget träder samhället in. På det sättet byggdes många av de här företagen och bostadsbestånden upp.

Nu när omstruktureringen slår hårt mot många av de här kommunerna kan det inte vara rimligt att skattebetalarna i de kommunerna eller, ännu värre, de kvarvarande hyresgästerna ensamma ska ta den ekonomiska smällen.

Det sker en omfattande omvandling av Sverige. Den ger hög tillväxt på vissa håll och orsakar kostnader på andra håll. Vi ska solidariskt använda den tillväxt som genereras för hela landets omvandling, och vi ska solidariskt dela de kostnader som omstruktureringen medför.

Fru talman! Jag yrkar bifall till bostadsutskottets förslag i betänkandet.

Anf. 15 ULLA-BRITT HAGSTRÖM (kd) replik:

Fru talman! Leif Jakobsson, som genom sitt parti varit med och styrt i åtta år, vill fortfarande skylla på borgerlig politik och på borgerliga misslyckanden. Men felet är ju att ni socialdemokrater har byggt upp ett subventionssystem som ni sedan plötsligt har tagit bort och där ni egentligen har genomfört mycket radikala förändringar. Sedan vill ni gå tillbaka. Ni vill göra som Karl XI och ta tillbaka till Kronan. Ni vill skapa statliga myndigheter. Vasallen ska sälja, köpa och utveckla och kommer kanske att dumpa priserna på marknaden, så frågan är vem det är som verkligen kommer att misslyckas med bostadspolitiken.

Dessutom vill ni att länsstyrelsen ska bestämma, men ni har inte gett länsstyrelsen tillräckliga direktiv. Hur ska det egentligen se ut? Hur kommer de olika länsstyrelserna att agera? Kan Leif Jakobsson redogöra för vilka riktlinjer de nu har framför sig?

Anf. 16 LEIF JAKOBSSON (s) replik:

Fru talman! Först gäller det Kristdemokraternas agerande i den här frågan – och kanske inte bara i den här frågan. Det sägs mycket och det

talas mycket om ansvar, men när det kommer till kritan hamnar ni gång på gång i den moderata buren.

Nu står vi inför ett förslag som faktiskt handlar om att lägga en av de viktiga grundstenarna för en samhällelig bostadspolitik – detta för att vi faktiskt ska kunna leva upp till de krav som medborgarna har på bostäder. Jag har dock inte sett någonting från er som handlar om ett alternativ. I stället handlar det hela tiden bara om att säga nej.

I den konkreta frågan om länsstyrelsen är det så att Lagrådets formulering vad gäller lagrådsremissen – vilka kriterier som länsstyrelsen skulle arbeta efter – ledde till att regeringen i sin proposition mycket klart preciserade vad som avses. Det handlar om att det ska finnas tillräckligt många allmännyttiga bostäder i en kommun, i ett område, med varierande standard, ålder och liknande för att bruksvärdessystemet ska kunna upprätthållas. Det är detta som tillståndsprövningen handlar om. Som vi konstaterade i utskottet innebär detta en ganska restriktiv hållning till utförsäljning i många kommuner.

Anf. 17 ULLA-BRITT HAGSTRÖM (kd) replik:

Fru talman! Jag får inte riktigt svar på mina frågor. Vi kristdemokrater har aldrig sagt nej till allmännyttan. Vi värnar allmännyttan, men på lika villkor. Det behövs ingen särskild lagstiftning.

Hur ska Leif Jakobsson klara att tolka bruksvärdessystemet rätt när allmännyttan inte förmår bygga nya bostäder? Vad ska man då jämföra mot?

Vi står för subsidiaritet. Det handlar alltså om stödet till den enskilde, om att myndigförklara kommunpolitiker och om att sänka skatterna så att det går att bygga mer nya hyresrätter. Det här leder nämligen inte till nya hyresrätter, utan det leder till en krånglig lagstiftning som i stället förstör möjligheter för den enskilde och den enskildes val av boende.

Anf. 18 LEIF JAKOBSSON (s) replik:

Fru talman! Några direkta frågor från Ulla-Britt Hagström uppfattade jag nog inte, men låt mig säga så här. Den enskildes möjlighet att få en bostad är direkt avhängig att det finns bostadsföretag som producerar och förvaltar hyresbostäder. Nu tänker vi på människor som inte har ekonomiska möjligheter att själva köpa sin bostad.

Jag undrar vad detta med att allmänt uttala att det är det egna partiets allmänna uppfattning att alla ska ha "rätt" och att det ska skrivas in i en lag är värt om det inte finns några bostäder. Mot den bakgrunden är det oerhört viktigt att politiken agerar också på det här området och ser till att det faktiskt byggs bostäder och att det finns hyresbostäder till rimliga kostnader. Det är precis vad som pågår i väldigt många av landets kommuner.

Det är riktigt att vi i den här debatten blev lite Stockholmsfixerade. Det finns mycket goda exempel på allmännyttiga bostadsbolag runtom i landet som bygger nya hyresrätter, till rimliga kostnader, så det går om den politiska viljan finns.

Anf. 19 CARL-ERIK SKÅRMAN (m) replik:

Fru talman! Det påstås här att de kommunala bostadsföretagen gör det lättare för vanligt folk att bo i våra samhällen. Såvitt jag vet har soci-

aldemokraterna i Malmö kritiserat sitt eget kommunala bostadsföretag för att de bygger så dyrt. Det är inte bara i Stockholm utan uppenbarligen också i landet i övrigt som de kommunala bostadsföretagen är dyra. Inte blir det lättare att bo för vanligt folk om man bygger dyrare än det behöver vara.

Är det politiska inflytandet så viktigt att det är värt att betala ett högre pris för boendet? Är det verkligen värt det – med tanke på att det för den socialdemokratiska majoriteten var så lätt att sälja de kommunalägda bostäderna i Salem till en privat byggare?

Vad är egentligen det innersta motivet till att Socialdemokraterna så hårt slåss för att till varje pris bevara de kommunala bostadsföretagen i kommunalt ägande?

Anf. 20 LEIF JAKOBSSON (s) replik:

Fru talman! När det gäller Carl-Erik Skårmans argumentation kring försäljningen av hyresrätter i Salems kommun var det väl så att kommunen först erbjöds att köpa men att man tackade nej till den möjligheten. De bostäder som man inte ville ha sålde Stockholms kommun vidare till en privat ägare.

Skårmans resonemang om att det allmänt sett skulle vara dyrare organisationsformer för att bygga i allmännyttig regi förvånar mig oerhört mycket. Jag kan inte förstå varifån det resonemanget kommer.

Om man ska göra jämförelser måste man naturligtvis i så fall jämföra likvärdig standard. Problemet de senaste åren har varit att det har byggts så oerhört få vanliga hyresrätter, och det gör att produktionskostnadsjämförelser de senare åren är fullständigt omöjliga. Ofta handlar det om gräddhyllor eller specialbostäder och liknande som även allmännyttan har byggt. Därför tycker vi att det är rätt så irrelevant. Snarare är det väl så att ett allmännyttigt bostadsbolag, som har den långsiktiga självkostnadsprincipen att följa, borde vara garanten för att kunna bygga på det billigaste, eller i alla fall det prisvärdaste, sättet.

Anf. 21 CARL-ERIK SKÅRMAN (m) replik:

Fru talman! Varifrån kommer siffrorna på att det skulle vara dyrare att bygga i kommunal bostadsregi? De kommer ur Bofast, SABO-företagens egen tidning, där hyresgästföreningens representant uttalar sig och där det visar sig att det exempelvis i Stockholm kostar 13 000 kr per kvadratmeter att bygga i privat regi och 19 000 kr per kvadratmeter i de kommunala bostadsföretagens regi. Man uttalar från hyresgästföreningen t.o.m. antydningar om att det här kan finnas otillbörligt samarbete med producenter. Det är inte jag eller några moderater som har hittat på detta. Hur man mot den här bakgrunden kan säga att det gör det lättare för vanligt folk att bo om vi har kommunala bostadsföretag är för mig en gåta.

Anf. 22 LEIF JAKOBSSON (s) replik:

Fru talman! Om situationen är sådan i Stockholm och om det är jämförbara bostäder tycker jag att det är en signal till Stockholms kommunpolitiker att titta över hur man förestår sina bolag.

Anf. 23 RIGMOR STENMARK (c) replik:

Fru talman! Leif Jakobsson har förstått att Centerpartiet slår vakt om de allmännyttiga bostadsbolagen. Jag tycker att det var väldigt bra att det har gått fram så tydligt.

Jag önskar faktiskt att det skulle finnas en mycket bred politisk uppslutning kring de allmännyttiga bostadsbolagen. Det gör jag faktiskt. Men vad Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet dessvärre nu gör är att man cementerar en skiljelinje mellan det blocket å ena sidan och Moderaterna på den andra. Med det gör man faktiskt de allmännyttiga bostadsbolagen en otjänst, och det beklagar vi från Centerpartiet.

Anf. 24 LEIF JAKOBSSON (s) replik:

Fru talman! Jag vill nog påstå att det finns en betydligt bredare uppslutning kring de allmännyttiga bostadsbolagen än vad som kan dömas av debatten här i kammaren och av de reservationer som finns. Jag tänker på den dagliga kommunalpolitiken. Där har inte minst väldigt många centerpartister gjort förtjänstfulla insatser för att utveckla och värna allmännyttan. Därför tycker jag att det är så fruktansvärt tråkigt att Centerpartiet inte kan delta i det här som faktiskt handlar om att ordentligt klargöra vilka regler som gäller och vad som är allmännyttan.

Anf. 25 RIGMOR STENMARK (c) replik:

Fru talman! Jag tror också att det finns en bred uppslutning. Historiskt hade de allmännyttiga bostadsbolagen en oerhört bra situationen och såg till att det fanns hyresrätter för människorna. Även i dag är det så.

När vi hade den offentliga utfrågningen inför beslutet sade Bengt Owe Birgersson från SABO bl.a. att det inte borde behövas en sådan lagstiftning mot bakgrund av de bestämmelser som finns i kommunallagen, framför allt i stadganden om kommunal kompetens. Han pekade vidare på att det som skulle behöva förändras är bruksvärdessystemet. Det är vi med på också.

Hyresgästernas riksförbund tycker också att det skulle vara väldigt bra om det fanns en politisk uppslutning. De pekar på det som är svårt med hyresrätterna, och det är att byggmarknaden inte fungerar. Vi hade den debatten i går kväll, så jag behöver inte upprepa den i dag, den går att läsa i snabbprotokollet.

Fastighetsägarförbundet tycker inte heller att det är bra med den här lagen. Den behövs inte. De är inte heller så aviga till att de får konkurrens, de vill ha det. Men det här snedvrider ju konkurrensen och neutraliteten mellan de olika boendeformerna.

Återigen: Socialdemokraterna gör allmännyttan en otjänst med att införa en speciallag.

Anf. 26 LEIF JAKOBSSON (s) replik:

Fru talman! Det finns ingenting i den här lagen som på något vis snedvrider konkurrensen. Den här lagen talar om vad som är och vad som kommer att bli villkoren för att man ska kalla sig för ett allmännyttigt bostadsbolag. Men här finns inga former av ekonomiska eller några andra konkurrensnedvridande inslag. Det är snarare tvärtom på det viset att de allmännyttiga bostadsbolagen har en konkurrensnackdel i väldigt

många frågor. Det är väl belyst från SABO att man har extra kostnader jämfört med privata fastighetsägare.

Anf. 27 YVONNE ÅNGSTRÖM (fp) replik:

Fru talman! Leif Jakobsson talar här mest om Stockholm, men många av oss som bor i andra delar av landet vill att det ska vara den enskilda människan som bestämmer, inte staten. I t.ex. tillväxtpropositionen talar regeringen mycket om att flytta ned inflytande och makt till lokal och regional nivå. Men i dag talar Leif Jakobsson om att här ska man stärka samhällets verktyg. Han tycker att det här är ett väldigt elegant system, och han betonar att omstruktureringsstödet till kommunala bostadsföretag i kris är så väldigt bra.

Leif Jakobsson sade också i en replik till Rigmor Stenmark att det här inte är fråga om någon snedvriden konkurrens. Men visst är det det. Hur ska de privata bolagen i de här kommunerna kunna kompensera sig när de inte får något stöd? Det är den fråga som jag vill ställa.

Anf. 28 LEIF JAKOBSSON (s) replik:

Fru talman! Jag talade om samhällets verktyg, och samhället är olika former av demokratiska institutioner. Vi här är en, och kommunerna är en annan. Vad det här handlar om är att se till att det finns en bra laglig plattform för kommunerna att agera med sina allmännyttiga bostadsbolag. Det handlar inte alls om att staten på något vis ska ha mer att säga till om i den aspekten. När däremot utförsäljningar hotar att slå sönder vårt bruksvärdessystem och vårt hyressättningsystem, tycker vi att det är rimligt att staten via länsstyrelsen och Boverket kan pröva om en sådan utförsäljning skulle slå sönder hyressättningsystemet.

Anf. 29 YVONNE ÅNGSTRÖM (fp) replik:

Fru talman! Det är bara att konstatera att vi har helt olika uppfattningar. Leif Jakobsson och hans parti tycker att det inte kanske bara är staten men i varje fall samhället som ska bestämma det mesta. I Folkpartiets värld är det den enskilda människan som bestämmer så mycket som det går, inte staten och kommunerna.

Anf. 30 LEIF JAKOBSSON (s) replik:

Fru talman! Då kan man fråga: Är det, i en kommun där kanske 20 % av befolkningen flyttar ut och en stor del av bostadsbolagens lägenheter står tomma, ett uttryck för den enskildes rätt att bestämma att få betala alla de kostnader som omstruktureringen faktiskt handlar om? Nej, då tycker vi att solidariteten är en bättre väg att gå. Därför säger vi också att vi solidariskt ska dela de kostnaderna i det här landet. Därför föreslår vi det här stödet.

Anf. 31 STEN LUNDSTRÖM (v):

Fru talman! Först lite kort om debatten: Det finns en del myter. En av myterna kom från Carl-Erik Skårman, när han i någon sorts ambition om att misstänkliggöra allmännyttan påstår att man i utflyttningsorter har byggt bostäder bara för att man i största allmänhet tyckte att det var roligt. Allmännyttan har haft en avgörande betydelse för den tillväxt som

fanns i de här områdena och som tyvärr har vikit undan. Tomma lägenheter har uppstått som följd. Ingen annan var beredd att bygga en allmännytta, men allmännyttan tog det ansvaret.

Carl-Erik Skårman påstår att allmännyttan har skapat bostadsbrist och att den aldrig har löst problemet med bostadsbristen. Med den bostadsbrist som fanns efter andra världskriget var allmännyttan fullständigt avgörande för att lösa problemen med bostadsbristen. Under 60- och 70-talet tog allmännyttan det största ansvaret för att komma till rätta med bostadsbristen. Allmännyttan är och har alltid varit en förutsättning för en social bostadspolitik där alla har rätt till en bostad.

Vi har också i debatten hört flera partier – i varje fall Kristdemokraterna och Centern – uttala sig om fördelen med och vikten av en allmännytta. Samtidigt är man inte beredd att på någon som helst punkt stifta en lag som reglerar vad som är allmännytta.

Ulla-Britt Hagström säger i sitt anförande att vi genom socialtjänstlagen vill se till att rätten till en bostad förverkligas för alla människor. Den motionen har vi lagt fram från Vänsterpartiet under alla år som jag har suttit i riksdagen, och säkert också långt innan jag kom in i denna kammare. Kristdemokraterna har vid varje tillfälle röstat emot ett sådant lagförslag.

Fru talman! Vi från Vänsterpartiet hälsar med tillfredsställelse att vi äntligen får en tydlig definition av allmännyttiga bostadsföretag. Det lagförslag som föreligger och som vi har ställt oss bakom är i stora stycken en bra lagstiftning.

Vi har länge krävt en lagstiftning som bl.a. med automatik definierar kommunalägda bostadsföretag som allmännyttiga med begränsningar i vinstuttag och med självkostnadsprincipen som styrande för verksamheten. Vi har också krävt ett tydligt regelverk för försäljning av allmännyttan där hyresgästerna ska ha ett avgörande inflytande. Det här förslaget är ett led i detta.

Förslaget, som det nu föreligger, är för oss helt acceptabelt utan att det – som det alltid är i förhandlingar – helt tillfredsställer våra önskemål. Vi skulle t.ex. helst ha sett att regler om turordning och förköpsrätt för andra allmännyttiga bostadsföretag och hyresgäster hade presenterats samtidigt med det här betänkandet. Tyvärr har tiden inte medgett detta, men vi utgår ifrån att ett tydligt regelverk kring förköpsrätten kommer att utredas skyndsamt och leda fram till att hyresgästernas ställning ytterligare stärks.

Likaså är jag fullständigt övertygad om att förslaget skulle ha tjänat på regler om sanktioner mot kommuner som bryter mot de allmänna principerna kring försäljning och vinstuttag. I de här fallen är stopplagsstiftningen egentligen att föredra.

Fru talman! I betänkandet framhålls att upprätthållandet av bruksvärdesprincipen och förhandlingssystemet är helt avgörande för behovet av en reglering av allmännyttan. Vi kan tänka oss att det finns andra skäl för behovet av en stor och väl fungerande allmännytta, och jag förstod av Leif Jakobssons inlägg att även han är av den uppfattningen. Att det finns en demokratiskt styrd bostadssektor som dessutom är fri från spekulationer är ur en bostadssocial synvinkel oerhört betydelsefullt.

För att kommunerna ska kunna leva upp till det som anges i regeeringsformen 1 kap. 2 § – nämligen att det särskilt ska åligga det allmänna

Allmännyttiga bostadsföretag, m.m.

att trygga rätten till arbete, bostad och utbildning samt att verka för social omsorg och trygghet och för en god levnadsmiljö – är en väl utvecklad allmännytta en nödvändighet.

På lite längre sikt är det nödvändigt, tror vi, att det i alla kommuner finns en spekulationsfri bostadsmarknad som bygger på självkostnadsprincipen. Vi kommer att i de kommuner där det finns bostadsbrist och saknas allmännytta driva på för att bygga upp ett allmännyttigt bostadsbolag.

Fru talman! Bostadspolitiken har varit en grundbult i välfärdens utveckling under 1900-talet. Den sociala bostadspolitiken har vuxit fram parallellt med industrisamhället och har varit en betydelsefull del av infrastrukturens utbyggnad.

Under 1900-talets första decennier fanns det två parallella samhällsutvecklingar, industrisamhället och brukssamhället, och jag tror att det är nödvändigt med en historisk tillbakablick för att man ska förstå försvaret av allmännyttan. Gemensamt för båda dessa samhällssystem var arbetarnas underordning och kapitalets makt. Industrimagnater och brukspatroner byggde hyresbostäder för arbetarna för att hålla i gång sin verksamhet. För att frigöra sig från beroendet bildades redan under 1910-talet den första allmännyttiga bostadsstiftelsen med målsättningen att bygga hygieniska och rymliga bostäder till alla. Detta klarade marknaden själv inte av.

För att ytterligare frigöra sig från beroendet av kapitalet startade de fackliga organisationerna under 1920-talet de första hyresgästorganisationerna. Kampen för ett värdigt boende ledde under dessa årtionden även fram till bildandet av de kooperativa bostadsföretagen, HSB, Riksbyggen och SKB.

Alltsedan 1946, då de första kommunala allmännyttiga bostadsföretagen bildades, har det gemensamma ansvaret mellan kommun och stat utgjort ett fundament i den sociala bostadspolitiken. De statliga subventionerna och lånevillkoren var betydelsefulla för både byggandet av flerbostadshus och av egna hem.

För att komma till rätta med den bostadsbrist som fanns medverkade kommunerna genom bildandet och uppbyggandet av allmännyttiga stiftelser, en välvillig markpolitik och en omfattande service för egnahemsbyggare. Den statliga och kommunala bostadspolitiken var tydligt inriktad på att med hjälp av allmännyttan, subventioner, utveckling av hyreslagen och bruksvärdessystemet skapa goda bostäder till rimliga kostnader, och den politiken har också varit ganska framgångsrik. Rätten till ett gott boende var en självklar del av byggandet av alla välfärdssamhällen.

Under en ganska lång tid var denna politik inte särskilt ifrågasatt, och inte förrän under 1990-talet bröts den tidigare så framgångsrika politiken och ersattes av en återgång till en mer marknadsstyrd utveckling där både stat och kommun i långa stycken abdikerade från sitt bostadssociala ansvar. Följderna har blivit en ökad segregation, bostadsbrist och kraftigt ökade boendekostnader.

Fru talman! För oss är det en politiska huvudfråga att återupprätta och utveckla den sociala bostadspolitiken, och i denna uppgift utgör de allmännyttiga bostadsföretagen en hörnsten. Därför ställer vi oss bakom betänkandet i dess helhet och kommer framgent att verka för en förstärk-

ning av den lagstiftning som vi i eftermiddag kommer att rösta igenom här i kammaren.

Fru talman! Jag ska bara lite kort säga något om en del andra frågor som behandlas i betänkandet.

I motion Bo12 föreslås att försäljning till annat allmännyttigt bostadsföretag borde omfattas av tillståndsplikt. Utgångspunkten för förslaget är det förfarande som Solna kommun har använt sig av när man, för att kringgå lagen om begränsad avkastning, sålt sitt kommunala bolag till en egen ägd kommunal stiftelse. På det viset har man automatiskt kunnat öka avkastningen till kommunen.

Vi har i betänkandet ännu inte varit beredda att ställa oss bakom motionen, men vi från Vänsterpartiet tänker återkomma med en liknande motion, om det visar sig att fler kommuner använder sig av samma eller liknande metoder för att bryta mot lagstiftningens intentioner och försvåra upprätthållandet av bruksvärdet utifrån självkostnadsprincipen. I förhandlingarna med regeringen kommer vi också att ta upp en förändring av lagstiftningen på den här punkten.

I betänkandet skrivs också in att kommunerna minst en gång per mandatperiod ska upprätta en bostadsförsörjningsprogram. Detta var precis det som vi krävde när lagen om bostadsförsörjning antogs. Vi ser detta som en framgång för det samarbete som vi har haft under denna mandatperiod, och jag är övertygad om att vi på sikt kommer att få framgång för vårt krav på att bostadsförsörjningsplanen ska ersättas med obligatoriska boendepaneringsprogram.

Fru talman! Avslutningsvis: Samtidigt som bostadsbristen växer i tillväxtorterna är behovet av stöd till kommuner med bostadsöverskott stort. Det är därför nödvändigt att, som vi föreslår i betänkandet, även under flera år framöver tillse att det finns ett ekonomiskt stöd för dessa kommuner för omstrukturering av de kommunala bostadsföretagen för att kostnaderna för de tomma lägenheterna inte ska urholka skola, vård, utbildning och annan kommunal service. På längre sikt är vi övertygade om att stödet ska riktas direkt till bostadsbolagen och inte som i dag knyts till den totala kommunala ekonomin.

Jag vill också här passa på att tacka för ett gott samarbete mellan de partier som står bakom betänkandet, och jag utgår ifrån att erfarenheterna av detta samarbete kommer att leda fram till fler kloka och gemensamma beslut.

Anf. 32 HELENA HILLAR ROSENQVIST (mp) replik:

Fru talman! Sten Lundström säger att det är viktigt med brukarinflytande. Jag är förvånad över att Vänsterpartiet inte fullföljde idéerna, som vi var eniga om i Allbokommittén, om särskilda beslutsregler vid utförsäljning av allmännyttans bostäder.

Vi hade Hyresgästföreningen med oss på det här. Vi hade liknande synpunkter, och jag ska återge Hyresgästföreningens särskilda yttrande: Hyresgästföreningen delar kommitténs bedömning att det bör krävas kvalificerad majoritet vid försäljning men anser att brukarna bör få en möjlighet att kräva mellanliggande val.

Jag hade faktiskt förväntat mig att vi gemensamt skulle utveckla hyresgästernas inflytande och inte, som det nu blev, att det förhånades av företrädare för ert parti, medan er representant i Allbokommittén och

Socialdemokraterna var helt överens om att det här var en modell som vi skulle fullfölja.

Anf. 33 STEN LUNDSTRÖM (v) replik:

Fru talman! Vi har naturligtvis noga övervägt även de här idéerna och konstaterat att det är en liten främmande fågel i svensk politik, normalt sett bara omfattande grundlagstiftningar, och riktigt så stor har vi inte velat göra den här frågan. Däremot är det ganska vanligt att man enligt svensk lagstiftning kan överpröva kommunala beslut i länsrätter och annat och att länsstyrelserna har det här inflytandet.

Vi vill prova den här formen först. Visar det sig att den inte fungerar kanske vi kan komma tillbaka och titta närmare på det. Men, som sagt var, det här har än så länge varit förbehållet förändringar av grundlagar. Jag tror att vi ska akta oss för att göra frågor större än vad de är.

Dessutom finns det skäl även för kommuner där majoriteten sitter kvar efter ett val att värna den enskilde hyresgästen. Då tror vi att en tillståndsprovning hos länsstyrelsen med möjlighet att överklaga till Boverket är ett bättre system.

Anf. 34 HELENA HILLAR ROSENQVIST (mp) replik:

Fru talman! Att det finns möjlighet till regional överprövning eller att det åtminstone sker en regional samordning av bostäderna är helt nödvändigt, eftersom man på högskoleorter och även i den här kommunen är väldigt beroende av hur bostadssituationen ser ut. Det är bra och det stöder jag fullt ut.

I kommunallagen, både i den gamla och i den nya när den ändrades, sägs att om inte annat är föreskrivet bestäms utgången genom enkel majoritet. Det är alltså en klar vink om att det är möjligt att föreskriva en annan beslutsordning utan att det för den skull skulle vara fråga om en lagändring av grundlagskaraktär.

Jag emotser en utveckling av det här. Jag ser att det finns en viss öppning.

Anf. 35 STEN LUNDSTRÖM (v) replik:

Fru talman! Det finns ingen öppenhet i dag för att vi skulle stödja Helena Hillar Rosenqvists reservation, därför att vi tror som sagt att detta är en liten främmande fågel. Jag är medveten om att kommunallagen tidigare har inneburit en möjlighet att använda det här sättet. Det strider i och för sig inte mot någon lagstiftning, och det är inte det jag försöker säga, men vi har förbehållet att beslut med två tredjedels majoritet med mellanliggande val ska gälla frågor som rör grundlagen direkt.

Än så länge är vi inte beredda att gå så långt som att föreslå att samma provning ska ske här som när det gäller förändringar i grundlagen, utan vi ser nog länsstyrelsernas tillståndsprovning med Boverket som överklagningsinstans som en ganska bra form.

Med de skrivningar som vi har fått in om de bedömningar som ska göras och om en restriktiv tolkning från länsstyrelsernas sida känner vi en viss tillfredsställelse över det här, men vi får naturligtvis återkomma om det visar sig att detta inte är tillräckligt.

Anf. 36 CARL-ERIK SKÅRMAN (m) replik:

Fru talman! Sten Lundström säger att de kommunala bostadsföretagen har tagit sitt bostadsförsörjningsansvar. Det må så vara, men nog är det väl ändå ett systemfel även för en hängiven centralplanerare när man plötsligt finner sig stå med 42 500 tomma lägenheter till en kostnad som beräknas gå upp till ca 30 miljarder kronor. Ett systemfel måste det ändå vara på något sätt i en sådan verksamhet, och det är det de kommunala bostadsföretagen som har gjort.

En annan företrädare för majoriteten sade till mig alldeles nyss att om det är så att allmännyttan bygger dyrare än övriga får Stockholms stad se över sina kommunala bolag. Men vad majoriteten just försöker göra är att förhindra oss från att vidta relevanta åtgärder. Dessutom gäller de högre kostnaderna för hela landet, även om det där är bara 34 %.

Varför ska man mot grundlagen och genom att trampa på den kommunala självstyrelsen till varje pris ge de kommunala bostadsföretagen en konservering i gräddfil? Vad är majoritetens egentliga motiv? Jag utgick lite provokativt i mitt inledningsanförande från att det var socialdemokratisk maktpolitik. Eftersom det inte finns några andra motiv, är det verkligen så att det är socialdemokratisk maktpolitik som är det bärande skälet för den här propositionen?

Anf. 37 STEN LUNDSTRÖM (v) replik:

Fru talman! Låt oss börja med de tomma lägenheterna, Carl-Erik Skårman. Det gjordes en del felplaneringar, framför allt när det gäller bostadsrätter, när bostäder byggdes i hopp om att varje kommun skulle öka befolkningen samtidigt i hela landet.

Om man ägnar sig lite grann mer åt något annat än Stockholm kan man konstatera att det mesta byggdes därför att industrin, gruvan, fabriken eller bruket på orten behövde mer arbetskraft. Då ställde allmännyttan upp och byggde bostäder.

Det är kapitalets logik som gör att man flyttar en fabrik vilken dag som helst från Gislaved till Portugal, framför allt när man får samhällsligt stöd för verksamheten. Då står vi plötsligt där med arbetslöshet och tomma bostäder. När vi har ett samhälle som inte klarar av att reglera kapitalets logik får vi tomma lägenheter på vissa ställen. Uppenbarligen är det Skårmans ärliga uppfattning att det här ska bekostas av skattekollektivet eller, än värre, av de hyresgäster som bor kvar i bostäderna. Av det enkla skälet behöver vi allmännyttan. Det här handlar mycket sällan om felplanering; det handlar om ett behov som har funnits men som tyvärr inte längre finns kvar. Ingen hade varit gladare än jag om utflyttningsorterna hade fått behålla sina arbetstillfällen.

Carl-Erik Skårman frågade vad som är det egentliga motivet. Jag hade en viss förhoppning om att Carl-Erik Skårman lyssnade på mitt anförande. Hela mitt anförande handlade om motivet till att vi värnar allmännyttan.

Vi värnar allmännyttan därför att den erbjuder en spekulationsfri boendeform, därför att den bygger på självkostnadsprincipen och därför att den kommunala politiken och medborgarna får en möjlighet att via sitt ägande faktiskt styra och bygga upp ett bostadsföretag till sina egna fördelar.

Om Moderaterna och andra partier i Stockholms kommunfullmäktige inte har tillräcklig kraft att skapa ägardirektiv som tvingar de egna bostadsbolagen att bygga vettiga bostäder är det ett problem för Moderaterna och inte för mig.

Anf. 38 CARL-ERIK SKÅRMAN (m) replik:

Fru talman! Jag har visat på att det faktiskt inte finns några bärande argument för de motiv som redovisas här när det gäller de kommunala bostadsföretagen. Varför inte lära sig av systemfelen? Varför inte lära sig av de felgrepp som har gjorts här? I stället sticker man huvudet i sanden och vill till varje pris bevara det här systemet som leder till de här felen.

Anf. 39 STEN LUNDSTRÖM (v) replik:

Fru talman! Jag har tidigare försökt förklara motiven. Ryktena att det inte finns några bärande skäl för att bevara allmännyttan, som Carl-Erik Skårman har rabblat upp, har vi försökt att bemöta på varje punkt. Jag konstaterar bara att Carl-Erik Skårman har fel.

Vi har lärt oss bara under 90-talets historia vad en marknadsanpassad bostadsmarknad innebär. Vi har sett en ökad segregation. Vi har sett att alltfler människor får svårt att komma in på bostadsmarknaden. Vi har sett hur boendekostnaderna har ökat. Vi har sett hur vinstuttagen i bostadsföretagen ökar. Vi har sett hur oligopol inom byggnadssektorn växer fram. Vi har sett olaglig kartellbildning. Vi har sett de höga chefslönerna och annat som en marknadsanpassad ekonomi innebär. Av det enkla skälet behövs det allmännyttiga, samhällsägda bostadsföretag där vi som politiker, kommunala politiker, kan skriva de ägardirektiv som gör att vi på de orter där de i dag inte fyller den funktion som de borde fylla faktiskt ser till att de fyller den funktionen.

Anf. 40 ULLA-BRITT HAGSTRÖM (kd) replik:

Fru talman! Sten Lundström uttrycker en viss förvåning. Han säger att Kristdemokraterna pratar och ingenting gör och förvånas över att vi inte röstar ja till Vänsterns bostadsanvisningslag, vad jag förstår. Verkligheten är att Sten Lundström sätter likhetstecken mellan bostadsanvisningslag och bostad som en social rättighet. Det finns många andra vägar.

Sedan vidhåller jag att den här lagstiftningen är onödig. Huvudregeln i kommunallagen är att verksamheten bedrivs utan vinstsyfte. Det finns ett spekulationsförbud, så kommunallagen räcker i fråga om spekulationsdelen, som Sten Lundström tar upp.

Om man skulle vilja precisera vad man vill med ett allmännyttigt bostadsföretag skulle man bara kunna gå in i hyreslagen § 55 och justera den. Vad vi nu sysslar med är alltså en onödig lagstiftning. Nu undrar jag: Är det så att Sten Lundström anser att allmännyttan ska klara hela segregationen, att allmännyttan ska serva alla sociala behov? Eller kan de privata få konkurrera om att hjälpa till med detta? Annars försvårar vi ju möjligheten att få en bostad. Det låter på Sten Lundström som om det bara är allmännyttan som klarar allt det här.

Anf. 41 STEN LUNDSTRÖM (v) replik:

Fru talman! Ulla-Britt Hagström! Segregationen deltar de privata bostadsföretagen i allra högsta grad i. De konkurrerar så det bara visslar om det. Segregation förutsätter alltid två sidor. En människa kan bara vara segregerad från någon annan. Man är segregerad för att det finns två motpoler. Framför allt är det så att de mycket dyra bostadsrätterna och de mycket höga priserna på egnahem har en mycket starkt segregerande effekt. Det krävs helt andra saker än speciella ägarformer för att bryta segregationen. Det krävs en kraftfull, gemensam, samhällelig planering där man ser till att det inte går att bygga isolerade öar för överklassen och isolerade öar för dem som ingenting alls har.

Jag pratar inte alls om bostadsanvisningslagen i det här fallet, även om jag tycker att detta hade varit klädsamt av Kristdemokraterna, som ofta pratar om de svagas möjlighet att få bostad med vackra ord. Tyvärr är det väldigt tomt i innehållet. Men vackra ord är vackert nog.

Jag pratade faktiskt om bostaden som en social rättighet. Under de år som jag har varit här i alla fall, och jag är säker på att det även var så tidigare, har Vänsterpartiet krävt att rätten till bostad ska skrivas in i socialtjänstlagen, som en rätt till bistånd. Och varje gång hittills – men det är aldrig för sent att ändra sig här i livet – har Ulla-Britt Hagström tryckt på knappen för avslag till det yrkandet.

Anf. 42 ULLA-BRITT HAGSTRÖM (kd) replik:

Fru talman! Jag tror inte att jag har tryckt på några knappar för avslag till det yrkandet. Jag har drivit frågan att det är oerhört viktigt med det här stödet som riktas till den enskilde och med det här med socialtjänstlagen. Det är viktigt att detta finns inskrivet i grundlagen.

Sten Lundström säger att de privata fastighetsägarna bidrar till segregationen. Vad borgerligheten vill, och vad borgerligheten i Stockholm nu vill, är att man ska kunna skapa blandade bostadsområden i de segregerade områdena. Man ska alltså kunna skapa olika karriärformer för boende inom alla områden så att människor kan bo och leva tillsammans på ett mycket bättre och trevligare sätt. Det är det ju borgerligheten som driver, men det stöter på motstånd.

Sten Lundström har inte svarat mig. Menar han att det alltså är allmännyttan som ska stå för att klara alla sociala behov eller behöver man stöd av de privata fastighetsägarna? Med denna lagstiftning försvårar vi alltså möjligheten för de privata fastighetsägarna så att det blir ett tyngre ansvar på allmännyttan att tillvarata de sociala behoven. Det har Sten Lundström inte svarat på.

Anf. 43 STEN LUNDSTRÖM (v) replik:

Fru talman! Jag ska försöka svara. Jag trodde inte att vi hade en bostadssocialpolitisk debatt utan att vi i huvudsak hade en debatt omkring en lagstiftning om allmännyttan.

Nej, det räcker naturligtvis inte att allmännyttan tar sitt ansvar – och jag tycker att den har ett mycket stort ansvar. Det krävs en bostadsanvisningslag. Det krävs obligatorisk bostadsförmedling. Det krävs en förstärkning av socialtjänstlagen om allas rätt till en bostad. Bostadsanvisningslagen ger kommunen en möjlighet att faktiskt gå in och få bostäder även inom det privata beståndet.

Sedan blir jag lite orolig när Ulla-Britt Hagström säger att de borgerliga ska se till att bygga blandat i de segregerade områdena. Jag hoppas att mitt förra inlägg i alla fall klargjorde att man är lika segregerad i Djursholm som man är i Botkyrka. Det är ingen skillnad i fråga om segregationen. Man är segregerad från varandra.

Det måste väl i så fall innebära att Ulla-Britt Hagström kommer att uppmana sina borgerliga kamrater i kranskommunerna runt Stockholm och Malmö att se till att bygga hyresbostäder i villareservaten för mångmiljonärerna – och i och för sig också att man bygger villor och bostadsrätter i områden där det i dag bara finns hyresrätter. I det fallet kan vi nog föra en gemensam kamp, och det skulle också kunna leda fram till att man vid nästa tillfälle som ges röstar för obligatoriska boendeplaneringsprogram som tar upp just det här med hur man socialt bygger ett samhälle och som kommunerna ska underställa sig.

Men som jag ser det röstar ni t.o.m. emot att kommunerna ska ha en bostadsförsörjningsplan. Ni bara pratar. Ni vill absolut ingenting när det kommer till skott.

Anf. 44 RIGMOR STENMARK (c) replik:

Fru talman! Jag undrar också varför Sten Lundström bara pratar. Vi har ju faktiskt sett att vi har fått ett väldigt sårbart samhälle under den tid då Vänsterpartiet har varit med och haft möjlighet att påverka regeringen. Det skriver jag under på.

Vi har sett att vi har fått en social och regional klyvning i landet. Då kan man naturligtvis fråga sig: Varför vill inte Vänsterpartiet se till att det skapas nya arbetstillfällen där man har lagt ned stora fabriker? Varför satsar man också ensidigt på den här biten när det gäller bostäder? Varför vill man bara reparera i efterhand? Varför är inte Vänsterpartiet med och bygger upp samhället? Varför pratar bara Sten Lundström? Jag tycker att det är att skjuta fel när man sitter i glashus.

Anf. 45 STEN LUNDSTRÖM (v) replik:

Fru talman! Det var tur att det inte gällde att kasta sten i glashus i alla fall. Varför vill inte Vänsterpartiet se till att det ska skapas jobb? Överallt där fabriker läggs ned, överallt där folk blir arbetslösa, överallt där detta sker, slåss vänsterpartister med näbbar och klor för att rädda de arbetsplatser som finns. Överallt där det står tomma lägenheter och där det är brist på arbetstillfällen finns det vänsterpartister som kämpar stenhårt för att skapa nya arbetstillfällen. Det var lite grann ett skott ut i luften.

Anf. 46 RIGMOR STENMARK (c) replik:

Fru talman! Jag tycker faktiskt att det är väldigt trist att se att det är Vänsterpartiets ensidiga, överdrivna, centralistiska lösningar som tycks vara rådande i en regering som vad jag förstår består av enbart socialdemokrater. Att Socialdemokraterna låter Vänsterpartiet agera så hade jag inte ens i min vildaste fantasi trott skulle vara möjligt.

Jag hoppas att väljarna inser detta i årets val och röstar fram något som ger mer valfrihet, något som ger mångfald i boendet och som inte skjuter allmännyttan i sank.

Anf. 47 STEN LUNDSTRÖM (v) replik:

Fru talman! Det var väl egentligen snarare en fråga till Lars-Erik Lövdén eller till Leif Jakobsson än till mig personligen. Beträffande detta med valfrihet är vi för de bostadsformer som finns – egnahem, bostadsrätter, hyresrätter. Dessutom är vi aktivt för den kooperativa hyresrätten.

Vi är för en mångfald. Vi är också för att människor i olika skeden ska kunna välja den bostadsform som passar dem bäst. Men vi vill också skapa ett samhälle där det inte är plånboken som styr människors möjligheter att ta del av valfriheten.

Vi vill se till att alla får möjlighet att förverkliga sina livsdrömmar.

Anf. 48 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s):

Fru talman! Sedan den sociala bostadspolitikens genombrott på 1940-talet har de allmännyttiga bostadsföretagen tillsammans med bostadskoperationen haft en avgörande betydelse för tillkomsten av sunda och bra familjebostäder.

Vi byggde upp ett allmännyttigt bostadsbestånd, präglad av självkostnadsprincipen och fritt från spekulation. Det var ett stort sådant bostadsbestånd som skulle vara attraktivt för breda grupper på bostadsmarknaden. Det var därmed också ett ideologiskt vägval. Vi valde inte den kontinentala metoden – så vanlig i Europa – att bygga socialbostäder för dem som har det allra sämst ställt. Vi valde ett stort allmännyttigt bostadsbestånd som skulle vara attraktivt för breda grupper, för att man inte skulle få stämplat i pannan att man kom från ett kommunalt bostadsföretag och hade det svårt socialt.

Det var ett ideologiskt väldigt viktigt vägval som också har lett till att vi på den svenska bostadsmarknaden har en bra standard på bostäder generellt sett. Det ska vi vara stolta och glada över.

Denna politik var i stort sett samtliga partier i den här kammaren överens om, inklusive Moderaterna.

Det har funnits väldigt gott om duktiga och dugliga moderata kommunalpolitiker runtom i landet. Det finns fortfarande några enstaka sådana som inser att allmännyttan är ett mycket viktigt bostadspolitiskt instrument och som förstår att det inte går att överlämna till marknaden att fullt ut sköta uppgifter inom ramen för den sociala bostadspolitiken. Jag vill för Carl-Erik Skårman nämna ett exempel på det, nämligen det förra moderata kommunalrådet i Huddinge, Seved Petrén. Han hade en väldigt djup ideologisk övertygelse om vikten av att ha allmännyttiga bostadsbolag.

Det är att beklaga att vi sedan 10–15 år har haft en utveckling där borgerliga partier, i synnerhet Moderaterna, alltmer ifrågasätter allmännyttans roll och ställning. Utförsäljningen av de allmännyttiga bostadsbolagen till privata fastighetsägare och omvandlingen av deras bostäder till bostadsrätter är kanske det främsta uttrycket för den tendensen. Att inte med full kraft utnyttja de starka och välkonsoliderade kommunala bostadsföretagen för bostadsbyggande är en annan negativ konsekvens av denna inställning till allmännyttan.

Jag måste säga att jag blir lite orolig när jag läser den gemensamma borgerliga reservationen. Jag blir lite orolig – även om det kan vara en lapsus – när jag läser att Centerpartiet och Kristdemokraterna skriver under följande formulering: ”Kommuner skall principiellt inte ägna sig åt

att driva affärsverksamhet.” Det tolkar Yvonne Ångström som att kommuner inte ska äga bostadsbolag. Jag undrar hur Rigmor Stenmark tolkar den formuleringen i den gemensamma reservationen.

Fru talman! Möjligheterna att skaffa den bostad man behöver för att leva ett gott liv är olika för olika hushåll. Det finns de som klarar sig bra på egen hand. De har resurser så att de kan tillfredsställa sina behov i konkurrens med andra. Men så är det inte för alla. Därför behövs en aktiv bostadspolitik hos både stat och kommuner.

Staten måste ta sitt ansvar. Men om vi ska klara uppgiften att se till att alla får tillgång till en god bostad måste även kommunerna ta sitt ansvar. Det är här allmännyttan kommer in.

Vi står inför flera viktiga frågeställningar om allmännyttans långsiktiga betydelse för den lokala boendepolitiken och bostadsförsörjningen. Och då handlar det inte bara om möjligheten att sälja ut eller inte sälja ut allmännyttan och dess lägenheter. Nej, frågan måste ses i ett vidare perspektiv. Det handlar om vilken roll de allmännyttiga bostadsföretagen ska spela i framtiden.

Jag ser följande uppdrag för allmännyttan:

- Allmännyttan ska tillhandahålla goda hyresbostäder till långsiktig självkostnad.
- Allmännyttan ska genom sin ställning i bruksvärdessystemet vara en prispress på alla hyresbostäder.
- Allmännyttan ska motverka bostadsbristen genom att bygga i tid.
- Allmännyttan ska erbjuda hyresgästerna reellt inflytande i förvaltningen, vara en part i integrationsarbetet och en part i det boendesociala arbetet.

Fru talman! Det är mot denna bakgrund som regeringen har lagt fram propositionen om allmännyttiga bostadsföretag. I propositionen föreslår vi en lagreglering och en definition av allmännyttiga företag.

Jag vill gärna säga att en sådan här lagreglering, hur viktig den än är, inte ensam är tillräcklig för att de allmännyttiga bostadsföretagen ska fylla sin uppgift inom ramen för en social boendepolitik. Det är också viktigt att ägaren, kommunen, ser allmännyttan som ett viktigt instrument för att klara uppgiften att ge kommunens invånare goda bostäder till rimliga kostnader.

Genom att vara självkostnadsbaserade, genom att inte sträva efter högsta möjliga vinst och genom att förvalta, bygga nytt och bygga om kan de kommunala bostadsbolagen utgöra en stark konkurrensfaktor på bostadsmarknaden när det gäller såväl bygg- och boendekostnader som boinflytande och kamp mot segregation och utanförskap.

I propositionen föreslår vi också att det ska införas en tillståndsplikt vid överlåtelse av allmännyttiga företag och deras fastigheter. Skälet till det är väldigt enkelt. Syftet med tillståndsplikten är att vi ska kunna bevara ett så stort bestånd av allmännyttiga lägenheter att det blir möjligt att upprätthålla ett väl fungerande bruksvärdessystem för hyressättning.

Vi i Sverige har ju inte valt metoden med statlig hyresreglering, som man har i många andra länder. Där fastställer man på statlig nivå hur mycket hyran får höjas. Vi har valt ett bruksvärdessystem med allmän-

nyttan som jämförelseobjekt och överlåtit till parterna på bostadsmarknaden att förhandla om hyressättning. Jag tycker att det är ett bättre och mer flexibelt system än om staten skulle sätta hyrorna och varje år bestämma hur hög hyreshöjningen skulle bli i hyresfastighetsbeståndet. Den vägen har många länder valt för att undvika kraftiga hyresexplosioner, framför allt i områden med bostadsbrist.

Fru talman! Situationen på bostadsmarknaden med bostadsbrist i ett ökat antal kommuner, framför allt i storstadsområdena, kan komma att utgöra ett allvarligt hinder för en fortsatt tillväxt. Men samtidigt som vi har bostadsbrist i många kommuner är det bostadsöverskott i många andra kommuner.

Flertalet tomma lägenheter finns hos de allmännyttiga bostadsföretagen. Även om antalet tomma bostäder har minskat kraftigt under de senaste åren är situationen i många kommuner fortfarande mycket besvärlig. Det gäller särskilt de kommuner och regioner där näringslivets omvandling och andra strukturella förändringar i samhället har lett till stora förändringar i befolkningsstrukturen och till utflyttning av människor och företag. Utvecklingen i dessa kommuner innebär som regel en svår ekonomisk belastning för såväl bostadsbolagen som kommunerna.

Jag menar att dessa problem inte kan lösas enbart av de berörda bostadsbolagen eller kommunerna. Då riskerar vi att andra viktiga välfärdsuppgifter som skola, vård och omsorg inte kan upprätthållas i dessa kommuner.

Staten har ett tydligt ansvar för att situationen hanteras på ett ekonomiskt ansvarsfullt sätt och för att medverka till en ekonomisk sanering i dessa bostadsföretag. Det är ett uttryck för solidaritet, och det är ett uttryck för regeringens bestämda vilja att se till att vi runtom i landet kan upprätthålla någorlunda likvärdig service när det gäller vård, skola och omsorg.

Vi har det nationella ansvaret. Det förvånar mig att Centerpartiet inte är berett att ta detta nationella ansvar.

Vi ser framför oss ett behov av att under de närmaste tre åren gå in med 3 miljarder kronor för att stödja omstruktureringen av de kommunala bostadsföretagen. Det är en etapp i ett program som kommer att sträcka sig över längre tid, en tioårsperiod.

Vi inrättar en bostadsmyndighet för att hantera de här ärendena. Syftet är att se till att vi klarar omstruktureringen på ett ansvarsfullt sätt, ett sätt som inte går ut över övrig kommunal verksamhet.

Jag hoppas att Centerpartiets företrädare i riksdagen går ut och möter centerpartistiska företrädare i de kommuner som sitter i rävsaxen och har stora kostnader för sina kommunala bostadsföretag. Då kan ni säga till dem: Vi är inte beredda att medverka till att på statlig nivå lätta den ekonomiska bördan. Jag undrar vad ni får för reaktion tillbaka då.

Anf. 49 HELENA HILLAR ROSENQVIST (mp) replik:

Fru talman! Jag kommer att ställa en liknande fråga till Lars-Erik Lövdén som jag ställde till Sten Lundström förut om just hyresgästernas inflytande.

Naturligtvis är jag mycket väl medveten om att det för närvarande är Miljöpartiet som står närmast Hyresgästföreningen och tar till vara dess intressen. Det visar sig i att vi tillsammans, Vänsterpartiet, Socialdemo-

kraterna och Miljöpartiet, var eniga med hyresgästerna i Allbokommittén om att stärka hyresgästernas inflytande. Jag läser ur Hyresgästföreningens särskilda yttrande till Allbokommittén att staten och inte minst hyresgästerna–brukarna har haft anledning att förvänta sig att de kommunala bostadsföretagens engagemang skulle vara långsiktigt och politiskt stabilt. Hyresgästerna har valt att bo i ett kommunalt bostadsföretag och i högsta grad medverkat till att finansiera verksamheten genom sina hyror. Det betyder att hyresgästerna–brukarna har rättmätiga intressen av inflytande över beslut om försäljning.

Det här föll sedan bort i hanteringen, till hyresgästernas och min bevikelse.

Avser statsrådet att på något vis uppmärksamma den här frågan i kommande behandling av svensk bostadspolitik?

Anf. 50 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s) replik:

Fru talman! Även jag tycker att det är utomordentligt angeläget att hyresgästerna har ett inflytande. I lagstiftningen har vi också fört in regler om att hyresgästorganisationernas och hyresgästernas uppfattningar ska höras som ett underlag inför den tillståndsprövning som länsstyrelsen ska göra.

Man kan gå ett steg längre än så och fundera på – och där är samarbetspartierna överens – att titta närmare på möjligheterna att vi, om länsstyrelsen skulle bevilja tillstånd till försäljning, ska ha ett förfarande med förköpsordning för att se till att hyresgästerna i ett sådant läge får möjlighet att ta över fastigheten med förtur framför andra intressenter. Vi i samarbetspartierna är överens om att ta tag i den frågan och göra det relativt snabbt för att försöka få fram bestämmelser om ett sådant förköpsförfarande. Det tycker jag har varit en viktig del. Sten Lundström berömde samarbetet i den här frågan, och jag tycker att det har varit en viktig ingrediens i samarbetet att vi har kommit fram till den positionen.

Anf. 51 HELENA HILLAR ROSENQVIST (mp) replik:

Fru talman! Javisst, det är väldigt bra. Men jag hade nog förväntat mig att vi skulle ha hunnit få fram även den frågan. Men den kommer.

Att samarbetet inte har varit bra säger jag inte, men i just det här särskilda avseendet skulle hyresgästerna ha ett mer direkt inflytande på frågorna. Man nämner t.o.m. i likhet med det vi säger att om en kvalificerad majoritet av hyresgästerna begär det skulle det således krävas två likalydande beslut med kvalificerad majoritet och mellanliggande val för att en försäljning mot hyresgästernas–brukarnas vilja ska få genomföras.

Det som en del hyresgäster ser nu är att deras hem säljs ut utan att de har det minsta inflytande över frågan. Det är väldigt sorgligt för dem.

Anf. 52 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s) replik:

Fru talman! Vi har varit negativa till att ta steget mot att införa särskilda röstregler och särskilda förfaranderegler när det gäller de kommunala besluten för de allmännyttiga bostadsföretagen, alltså systemet med mellanliggande val. Det är nämligen en fråga som har lite vidare konsekvenser än så. Ska man överväga den typen av bestämmelser får man fundera på hur regelverket i kommunallagen ska se ut när det gäller andra typer av förfaranden i kommunerna.

Jag kan mycket väl föreställa mig att det innebär mycket stora påfrestningar för många barnfamiljer som har barn i skolåldern när man helt plötsligt får veta att skolan läggs ut på entreprenad eller när man får veta att daghemmet läggs ut på entreprenad.

Det som Miljöpartiet förespråkar är ett stort genombrott i den praxis som vi har när det gäller de kommunala beslutsreglerna. Vi har inte varit beredda att tillgodose det önskemålet i det här sammanhanget.

Anf. 53 ULLA-BRITT HAGSTRÖM (kd) replik:

Fru talman! Lars-Erik Lövdén säger sig vara förvånad över borgerlighetens gemensamma reservation, där vi säger att kommunen i princip inte ska bedriva affärsverksamhet. Jag har aldrig hört att Lars-Erik Lövdén vill ändra på kommunallagen. Det spekulationsförbudet finns ju redan i kommunallagen, och vi försöker i alla fall att följa de lagar som är stiftade.

I stället kommer nu en lag utan särskilda rättsverkningar, utan några sanktioner, och Lagrådet bedömer att det blir subjektiva värderingar från länsstyrelsens sida.

På den utfrågning som vi hade inför det här betänkandet och i enlighet med regeringens proposition säger en partikamrat till Lars-Erik Lövdén som också har suttit med i Allbokommittén, nämligen Peter Persson, kommunalråd: Däremot är vår förtjusning över länsstyrelsen som organ något begränsad, om min bänkgämnade ursäktar – han vänder sig alltså till länsstyrelsen. Vi tycker att prövningar och restriktioner inte ska ligga på tjänstemannanivå. Om regeringen vill pröva försäljning av viss omfattning ska den prövas politiskt och ligga på regeringen.

Varför lägger Lars-Erik Lövdén ut detta ansvar på tjänstemannanivå?

Anf. 54 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s) replik:

Fru talman! Jag tyckte att det var någon borgerlig företrädare som i den inledande rundan uttryckte en glädje över och ett beröm för att det fanns en gemensam borgerlig uppfattning som ges uttryck i den här reservationen; vi har en gemensam politik, om man uttrycker det så.

Jag måste ställa frågan till Ulla-Britt Hagström: Delar Ulla-Britt Hagström den uppfattning som Yvonne Ångström gav uttryck för och som uppenbarligen var kopplad till meningen om att kommunerna principiellt inte ska ägna sig åt att driva affärsverksamhet? Delar Ulla-Britt Hagström uppfattningen att kommunerna inte ska äga kommunala bostadsbolag? Det är ett viktigt klargörande som jag efterlyser för att tränga igenom den tillkämpade borgerliga fasad som det ges uttryck för i reservationen.

Anf. 55 ULLA-BRITT HAGSTRÖM (kd) replik:

Fru talman! Nej, Lars-Erik Lövdén, jag delar inte Yvonne Ångströms uppfattning i den frågan. Vi kristdemokrater vill ha allmännyttan. Vi vill ha kommunala bolag inom det här området. Men det vi har skrivit i reservationen är i princip det som står i kommunallagen, och den ställer vi upp på.

Jag skulle också vilja ta upp ytterligare en fråga med Lars-Erik Lövdén. Det talas väldigt mycket om ombildningarna i Stockholm, utförsäljningar m.m. I Stockholm var det 4 700 lägenheter 2001. Men redan 1998

var det i Göteborg, som är socialdemokratiskt styrt, 3 805 lägenheter. Dessutom gjorde man så när man byggde Maskinkajen att man pumpade in 70 miljoner från skattebetalarna för att få ned kostnaderna från 22 500 kr per kvadratmeter till 16 000 kr per kvadratmeter. Mellan 1992 och 1998 gick 7 000 privata bostadsföretag i konkurs.

Finns det inte någon oro och ingen vett och sans när det gäller att den lagstiftning vi i dag inför kan leda till problem för de privata fastighetsägarna i konkurrensen, och därmed ytterst för den enskilde som vill välja en bostad?

Anf. 56 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s) replik:

Fru talman! Svaret på den frågan är ett enkelt nej.

Jag vill återknyta till den diskussion som vi förde här och som jag tyckte var ganska spännande, dvs. diskussionen om det ställningstagande som Ulla-Britt Hagström nu gör. Ni *är* inte överens! Nu säger ju Ulla-Britt Hagström att de borgerliga partierna inte är överens. Jag tycker att det är glädjande att Kristdemokraterna nu så framt förklarar att vi behöver de allmännyttiga bostadsbolagen. Se då till så att ni också tar konsekvenserna av det ute i kommunerna! Se till att ni tar konsekvenserna av det i Stockholmsområdet i de kommuner där ni samarbetar med Moderaterna! Använd allmännyttan som ett offensivt bostadspolitiskt instrument för att bygga nytt och se till att vi klarar bostadsförsörjningen också för de grupper som har svårt att hävda sig av egen kraft på bostadsmarknaden!

Det var ett bra och tydligt konstaterande från Ulla-Britt Hagström. Då är det ingen gemensam reservation, i varje fall inget gemensamt som ligger bakom reservationen.

Anf. 57 STEN LUNDSTRÖM (v) replik:

Fru talman! I motion Bo12, som vi gemensamt har avstyrkt i betänkandet, tar man upp problemen kring Solna och bostadsföretaget Signalisten. Där lyckas man på olika sätt inom lagens ramar slå sönder både hela bruksvärdessystemet och självkostnadsprincipen och berika sig på hyresgästernas bekostnad – som vi ser det i alla fall – för att se till att man får större avkastning på sina bostadsbolag.

Vi har sagt att det än så länge kanske inte finns någon anledning att införa tillståndsplikt för försäljning till annat allmännyttigt bostadsföretag. Men den fråga som jag skulle vilja ställa till Lars-Erik Lövdén, fru talman, är: Om detta skulle visa sig ske på fler orter, är socialdemokratin då beredd att trots allt se över lagstiftningen ganska snart och införa tillståndsplikt även för försäljning till annat allmännyttigt bostadsbolag?

Anf. 58 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s) replik:

Fru talman! Vi kommer naturligtvis att noga följa lagstiftningens tillämpning och utvecklingen när det gäller kommunerna. Det finns alltid kommuner som är uppfinningsrika och vill kringgå olika lagstiftningsintentioner.

Vi kommer därför att följa denna fråga väldigt noga, och vi får väl se om det finns ett behov framöver av att göra ytterligare förändringar för att komma bort ifrån olika försök att kringgå lagstiftningen.

Anf. 59 STEN LUNDSTRÖM (v) replik:

Fru talman! Jag tar det som ett löfte om att vi tillsammans ganska noggrant ska bevaka vad som sker framöver. Om detta utvecklas i fler kommuner finns det med all sannolikhet anledning att se över även den här typen av försäljning och även att införa tillståndsplikt för den.

Fru talman! Jag skulle också vilja ställa en annan fråga, som hänger samman med det replikskifte som tidigare pågick och där Lars-Erik Lövdén på något sätt trots allt lyckades få det till att kd vill driva kommunala bostadsbolag. Jag har lite svårt att förstå hur man kan tolka Ulla-Britt Hagström på det viset, när Kristdemokraterna har skrivit under en reservation där det står: Argumenten för att sälja ut en större eller mindre del av de kommunala bostadsbolagen är flera. Kommuner ska i princip inte ägna sig åt att driva affärsverksamhet. Det riskerar att dränera kommunernas ekonomi och därmed att minska utrymmet att koncentrera sig på huvuduppgiften skola, vård och omsorg.

Fru talman! Jag undrar om Lars-Erik Lövdén kan tolka det på något annat sätt än att både kd och Centerpartiet i fortsättningen inte är beredda att driva kommunala bostadsföretag.

Anf. 60 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s) replik:

Fru talman! Jag är en positiv och vänlig person, precis som Carl-Erik Skårman. Jag tolkar Ulla-Britt Hagströms inlägg så att hon tar avstånd från det som ligger bakom formuleringen i reservationen, nämligen Yvonne Ångströms uppfattning att kommunerna inte ska äga kommunala bostadsföretag. Formuleringen indikerar riktningen att kommunerna inte ska syssla med sådant här, och Ulla-Britt Hagström förklarar nu i kammaren att Kristdemokraterna har uppfattningen att kommunerna ska äga kommunala bostadsföretag. Det tycker jag var glädjande. Ju fler vi är med den insikten, desto bättre är det.

Jag är övertygad om att Vänsterpartiet nog kommer att följa hur lagstiftningen tillämpas. Regeringen kommer också att göra det, och jag förutsätter att vi kan prata med varandra framöver precis som vi gjorde inför tillkomsten av denna proposition.

Anf. 61 YVONNE ÅNGSTRÖM (fp) replik:

Fru talman! Vi skriver, vilket nu flera stycken har sagt, i vår reservation att kommuner principiellt inte ska ägna sig åt att driva affärsverksamhet. Vi skriver också, vilket Sten Lundström har läst upp men som jag ska ta en gång till, så här: Det riskerar att dränera kommunernas ekonomi och därmed minska utrymmet att koncentrera sig på huvuduppgifterna skola, vård och omsorg. Detta leder till minskad demokratisk insyn, och det medför att konkurrensen på marknaden snedvrids. Den meningen läste inte Sten Lundström upp.

Statsrådet säger att jag menar att kommuner inte ska äga kommunala bolag, och det är min principiella uppfattning. Jag och Folkpartiet anser inte att kommunala bolag över huvud taget behövs, men – och det är ett viktigt undantag – vi tycker inte att det är vi i riksdagen som ska bestämma det. De kommunalpolitiker som vill ha ett kommunalt bostadsbolag, som har ett och vill ha det kvar eller som vill bilda ett ska naturligtvis få det.

Det finns ju faktiskt också andra möjligheter för kommuner att äga bostäder. Man måste inte ha ett bolag, utan kommunerna kan äga bostäderna själva. Då ökar man insynen.

Beträffande de 3 miljarderna för att stödja kommunala bostadsföretag i kris vill jag fråga statsrådet Lövdén: Hur ska de privata fastighetsägarna kompenseras för den här snedvridna konkurrensen? Det är för mig den viktigaste frågan.

Anf. 62 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s) replik:

Fru talman! Låt mig ta upp detta med statens ansvar för de kommunala bostadsbolagen. Det var ju det som den sista frågan tangerade.

Det är precis som Sten Lundström sade – när industrisamhället byggdes upp, när expansionen skedde i Bergslagen och i andra kommuner i norra Sverige och industrin behövde mer arbetskraft knackade man på kommunalrådets dörr och bad kommunalrådet sätta i gång bostadsbygandet. Det var ingen privat som gjorde det, utan det var kommunen som fick ta ansvar för att se till så att arbetskraften till bruket eller till industrin fick bostäder. När sedan bruket packade ihop och industrin försvann stod kommunen där med tomma lägenheter.

För mig är det alldeles självklart att vi inte kan överlåta och överlämna ansvaret för det enbart till kommunerna. Då drabbas ju vården, skolan och omsorgen. Många kommuner är inte mäktiga att hantera den ekonomiska uppgiften på egen hand. Därför krävs det ett statligt engagemang och ett statligt ansvar.

Vi går nu in med omstruktureringsåtgärder – inte så att vi går in och förhandlar med det kommunala bostadsföretaget, utan vi går in och ser till så att ägaren, kommunen, har möjligheter att hantera situationen för det kommunala bostadsföretaget. Det är en väsentlig skillnad. Vi kommer att göra detta i samverkan med kommunerna.

Jag ser inte att detta innebär någon konkurrenssnedvridning, framför allt inte i perspektivet av det stora statliga stöd som utgick till många privata fastighetsägare och privata bolag i början på 1990-talet, under finanskrisen.

Anf. 63 YVONNE ÅNGSTRÖM (fp) replik:

Fru talman! Jag känner naturligtvis inte till hur det är i samtliga kommuner. Men exempelvis där jag bor har även privata fastighetsägare byggt, och en del av dem har också spekulerat fel. Min uppfattning är fortfarande att om man riktar stödet enbart till de kommunala bostadsbolagen så kommer de privata att bli utsatta för snedvridande konkurrens. Vi har olika uppfattning, och det lär inte gå att ändra på.

Anf. 64 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s) replik:

Fru talman! Kommunerna har ett ansvar för sina kommunala bostadsföretag. Kommunerna kan inte försätta sina kommunala bostadsföretag i konkurs. Det skulle få återverkningar på hela den kommunala kreditgivningen. Kommuner i en avfolkningsbygd som befinner sig i en ekonomiskt svår situation och inte kan hantera det kommunala bostadsbidraget på egen hand utan att det får allvarliga konsekvenser för skolan, vården och omsorgen måste ha ett statligt stöd för att kunna ta ett ansvar för en sanering och omstrukturering av sitt kommunala bostadsföretag.

Yvonne Ångström måste gå ut och möta väljarna i de här kommunerna och säga att Folkpartiet inte är berett att ta ett ansvar på nationell nivå. Folkpartiet menar att skattebetalarna eller de kvarvarande hyresgästerna i kommunen ska betala för de tomma lägenheterna. Folkpartiet menar att för att rädda det kommunala bostadsföretaget måste kommunen skära ned på skolan, omsorgen och vården. Det är det beskedet som Folkpartiet ger till medborgarna i de här kommunerna.

Anf. 65 RIGMOR STENMARK (c) replik:

Fru talman! Socialdemokrater med bostadsministern i spetsen vet mycket väl var Centerpartiet står när det gäller de allmännyttiga bostadsbolagen. Vi är överens med de partier som slår vakt om mångfald och valfrihet. Vi är överens med de partier som vill ha neutralitet mellan boendeformerna. Vi är överens med Socialdemokraterna om Socialdemokraterna också vill ge lika villkor till de allmännyttiga bostadsbolagen och behandla dem på ett bra sätt.

Vi ser ju hur det är i dag. Vi vet att människor vill ha tak över huvudet, mat i magen och ett arbete. Det är grundläggande förutsättningar för att man ska ha ett drägligt liv. I dag råder det brist på bostäder i storstadsregionerna och överskott i andra delar av landet. Att bostadspolitiken inte håller måttet måste vi väl ändå vara helt överens om, herr bostadsminister. Däremot tror jag att vi skiljer oss i synen på hur problemen kan lösas. Vi kan inte fortsätta med en gammaldags bostadspolitik. Vi måste ha en bostadspolitik som är anpassad till dagens moderna samhälle.

Anf. 66 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s) replik:

Fru talman! Om vi nu, som Rigmor Stenmark säger, är överens om vikten av att ha allmännyttiga bostadsföretag, varför skriver ni då under en sådan här reservation? Den kan tolkas – och ska egentligen med rätt tolkas – så att ni inte vill ha kommunala bostadsföretag. Det kan ha varit en lapsus, och det är bra att Rigmor Stenmark så tydligt nu i kammaren markerar att ni ställer upp bakom de kommunala bostadsföretagen.

Jag skulle vilja ge ett råd till Centerpartiet. Liera er inte för mycket med Moderaterna i bostadspolitiken, för det blir ofta fel! Lika fel blir det när ni i reservationen skriver att hyresregleringarna skapar inlåsnings effekter. Vad vill ni? Vill ni ha kvar bruksvärdessystemet eller inte? Håll Moderaterna på långt avstånd i bostadspolitiken! Det har ni gjort förr i Centerpartiet, och jag tror att det vore bra om ni gör det nu också.

Anf. 67 RIGMOR STENMARK (c) replik:

Fru talman! Jag är helt överens med bostadsministern i den frågan. Sanningen ligger i mitten. Jag skulle också vilja ge ett råd. Liera er inte med Vänsterpartiet och Miljöpartiet i bostadsfrågorna! Försök att närma er oss som finns i mitten! Det är så det har fungerat förut, och då har det gått bra. Nu är det alldeles åt skogen, skulle jag vilja säga.

Vi tycker att entreprenörsverksamhet är bra. Därför behöver kommunerna inte ägna sig åt sådan affärsverksamhet som andra i samhället klarar bättre. Alla kommuner har inte egna bostadsbolag. Det tycks finnas hyresrätter i de kommunerna i alla fall.

Jag skulle vilja ställa en fråga till bostadsministern. Vad är viktigast? Är det viktigast att människor får bra bostäder till rimliga kostnader? Är

det viktigt att det finns hyresrätter för människor att tillgå i den här regionen också? Eller är det viktigast att det är kommunen som är ägare?

Anf. 68 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s) replik:

Fru talman! Det är väldigt viktigt att kommunerna har ett stort bestånd av allmännyttiga lägenheter. Det är viktigt för att vi ska ha långsiktiga förvaltare av bostadsbeståndet som bygger på självkostnadsprincipen. Det är också viktigt för att vi ska kunna tillämpa hyressättningsystemet på det sätt som vi gör i dag. Därför måste vi se till så att vi bevarar allmännyttan.

Sedan ser jag det självfallet som väldigt positivt att det finns andra aktörer på bostadsmarknaden också. När regeringen har gått in med investeringsbidrag för hyresrättsproduktion, som har blivit en stor framgång, har det också stimulerat ett antal lokala aktörer till att vara med på vagnen när det gäller att bygga fler hyresrätter. I går kväll i en debatt med Carl-Erik Skårman nämnde jag Duvkullen i Linköping och Jakri i Hjärup, och jag kan ta flera andra exempel på hur de privata företagen har sett en chans med investeringsbidraget att vara med och bygga bra bostäder till rimliga kostnader.

Men än en gång, Rigmor Stenmark: Det är inte jag som vill regera tillsammans med Moderaterna. Det är Centerpartiet som vill regera tillsammans med Moderaterna. Jag har tolkat uttalandena i den allmänpolitiska debatten på det sättet. Jag vill varna för det när det gäller bostadspolitik, och även på andra områden. Skriv inte sådana här gemensamma reservationer med Moderaterna mer! Och liera er framför allt inte i konkret politisk handling med Moderaterna när det gäller bostadspolitik!

Anf. 69 CARL-ERIK SKÅRMAN (m) replik:

Fru talman! Seved Petrén, som återopades tidigare, var en duktig moderat aktör i en dominerande socialdemokratisk omgivning i Hudinge. Han var säkert överens med sina socialdemokratiska vänner där under sin aktiva tid om att värna om den kommunala självstyrelsen. Det hade väl förmodligen upprört statsrådet Lövdén lika mycket som det nu upprör statsrådet Lövdén att de borgerliga partierna i kammaren är så eniga om att försvara det kommunala självstyret. Själv vill han tafsa på grundlagen och våldföra sig på det kommunala självstyret, trots att bostadspolitik under 50 år, som statsrådet själv angav, har präglats av socialdemokratiska värderingar med de kommunala bostadsföretagen som huvudsakliga aktörer.

Har det gett en god bostadsförsörjning som har återopats som ett alternativ? Det finns 42 500 lediga lägenheter i landet till en kostnad av 30 miljarder kronor. Det gynnar minsann inte den regionalpolitik som bl.a. Centern har värnat om, och som skulle vara bra, att man sitter med de skulderna i de här kommunerna.

De kommunala bostadsföretagen ska bygga i tid. Själv skrev jag ett brev till det dåvarande socialdemokratiska fastighetsborgarrådet Billström redan den 11 april 1995 för att få i gång en planering. Vad hände? Jo, socialdemokraterna i det kommunala bostadsföretaget fattade beslut så att all planering och allt byggande förlamades. Är det en anledning att ha kommunala bostadsföretag?

Anf. 70 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s) replik:

Fru talman! Jag efterlyste och uttryckte en saknad av den moderata, praktiska, handfasta kommunalpolitik som präglade Sverige långt fram på 70-talet. Då fanns det många kommunalmän runtom i landet, även moderater, som slöt upp bakom principen att vi skulle ha allmännyttiga bostadsföretag. Sedan trädde något nytt in i samhällsklimatet. Nyliberalismen, den råa marknadsfundamentalismen, tog överhand. Då blev stoligheter som utförsäljning och privatisering huvudtemat och huvudingrediensen i den moderata politiken. Seved Petrén i Huddinge gav uttryck för ett ansvarskännande även utifrån moderata utgångspunkter. Men den politik som har präglat många borgerliga och framför allt moderatstyrda kommuner i Stockholm under senare år är inte uttryck för ett ansvarskännande socialt ansvarstagande. Det är också därför som lagstiftningen behövs.

Hade vi bevarat den gamla enigheten kring att allmännyttan var en viktig ingrediens i den sociala bostadspolitiken hade vi inte behövt någon lagstiftning. Då hade vi inte haft partier som av princip förespråkar att kommuner inte ska äga kommunala bostadsföretag.

Anf. 71 CARL-ERIK SKÅRMAN (m) replik:

Fru talman! Jag vill uttrycka min tillfredsställelse över att vi nu har fått i gång bostadsbyggandet i Stockholm. Det ligger 20 000 bostäder i pipeline som den borgerliga majoriteten är ense om, detta trots att Socialdemokraterna genom sin hantering av de kommunala bostadsföretagen förlamade planeringen.

Det sägs också att de kommunala bostadsföretagen skulle minska segregationen. Men den socialdemokratiska regeringen ville inte ens gå med på att använda överskottet från de kommunala bostadsföretagen för att slitna stadsdelar skulle kunna rustas upp. Vad är detta för inställning till de kommunala bostadsföretagens ambitioner att förbättra de sociala förhållandena och minska segregationen i Stockholms omgivning?

Fru talman! Jag måste återigen fråga: Vad är det egentliga motivet för att till varje pris konservera de kommunala bostadsföretagen i ett slags gräddfil? Vad är det underliggande motivet? Allt som dras fram visar sig ju vara felaktigt. Det egentliga motivet till att till varje pris bevara de kommunala bostadsföretagen har vi ännu inte fått klart för oss.

Anf. 72 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s) replik:

Fru talman! Jag vet inte om Carl-Erik Skårman lyssnade på mitt anförande. Jag gjorde en lång och utförlig beskrivning av motivet till att vi måste ha allmännyttiga bostadsföretag och det synsätt som har präglat efterkrigstidens bostadspolitik för att klara bostadsförsörjningen för breda grupper i samhället.

Jag trodde vidare att Carl-Erik Skårman hade läst propositionen, där det också finns en utförlig motivering till att vi måste ha allmännyttiga bostadsföretag. Vi genomför lagstiftningen nu primärt utifrån det nationella intresset av att bevara och skydda ett hyressättningssystem som vi tycker i stora drag fungerar bra. Vi vill bevara de allmännyttiga företagen och genomför – låt mig uttrycka det så – lagstiftningen för att undvika marknadshyror, det som Moderaterna förespråkar.

Carl-Erik Skårman är ju en positiv och vänlig person. Det hade kanske varit bra om Carl-Erik Skårman hade läst de här motiven och trott på vad jag säger i stället för att använda uttryckssätt som egennytta, maktstruktur och bevarande av maktambitioner. Vi har en övertygelse att de allmännyttiga bostadsföretagen behövs för att vi ska kunna upprätthålla en social bostadspolitik. Jag förstår att Carl-Erik Skårman och Moderaterna har en annan övertygelse, men Carl-Erik Skårman bör respektera den övertygelse som jag har även om han inte delar den.

Anf. 73 EWA THALÉN FINNÉ (m):

Fru talman! Jag tycker att det beslut som riksdagen i dag ska fatta i grunden bygger på en myt – myten att allmännyttan håller på att försvinna. I debatten framhåller Socialdemokraterna, Vänstern och Miljöpartiet att den kommunala hyresrätten håller på att ta slut. Ser deras företrädare hur många kommunala hyresrätter som finns i Sverige?

Dagens förslag är i stället uttryck för en klåfingrighet som mer skadar än värnar de kommunala bostadsföretagen, eftersom man begränsar kommunernas inflytande över sin egendom. Jag skulle kanske som moderat egentligen tycka att det är bra. Men eftersom Sten Lundström anför att vi under 1900-talet har sett ökad spekulation, höjda kostnader, större segregation, kartellbildning, ökade vinstuttag m.m. måste jag ställa frågan: Minskar dagens föreslagna lagstiftning kostnaderna, segregationen, kartellbildningen och hyresnivåerna? Självklart inte.

Fru talman! Jag vill också belysa dagens ärende utifrån den kommunala självstyrelsen och den kommunala äganderätten. Under de senaste åren har det av regeringen väckts återkommande förslag som allvarligt inskränker den kommunala självstyrelsen. De senast framförda förslagen har alltid varit en reaktion på den politik som kommuner med borgerlig majoritet bedriver. Det är en allvarlig utveckling.

För att komma in lite närmare på dagens förslag vill jag säga att det innebär en begränsning i en kommuns möjlighet att hantera bostadsfrågan i enlighet med en väljarmajoritets i val uttryckta mening. Förslaget innebär nämligen att ett politiskt beslut som i sin tur är ett resultat av en politisk diskussion, ett val och ett valresultat överprövas av i första hand länsstyrelsens tjänstemän och i andra hand tjänstemän i Boverket.

Därmed inför man faktiskt något nytt i den svenska lagstiftningen och i vårt rättssystem. Vi moderater vill höja ett varnande finger för den utveckling som vi kan se för den kommunala självstyrelsen med fler och fler inskränkningar för de kommunala förtroendevalda. Är det så vi i framtiden vill att vårt land ska styras, att de kommunala politikerna blir någon sorts nickedockor som enbart genomför beslut som tagits i Sveriges riksdag? Jag tycker att det vore mycket olyckligt.

Förslaget innebär också att kommunerna inte får råda och ansvara över sin egendom. Det innebär att äganderätten inskränks. Kommunerna ingår sedan inte under Europakonventionens äganderättsskydd, men det gör de kommunala bostadsföretagen, för de är egna juridiska personer. Därför anser vi moderater att det här förslaget strider mot Europakonventionens rättigheter. Det förslag som vi i dag ska besluta om står inte i proportion till de ingrepp i det kommunala självstyret och i Europakonventionens rättigheter som det innebär. Det löser inga problem som i dag finns på bostadsmarknaden.

I slutänden kommer detta förslag i stället att motverka sitt syfte. Det kan inte efter det att vi har fattat detta beslut finnas många kommuner i landet som känner att Socialdemokraterna, Vänstern och Miljöpartiet nu har stått upp och försvarat de kommunala bostadsföretagen för att göra dem starkare. I stället har man troligtvis minskat det ekonomiska värdet på fastigheterna, ökat risktagandet och omyndigförklarat de kommunala förtroendevalda och ytterst väljarna.

Med detta, fru talman, yrkar jag bifall till reservation 1.

Anf. 74 STEN LUNDSTRÖM (v):

Fru talman! Jag måste fråga Ewa Thalén Finné om det verkligen är så att i nästa läge också skollagen, barnomsorgslagen, sjukvårdslagen osv. ska bort. Det är inte särskilt ovanligt i vårt land att den kommunala kompetensen och beslutsrätten regleras genom lagar. Häri reglerar vi kommunernas skyldighet att tillse att medborgarna har tillgång till bostäder, och vi ger med denna lagstiftning kommunerna en ganska vettig reglering av deras åtaganden när det gäller invånarnas rätt till egna bostäder.

Är det inte också så, Ewa Thalén Finné, att staten faktiskt har ett övergripande ansvar för att tillse att det finns goda bostäder åt alla medborgare i landet?

Anf. 75 EWA THALÉN FINNÉ (m):

Fru talman! Naturligtvis måste vi ha lagstiftning i detta land som innebär att alla medborgare har rätt till t.ex. skola och barnomsorg. Vi har redan lagstiftning om att alla har rätt till en bostad. Det står både i kommunallagen och i grundlagen, såvitt jag vet.

Att denna lag skulle göra att vi fick fler bostäder är en utopi. Det kommer inte till en enda bostad för att vi fattar ett beslut som faktiskt begränsar äganderätten för de kommunala bostadsföretagen. Jag tror snarare att ännu färre kommer att bygga.

Anf. 76 STEN LUNDSTRÖM (v):

Fru talman! Det får vi se. När vi får tydliga spelregler blir det kanske intressantare för kommunerna att bygga lite mer. Men jag tror att det viktigaste är att komma till rätta med byggkostnaderna.

Jag kan konstatera att Moderaterna i alla sammanhang hävdar äganderätten som en viktig princip men aldrig är beredda att begränsa den. Man är inte beredd att begränsa äganderätten med en bostadsanvisningslag eller med obligatorisk bostadsförmedling eller genom att införa rätten till bistånd för bostad vad gäller socialtjänsten. Man hävdar det kommunala självstyret som en grundprincip.

Det är därför jag ställer frågan: Ska det kommunala självstyret också sättas över barns rätt att gå i skolan? Handlar det bara om människors rätt att ha någonstans att bo?

När det inte duger med det kommunala självstyret går man över på det överstatliga och talar om EG-rättens eventuella invändningar mot detta.

Varför använda sig av argument om kommunalt självstyre när det helt enkelt handlar om det som Yvonne Ångström talar om? Ni vill inte att kommunerna ska äga bostadsföretag. Ni vill inte ha ett offentligt ägande.

Ni vill föra över allt ägande till marknaden. Det vore enklare att säga det, för det är det som är er politik.

Anf. 77 EWA THALÉN FINNÉ (m):

Fru talman! Jag sade i min förra replik att jag tycker att vi ska ha en generell rätt att gå i skolan och att det redan nu i lagstiftningen anges att alla har rätt att bo. Detta löser inte problemet.

Det är självklart att man måste försvara äganderätten. Äganderätten är det som gör att samhällen går framåt. Vi kan titta på grannarna österut och se vilken utveckling det var i de länderna. Den kan man inte precis påstå var lysande.

Jag tycker att det blir en pseudodebatt om denna lagstiftning, som jag inte ser fyller minsta funktion. Sten Lundström sade själv att det behövs långsiktiga förslag på denna marknad. Vi ser inte röken av något sådant. Det kommer förslag om ett litet investeringsbidrag som ska löpa på något år eller två osv. Det är sådant man förmår.

Se till att ta tag i de stora frågorna, så att vi får i gång ett byggande. Då behöver vi inte fatta beslut om lagar som inte fyller minsta funktion.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 10 §.)

5 § Kooperativ hyresrätt

Föredrogs

bostadsutskottets betänkande 2001/02:BoU5
Kooperativ hyresrätt (prop. 2001/02:62).

Anf. 78 INGA BERGGREN (m):

Fru talman! Nu ska vi diskutera kooperativ hyresrätt. Att bo bra är viktigt för oss alla – unga som äldre, studenter eller förvärvsarbetande, ensam eller sammanboende, barnfamilj eller människor utan barn.

Varför börjar jag så här? Jo, för att vi alla lever under olika förhållanden och har skilda önskemål som bestämmer hur bostaden ska se ut och var den ska ligga: på landsbygden, i förorten eller i centrum.

I olika åldrar har vi olika önskemål. I unga år vill vi inte binda oss utan uppskattar hyresalternativet, vilket man kanske också gör på äldre dagar. Hyreslägenheten erbjuder en allt-i-ett-service och inga bekymmer för trädgård eller underhåll.

Bostadsrättslägenheten uppskattas av många eftersom man där kan påverka det egna boendet och boendemiljön mer. Intill dess att ägarlägenheter har blivit verklighet är bostadsrätten i praktiken den enda upplåtelseform som möjliggör bostadsägande – om än indirekt – i flerbostadshus.

Tänk om regeringen ändå nu, samtidigt med förslag om kooperativ hyresrätt, lämnat det av riksdagen beställda förslaget om ägarlägenheter! Då hade jag helt kunnat instämma i vad regeringen i propositionen skriver om kooperativ hyresrätt, nämligen: ”Kooperativ hyresrätt kan fungera som ett bra komplement till de befintliga upplåtelseformerna hyres-

rätt och bostadsrätt och bidra till en ökad valfrihet mellan skilda boendeformer.” Ägarlägenheter hade också, liksom för övrigt egnahem redan gör, ytterligare ökat valfriheten.

Vi moderater hävdar bestämt att det är människorna själva som ska kunna välja den bostad de önskar. Bostadspolitiken ska ge förutsättningar för detta och för utveckling av olika upplåtelseformer som kan tillgodose olika individers önskemål i olika skeden av livet. Därför stöder Moderaterna förslaget till kooperativ hyresrätt men är kritiska till ett par delar av förslaget. Det gäller dels avsaknaden av uppräknings av medlemsinsatser i samband med återbetalning, dels kravet på kvalificerad majoritet vid ombildning till och från kooperativ hyresrätt och ombildning från kooperativ hyresrätt till bostadsrätt.

Medlemsinsatser bör ses som ett lån eller en deposition som åtminstone ska inflationssäkras. Individens trygghet måste sättas före kooperativets välbefinnande, menar vi. Uppräkning av medlemsinsats ska därför kunna göras såväl vid återbetalning som vid antagande av ny medlem. Flera remissinstanser, bl.a. Kammarrätten i Göteborg, Boverket och Sveriges advokatsamfund, anser att stadgevillkor som tillåter indexuppräknings bör vara tillåtna. Därför menar vi moderater att regeringen snarast bör arbeta fram ett förslag som tillgodoser detta. Därmed yrkar jag bifall till reservation 2 under punkt 2.

Jag vill också säga några ord om majoritetskravet vid ombildning till och från kooperativ hyresrätt och ombildning från kooperativ hyresrätt till bostadsrätt. Detta utvecklas i reservationerna 4 och 5.

Många gånger tidigare har vi moderater konsekvent hävdats att det för ombildning från hyresrätt till bostadsrätt ska vara tillräckligt om mer än hälften av hyresgästerna är för ombildningen. Det anser vi också ska gälla vid ombildning till och från kooperativ hyresrätt. Kraven på kvalificerad majoritet måste snarast ersättas av krav på enkel majoritet.

Mångfald och valfrihet är utgångspunkterna i Moderaternas program för bostadspolitiken med individen i fokus. De boende ska ges så goda förutsättningar som möjligt att själva kunna bestämma hur de vill bo. Därför borde regeringen snarast också, menar vi, lägga fram förslag om ägarlägenheter för att därmed leva upp till vad som skrivs i propositionen om kooperativ hyresrätt, nämligen att det ska vara ökad valfrihet mellan skilda boendeformer.

Anf. 79 ANNELIE ENOCHSON (kd):

Fru talman! Det är positivt att det nu stiftas en lag som möjliggör kooperativ hyresrätt. Bredden och valmöjligheterna inom boendet behöver öka, och kooperativ hyresrätt är ett intressant och välbehövligt alternativ till hyresrätt och bostadsrätt. Kristdemokraterna har länge önskat införa denna upplåtelseform och hoppas att det snart kommer att ligga ytterligare andra upplåtelseformer på riksdagens bord som t.ex. de efterlängta ägarlägenheterna.

En försökslag om kooperativ hyresrätt gällde mellan 1987 och 1998. Under den tiden startades ca 75 föreningar. Flertalet av dessa utgjordes av s.k. kategoriboende. Boverket har gjort en utvärdering av denna försöksverksamhet. I rapporten påpekas vissa problem som måste lösas i den framtida lagen om kooperativ hyresrätt, bl.a. frågan om värdesäkring av medlemmarnas insats. Kristdemokraterna anser att detta och

ytterligare problem inte givits en lösning i den proposition som föregick bostadsutskottets betänkande. Det är beklagligt att regeringen i sina förslag inte gått tillräckligt långt för att göra kooperativ hyresrätt till en attraktiv och lätt tillgänglig boendeform.

Fru talman! Alla medlemmar i en kooperativ hyresrättsförening föreslås betala en medlemsinsats. Denna medlemsinsats innebär rätt att delta i föreningen. Föreningen har också rätt att ta en insats av särskilt slag, en s.k. upplåtelseinsats, när en lägenhet upplåts med kooperativ hyresrätt. Regeringen föreslår i propositionen att en avgående medlem inte ska ha rätt att få tillbaka ett högre belopp än det han eller hon har betalat in som insatser till föreningen. För att stärka den nya boendeformen och öka intresset för den anser vi att denna princip bör ifrågasättas.

Under försöksverksamheten med kooperativ hyresrätt har det förekommit en uppräknings av insatserna i samband med återbetalning. Ett tungt vägande skäl för att en uppräknings också fortsättningsvis bör tillåtas, t.ex. efter konsumentprisindex, är att detta innebär en värdesäkring av insatserna, vilka annars riskerar att ätas upp av inflationen. Ett flertal remissinstanser, bl.a. Kammarrätten i Göteborg, Boverket och Sveriges advokatsamfund, anser att stadgevillkor som tillåter indexuppräknings bör vara tillåtna.

Kristdemokraterna anser att det ska vara möjligt att få tillbaka ett högre belopp från föreningen än vad som betalats in som medlemsinsats. Ett sådant regelverk kan enkelt åstadkommas genom att den i lagförslaget föreslagna meningens ”En avgående medlem har inte rätt att få tillbaka ett högre belopp än det han eller hon har betalat in till föreningen som insatser” utgår.

När det gäller rätten till återbetalning av denna insats anser vi att propositionens förslag inte är rimligt när det kan ta upp till 24 månader att få tillbaka sin insats efter det att en medlem gått ur den kooperativa föreningen och flyttat därifrån. I propositionen föreslås att föreningslagens regler om återbetalning av medlemsinsatser ska gälla, och då kan konsekvensen bli detta. Denna fördröjning försvårar för medlemmar som vill flytta och kan komma att verka avskräckande på dem som skulle vilja gå med i en kooperativ förening. Attraktiviteten i boendeformen hotas därmed. Konsumentverket har också konstaterat att återbetalning enligt föreningslagens regler kan leda till ett bristande konsumentskydd och har därför förordnat en rätt för medlemmen att få tillbaka insatsen inom en kortare tid.

För att den kooperativa hyresrätten som boendeform ska stärkas behöver en särbestämmelse om tidpunkten för återbetalning införas i lagen. Tiden för återbetalning av medlemsinsatsen bör begränsas till maximalt tolv månader efter det att medlemmen sagt upp sig.

Fru talman! Utgångspunkten för vår bostadspolitik är att människor själva ska kunna välja den bostad de önskar och har råd med. Enligt regeringens förslag ska beslut om ombildning till kooperativ hyresrätt fattas med kvalificerad majoritet, vilket innebär att två tredjedelar av de boende måste gå med på förslaget.

Kristdemokraterna har konsekvent hävdats att det utökade majoritetskravet är omotiverat och att det skulle vara tillräckligt om minst hälften av hyresgästerna godkänner ombildningen. Detta krav på enkel majoritet bör därför införas i den föreslagna lagens 4 kap. 1 §.

Den kooperativa hyresrätten är en boendeform som syftar till att stärka hyresgästinflytandet. Men då måste också vägen dit präglas av inflytande. Regeringen påstår dock att grundidén med kooperativ hyresrätt – ökat medinflytande – talar för att samma majoritetskrav som vid ombildning av bostadsrätt bör gälla. Resultatet blir i stället att övergången till den nya boendeformen försvåras.

Krav på enkel majoritet harmonierar också bättre med propositionens förslag om regler för att ta tillbaka en intresseanmälan. Då föreslås det räcka att hyresgästerna i minst hälften av de uthyrda lägenheterna ska ha röstat för att föreningen inte ska förvärva den fasta egendomen. Det bör vara motsvarande krav vid förvärv av en fastighet som vid återtagande av en intresseanmälan.

Vi kristdemokrater vill att hyreslagen ska ändras när det gäller bestämmelserna kring vräkning så att en sådan alltid föregås av ett samrådsförfarande. Människor som har problem att behålla en reguljär bostad måste ges ett bättre skydd än vad som i dag är fallet. Eftersom lagstiftningen kring vräkning också ska gälla för den kooperativa hyresrätten har vi markerat detta i vår motion.

Bostadsutskottet har valt att behandla vårt yrkande tillsammans med andra motioner som rör hyreslagens bestämmelser senare under våren. Vi kommer därför att återkomma till vräkningsförfarandet vid ett senare tillfälle.

Fru talman! Jag ställer mig bakom alla våra reservationer men yrkar bifall endast till reservation nr 3.

Anf. 80 YVONNE ÅNGSTRÖM (fp):

Fru talman! Folkpartiet vill gärna ha kooperativa hyresrätter som en av många boendeformer i vårt samhälle. Vi tror dock, bl.a. efter kontakter med representanter för Hyresgästernas Riksförbund, att intresset för denna upplåtelseform i dag tyvärr inte är särskilt stort. Det tycks inte vara så för närvarande, men jag hoppas och tror att det ska bli en förändring.

Vi ser inga hinder mot att hyresgästerna får möjlighet att ombilda till kooperativa hyresrätter om de så önskar. Men då är det, precis som tidigare talare har sagt och precis som i andra sammanhang, helt omotiverat att kräva mer än enkel majoritet för att ombilda till kooperativ hyresrätt eller bostadsrätt. Därför vill vi ändra de föreslagna reglerna, vilket vi framhåller i reservation 4 som jag står bakom men för tids vinnande inte yrkar bifall till.

I reservation 5 för vi motsvarande diskussion när det gäller förändringen av upplåtelseform från kooperativ hyresrätt till annan upplåtelseform eller försäljning av fastigheten. Även här är det för oss naturligt att det ska räcka med enkel majoritet, dvs. mer än hälften. Jag yrkar därför bifall till reservation 5 där detta framförs.

För att spara tid ska jag inte gå in på fler frågor i det här betänkandet som andra redan har berört.

Anf. 81 CARINA ADOLFSSON ELGESTAM (s):

Fru talman! I dag skriver vi här i Sveriges riksdag, med det beslut vi ska ta senare i eftermiddag, ett litet stycke historia. Vi inför en ny boendeform – eller rättare sagt permanentar och beslutar att kooperativ hyresrätt blir en ny upplåtelseform – utöver egnahem, bostadsrätt och hyres-

rätt. Alla de som bor i Stockholms kooperativa förening, i Slånbäret i Växjö eller runtom i landet känner nog efter dagens beslut: Äntligen! Äntligen räknas vårt boende! Slut med dispenser och försöksverksamhet!

Kooperativ hyresrätt har funnits som försöksverksamhet i Stockholm ända sedan 1916. Man kan konstatera att det finns erfarenhet om hur det är att bo i kooperativ hyresrätt.

Fru talman! Alla medborgare har rätt till en bra bostad till en rimlig kostnad i en trygg och bra miljö, och de ska också ha inflytande i sitt boende. I dag behandlar vi i riksdagen i betänkande BoU5 ett ärende som ligger helt i linje med det målet, en lag om kooperativ hyresrätt. Med kooperativ hyresrätt ökar valfriheten ytterligare. Vi socialdemokrater är mycket glada över att vi ska fatta detta beslut i dag.

Den nya lagen innebär att en kooperativ hyresrättsförening upplåter bostadslägenheter till sina medlemmar. En medlemsinsats tas ut av samtliga medlemmar. Man kan inte sälja sin hyreslägenhet som man gör med bostadsrätter. Därmed försvinner den spekulativa delen av ägandet. Det är en viktig del.

Kooperativ hyresrätt är spekulationsfri. Den hyresgäst som flyttar ska få tillbaka den betalade insatsen. Uppräkningen av insatsen kan göras när en ny medlem träder in. Då kommer upplåtelseavgiften föreningen till godo och ger tillskott i ekonomin.

Hyresgästerna i vanliga hyresrätter ges möjlighet att köpa huset vid utförsäljning av kommunala bostadsbolag eller fastigheter, den s.k. ägarmodellen. Det ska också vara möjligt att ombilda från vanlig hyresrätt till kooperativ hyresrätt, den s.k. hyresmodellen.

Kooperativ hyresrätt har förekommit som försöksverksamhet sedan 1987. Stockholms Kooperativa Bostadsförening började sin verksamhet 1916. Det visar på uthålligheten i kooperativ förening.

Genom kooperativ hyresrätt skapas en ny möjlighet att genom bosparrande och en låg insats påverka sitt boende. Det är viktigt för t.ex. ungdomar och barnfamiljer med små eller normala inkomster.

Det som särskiljer den kooperativa hyresrätten är alltså att hyresgästen inte kan sälja sin lägenhet utan får tillbaka sin inbetalade insats. Den ägandeformen är således spekulationsfri. Valfriheten ökar för dem som har lägre inkomster.

Inflytande i sitt boende är viktigt. Ingen ska behöva känna: Jag har inte möjlighet till inflytande beroende på storleken på min plånbok. Alla vi som bor i villa eller i bostadsrätt har inflytande över vår vardag vad gäller boendet. Men även den som hyr hos allmännyttan eller hos en privatvärd ska självklart ha rätt till inflytande.

Företrädare för den borgerliga oppositionen påstår gärna att vi socialdemokrater är motståndare till att människor äger sin egen bostad. Det räcker med att bara studera siffrorna över hur invånarna i Sverige bor för att visa hur fel ni har.

Vi har ingenting emot enskilt ägande. Men verklig valfrihet får vi först när det finns olika upplåtelseformer – egnahem, bostadsrätt, allmännyttan, privat hyresrätt eller kooperativ hyresrätt.

I framför allt Stockholm har bostaden alltmer kommit att bli en handelsvara. Den borgerliga majoriteten med Moderaterna som pådrivare visar inget större intresse för det bostadspolitiska målet att alla ska ha rätt till en bra bostad och inflytande i boendet oavsett hur de bor. Men jag

hälsar med tillfredsställelse att alla partier står bakom den nya lagen om kooperativ hyresrätt. Det vill jag se som ett positivt tecken.

Till betänkandet finns fem reservationer. Jag tänker bara nämna det som handlar om majoritetskrav, enkel eller två tredjedels majoritet. En samlad borgerlighet anser att det ska räcka med enkel majoritet. Det skulle kunna vara befogat om inte vi människor vore så styrda av pengar och pengars värde. Vi ser främst här i Stockholm hur hyresrätter ombildas nästan på löpande band. Anledningen är inte främst att få ökat inflytande eller att själv kunna vara med och utforma sitt boende. Nej, den främsta anledningen är att kunna tjäna snabba pengar.

Vi socialdemokrater är emot spekulation i boendet på ett sådant sätt. När det handlar om ombildning anser vi – och det visar även erfarenheten – att när det är många som är med på att göra en förändring är det lättare att genomföra den. Ingen ska behöva känna sig tvingad att vara med på förslaget bara för att det hänger på en enda röst.

En bred majoritet ökar tryggheten för att föreningen, eller för den delen också bostadsrätten, ska fungera. Om det är 100 lägenheter i ett bestånd och hyresgästerna önskar att ombilda till kooperativ hyresrätt måste 66 familjer säga ja. Om 66 familjer är överens om att göra den förändringen och arbeta tillsammans mot samma mål blir nog samarbetet enklare och fler känner delaktighet. För de fyra partier som vill ha enkel majoritet handlar det om att 51 familjer ska säga ja. Det är endast då människor är fria och kan göra sina egna val.

Jag hoppas och tror att vårt ställningstagande om kooperativ hyresrätt ska stimulera till en förnyad debatt om valfrihet i boendet och om bostaden som en rättighet inte en handelsvara.

Fru talman! Bostaden är fjärde benet i välfärden. Hur vi bor och var vi bor styr våra liv. Alla ska ha rätt till en bra bostad i en trygg och säker miljö. Om man känner sig trygg och säker i den miljö man bor och känner sina grannar ökar tryggheten, och är vi trygga så mår vi bättre. Det är en lång kedja i den sociala delen.

Den nya boendeformen kooperativ hyresrätt är ägnad att ge förutsättningar för bättre boendemiljö, boendedemokrati och självförvaltning. Jag yrkar därför bifall till utskottets förslag i betänkandet och avslag på samtliga reservationer.

Anf. 82 YVONNE ÅNGSTRÖM (fp) replik:

Fru talman! Carina har sagt mycket vackert om bostäder och rätt till bostad. Jag håller med om mycket av det. Men jag kan inte få in i mitt huvud att det just i detta fall ska vara nödvändigt med två tredjedels majoritet. I andra demokratiska sammanhang har vi enkel majoritet.

Ska vi göra så vid det allmänna valet i höst att man måste ha två tredjedelar av rösterna för att regera? Det är den enkla fråga jag vill ställa.

Anf. 83 CARINA ADOLFSSON ELGESTAM (s) replik:

Fru talman! Frågeställningen är kanske inte så enkel. Det handlar om demokrati. Det är klart att det allmänna valet är en del av demokratin. Men boendet och möjlighet till inflytande är en annan del av demokrati.

Det vi vill säga med detta är att vi inte tycker att det viktigaste är att det finns en spekulation när man ska göra en ombildning. Det är det främsta motivet till den lagförändring som gjordes för några år sedan.

Det handlar om att det ska vara många som är med och bestämmer för att få inflytande, göra en förändring och sedan vara med och arbeta.

Ska man bo i en kooperativ hyresrätt, som det här handlar om, gäller det speciella förutsättningar. Man ska gemensamt ta ansvar för fastigheten.

Anf. 84 YVONNE ÅNGSTRÖM (fp) replik:

Fru talman! Jag tycker inte att det argumentet håller. Där jag bor i Lycksele kommun har Socialdemokraterna tillsammans med Vänstern majoritet. Måste de ha två tredjedelars majoritet för att vara med att bestämma? Vi andra som bor där får vackert finna oss i det de bestämmer. Det finns ingen skillnad på demokrati när det gäller boendefrågor och när det gäller alla andra frågor som hanteras i ett samhälle.

Anf. 85 CARINA ADOLFSSON ELGESTAM (s) replik:

Fru talman! Ibland tycker jag att det finns skillnad. Man kan överföra detta med majoriteter och minoriteter till exempelvis frågan om främlingsfientlighet. Sett till olika demokratiska aspekter finns det en anledning.

För oss handlar det om att ju fler människor som är med i majoritetsbeslutet i boendet desto mer inflytande får människor, eftersom fler är överens. Det underlättar när man ska uträtta saker och ting.

Anf. 86 ANNELIE ENOCHSON (kd) replik:

Fru talman! Yvonne Ångström sade ungefär det jag hade tänkt att fråga. Samtidigt har jag en undran över den sista repliken; ju mer vi har majoritet för desto säkrare blir vi. Jag blir lite road när jag hör detta. Vi har ändå en 51-procentig majoritet i denna lokal. Det får inte tendera att bli fråga om 66 % även här i riksdagen. Det spelar ingen roll vilka frågor det rör sig om – bostäder eller andra frågor. Jag håller fullständigt med Yvonne Ångström att ni är ute och cyklar.

Jag har en fråga angående uppräkningsen av medlemsinsatsen. Vi vill att den ska räknas upp i nivå med konsumentprisindex just för att den ska bli mer attraktiv. Detta har vi med oss från advokaten, Boverket och Kammarrätten i Göteborg. Även de föreningar som har funnits under försökslagen har sagt att ett av skälen till att de tror på denna boendeform är att det går att få tillbaka åtminstone en värdesäkrad insats. Det är inte alls fråga om spekulation. Det kan skötas med hjälp av bostadsrätter och egnahem. Det är en fråga om en värdesäkring av insatsen.

Kan man inte tänka sig att gå med på detta?

Anf. 87 CARINA ADOLFSSON ELGESTAM (s) replik:

Fru talman! Nej, det kan man inte tänka sig.

Syftet med att bo i en kooperativ hyresrättsförening är inte att tjäna pengar. Det är grunden i detta. Det handlar om att skydda dem som bor kvar. Syftet med ett kooperativ är att göra saker och ting tillsammans. Då är det viktigare att stärka dem som ska bo kvar i den kooperativa hyresrätten än den enskilda medlemmen som ska lämna hyresrätten.

Anf. 88 ANNELIE ENOCHSON (kd) replik:

Fru talman! Carina Adolffson Elgestam svarade snabbt nej. Men man ska inte heller förlora. Det ska självklart vara en sådan stark likviditet för dem som bor kvar att det inte bär eller brister för att det är en som lämnar föreningen. Om den kooperativa hyresrättsformen ska fungera ska man inte förlora.

Anf. 89 CARINA ADOLFSSON ELGESTAM (s) replik:

Fru talman! Det Annelie Enochson sade nu är grunden till att vi tycker att det är viktigare att prioritera dem som finns kvar i den kooperativa hyresrättsföreningen än den som lämnar. Det handlar om att det ska finnas likviditet. Det kan handla om att någon eller några i den kooperativa föreningen eller den kooperativa hyresrätten ändrar uppfattning och blir osams med övriga hyresgäster och av den anledningen säger att de sticker. För att säkra för dem som blir kvar kan det vara viktigt att inte kunna göra så.

Jag vill avsluta med att säga några ord om majoritet och kvalificerad majoritet. Jag tror att vi alla kan se hur det är när vi är många som ska vara med och bestämma och försöka komma överens. Jag ser fram emot när de fyra borgerliga partierna är överens. Det är väl lite vad frågan om olika majoriteter handlar om.

Anf. 90 OWE HELLBERG (v):

Fru talman! Vi i Vänsterpartiet är mycket glada över att ytterligare en spekulationsfri boendeform lyfts fram genom att förslaget i betänkandet permanentas i lagstiftningen. Hyresgäster ska genom att bilda en kooperativ förening kunna ta över en eller flera fastigheter i ägandeform eller i förvaltningsform. Boendeinflytandet ökar och förhoppningsvis den sociala gemenskapen. De framtida boendekostnaderna kan också minska för föreningsmedlemmarna.

Boendeformen har fungerat väl i de få föreningar som finns, bl.a. i Stockholm. Den kan nu spridas i hela landet. I t.ex. Danmark är denna boendeform den vanligaste formen av hyresboende – och en mycket uppskattad sådan. Det tyngsta skälet är tryggheten i att slippa bli utsatt för politiker som av ideologiska skäl vill sälja ut allmännyttan, i likhet med våra svenska borgerliga partiers ståndpunkt i den här frågan.

När det gäller medlemsinsatser och insatsavgifter till föreningen för den kooperativa hyresrätten delar vi regeringens syn att uppräknings av avgifterna inte är nödvändig. Däremot kommer vi att noga bevaka att avgifternas storlek inte blir så höga att de därmed kan utesluta grupper av boende med sämre ekonomiska förutsättningar. Även uppräknings av insatser för nya medlemmar bör bevakas så att inte spekulationstendenser uppstår.

Om den ordning som nu ska beslutas, dvs. full frihet att bestämma såväl medlemsavgiften som insatsavgiften, kommer att leda till oönskade effekter, kommer Vänsterpartiet att kräva att detta ska lagregleras.

Regelverket för ombildning till kooperativ hyresrätt kommer att följa samma regler som för ombildning till bostadsrätt. Även här ska minst två tredjedelar av hyresgästerna skriftligen ge sitt bifall till fastighetsköp. Det tycker Vänsterpartiet är bra av flera skäl. Helst skulle vi vilja att alla hyresgäster gav sitt godkännande.

Att bli hyresgäst hos sina grannar är inget önskvärt. Det har vi sett många exempel på vid bostadsrättsombildningar. Det är också viktigt av ekonomiska skäl att det finns en stabil grund för den ekonomiska plan som föreningen ska upprätta. De borgerliga partiernas krav på enkel majoritet ska därför avvisas.

Om kooperativ hyresrätt blir någon större succé eller ej får väl framtiden utvisa. Det är viktigt att det ges ekonomiska förutsättningar för att genomföra ombildningar till kooperativ hyresrätt, så att även människor med sämre ekonomiska förutsättningar har möjlighet att bli innehavare av en kooperativ hyresrätt.

Det är bra att Bostadskreditnämnden ska kunna ge kreditgarantier för 95 % av ett tänkt marknadsvärde, och det är också bra att regeringen snabbt ska utreda förutsättningarna för ombildning till kooperativ hyresrätt i samarbete med några intresserade kommuner. Det kan ge indikationer på om villkoren och förutsättningarna för ombildningen är de rätta.

Det finns en fråga som tyvärr inte har lösts och som vi vänsterpartister har krävt ska lösas. Den borde ha behandlats samtidigt i betänkandet om allmännyttan och i detta betänkande. Det gäller frågan om turordningsreglerna för försäljning av allmännyttiga bostäder. Vi menar att försäljningar av kommunala bostäder i första hand ska ske till annat allmännyttigt bolag eller till kooperativ hyresrätt. I andra hand ska försäljning ske till privat hyresrätt enligt det nya regelsystemet för försäljning av allmännytta, dvs. med en strikt prövning i länsstyrelsen. I tredje hand blir det aktuellt med ombildning till bostadsrätt. Det här kommer vi att kräva när frågan kommer upp på riksdagens bord. Vi menar att det icke-spekulativa boendet ska gynnas på bekostnad av boende som styrs av marknadens villkor.

Fru talman! Därmed yrkar jag bifall till förslaget i betänkandet.

Anf. 91 HELENA HILLAR ROSENQVIST (mp):

Fru talman! Det har sagts många vackra ord om kooperativ hyresrätt. Jag instämmer i allt som har sagts. Jag är också väldigt glad att det äntligen har kommit till stånd en permanent lagstiftning. Jag anser att en av våra stora tidningar slog huvudet på spiken när man skrev att det var "grönt ljus för bo-kooperativ". Det är precis så jag ser det, dvs. det är något grönt i förslaget. Jag är glad att vi i Miljöpartiet de gröna har fått vara med och ta fram förslaget.

Förslaget har förts fram av flera partier tidigare, men ingenting har gjorts förrän vi har kommit i samarbete med regeringen. Jag är jätteglad för det. Propositionen som ligger till grund för betänkandet bygger på ett samarbete mellan Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet. Jag står till fullo bakom betänkandet.

Det går att utveckla några demokratifrågor även när det gäller kooperativ hyresrätt. Det är en sak jag måste påpeka i lagförslaget, nämligen 2 kap. 16 §: "Det är en uppgift för styrelsen att fastställa hyran till föreningen." Det är en liten lapsus, tycker jag. Det är sämre än för bostadsrättsföreningar. Där kan stämman ha synpunkter på hyressättningen. Det här skulle kunna förbättras något.

Annars ställer jag mig till fullo bakom betänkandet.

Anf. 92 ANNELIE ENOCHSON (kd):

Fru talman! Miljöpartiet säger att det är tack vare dem som det här är ett grönt alternativ. Men det växlar inte om till grönt så fort med det här alternativet, utan det stannar snarare på gult. Man har ju inte gått hela vägen att tillåta en enkel majoritet med 51 %.

Varför är ni inte med på detta? Om ni hade varit det hade ni lyckats gå hela vägen till grönt, och inte just nu stått lite osäkra på gult.

Anf. 93 HELENA HILLAR ROSENQVIST (mp):

Fru talman! Jag kan absolut inte hålla med om den beskrivningen. Precis som bostadsrättsföreningar, som vi har diskuterat, blir sådana här föreningar starkare om det är en större majoritet. Det är inte fråga om vanliga politiska beslut i vanlig demokratisk ordning utan har mycket med föreningslivets stadgar att göra. Man upplöser och bildar inte föreningar hur som helst. Ofta kräver en stadgeändring just att man har en kvalificerad majoritet. Det är ungefär mot den bakgrunden som det här ska ses. Som vi har hört förut, är det naturligtvis ett väldigt kraftigt argument för att det ska vara precis på det här sättet.

Vi har förut haft en debatt i kammaren när det gällt bostadsrätter där det har sagts att det inte är roligt att vara hyresgäst hos sina grannar. Det gick bra på den tiden när jag som ung student råkade ha ett sådant hyreskontrakt och när min familj bodde på det sättet. Men jag har nu förstärkts i min uppfattning när jag har sett hur människor har blivit pådyvlade en omvandling som de inte vill ha.

Om vi vill den här boendeformen väl ska vi låta den få verka och bildas precis på det här sättet. Jag håller också med om att kooperativ hyresrätt ska ha förtur vid ombildning.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 10 §.)

6 § Ändrad ordning för utdömande av vite enligt miljöbalken m.m.

*Ändrad ordning för
utdömande av vite
enligt miljöbalken m.m.*

Föredrogs

miljö- och jordbruksutskottets betänkande 2001/02: MJU8

Ändrad ordning för utdömande av vite enligt miljöbalken m.m. (prop. 2001/02:65).

Anf. 94 GÖTE JONSSON (m):

Fru talman! Jag ber först att få yrka bifall till reservation nr 1 som är fogad till betänkandet. Även de andra moderata reservationerna är värdefulla, men för att vinna tid yrkar jag bifall bara till reservation nr 1.

Jag vill lämna en bakgrund.

Miljöbalken skulle bli en bra lag. Den skulle innebära att vi fick en samlad och överskådlig lagstiftning när det gällde miljöfrågorna och miljölagstiftningen som sådan. Det har nu visat sig att det inte blev på det sätt som vi hade önskat.

Vi kan nu konstatera att lagen var dåligt underbyggd dels när det gällde handlägningsrutinerna, dels när det gällde kostnadseffekterna för

företag och enskilda och dels när det gällde resursbehoven för de myndigheter som hade att hantera lagen.

Vi moderater var mycket kritiska i samband med att kammaren fattade beslut om och antog miljöbalken. Vi blev också kritiserade för detta, när man menade att vi inte hade tillräckligt hög miljöambition. Det visar sig nu, fru talman, att vi hade rätt på praktiskt taget samtliga punkter utifrån den kritik som vi riktade mot den lagstiftning som vi nu har att brottas med.

I stället för en bra lag blev miljöbalken en problemlag, som i praktiken terroriserar människor och företag. Detta är dåligt, inte bara för enskilda människor och företag utan också för miljön, därför att man inte uppnår de miljöeffekter som verkligen var avsedda. På många områden blir det tvärtom så att vi får negativa miljöeffekter utifrån det sätt på vilket lagen har konstruerats och sedan tillämpats.

Småföretagen drabbas väldigt hårt på grund av byråkrati och höga kostnader. Man avstår från investeringar, och i och med detta förlorar man både jobb och miljöeffekter. Sådana investeringar som skulle vara bra både för arbete och för miljö avstår många företag från därför att det är så krångligt att få igenom de olika förslagen. Då är det bättre att strunta i att göra förbättringar eller att göra investeringar som skulle innebära fler arbeten. Det här är givetvis katastrofalt.

Tillsynsavgifterna är höga. Från moderat håll har vi sagt att om man inom företagen – det kan gälla tillverkningsindustri eller jord- och skogsbruk – har en hög miljöambition, t.ex. att införa certifieringar inom jord- och skogsbruket, skulle man stimuleras till detta genom lägre tillsynsavgifter. Men inte heller det har vi fått gehör för. Vi tycker att man i stället borde stimulera den egna tillsynen.

Vi säger också att man inte ska få ta ut avgift utan motprestation. I dag kräver kommunerna ofta schablonavgifter från företag och verksamheter utan att själva ha gjort en motprestation. Man kanske inte ens har varit och kontrollerat företaget i fråga, och ändå får företaget betala en ganska hög tillsynsavgift. Detta är givetvis inte acceptabelt.

Vi menar också att om det vid en tillsyn inte föreligger någon brist ska man inte behöva betala tillsynsavgiften.

En annan orimlig faktor är miljöstraffavgifterna, som drabbar alldeles hejdlöst i olika sammanhang. Det kan inte anses vara rimligt att man ska betala en hög miljöstraffavgift bara därför att man t.ex. har glömt att lämna in en anmälan.

Handläggningstiderna är också väldigt långa – upp till två år t.ex. för ganska enkla investeringar. Det visar att regeringen, när den lade fram propositionen till riksdagen, inte klart hade redovisat, eller inte hade klart för sig, vilka kostnads- och resurseffekterna skulle bli när miljöbalken antogs. Det behövs väsentliga resursförstärkningar vid länsstyrelserna och i kommunerna för att handläggningstiderna ska kunna kortas och bli effektivare.

Miljökonsekvensbeskrivningarna är också besvärliga, inte minst för småföretagen. Från moderat sida sade vi när miljöbalken antogs att om man ska kräva miljökonsekvensbeskrivningar från företagen, framför allt från småföretagen, måste företagets verksamhet medföra betydande miljöpåverkan, alltså inte enbart en generell miljöpåverkan.

Den generella skrivningen medför, visar det sig, att framför allt småföretagen drabbas av stora problem och kostnader när de ska ta fram miljökonsekvensberäkningar. Som vi ser det måste man också här få en omprövning till stånd. Även i samband med t.ex. ganska enkla byggnadstillstånd måste man göra omfattande miljökonsekvensberäkningar.

En fråga som också har aktualiserats är vem som ska kunna gå in och bestämma i dessa frågor. Det har ju visat sig att kommunerna går in och bestämmer verksamheten i olika sammanhang. Jag tänker på det berömda Kumlafallet, där kommunen gick in och bestämde hur man skulle bedriva skogsbruk.

Kommunerna ska ju inte gå in och ta över sektorsmyndigheternas ansvar, t.ex. när det gäller de areella näringarnas verksamhet. I så fall hamnar vi, fru talman, i ett fullständigt moras i fråga om synen på näringsverksamhet. Detta kan vi inte acceptera, eftersom vi då också skulle hamna i en allvarlig rättsosäkerhet.

Från moderat och även från andra borgerliga partiers sida yrkar vi i reservationer på att full ersättning ska utgå vid intrång. Det är orimligt att enskilda medborgare inte ska få full ersättning vid intrång. Detta anses från allmän synpunkt vara viktigt. Om det är så att vi från allmän synpunkt anser att olika saker är angelägna, har vi också anledning att från allmän synpunkt gemensamt stå för de kostnader som det innebär att värna de värden som föreligger.

Fru talman! Vi anser att det är angeläget att den utredning som nu arbetar med en översyn av miljöbalken mycket snabbt kommer med konkreta ändringsförslag. Vi kan inte under en längre tid leva med en miljöbalk som medför stora problem för enskilda människor och för företag.

Fru talman! Med detta ber jag än en gång att få yrka bifall till reservation 1.

Anf. 95 WILLY SÖDERDAHL (v):

Fru talman! Det pågår en översyn av miljöbalken. Flera av de motioner som har väckts förväntas bli behandlade av den kommitté som fått i uppgift att göra denna översyn. Det gäller också Vänsterpartiets motioner. Vi har därför bara en reservation, reservation 18 under punkt 20 som jag yrkar bifall till. I den föreslår vi en skärpning av lagstiftningen för att göra det lättare att fälla dem som är ansvariga för skador på miljön. Som exempel kan jag nämna de långa processer som blivit följden av byggandet av tunneln genom Hallandsåsen. Ett annat exempel är de svårigheter som finns att utdöma kännbara straff vid oljeutsläpp i havet. Vi vill alltså att regeringen återkommer med ett förslag till skärpning så att man kommer åt detta.

Vi har också fyra särskilda yttranden, bl.a. när det gäller punkt 5 om infrastrukturutbyggnad. I detta tar vi upp förhållandet att miljöprövningen av infrastrukturutbyggnad i dag till övervägande del sköts av Banverket och Vägverket själva. Efter samråd med myndigheter och allmänhet fastställer Banverket järnvägsplanen och Vägverket arbetsplanen. Det betyder att bygget har tillstånd. Att verken prövar sig själva tycker vi är en minst sagt märklig rättsordning. Dessa dubbla roller som exploatör och kontrollmyndighet bör inte kombineras. I stället bör detta prövas av en oberoende myndighet enligt gällande miljölagstiftning.

Vi har i detta särskilda yttrande tagit upp att ett infrastrukturobjekt bör förses med ett kontrollprogram där man kontinuerligt följer upp verksamhetens miljöpåverkan och sedan vidtar åtgärder utifrån detta om det visar sig nödvändigt.

När det gäller punkt 10 har vi också ett särskilt yttrande i vilket vi framför att vi vill att miljökonsekvensbeskrivningar alltid ska förses med ett dynamiskt nollalternativ där man också räknar in positiva effekter av parallella satsningar t.ex. på utbyggd kollektivtrafik och minskade utsläpp på grund av utebliven trafikökning, alltså inte bara ett nollalternativ utan också vilka effekter som kan följa med.

Slutligen har vi också särskilda yttranden när det gäller punkterna 16 och 25 där vi lyfter fram vikten av att en erforderlig miljökompetens alltid ska finnas hos de instanser som har att yttra sig eller besluta om verksamheten som prövas enligt miljöbalken.

Anf. 96 ESTER LINDSTEDT-STAAF (kd):

Fru talman! Jag yrkar först bifall till reservation 17. Substansen i den proposition, 2001/02:65, som ligger till grund för detta betänkande är förslaget att talan om utdömning av vite fortsättningsvis ska ske enligt bestämmelserna i förvaltningsprocesslagen i stället för som nu enligt bestämmelserna i rättegångsbalken när det gäller vite enligt miljöbalken. Förslaget överensstämmer med Miljöbalkskommitténs förslag.

Att vitesmål handläggs enligt förvaltningsprocesslagen medför att förfarandet kan vara skriftligt. Det resulterar, som vi förstår, i snabbare handläggning till lägre kostnad. Och det tycker vi kristdemokrater är bra.

Inte heller Lagrådet invänder mot en förenklad handläggning av vitesmål. Däremot har Lagrådet invändningar mot den metod som regeringen väljer. Lagrådet menar att frågan om förenklad handläggning av vitesmål inte bara bör isoleras till ett lagområde utan bör gälla allmänt på rättsområden där frågor om utdömning av viten anförtrots allmän domstol. Lagrådet menar att lösning inte bör sökas separat för Miljöbalkens del utan att en samlad lösning bör sökas för olika rättsområden. Bedömningsunderlaget blir då bredare.

Regeringens förslag innebär också enligt Lagrådet att prejudicerande avgöranden av frågor om hur förvaltningsprocesslagens procedurregler ska tillämpas kan komma att avgöras av såväl Regeringsrätten som Högsta domstolen. Regeringen löser det med att anpassa sitt förslag så att endast miljödomstolarna och Miljöverdomstolen ska tillämpa förvaltningsprocesslagens bestämmelser i nu aktuella mål. Regeringen menar att miljödomstolarna redan i dag tillämpar förvaltningsprocesslagens bestämmelser i överklagade mål och ärenden och att detta hittills inte inneburit några påtagliga hinder för en effektiv rättsordning.

Vi kristdemokrater har svårt att överblicka följderna av förslaget. Vi tycker att det är olyckligt om revideringen av miljöbalken börjar med en dålig ändring som kanske snart ger nytt revisionsbehov. Men vi motsätter oss inte att handläggningen görs enklare.

Om miljödomstolen ogillar eller avvisar en framställan från myndighet eller kommun om utdömning av vite har motparten i dag rätt till ersättning av allmänna medel för bl.a. sina ombudskostnader om kostnaderna varit skäligen motiverade för att denne skulle kunna ta till vara sin rätt.

Förvaltningsprocesslagen, liksom viteslagen, innehåller inte någon bestämmelse om rättegångskostnader. Regeringen menar t.o.m. att det inte framstår som motiverat att den enskilde i mål av denna karaktär ska kunna få sina rättegångskostnader ersatta av det allmänna utan att själv riskera ansvar för motpartens kostnad. Regeringen menar också att den enskilde kan tåla den kostnaden, eftersom handläggning utan huvudförhandling är billigare än vid nuvarande ordning.

Vi anser att detta betydligt försvagar den enskildes rättsställning vid vitesmål. Sådana mål kan ofta vara komplicerade och gälla stora belopp, även utan huvudförhandling. Målen kan också innehålla principiella frågor. Det kan vara svårt för den enskilde att utan sakkunnigt biträde lägga fram sin sak. Den utredningsskyldighet som enligt förvaltningsprocesslagen åligger den dömande instansen uppväger inte alltid detta behov.

Vi kristdemokrater anser bestämt att den enskilde även fortsättningsvis måste ha en rätt att erhålla ersättning av allmänna medel för rättegångskostnader genom en uttrycklig bestämmelse i miljöbalken om en sådan rätt. Det är direkt anstötligt att den enskilde ska behöva betala för att hävda sin rätt när myndighetens begäran om utdömande av vite inte gillas.

Vi är också besvikna över att propositionen inte på någon punkt belyser allmänhetens situation. Alla kan vi faktiskt plötsligt befinna oss i en situation där vi inte känner till att miljö- och hälsoskyddsnämnden ska underrättas eller att tillstånd behövs för en åtgärd eller en verksamhet.

När den nuvarande Miljöbalkskommittén tillsattes gav direktiven oss uppfattningen att kommittén inom ett år skulle presentera förslag till nödiga ändringar. Vi tänkte oss förslag om de mest omtalade negativa effekterna av miljöbalken. Men kommittén insåg väl omgående omfattningen av sitt uppdrag och fann den här ordningen förnuftig, att man först kommer med en liten ändring och att man ska komma med en större ändring om ett år. Och om ytterligare ett år kanske det kommer ett förslag med ett slutligt ställningstagande.

Kristdemokraterna kritiserade att arbetet med miljöbalken forcerades så att miljöbalken inte blev tillräckligt genomarbetad. Bristerna visade sig omgående när miljöbalken trädde i kraft. Lagstiftning saknades ju inte innan. Redan innan det första miljöbalksåret gått till ända tillsattes Miljöbalkskommittén för översyn av miljöbalken.

Vi förväntar oss att man i det fortsatta arbetet tar hänsyn till situationen för småföretagare. Proceduren vid tillståndsansökan och miljökonsekvensbeskrivningar har blivit så invecklad att det kan vara omöjligt för ett mindre företag att klara det på egen hand. Externa konsulter måste anlitas i allt högre grad, vilket dessutom i sin tur minskar företagets delaktighet i miljöarbetet. Det minskar också insikten i miljöfrågor för den sökande parten. Just insikten är grundläggande för ett miljöriktigt beteende. Och det måste ju vara miljöbalkens yttersta avsikt.

Över huvud taget bör andan vara att det råder dialog mellan myndigheterna och medborgarna. Sanktion ska föregås av dialog med den det gäller.

Det övergripande måste vara förståelse för miljöbalken och därmed acceptans och miljöriktigt beteende.

Gränserna mellan tillstånds- och anmälningsskyldiga verksamheter har ändrats. På grund av okunskap kan många företagare, och även privatpersoner, få betala miljöstraffavgifter – ofta av betydande storlek för den drabbade. Utöver det ska de också åtalas för miljöbrott, trots att brott mot miljön helt klart inte har inträffat. Därför har en del miljönämnder inte gjort någon anmälan, varpå ledamöterna i sin tur åtalats, bl.a. i Enköping. Enköpingsledamöterna försvarades av en känd miljöjurist som vann målet, så de blev frikända.

Att just denne jurist vann detta måste med andra ord vara en finger-visning om att miljöbalken har konstruktionsbrister. Den här juristen har jagat verkliga miljöbovar och också vunnit sådana mål. Regeringen har redan i något sammanhang haft medarbetaren till denne jurist som rådgivare. Det tycker jag att regeringen kan fortsätta med.

Fru talman! Jag yrkar bifall till reservation 17.

Anf. 97 ESKIL ERLANDSSON (c):

Fru talman! Mängden reservationer knutna och hänförliga till detta betänkande tyder, menar jag, på att regeringen och utskottsmajoriteten borde till kammaren i dag ha lagt fram förslag om större ändringar av rådande miljöbalk än man nu har gjort. Varför nu detta? Jo, därför att miljöbalken i dag av väldigt många människor i vårt land uppfattas som ett hinder för en utveckling som vi så väl behöver i skilda – ja, i alla – delar av vårt land.

Varför är inte utvecklingen vad den är i många delar av vårt land? Ja, till en del beror det på de brister som finns i miljöbalken och som utskottsmajoriteten med lätthet hade kunnat rätta till om viljan hade funnits.

Jag ska ta några exempel från verkligheten. Det gäller tre exempel från den bygd som jag kommer från. Människor har där råkat illa ut därför att de har velat driva något i egen regi.

Det första exemplet gäller den deltidsföretagande damfrisörskan som byter lokal och glömmar att anmäla detta till det lokala miljö- och hälso-skyddskontoret. I övrigt sköter hon sin verksamhet. Hon åläggs att erlägga en miljöstraffavgift på 5 000 kr utifrån det lilla deltidsföretag som hon driver. Därtill blir hon anmäld till allmän åklagare för miljöbrott.

Det andra exemplet gäller ensamföretagaren som missar att i tid lämna in sin miljörapport om den verksamhet som den här deltidsföretagaren bedriver. Påföljden liknar den som jag relaterade för den deltidssamarbetande damfrisörskan.

Det tredje exemplet gäller den lanthandlare som missar, glömmar, att anmäla att han har en kyldisk med ett köldmedium. Utifrån sin lilla verksamhet får han betala nämnda miljöstraffavgift på 5 000 kr. Dessutom blir han anmäld till allmän åklagare.

Vem, Carina Ohlsson, vågar starta och driva företag i Sverige? Vem vågar utveckla verksamheten när lagstiftningen är utformad så att även den här typen av bagatellartade förseelser gör att man ekonomiskt och även mänskligt drabbas så som blir följden med nuvarande miljöbalk?

Ni hade kunnat rätta till en del av de här sakerna så att vi kunde få en annan typ av utveckling i skilda – ja, alla – delar av landet om bara viljan fanns.

Vi i Centerpartiet anser alltså att miljöbalkens utformning – dvs. att enskilda företag drabbas av miljöstraffsavgifter, som därtill är höga, och löper risk för allmänt åtal även vid mindre förseelser och avsteg – och de bestämmelserna icke är acceptabla. De borde ha ändrats i det här sammanhanget.

Här kan en jämförelse göras med skattelagstiftningen där bagatellartade saker inte drabbas på samma sätt som bagatellartade förseelser gentemot miljöbalken gör.

Bestämmelsernas utformning borde alltså ha varit sådan att de straffsavgifter som ska utdömas står i relation till avvikelserna och också till verksamhetens ekonomiska omfattning. Nu är det ju så att den store lika väl som den lille drabbas av samma straffsavgift. Det kan inte anses gynna nyföretagande och deltidsföretagande, utan det är en hämsko för det företagande som vi så väl behöver i vårt land. Dessutom har vi den dubbla bestraffning som det ju innebär när man får både en straffsavgift och allmänt åtal på sig om man gör något som man i och för sig inte skulle göra men som i sak är en bagatellartad förseelse. Detta borde, som sagt, ni i majoriteten i denna kammare ha kunnat rätta till. Då hade vi fått bättre fart på Sverige. Varför gör ni inte det, Carina Ohlsson?

Fru talman! Jag yrkar bifall till reservation nr 9 som jag varit med om att skriva.

Anf. 98 HARALD NORDLUND (fp):

Fru talman! Jo, visst finns det anledning att se över miljölagstiftningen. När verkligheten förändras måste man anpassa kartan efter den, inte tvärtom.

Människans verksamheter och aktiviteter påverkar miljön, och naturen och naturresurserna är varken gratis eller oändliga. När vi människor väljer att förbruka i stället för att bruka måste lagstiftningen skärpas.

Miljölagstiftningen måste ha en ideologisk grund. Den måste kunna bortse från kortsiktiga ekonomiska intressen. Miljöpolitiken handlar om överlevnad, om mänsklighetens fortsatta existens. Kommande generationer har rätt att utkräva ansvar av oss. Det kommer att visa sig att det som i dag uppfattas som dyrt, som kostsamt, i ett längre perspektiv är mer än ekonomiskt försvarbart. Miljömärkning och deklareringsansågs ju först som dyrt och också som onödigt och besvärande. I dag är märkningen ett försäljningsargument som gör att marknadsandelar tas vad gäller både livsmedel och de, förhoppningsvis, Svanmärkta papper som ligger framför oss alla här i kammaren.

Samtidigt innebär det att miljöbalken och miljölagstiftningen av människor måste uppfattas som relevanta och meningsfulla. Miljölagstiftningen måste gagna sitt syfte, men det gör den inte alltid i dag. Jag vill inte uttrycka mig på samma sätt som ett par talare här tidigare gjorde genom att fördöma hela miljölagstiftningen och säga att den enbart är ett hinder. Det fanns ju skäl. Jag har redan pekat på skälen till att vi har en miljölagstiftning som är omfattande och som självklart behöver ses över från tid till annan. Dock måste den gagna sitt syfte.

Jag kan ta ett exempel från landsbygden. En mor och hennes dotter ville för inte så länge sedan starta en liten *bed and breakfast*-rörelse vid sidan av sitt lantbruk. Där missade lagstiftningen sitt mål.

De här personerna hade glömt eller varit ovetande om en nödvändig anmälan till kommunens miljö- och hälsoskyddskontor. Resultatet blev ett vite på 10 000 kr. Allt annat var miljömässigt i sin ordning. Man hade inte begått något egentligt miljöbrott. En inte ifylld, en icke inlämnad blankett utgör knappast något miljöhot. Däremot kan rent fiskala böter och viten undergräva respekten för och tilltron till lagens egentliga syfte. Någon har frågat mig var paragrafen om att myndigheter inte får fatta mänskliga och förnuftsmässiga beslut står att läsa i lagboken. Han hade inte hittat den, men han såg effekten av den nu som då. Så behöver vi inte ha det.

Alltså: Miljöbalkens utformning som gör att enskilda företagare drabbas av både höga sanktionsavgifter och risk för allmänt åtal också vid mindre avsteg är naturligtvis inte acceptabel. Man måste utforma bestämmelserna så att sanktionsavgifterna ställs i relation till de avvikelser företaget har gjort och t.ex. företagets omsättning. Det skulle lindra den dubbla beskattning som man nu drabbas av. Det gäller både stora och små företag. Man bör se över miljöstraffsavgifterna och återkomma till riksdagen med förslag till förändringar.

En stor del av betänkandet, fru talman, upptar frågor om strandskyddet. Också här vill jag starkt och tydligt förespråka ett långsiktigt och ett ideologiskt synsätt. Visst finns det stränder som kan utnyttjas och tas i anspråk, men grundinställningen måste vara att alla stränder är ett intresse för alla, inte enbart för de i närheten boende. Strandskyddet generellt är ett riksintresse och bör så förbli. Den ordning vi har i dag med att kommuner och länsstyrelse kan göra avsteg är bra. Dock fungerar inte hanteringen av besvärshandlingarna, dvs. när någon besvärar sig över ett beslut om avsteg. Här finns inte resurser att på ett tillräckligt bra sätt pröva dispenserna.

Slutligen, fru talman, vill jag yrka bifall till reservation 10, som behandlar frågan om miljö kvalitetsnormer. Införandet av miljö kvalitetsnormer är ett viktigt steg, menar vi, i arbetet med att lösa de stora miljöproblem som t.ex. försurning och kväveläckage innebär. Sådana här normer är föreskrifter om kvaliteten inom ett geografiskt område. Om en miljö kvalitetsnorm inte uppfylls ska åtgärdsprogram upprättas. Enligt vår uppfattning bör åtgärdsprogrammen vara bindande. Det tar vi upp i reservation 10, som jag som sagt yrkar bifall till.

Anf. 99 MARIA WETTERSTRAND (mp):

Fru talman! Vi i Miljöpartiet är lite bekymrade över läget vad gäller miljölagstiftningen, inte så jättebekymrade som en del andra när det gäller just att miljölagstiftningen skulle vara ett hinder. Syftet med miljölagstiftningen är att den ska vara ett hinder, att det inte ska vara någon negativ miljöpåverkan. Det är själva det grundläggande i miljöbalken. Miljön ska skyddas. Det ska inte vara någon negativ miljöpåverkan. Därför ställs det också hårda krav på kontroll av allt som kan tänkas ha någon form av negativ miljöpåverkan, så att man i processerna kan se till att undvika detta och kompensera för de problem som kan tänkas uppstå.

När det gäller straff för miljöbrott är vi också lite bekymrade. Vi tycker inte heller där att det riktigt fungerar som det ska i dag. I Enköpingsmålet t.ex. tycker vi att det är väldigt underligt att man blev frikänd. Vi menar bestämt att om man anser att lagen är fel ska man som en

kommunalt vald nämnd kräva en ändring av lagstiftningen snarare än att välja att bryta mot den lagstiftningen. Visst kan vi i Miljöpartiet i vissa sammanhang acceptera att det förekommer civil olydnad men knappast ifrån en kommunal nämnds håll. Civil olydnad bygger just på principen att man ska vara beredd att ta sitt straff för de brott man begår.

Vi tycker att det är bra att man har tillsatt en miljöbalkskommitté. Vi kan se i betänkandet att förväntningarna på den här kommittén är väldigt höga. Man ska hinna med väldigt många olika översyner. Vi hoppas att det kommer att bli så. Jag kommer själv att försöka föra detta vidare, eftersom jag sitter som ledamot i denna kommitté.

Hårdare straff brukar vara moderat retorik, men inte när det handlar om miljöområdet och miljöbovar. Det kan vara så att brott mot framtiden och kommande generationer kan vara betydligt svårare att se, att se själva kopplingen till brottsoffren i de sammanhangen än vad det är i andra sammanhang. Dessutom är det faktum att brottslingarna i de här fallen ofta ser annorlunda ut än när det gäller t.ex. våldsbrott. Vi i Miljöpartiet ser kopplingen till brottsoffren. Vi anser att det är ett allvarligt brott att skapa problem även för framtiden. Det är allvarligt. Straffen för vissa av de miljöbrott som förekommer behöver skärpas.

Vi har ändå bara ett par reservationer – vi har en reservation och ett särskilt yttrande i just detta avseende – därför att vi har höga förväntningar på *Miljöbalkskommittén*. Det finns vissa saker som vi anser man skulle kunna göra redan nu, och där har vi förslag. En sak handlar t.ex. om miljödomstolarnas sammansättning. Det är ett faktum att miljön inte är företrädd som annan part i domstolssammanhang. Domstolens ansvar i de här fallen är att se till att miljöfrågorna blir ordentligt utredda vid exempelvis tillståndsprövningar. Trots det är det endast en av fyra eller en av fem av dem som fattar beslut i de här ärendena som är miljöexpert, alltså miljøråd. Vi tycker att det är fel och menar att den fördelningen mellan jurister och miljøråd i Miljööverdomstolen behöver ändras så att miljöståndpunkten stärks. Miljøråden skulle utgöra åtminstone hälften av dem som fattar besluten i Miljööverdomstolen. Vi tycker att det är viktigt att miljøråd alltid deltar när det gäller frågor om prövningstillstånd. Detta tar vi upp i vår reservation, det är reservation 15.

Det är också viktigt att alla de jurister som finns i Miljööverdomstolen har genomgått grundläggande utbildning i ekologi, miljövärd och miljökem. Kunskaper på de här områdena är nödvändiga för att man ska kunna ta ställning och fatta beslut på ett sätt som verkligen tar hänsyn till miljön i enlighet med syftet i miljöbalken.

Vi har ett särskilt yttrande som handlar om infrastrukturprojekt. Som vi ser det finns det i dag problem med hanteringen av både små- och storskaliga infrastrukturprojekt. Vi tycker att det är viktigt att man bedömer de samlade konsekvenserna för miljön vid infrastrukturprojekt. Där finns brister i dag, exempelvis när det gäller effekterna av ökat trafikarbete. Det är också så att miljöfrågorna ofta kommer in i ett ganska sent skede i processen. Därför kan det vara svårt att hävda miljöns intressen när väldigt mycket annat redan är bestämt.

Vi tycker därför att det är fullt rimligt att större infrastrukturprojekt behöver tillståndsprövas. Man ska då bedöma dessa ur ett helhetsperspektiv såväl som i enstaka delar som påverkar eller riskerar att påverka miljön.

Vi stöder också Vänsterpartiets synpunkt när det gäller skärpta krav på nollalternativ, alltså att det måste ställas hårda krav på vad de här nollalternativen verkligen ska innehålla och hur de ska genomföras.

Anf. 100 HARALD NORDLUND (fp) replik:

Herr talman! Det pågår en översyn av strandskyddsbestämmelserna. Jag vill fråga Maria Wetterstrand: Om denna översyn landar i ett ställningstagande i linje med Centerns och Moderaternas förslag i detta betänkande, hur ser Miljöpartiet på en sådan omprövning av bestämmelserna?

Anf. 101 MARIA WETTERSTRAND (mp) replik:

Herr talman! Miljöpartiets bestämda uppfattning när det gäller strandskyddet är att det ska vara hårt reglerat och att man inte ska flytta beslutsrätten till kommunal nivå. Vi tycker att det är oerhört viktigt att strandskyddsbestämmelserna följs och att man endast i undantagsfall ska kunna ge dispens.

Det är också viktigt att beslutsrätten i fråga om dispenser ligger på en annan nivå än hos kommunerna för att man verkligen ska vara säker på att syftet med strandskyddet följs, nämligen att strandområden ska skyddas både ur biologisk synvinkel och för allmänhetens möjligheter till tillträde till dessa områden.

Vi ser dessa punkter som de absolut viktigaste när det gäller strandskyddet, och vi kommer inte att acceptera några försämringar eller uppluckringar av strandskyddet.

Anf. 102 HARALD NORDLUND (fp) replik:

Herr talman! Jag utgår ifrån att Miljöpartiet är inblandat i den översyn som pågår. Vilka förändringar tar den sikte på?

Anf. 103 MARIA WETTERSTRAND (mp) replik:

Herr talman! Jag kan tyvärr inte svara på den frågan, eftersom jag själv inte är inblandad i den översynen.

Anf. 104 GÖTE JONSSON (m) replik:

Herr talman! Som jag uppfattade det gjorde Maria Wetterstrand ett ganska kategoriskt uttalande om att politikerna i miljönämnden i Eskilstuna hade gjort sig skyldiga till miljöbrott. Den rätta beskrivningen är att de var misstänkta för miljöbrott, men efter att saken hade prövats i domstol frikändes de. Därför är det ganska orimligt att man från riksdagens talarstol säger att den domen är felaktig. Politikerna hade således inte gjort sig skyldiga till miljöbrott, enligt domslutet.

Anf. 105 MARIA WETTERSTRAND (mp) replik:

Herr talman! Till att börja med handlade det om miljönämnden i Enköping och inte i Eskilstuna.

Denna dom kommer att prövas igen. Vi tycker att det är underligt att man med utgångspunkt i de regler som finns i miljöbalken – vi i Miljöpartiet har ju varit med och utformat dessa regler – har kunnat döma på det sättet.

Anf. 106 FÖRSTE VICE TALMANNEN:

Enligt riksdagsordningen är det förbjudet att uttala sig i kammaren om domslut eller åklagares beslut i enskilda ärenden. Detta är strikt reglerat och får icke förekomma.

Anf. 107 MARIA WETTERSTRAND (mp) replik:

Herr talman! Förlåt.

Om man nu anser att detta domslut sett från miljösynpunkt skulle ha varit på ett annat sätt ska man naturligtvis ändra på lagen. Det är det som jag vill ha sagt.

Anf. 108 GÖTE JONSSON (m) replik:

Herr talman! Då respekterar jag Marias synpunkt. Det är viktigt att man har rätt utgångspunkt när man diskuterar dessa frågor.

Men jag är av den bestämda uppfattningen att jag inte tycker att man behöver ändra på lagen. Jag tror att man ute i kommunerna har möjlighet att göra vettiga bedömningar i miljöfrågor utifrån de konkreta frågeställningar som finns på kommunal nivå.

Anf. 109 MARIA WETTERSTRAND (mp) replik:

Herr talman! Jag respekterar att Moderaterna har en annan uppfattning i den här frågan.

Anf. 110 ESKIL ERLANDSSON (c) replik:

Herr talman! Jag har två frågor till Maria Wetterstrand.

För det första: Tycker Maria Wetterstrand att det är någon skillnad mellan ett storföretag och ett litet företag som drivs på deltid? I dag ådöms det stora företaget och det lilla företaget lika mycket i miljöskattionsavgift. Tycker Maria att det är rimligt att det lilla företaget ådöms samma skattionsavgift som det stora företaget?

För det andra: På vilket sätt förbättras miljön av att en deltidsföretagare ådöms miljöskattionsavgifter och dessutom anmäls till allmän åklagare bara därför att vederbörande har glömt att anmäla att han har bytt lokal?

Anf. 111 MARIA WETTERSTRAND (mp) replik:

Herr talman! Självklart är det skillnad mellan storföretagare och småföretagare. Miljöbalkskommittén håller just nu på att se över dessa frågor, och det tycker jag är bra. En miljöskattionsavgift som är lika för alla är naturligtvis en mycket lättare börda att bära för det stora företaget än för det lilla företaget.

När det gäller byte av lokaler finns det en mängd olika frågor där man har anmälningsplikt enligt miljöbalken, varav detta är en fråga. Exakt vilka frågor som ska vara anmälningspliktiga behandlas egentligen på ett annat ställe än i riksdagen.

Jag kan inte svara på om det i det här enskilda fallet var rimligt ur miljösynpunkt att ställa detta krav. Men generellt kan ett byte av lokal innebära konsekvenser för miljön. Därför ska detta anmälas. Man kan inte veta i förväg i vilka fall det kan innebära en förändring ur miljösyn-

punkt och i vilka fall som det inte kan göra det. Därför tycker jag att det är rimligt att ha anmälningsplikt i dessa frågor.

Anf. 112 ESKIL ERLANDSSON (c) replik:

Herr talman! Förändringar i det här avseendet kunde ha genomförts i dag. Det hade gynnat tillväxten i alla delar av Sverige, en tillväxt som vi så väl behöver. Då hade vi kunnat använda denna tillväxt till att förbättra miljön på olika sätt.

Miljöpartiet har icke velat göra de förändringar som är nödvändiga för att det ska bli tillväxt i alla delar av landet. Jag beklagar det, Maria.

Anf. 113 MARIA WETTERSTRAND (mp) replik:

Herr talman! Syftet med miljöbalken är att man ska se till att miljöskyddet värnas i alla de sammanhang där det finns risk för eller står klart att miljön kommer att påverkas. Det är det som är fullständigt grundläggande. Hur detta skulle hindra tillväxten i Sverige har jag svårt att se.

Jag anser att en bra miljölagstiftning är en oerhört viktig del av en hållbar tillväxt. Om vi i framtiden ska ha någon tillväxt över huvud taget i Sverige måste vi se till att vi har ett bra miljöskydd. Det leder också till att de företag som utvecklas i Sverige och som håller sig inom de ramar som naturen och miljön sätter upp också kommer att t.ex. få tillgång till större exportmarknader. Hur detta skulle påverka tillväxten i negativ riktning har jag väldigt svårt att se.

Anf. 114 CARINA OHLSSON (s):

Herr talman! I detta betänkande behandlas en proposition med rubriken *Ändrad ordning för utdömmande av vite enligt miljöbalken m.m.*, och man kan konstatera att det är många ”m.m.” när man tar del av de fyra följdmotionerna och de 53 motionsyrkandena från den allmänna motionstiden 2001.

I betänkandet finns det 22 reservationer och elva särskilda yttranden. Utskottet tillstyrker regeringens förslag och föreslår att samtliga motionsyrkanden avslås.

Miljöbalkskommittén överlämnade vid årsskiftet 2000/2001 ett första delbetänkande *Uppföljning av miljöbalken – vissa lagtekniska frågor*. Betänkandet har remissbehandlats, det har skrivits en proposition som vi har behandlat i utskottet, och här står vi nu i dag och debatterar just dessa förslag till ändringar.

I propositionen lämnas förslag om ändringar i miljöbalken, ändringar som framför allt syftar till att förenkla och förtydliga balkens processuella bestämmelser. Den viktigaste förändringen är att talan om utdömmande av vite fortsättningsvis föreslås ske enligt bestämmelserna i förvaltningsprocesslagen i stället för som nu enligt bestämmelserna i rättegångsbalken om åtal för vilket strängare straff än böter inte är föreskrivet.

Dessutom föreslås ändringar som framför allt rör miljödomstolarnas handläggning av ansökningsmål. Flertalet av dessa ändringar syftar till att förenkla hanteringen.

Härutöver föreslår regeringen bl.a. en skyldighet för tillsynsmyndigheter att fortlöpande kontrollera om beslutade villkor är tillräckliga och att påkalla omprövning om myndigheten finner att villkoren måste ändras

eller omprövas. Som en följd av detta föreslås att kommuner, när de övertagit tillsynen från länsstyrelsen över tillståndspliktig verksamhet, ges rätt att ansöka om återkallelse av tillstånd eller omprövning av tillstånd eller villkor.

Motionerna och reservationerna tar upp väsentliga frågor men handlar till största delen om det som redan finns med i Miljöbalkskommitténs direktiv. Det vi behandlar i dag är alltså ett delbetänkande av mer teknisk karaktär. Kommittén ska i ett mer samlat betänkande senast den 1 juli i år lämna förslag till de mer omfattande ändringar av lagstiftningen som uppdraget kan medföra och samtidigt redovisa de dittills gjorda erfarenheterna av miljöbalkens hänsynsregler.

I ett slutbetänkande senast den 31 december 2003 ska kommittén sedan redovisa en fullständigare bild av miljöbalken, om den fått genomslag i den praktiska tillämpningen, liksom andra frågor som rör uppföljningen av de centrala instrumenten i balken.

Miljöbalken utgör en sammanhållen och övergripande lagstiftning för hela miljöområdet. Genom sin utformning med övergripande mål, allmänna hänsynsregler och nya övergripande instrument, t.ex. miljökvalitetsnormer, skapar den större förutsättningar för att lagstiftningen används som ett verktyg som styr miljöarbetet mot uppsatta miljömål.

Miljöbalken kan tillämpas på all verksamhet och för åtgärder som inte är av försumbar betydelse för människors hälsa och miljö. Genom sitt breda tillämpningsområde ska balken bidra till att beslut som fattas både av myndigheter och av enskilda främjar en ekologiskt hållbar samhällsutveckling.

Det är naturligt att ett nytt regelverk av miljöbalkens omfattning med ett tillämpningsområde som rör alla samhällets sektorer ger upphov till nya frågor. Det märker vi ju här i dag i vårt betänkande men också i våra kommuner, bland enskilda, i samband med infrastrukturprojekt, på företag – både stora och små – ja, i stort sett överallt.

Herr talman! Den snabba samhällsutvecklingen liksom erfarenheterna av miljöbalkens tillämpning kommer att medföra att bestämmelser som nu ingår i miljöbalken måste följas upp och vid behov ändras och kompletteras. Ytterligare ett starkt motiv för detta är förändringar som följer av vårt medlemskap i EU. Det är också på grund av detta som kommittén har fått tilläggsdirektiv med ett särskilt uppdrag att lämna förslag till hur ramdirektivet för vatten ska genomföras i svensk lagstiftning. I tilläggsdirektivet ingår även att gå igenom vattendomar som kan ha betydelse för riskerna för översvämningar. Detta direktiv är just föranlett av aktuella problem i samhället såsom översvämningar.

Eftersom tillämpningen av miljöbalken ska följas, tar det lite tid att se över alla tillämpningsområden och föreslå ändringar. Det kommer mer framöver, men inte i just detta betänkande. Det är förklaringen till de flesta avslagsyrkanden på motionerna. Det är viktigt att inte föregripa den parlamentariskt sammansatta utredningen där alla partier är representerade. Frågorna diskuteras omsorgsfullt utifrån bl.a. underlag från olika expertgrupper, företag och intresseorganisationer.

Jag kommer nu att kommentera några av reservationerna.

När det gäller situationen för de små och medelstora företagen, som tagits upp av flera här och även i reservationer från Moderaterna, Kristdemokraterna och Centerpartiet, anförs det i direktivet att kommittén ska

belysa hur dessa företag påverkas av hänsynsreglerna och vid behov föreslå åtgärder för att underlätta för företagen att leva upp till miljöbalkens mål.

Vidare har regeringen genom beslut den 20 december 2001 uppdragit åt Naturvårdsverket att föreslå förenklingar av lagar och förordningar inom sitt ansvarsområde. Uppdraget ska redovisas senast den 1 juni i år.

Herr talman! Miljösanktionsavgifter är en hett debatterad fråga just nu, bl.a. beroende på de mål som varit uppe där miljönämnder i några kommuner varit åtalade för tjänstefel.

I direktiven anförs att tillsynsmyndigheterna genom miljöbalken får ytterligare ett sanktionsmedel, nämligen de s.k. miljösanktionsavgifterna. I förordningen om miljösanktionsavgifter föreskriver regeringen att avgifter ska betalas för de överträdelse som anges i en bilaga till förordningen. Kommittén ska utvärdera effektiviteten i det nya sanktionssystemet och samspelet mellan tillsynsreglerna, sanktionsavgifterna och de straffrättsliga reglerna – det som man i dagligt tal kallar för dubbelbestraffning – samt föreslå de ändringar av regelverket som kan behövas. Förslaget från kommittén kommer vid halvårsskiftet i år.

Eskil Erlandsson frågade: Vem vågar starta företag? Och han ansåg att regler behöver komma. Jag kan hålla med om att det behövs förändrade regler, och jag är säker på att de kommer vid halvårsskiftet. Att de inte tas fram snabbare beror på att det finns gränsdragningsproblem när det gäller att fastställa vad som är ett litet respektive stort företag, vad det är för saker som verkligen påverkar miljön och inte och, om man skulle ha förseningsavgifter, om man ska göra skillnad på om något kommer in för sent eller om det inte kommer in alls osv. Det är alltså inte så lätt att bara lägga fram ett konkret och färdigt förslag från utskottets sida. Därför föreslår utskottet att de motioner som handlar om miljösanktionsavgifter avstyrks i avvaktan på att utredningen slutför sitt arbete i den här delen.

Sedan är det en fråga som kommer upp i alla miljödebatter, nämligen strandskyddet. Strandskyddet är ju oerhört viktigt. Utskottet tillstyrker regeringens förslag beträffande förtydliganden av strandskyddsbestämmelserna och undantag från beslut om vattenskyddsområden.

Regeringen uppdrog genom beslut den 26 april 2001 till Naturvårdsverket att kartlägga i vilken utsträckning länsstyrelserna delegerat beslutsbefogenheter och tillsynsansvar beträffande strandskyddet till kommunerna. Uppdraget ska, efter beslut om förlängning den 24 januari i år, redovisas i april 2002, och det är ju snart. Utskottet avstyrker mot denna bakgrund motioner rörande frågor om strandskyddet.

Herr talman! Bestämmelserna i miljöbalken syftar till att främja en hållbar utveckling som innebär att nuvarande och kommande generationer tillförsäkras en hälsosam miljö. En hållbar utveckling som bygger på insikten att naturen har ett skyddsvärde och att människors rätt att förändra och bruka naturen är förenad med ett ansvar för att förvalta naturen väl.

De grundläggande reglerna i miljöbalken är tillämpliga på i princip all mänsklig aktivitet som kan skada miljön, så det är klart att det är många som berörs av lagstiftningen. Det är därför viktigt att översynen görs på ett bra sätt och att alla delar i direktivet tas upp ordentligt. Detta tar dock lite tid. Därför får vi återkomma i frågan vid flera tillfällen framöver.

Anf. 115 ESKIL ERLANDSSON (c):

Herr talman! Socialdemokraterna är möjligen något mer tillväxtvänliga än vad Miljöpartiet är, varför jag upprepar de frågor som jag ställde till Miljöpartiets företrädare tidigare.

På vilket sätt försämras en utebliven anmälan om ett lokalbyte miljö? På vilket sätt förbättras miljön av att någon åläggs en hög sanktionsavgift för att en anmälan kommit in för sent?

De här problemen, Carina Ohlsson, är påtalade otaliga gånger i den här kammaren och annorstädes. Varför väljer ni inte att gynna tillväxten i alla delar av landet och se till att vi får fler företagare, fler som vågar satsa på ett eget företag som ger egen utkomst och därtill kanske med tiden utkomst åt andra människor? Varför är ni så saktfärdiga?

Anf. 116 CARINA OHLSSON (s) replik:

Herr talman! Jag tror inte att tillväxten i de olika regionerna bara beror på huruvida miljöbalken är sträng i alla dess delar. Även om miljöbalken är en bra lagstiftning, tror jag ändå att det är att överskatta värdet i det avseendet. Jag tror att det är mycket annat som gör att tillväxt främjas eller inte främjas.

Sedan håller jag naturligtvis med om att man måste se över det som inte är bra, som det här med att man kommer in för sent med vissa rapporter. Det är möjligt att det också finns en skillnad mellan olika anmälningsärenden och att det är därför som det inte går att lägga fram något väldigt snabbt. Men det ska alltså komma något nu i den delen. Vi som är parlamentariker – jag sitter också i Miljöbalkskommittén – vill påskynda den här delen så att det verkligen ska komma med någonting nu.

Jag kan väl inte säga att alla de här avgifterna har varit till gagn för miljön, det kan jag inte påstå. Till viss del kan jag alltså hålla med Eskil Erlandsson.

Anf. 117 ESKIL ERLANDSSON (c) replik:

Herr talman! Jag ser med tillförsikt fram emot det betänkande som är att förvänta då vid midsommartid och hoppas att Carina Ohlsson medverkar dels till att förslagen kommer i tid, så att det är möjligt att behandla dem i närtid, dels till att förslagen blir sådana att vi gynnar företagande i alla delar av landet.

Anf. 118 CARINA OHLSSON (s) replik:

Herr talman! Delbetänkandet ska inte bara gynna företagande. Den största målsättningen är att det ska gynna miljön. Jag är helt säker på att det kommer att komma ett bra delbetänkande, för kommittén jobbar på ett oerhört bra och ambitiöst sätt med de här frågorna. Det kommer ett delbetänkande som kommer att gynna miljön.

Anf. 119 GÖTE JONSSON (m):

Herr talman! Carina Ohlsson konstaterar att vi dels har en proposition till grund, dels också har mycket ”m.m.”. Jag skulle vilja säga att detta ”m.m.” egentligen är en spegelbild av tillståndet ute i verkligheten. Om det är så att vi har väldigt mycket problem ute i verkligheten med en lagstiftning så återspeglas detta också i form av motioner och reservat-

ioner i anslutning till det betänkande som tar upp de här frågorna. Detta visar mycket klart hur komplicerad och besvärlig denna miljölagstiftning är.

Sedan tror jag att vi är överens om att vi ska ha en miljölagstiftning som är grundad på inriktningen om en hållbar utveckling. Det är inte det som vi kritiserar. Vad vi kritiserar är att vi har fått en lagstiftning som faktiskt har en motsatt effekt i väldigt många sammanhang. I stället för miljöavgifter har vi fått blankettavgifter. Man kommer inte in med en blankett i tid och så får man betala en hög avgift för detta. Det har inte ett dugg med miljön att göra, precis som har sagts här tidigare.

En annan sak som jag vill ta upp är frågan om de komplicerade MKB-utredningar som måste göras – inte minst av småföretagen. Vi har från vår sida i samband med att balken antogs krävt att det måste finnas en betydande miljöpåverkan från en verksamhet för att man ska behöva göra en sådan här omfattande MKB-utredning.

Jag vill fråga Carina Ohlsson: Vore det inte rimligt att få den ändringen till stånd att man grundar sig på åtminstone en betydande miljöpåverkan för att ett företag ska behöva en sådan här omfattande utredning? I de flesta fall i dag när det gäller småföretagen tvingas man faktiskt anlita dyr konsult hjälp för att få detta att fungera.

Sedan vill jag än en gång påtala nödvändigheten av att se till att det här arbetet sker snabbt. Jag vill fråga Carina Ohlsson om hon tror att det kan komma en proposition till riksdagen redan i höst gällande nödvändiga ändringar av den här miljöbalken.

Anf. 120 CARINA OHLSSON (s) replik:

Herr talman! Först vill jag säga att jag har svårt att bedöma hur snabbt det kan komma en proposition. Det kan jag inte lova någonting om.

Jag har en motsatt uppfattning jämfört med Göte när han säger att det bara är problem med miljöbalken. Det tycker inte jag. Däremot är det väl problemen som har beskrivits i medierna. Men det är mycket som har fungerat väldigt bra och som rullar på. Det är också många som gör de här miljökonsekvensbeskrivningarna och jobbar efter dem.

När man gör en miljökonsekvensbeskrivning, oavsett om det är i ett stort eller ett litet företag, kan det ha väldigt stor betydelse för tillväxten och det egna företaget. Det kan ha det både på den yttre miljön och på den inre miljön inne i företaget. Det kan också gälla hälsan hos dem som arbetar eller hos ägarna – om det är litet företag kanske det är ägaren som driver det och som jobbar där själv. Jag vet, genom att jag har pratat med företagare, att de kommer på saker som de kanske inte hade tänkt på tidigare eller fördjupat sig i. Det kan alltså ha stor betydelse på många olika områden.

Anf. 121 GÖTE JONSSON (m) replik:

Herr talman! Vad jag vill, och vad vi vill från Moderaternas sida, är att ändra på det som det är problem med i miljöbalken. Vi har inte sagt annat än att vi måste ha en miljölagstiftning, det är ju alldeles självklart. Men vi ska ha en lagstiftning som fungerar.

Låt mig ta ett exempel: En lantbrukare får sina djurstallar bortsynta. Han tar fram ritningar på nya djurstallar och lämnar in dem till kommu-

nens myndigheter. Man väntar så länge med behandlingen att det börjar skrida in mot höst och vinter. Då inser lantbrukaren att nu måste jag sätta i gång att bygga, för i annat fall måste djuren gå ute i vinter. Han sätter i gång med bygget, och detta resulterar i att han från kommunen får en anmälan, vilket resulterar i en miljöstraffavgift på en kvarts miljon kronor.

Detta kan ju inte vara rimligt. Det har inte haft någon som helst negativ inverkan på miljön. Om han däremot inte hade satt i gång sitt stallbygge hade han blivit dömd för djurplågeri av samma myndighet som har att handlägga frågan ur miljösynpunkt. Det är den formen av tokigheter som vi tycker att man måste ändra på i miljöbalken – och göra det mycket snabbt.

Anf. 122 CARINA OHLSSON (s) replik:

Herr talman! Det är väldigt svårt att kommentera enskilda ärenden, men det är klart att ingen är gynnad av långa handläggningstider. Men det behöver inte vara miljöbalkens fel. Det kan bero på andra saker också. Det är naturligtvis ingen som kan stå i talarstolen och säga att det är bra med långa handläggningstider. Det kan man väl säga generellt.

När det är en sådan här stor lagstiftning är det klart att det kan finnas barnsjukdomar och att det kan finnas saker som man behöver se över. Att det var så mycket som vi tog upp – det var mycket ”m.m.”, många motionsyrkanden och reservationer – visar ju också att det finns ett oerhört stort intresse för de här frågorna, och det är väl viktigt. Det är också viktigt att vi får tillfälle att debattera miljöbalken vid varje delbetänkande. Förhoppningsvis kommer de så snabbt som bl.a. Göte Jonsson önskar.

Anf. 123 WILLY SÖDERDAHL (v):

Herr talman! Vänsterpartiet är positivt till att miljöbalken finns. Vid utveckling av en verksamhet blir det ofta en konflikt mellan denna verksamhet och miljön. Man måste välja. Jag ser då att miljöbalken ska se till att miljön inte väljs bort. Man ska inte kunna välja bort den.

I flera av anförandena här verkar det som att man anser att miljöbalken är för stark, eller i alla fall för detaljerad. Jag tror säkert att det finns sådana delar i miljöbalken också, och jag utgår från att den här kommittén tar sig an dessa.

Men kan Carina Ohlsson också se att motsatsen föreligger, att miljöbalken ibland är för svag? Jag tog som exempel upp Hallandsåsen och de oljeutsläpp som sker i havet, att man där inte kommer åt dem som har ansvaret och att man därför måste skärpa miljöbalken på vissa punkter.

Anf. 124 CARINA OHLSSON (s):

Herr talman! Det är möjligt, när man gör den här översynen, att det finns delar som också behöver skärpas och kommer att skärpas. Jag tror att man gå åt båda håll. Det är också något som kritiken har handlat om, att det här har speglat mycket av sådant som människor kanske inte upplever som så stora miljösynder. Det är det som har speglats i medierna.

Samtidigt har det pågått mycket annat som inte har speglats på samma sätt. Det var det jag tog upp. Det är oerhört viktigt, precis som

Prot. 2001/02:77
6 mars

*Ändrad ordning för
utdömmande av vite
enligt miljöbalken m.m.*

Willy Söderdahl säger, att det finns ett starkt verktyg för en miljölagstiftning, vilket det här instrumentet med miljöbalken är.

När det gäller stora infrastrukturprojekt finns det också med i direktiven att man ska följa dem och se hur man kan göra för att de i största möjliga mån ska ta hänsyn till miljön.

Anf. 125 WILLY SÖDERDAHL (v):

Herr talman! Miljöbalken är ju också en garant för allmänheten gentemot företag och myndigheter, som kraftbolag, Vägverket eller något annat. Då är det väldigt viktigt att den vanlige medborgaren känner att miljöbalken verkligen är den här garanten. Den måste vara tillräckligt stark. Man får inte förenkla den på ett sådant vis att det undergräver medborgarnas känsla för att den verkligen är den här garanten. De måste få insyn och möjlighet att göra sina röster hörda. På så vis får vi också en acceptans för de åtgärder som måste genomföras.

Anf. 126 CARINA OHLSSON (s):

Herr talman! Om detta håller jag helt med. Jag kan bara instämma.

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut fattades under 10 §.)

Sveriges klimatstrategi

7 § Sveriges klimatstrategi

Föredrogs

miljö- och jordbruksutskottets betänkande 2001/02: MJU10
Sveriges klimatstrategi (prop. 2001/02:55).

Anf. 127 LARS LINDBLAD (m):

Herr talman! Hårda stormar, smältande isar, djur och växter som dör ut, människor som svälter och översvämningar. Det är inga små konsekvenser som FN:s klimatpanel, IPCC, målar upp i sitt framtidsscenario. Visst är det skrämmande?

Tittar man ut genom fönstret ser man förändringar: sämre vintrar, översvämningar, ovanligt mycket regn m.m.

FN:s klimatpanel menar att jordens medeltemperatur har ökat med ca 0,6 grader under 1900-talet. Förändringar har observerats, t.ex. när det gäller snötäckt mark, isars utbredning och Arktis tjocklek. Samtidigt har man observerat att koncentrationen av växthusgaser, t.ex. koldioxid, i atmosfären har ökat. Man hävdar att naturliga variationer i solstrålningens intensitet och jordföreteelser som vulkanutbrott har lett till en viss avkylning. Därför är kanske uppvärmningen ännu större än visat.

Klimatpanelen använder sig av s.k. klimatmodeller – datamodeller – för att måla upp framtidsscenarioer. De data som matas in i modellen baseras på tolkningar av tusentals forskningsrapporter världen över. Detta är den allmänna bilden av klimatutvecklingen. Slutsatsen är att det har skett en uppvärmning av jorden och att det är människors utsläpp som är den viktigaste orsaken.

Är detta då den enda bilden av klimatutvecklingen? Nej, den har kritiserats från flera håll. Forskare som IPCC har hänvisat till i sina rapporter hävdar att de aldrig konsulterats i arbetet. Richard Lindzen, meteorolog vid Massachusetts Institute of Technology och en av huvudförfattarna till rapportunderlaget, säger till tidningen The Toronto Star: Allmänheten fås att tro att hundratals, t.o.m. tusentals, kom till samförstånd angående rapporten. Sanningen är att vi inte ens tillfrågats.

De datamodeller som man har använt sig av har fått mycket kritik från forskare världen över. Man har sagt att de är alltför teoretiska och att resultatet självklart blir påverkat av de data man för in. Jarl Ahlbeck vid miljövärdstekniska institutet vid Åbo akademi i Finland hävdar att IPCC:s mest extrema scenario bygger på att vi teoretiskt bränner ut samtliga i dag kända fossilbränslekällor, vilket är nationalekonomiskt helt omöjligt. Priset blir för högt.

Den danske rymdforskaren Henrik Svensmark vid Danish Space Research Institute hävdar att IPCC helt och hållet har bortsett från att räkna med molnbildningens effekter på klimatet, vilket IPCC också har medgett. Han håller på med ett världsomspännande forskningsprojekt om detta tillsammans med ett 60-tal forskare.

Den amerikanska rymdforskningsorganisationen NASA hävdar att solens aktiviteter har ökat dramatiskt under den uppvärmningsperiod som IPCC refererar till. Det skulle innebära att andra faktorer än de mänskligt påverkbara skulle kunna bidra till uppvärmningen.

För att göra detta ännu mer komplicerat vill jag påpeka att det finns en hel del forskare, främst klimatologer, som menar att det inte sker någon uppvärmning alls. De menar att mätningarna är felaktiga beroende på att man har mätt i fel luftskikt eller på att mätstationerna är felplacerade. Dessutom hävdas att de mätningar som har gjorts sedan 1866 är en alltför kort serie för att kunna dra slutsatser av.

Parallellt med denna debatt kunde man nyligen i den prestigefyllda vetenskapstidningen Nature läsa om en stor kartläggning av Antarktis, där forskarna har påvisat en drastisk nedkylning av polarisen. Nedkylningen är så svår att de stackars pingvinerna fryser och har svårt att hitta mat. Vidare har ögruppen Maldiverna höjts med två decimeter – inte sjunkit, som scenarierna pekar på.

Vad är då mitt motiv med att lyfta fram kritiken mot den uppfattning som är allmänt rådande, åtminstone i de europeiska parlamenten och vid FN:s olika möten? Är det att förneka den globala uppvärmningen? Är det att förneka människans inblandning i uppvärmningen? Nej, det är det inte. Jag är ingen forskare. Det finns rätt få forskare i riksdagen. Riksdagens uppgift är att fatta beslut på den vetenskapliga grund som forskarna ger oss.

Mitt enda syfte med detta inlägg är att peka på de frågetecken – berättigade frågetecken – som borde finnas kring klimatfrågan. Ibland tycker jag att denna fråga behandlas alltför lättvindigt och alltför tvärsäkert i denna kammare.

Hur förhåller jag och mitt parti oss då till klimatfrågan? Vi är inte säkra på att det verkligen sker en global uppvärmning, och vi är inte säkra på att det är utsläpp av koldioxid som har lett till den eventuella uppvärmningen. Men vi anser att den hotbild som FN:s klimatpanel har

målat upp är alltför hotfull för att ignorera. Vi anser att vi måste reducera utsläppen av växthusgaser för att förhindra en sådan utveckling.

Därför måste frågan hanteras balanserat. Lek med tanken att vi har fel. Tänk om vi har satsat mångmiljardbelopp, flyttat arbetstillfällena utomlands och skapat en mycket svårare ekonomisk situation för våra medborgare och det visar sig att vi har fel. Hur det verkligen blir får framtiden utvisa.

Vi tar en mycket stor risk om vi inte gör något åt växthusgaserna, men det är inte riskfritt att göra tvärtom heller. Det måste vi vara medvetna om. Den s.k. klimatutredningen skrev i sitt slutbetänkande att växthusgaserna måste reduceras med ca 50 % till år 2050. Det måste sättas in kraftiga ekonomiska styrmedel för att uppnå det målet.

Men det krävs åtgärder nu. Därför ställer vi oss bakom Sveriges tillträdande till Kyotoprotokollet och det ansvar som det innebär att vi tar på oss internationellt. Det finns med som ett av två förslag i propositionen.

Herr talman! Mot denna bakgrund vill jag yrka bifall till vår reservation nr 1. Den innebär att vi moderater vill att riksdagen avslår regeringens proposition. Vi menar att regeringens proposition inte innehåller de överväganden som vi anser att en klimatstrategi bör innehålla.

Att efter flera års arbete och minst ett års försening lägga fram en proposition som bara innehåller ett suddigt procentmål – att reducera de svenska utsläppen av växthusgaser med 4 % mellan 2008 och 2012 – är inte mycket att komma med. Att dessa 4 % dessutom bara får åtgärdas inom Sverige är inte bättre.

Sverige har i dag en av de lägsta utsläppsnivåerna i i-länderna när det gäller växthusgaser. Vår koldioxideffektiva energiproduktion, t.ex. vattenkraft och kärnkraft, och ett miljömedvetet näringsliv är våra främsta framgångsrecept. Vi har så låga utsläpp att vi inom ramen för EU:s åtaganden har tillåtits att släppa ut 4 % mer än vi gjorde normalåret 1990.

IPCC:s beräkningar ligger till grund för regeringens politik. IPCC hävdar att klimatproblemen är globala. FN:s miljömöten i Rio de Janeiro och Kyoto pekade på att de globala problemen behöver globala lösningar. Dessutom hävdade man att redan hårt ansträngda nationella budgetar behöver kostnads- och miljöeffektiva lösningar.

Vad gör då den svenska regeringen? Jo, man hävdar de globala problemen men talar mest om nationella lösningar. Varje procents reduktion av koldioxidutsläppen är oerhört mycket dyrare i ett koldioxideffektivt land som Sverige än i de länder som släpper ut mer. Om man fick göra investeringar utomlands skulle vi få betydligt lägre utsläpp för samma pengar eller en likvärdig utsläppsminskning till en betydligt lägre kostnad. Ändå föreslås en nationell reduktion. Det är ologiskt och dumt.

Ännu värre är att regeringen inte har pekat ut hur man har kommit fram till de 4 procenten. Tidigare har det handlat om införande och höjande av koldioxidskatten. Klarar det svenska näringslivet av fler skatthöjningar i en redan hård internationell konkurrens? Hur många förlorade arbetstillfällen skulle det leda till? Vi tycker inte heller att bilisterna ska beläggas med ytterligare straffavgifter, t.ex. trängselavgifter i storstäder. Jag är orolig för vad framtiden för med sig!

Vi behöver globala lösningar på globala problem. Till betänkandet har vi fogat reservationer om att s.k. flexibla mekanismer är en bättre lösning på problemen – dvs. att vårt näringsliv får göra effektiva klimat-

investeringar i andra länder och att vi kan göra miljöeffektiva skuldavskrivningar i andra länder m.m. Det är en bättre väg att gå. Dessutom anser vi att en miljöklassning av eldningsoljor skulle vara ett sätt att främja miljövänliga metoder.

Herr talman! Det har sagts förut, och det tål att sägas igen i denna kammare, att regeringen för en märklig energipolitik. Nu kommer vi att fatta beslut om det sista miljödelalet Begränsad klimatpåverkan. Klimatmålet är enligt regeringen ett av de viktigaste miljömålen för Sverige. Miljöminister Kjell Larsson har vid flera tillfällen förklarat att den koldioxideffektiva energiproduktionen är den främsta anledningen till detta. Ändå valde man att lägga ned Barsebäck 1. För miljön har detta inneburit att bl.a. danskarna får producera mer energi i sina kolkraftverk. Den ökade koleldningen i vårt närområde har förvisso inte lett till högre svenska utsläpp men väl till ett rejält nettotillskott till atmosfären.

Hade vi i stället satsat alla de pengar som det kostat den svenska staten att lägga ned Barsebäck 1 på de mest effektiva internationella insatserna hade det varit betydligt bättre för miljö. Enligt flera studier, bl.a. utredningen *Handla för att uppnå klimatmål*, kostar de billigaste åtgärderna under 5 öre per kilo koldioxid. Kostnaden för nedläggningen av Barsebäck 1 motsvarar alltså en koldioxidreduktion jämförbar med hela Sveriges, hela Danmarks och halva Norges totala utsläpp av växthusgaser. Har vi då råd att fortsätta med att lägga ned Barsebäck 2? Det är ett ekonomiskt och miljömässigt vansinne.

Herr talman! Regeringens klimatproposition är undermålig. Att sätta ett utsläppsmål utan att visa på vägen dit är inte ett bra sätt att bedriva miljöpolitik. Därför vill vi avslå regeringens mål för den svenska klimatpolitiken. Däremot tillstyrker vi Sveriges tillträde till Kyotoprotokollet.

Jag vill trots mina kommentarer här hälsa nya statsrådet välkommen till kammaren.

Anf. 128 ULF BJÖRKLUND (kd):

Herr talman! Som ordförande i utskottet vill jag passa på och hälsa Lena Sommestad välkommen till den första debatten med utskottet i kammaren.

Det här är inte den första debatten vi har som berör klimatfrågorna. Vid en tidigare debatt för ungefär ett och ett halvt år sedan var frågan om kopplingen mellan klimatfrågorna och översvämningarna aktuell. Vi påmindes då om de stora katastrofala händelser som skedde runtom i vår värld. Antalet väderfenomen av okänd styrka tycks bli fler och fler. Den ena översvämningen efter den andra drabbar också vårt eget land.

Färska forskningsrön pekar i dag alltmer tydligt på att mänsklig klimatpåverkan under det senaste seklet är en bidragande orsak till de klimatförändringar vi nu kan ana.

Sedan början av 1900-talet har t.ex. trädgränsen för björk, gran och tall höjts i genomsnitt över 100 meter i södra delen av fjällkedjan. Bara i mitt eget hemlän Dalarna är Sveriges sydligaste fjäll Tandövala i dag helt skogklätt. På samma sätt blir Anjosvarden tio mil därifrån mer och mer skogklätt. Den skandinaviska fjällkedjans höga naturvärde håller snabbt på att förändras. Färska forskningsrön visar att Sveriges klimat inte varit varmare än nu på ca 3 000 år. Sedan 100 år tillbaka har trenden brutits, fjällfloran talar sitt tydliga språk, säger aktuell forskning.

Det här är bara några av de tecken på klimatförändringar som med stor sannolikhet beror på mänsklig påverkan. Bara under det senaste seklet har jordens medeltemperatur i genomsnitt ökat med 0,6 grader. Bedömningar av framtidens klimat tyder på en ökning på mellan 1,4 och 5,8 grader under innevarande sekel. Med det perspektivet är klimatförändringar till följd av ökade utsläpp av växthusgaser kanske det största globala miljöproblemet som mänskligheten står inför under 2000-talet.

De utsläppsminskningar som krävs för att långsiktigt hejda klimatförändringarna kommer med stor sannolikhet att innebära livsstilsförändringar. För att nå verkliga resultat på klimatområdet gäller det att alla länder aktivt bidrar till arbetet. En viktig uppgift är att få med USA på tåget.

Vi kristdemokrater biträder i huvudsak regeringens förslag. Vi motsätter oss inte på något sätt höga ambitionsnivåer, men vi anser att det är väsentligt att fylla klimatpolitiken med konkret innehåll. Det räcker inte med vackra visioner.

Visserligen innehåller propositionen tankar som leder åt rätt håll, bl.a. ökad satsning på energieffektivitet i byggnadsbeståndet, klimatinvesteringsprogram i kommunerna, främjande av el från förnybara energikällor och en strategi för alternativa drivmedel, liksom informationskampanj till hushållen. Det är bra.

Trots detta måste starka invändningar riktas mot ambitionsnivån. Avsaknaden av samordning med den kommande energipolitiska propositionen är ett misstag som regeringen gör. Det hade varit en avsevärd fördel om regeringen kunnat samla sig till en sammanhållen energi- och klimatproposition eftersom så mycket av klimatåtgärderna är energibetingade. En fråga jag har till miljöministern är: Delar inte miljöministern uppfattningen om den strategin?

Ett område där ambitionerna definitivt måste höjas är energisparandet i byggbeståndet. Bostäder och kontorslokaler svarar för ca 40 % av all energianvändning. Analyser inom bl.a. Skanska har visat att byggsektorns totala utsläpp av växthusgaser i Europa skulle kunna minskas med minst 20 % fram till 2020.

Ett ”renoveringsprogram” för miljön på europeisk nivå skulle slå tre flugor i en smäll: kraftigt reducerade utsläpp, avsevärt lägre energikostnader för konsumenterna och dessutom ett stort antal nya årsarbeten under den tid renoveringsprogrammet pågår. Om vi drar in kandidatländerna i bilden och även dessa omfattas av Kyotoprotokollets krav är sparmöjligheterna ännu större.

Men regeringen tänker inte i Europatermer. Och här ligger den allvarligaste kritiken mot propositionen. Förslaget till klimatstrategi är påfallande inåtvänt och bortser helt från den gemensamma elmarknad som nu håller på att växa fram i Europa, en marknad som öppnar för helt nya möjligheter för Sverige och EU att i nära samarbete effektivt möta kraven i Kyotoprotokollet.

Det är den höga användningen av kolkondens utanför våra gränser som gör svensk el så högintressant. Den stora delen av den svenska elen produceras utan koldioxid- eller svavelutsläpp. Antag att vi i Sverige kraftigt ökade våra ansträngningar att spara och hushålla med el i både industrin och bostadssektorn. Den el som då blir över kan säljas på kontinenten och medverka till att lägga ned koleldade kraftverk.

Möjligheterna i Sverige till ökad utbyggnad av fjärrvärmerna, ofta med biomassa som bränsle, är dessutom långtifrån uttömda.

Därtill finns stora möjligheter att producera både el och värme från dagens fjärrvärme genom s.k. kraftvärme. Rent tekniskt är det inga problem för fjärrvärmesektorn att bidra med ytterligare upp till 20 terawatt-timmar el. Det innebär att ett sådant kraftverk har nära 100 % verkningsgrad eftersom kylvattnet används för att värma bostäder och andra lokaler. Men hindret är dagens skatteregler som drabbar kraftvärmerna med en skatt när spillvärmerna ändå används till något nyttigt.

Det här visar att det finns en stor potential att via svensk elexport reducera de totala utsläppen av koldioxid inom EU. På köpet skulle luftkvaliteten i Syd- och Västsverige påtagligt förbättras i och med att danska och tyska kolkraftverk stängs ned.

Det märkliga är att så lite av dessa möjligheter berörs i regeringens klimatproposition.

Men först krävs också ett beslut om en gemensam koldioxidskatt på EU-nivå för att påskynda utvecklingen mot ett mer rationellt och miljömässigt utnyttjande av energin. Parallellt måste också subsidierna till kol i flera medlemsländer fasas ut. Så länge produktionen av kol åtnjuter höga subsidier i vissa länder kommer inte marknaden att fungera på ett bra sätt. Vidare krävs ett fullt utbyggt system för handel med utsläppsrätter. Mycket talar för att handel med utsläppsrätter kan bli en viktig del av den globala lösningen i klimatfrågan. Det handlar om att satsa på åtgärder som leder till stora reduktioner till lägsta möjliga kostnad.

Herr talman! På trafikområdet är det också centralt att Sverige arbetar med harmonisering inom EU för att nå resultat avseende utsläppsminskningar. Det gäller t.ex. trafikavgifter, kilometerskatt på tunga fordon och miljöskatt på bränsle. Introduktionen av alternativa drivmedel såsom etanol är en viktig del av klimatstrategin. Pågående pilotprojekt, som exempelvis etanolfabriken i Norrköping, måste få fortsatta möjligheter att utvecklas. Det är nu också hög tid att regeringen tar de etableringsansökningar som syftar till att utvinna etanol ur inhemskt skogsavfall på allvar. Att utnyttja den rika tillgången på inhemsk råvara måste vara att föredra framför fortsatt import av etanol baserad på undermåligt vin från södra Europa.

Utvecklingen av jord- och skogsbruket är ett annat viktigt område och en viktig del i arbetet med att få ned koldioxidavgången från jordklotet. En skogsskötsel med inriktning på att öka upptaget av koldioxid måste ha tydliga incitament. Åtgärder för att öka den organiska substansen i åkermarken är också ett verksamt medel för att marken ska bli bättre som fungerande kolsänka och därmed bidra till minskade utsläpp. Med mer varsamma metoder vid brukandet av jorden kan man binda kolet genom växternas fotosyntes. I dag finns exempel på ekologiska odlingssystem som ökar jordens mullhalt. Ett annat sätt att öka jordens mullhalt är effektiva och storskaliga komposteringsmetoder för den biologiska nedbrytbara delen av hushållsavfallet. I stället för att alltmer av det komposterbara avfallet bränns borde det tas till vara i kampen för att minska koldioxidutsläppen.

De åtgärder som måste vidtas för att reducera utsläppen av växthusgaser måste garantera vår fortsatta välfärd och svensk industris fortsatta

utvecklingsmöjligheter samtidigt som målet om en hållbar utveckling inte får släppas ur sikte.

Hanteringen av klimatproblemen aktualiseras också på ett speciellt sätt genom de etik- och livsstilsfrågor som följer i spåren. Inte minst angeläget är att u-länderna ges möjligheter till stöd för teknologiöverföring och tekniksprång som leder till låg påverkan på klimatet.

Herr talman! Kristdemokraterna har ett antal reservationer i betänkandet med idéer som vi hoppas att regeringen tar till sig. Jag har ingen annan avsikt här än att yrka bifall till reservation nr 2.

Anf. 129 ESKIL ERLANDSSON (c):

Herr talman! Även jag vill hälsa det nya statsrådet Lena Sommestad välkommen till den här debatten och till kammaren.

Herr talman! Sverige ligger långt framme i klimatarbetet. Jag tycker därför att vi bör utnyttja den position som vi innehar för att driva på klimatfrågorna inom den europeiska unionen och också inom den övriga delen av världssamfundet.

Jag måste också inledningsvis konstatera att alla delar av vårt eget samhälle, alla delar i Sverige, måste vara engagerade i arbetet för att minska utsläppen av växthusgaser. Enbart politiska beslut räcker inte. Människor och företag måste bli medvetna om de problem som utsläppen av växthusgaser ger upphov till. En bred upplysningsverksamhet och en bred informationsverksamhet behövs därför.

Herr talman! Regeringens målsättning är att minska utsläppen av växthusgaser med minst 4 % utan kompensation för upptag i kolsänkor och med flexibla mekanismer. Vid kontrollstationen 2004 avser regeringen som komplement att överväga ett mål som innefattar de flexibla mekanismerna. Det är bra. Det kan tyckas vara en bra målsättning. Men med hänsyn till att Sverige ligger så långt framme borde vi egentligen redan nu kunna sätta ribban lite högre.

Herr talman! Jag hoppas och förutsätter att det utredningsarbete som nu pågår kring hur vi ska handskas med de flexibla mekanismerna och kolsänkorna sker med skyndsamt så att vi kan höja ribban och spänna bågen bättre år 2004.

Jag nämnde tidigare att alla delar i vårt samhälle måste engageras. Det är några områden som jag tycker är åsidosatta, bortglömda, undandömda i den proposition som är förelagd riksdagen. Jag ska ta upp ett av de områden som jag tycker kanske har kommit allra mest i skymundan och tala mest om det. Det gäller frågan om transporter, transportsystem, fordon, kollektivtrafik och dylika ting.

Transportsystemens andel av utsläppen av växthusgaser uppgår till ungefär en tredjedel av de totala utsläppen. Det är därför som vi i Centerpartiet anser att det är nödvändigt att vi miljöanpassar transportsystemen för att minska miljöpåverkan och därmed nå en hållbar utveckling. I detta har valet av såväl transportslag som bränsle en avgörande roll. Till nästan alla delar baseras ju dagens transportsystem, järnvägen möjligen till någon del undantagen, på fossila bränslen som har en stor klimatpåverkan vid förbränning och åstadkommer skador på människor och miljö. Det är därför viktigt att vi skapar ett grönare transportsystem.

Användningen av fossila bränslen måste minska och på sikt fasas ut. En anpassning av transportsystemen i riktning mot detta kräver åtgärder

både nu, dvs. på kort sikt, och på lite längre sikt. Omställningen måste ske på så sätt att det också är möjligt att bo och verka i småorter på den svenska landsbygden, som vi har gott om i Sverige, men också i större städer. Det innebär att kollektivtrafiken måste förbättras i alla delar av landet och mer gods måste flyttas över från vägtransporter med lastbil till järnväg och sjöfart där så är möjligt.

Herr talman! Vilken är då den viktigaste åtgärden för att åstadkomma en förbättring på det här området? Som jag ser det är det att skattebefria de alternativa drivmedlen. I klimatpropositionen har regeringen föreslagit en skattestrategi för de alternativa drivmedlen. Tyvärr kan man konstatera att de skattelättnader som aviseras inte kommer att räcka till för att uppnå de mål som vi vill uppnå. En strategi med en längre horisont måste utarbetas i det här avseendet. Det är angeläget att fler projekt för produktion av t.ex. etanol får möjlighet att starta. Det gäller också andra biodrivmedel. Potentialen är ju, som tidigare påtalats här från talarstolen, stor i Sverige för produktion av etanol och andra biodrivmedel.

Vi anser att det behövs en långsiktig skattebefrielse för biodrivmedel. Då vågar människor och företag göra nödvändiga investeringar för att vi ska få till stånd det vi vill uppnå, nämligen alternativa drivmedel som inte påverkar miljön på det sätt som nuvarande drivmedel gör. Då skapas alltså långsiktiga spelregler för de investeringar som krävs för att produktion och distribution av alternativa drivmedel ska kunna öka. För att detta i sin tur ska vara möjligt krävs det att Sverige långsiktigt ser till att skaffa sig möjlighet att skattebefria biodrivmedel. Då måste Sveriges regering driva på för att ändra EU-kommissionens förslag om att skatteinivån för biodrivmedel inte får vara lägre än 50 % av motsvarande skatteinivå på bensin och diesel. Jag tycker att det är häpnadsväckande att regeringen inte med kraft har tagit tag i denna så viktiga fråga som påverkar miljön på det sätt som sker och som bevisas i den proposition som nu är förelagd riksdagen.

Herr talman! Jag vill yrka bifall till min reservation nr 8.

Anf. 130 HARALD NORDLUND (fp):

Herr talman! Även jag vill säga välkommen till miljöminister Lena Sommestad.

Klimatfrågan är en global angelägenhet, och vi i Sverige har vår del av det totala ansvaret. Vi får ju larmrapporter om hur temperaturen stiger på grund av växthusgaser. Polarisar smälter, och nederbörden ökar.

De här siffrorna tas av en del på lika stort allvar som en opinions- och väljarundersökning från Sifo sex månader före nästa val. Man menar att siffrerapporteringen ligger inom felmarginalen och att det rör sig om naturliga förändringar inom en längre tidscykel. Alla vet att felmarginaler existerar, men inte borde vi använda dem som snuttefilt och sova vidare.

Det sägs att regnskogarna i Amazonas inte minskat med mer än 13 % sedan människan gjorde sin entré där, men om man ska göra den bilden komplett måste man veta att det försvann bara 1 % mellan åren 1500 och 1970. De övriga 12 procenten har försvunnit de senaste 30 åren.

Det sägs att jordens skogar årligen minskar med en yta som motsvarar Greklands storlek. Det sägs att det existerar en av människan förorsakad växthuseffekt, och det är uppenbart att det finns människor som inte

tror på det. Självfallet ska alla uppgifter granskas kritiskt, men en majoritet av forskare hävdar att människan har en påverkan på växthuseffekten.

FN:s klimatpanel, IPCC, har i år lagt fram en rapport om växthuseffekten. Flera tusen forskare är eniga om att våra utsläpp av växthusgaser, där koldioxid är den viktigaste, kommer att orsaka stora störningar på vårt klimat. Det nya med den här rapporten är att den om möjligt är ännu mer pessimistisk än tidigare rapporter. Forskarnas dataprogram blir säkrare på att visa vilka störningar som kommer. Prognossäkerheten ökar.

De kommande 100 åren kommer klimatet i Mellansverige, säger många forskare, att förändras från ett nordiskt till ett mellaneuropeiskt klimat. Det låter i och för sig skönt men bär inom sig stora problem. Ingen vet hur en så hastig klimatförändring kommer till stånd. Vi riskerar tvära kast mellan stora ytterligheter; massor av regn på sina håll under vissa år, torka på andra. Extrem värme eller långa köldperioder kan avlösa varandra.

Vill det sig riktigt illa för Sverige stannar den nordatlantiska pumpen, den som till sin verkan är känd som Golfströmmen. Skulle pumpen stanna stannar Golfströmmen. Ett sådant stopp kan komma snabbt, kanske inom en tioårsperiod, och komma att bli en total katastrof för norra Europa. Medeltemperaturen i Sverige skulle sjunka, säger forskarna, med 7 grader. Vintern skulle bli minst sex månader i hela landet. Den odlingsbara marken skulle i princip försvinna.

Ja, visst är det en svartmålning, kan många tycka, men det är ändå signaler som vi måste ta på största allvar. Den samlade expertisen är enig i sin oro. Det finns enstaka forskare som ifrågasätter IPCC:s rön, men de är få. Oavsett det är risken stor att IPCC:s forskare har rätt. Vi måste handla som om de har rätt. Det finns inget försvar för att strunta i frågan. Det finns heller inget försvar för dem som försöker föringa vårt ansvar för den globala miljön.

Regeringens mål är att de svenska utsläppen av växthusgaser ska bli minst 4 % lägre än 1990. Vi tror inte att de åtgärder regeringen föreslår är tillräckliga. Redan i april 2000 presenterade Klimatkommittén sina överväganden och mål, och redan i den kommitténs direktiv poängterade man målsättningen med de beslut som regeringen och stödpartierna ställt sig bakom. Man har inte presenterat tillräckligt med åtgärder som kan tänkas bryta denna negativa utveckling av Sveriges utsläpp.

Från något partis sida efterfrågas flexibilitet. Man säger sig vilja ta klimatfrågorna på allvar men de facto ifrågasätter och bagatelliserar man problemen. Det finns en risk för att kortsiktigt ekonomiskt tänkande tar över om man vill mäta med ett måttband av gummi. Dessutom har Moderaterna ingått en ohelig allians med Socialdemokraterna och vill inte låta EU:s beslutsregler förändras så att beslut om miljöskatter kan fattas med majoritet. Eftersom enighet krävs kommer det medlemsland som har den lägsta miljöambitionen att stoppa en rationell klimatpolitik.

Ett annat parti ger sken av att vilja gå längre. Man säger sig vilja sänka utsläppen mer än 4 %, men då räknar man in s.k. sänkor. Kolsänkorna, som vi har anledning att diskutera, är inte statiska. De varierar med tiden genom avverkningar och skogsbränder och inte minst genom naturlig död.

Kyotoprotokollet ger möjligheter för länder att klara sina åtaganden genom att handla med utsläppsrätter. Att fördela utsläppsrätter via mark-

naden har stora fördelar jämfört med administrativa regleringar och jämfört med skatter och subventioner. I förlängningen ges hushåll och företag möjlighet att påverka den tekniska utvecklingen i rätt riktning. Det är därför nödvändigt att vi ägnar kraft åt att införa ett system för handel med utsläppsätter. Vi kan skapa en ekologisk euro, en gemensam valuta för den handeln.

Herr talman! När det slutligen gäller val av metod för att producera energi är de i dag kända källor som uppfyller kraven på hållbarhet egentligen begränsade till vinden, solen och biobränslen. Jag skulle när det gäller åtgärderna från regeringens sida vilja se kraftfullare tag för att påskynda utbyggnaden av vindkraft, dock inte till vilket pris som helst. Utbyggnad av vindkraft måste självklart miljöprövas. Den medför på sina ställen miljöproblem i sig i form av buller, estetiska problem m.m. Det är dock min bestämda uppfattning att det finns en potential för regeringen att agera kraftfullare för att påskynda utvecklingen.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservation nr 15.

Anf. 131 MARIA WETTERSTRAND (mp):

Herr talman! Det är många som har pratat om klimatproblemen och de effekter man kan vänta sig att de kommer att ge upphov till. Jag tycker att Moderaterna gav en bra sammanfattning av de problem som hotar i och med klimatförändringarna. Vissa saker kan man se nu, men det mesta kommer.

Jag vill egentligen bara komplettera bilden med att säga några ord om vad som kan tänkas hända i Sverige. Man tror bl.a. att fjällvärldens ekosystem kommer att påverkas drastiskt av en klimatförändring. Det kommer att leda till en ökad förbuskning och utslagning av många av de organismer som är anpassade till det karga klimatet.

Det kommer att bli ökad sannolikhet för extrema sommar- och höstflöden i floderna, samtidigt som vårflödena avtar.

Kusterna i södra Sverige kan drabbas av ökad erosion som följd av en stigande havsnivå. Man tror att korrosionen på byggnader, bilar osv. kommer att tillta på grund av en ökad luftfuktighet.

Det finns naturligtvis också effekter som man i ett kortsiktigt perspektiv kan betrakta som positiva. En högre temperatur på vintrarna ger exempelvis färre tjälskador och mindre snömängder, som t.ex. skulle kunna leda till mindre kostnader för väghållning. Men det skulle leda till stora problem när det gäller turistnäringen.

Det tar tid att vända den utveckling vi har nu. Miljöpartiet har pratat om klimatproblem sedan 80-talet. Först nu har det kommit ett mål för den svenska klimatpolitiken som innebär någonting annat än oförändrade utsläpp. Det tar tid att vända denna utveckling, och det är inte förrän världens politiker tar sitt ansvar för detta problem som man kommer att kunna hejda klimatförändringarna.

Det vi ser nu är i många avseenden en vänta-och-se-politik, tycker jag. Tyvärr är en vänta-och-se-politik i detta fall att betrakta som en synnerligen aktiv politik. Det är inte så att det kommer att bli enklare om vi väntar och ser. Tvärtom kommer förändringarna att bli desto tydligare om vi väntar och ser.

Miljöpartiet anser, precis som regeringen, att Sverige ska vara ett föregångsland på klimatområdet. Det innebär att vi inte ska invänta andra

länders agerande utan ta det ansvar som ankommer på oss som ett av de länder i världen som släpper ut mest växthusgaser. Det är vårt ansvar som världsmedborgare. Där delar vi regeringens uppfattning helt och hållet.

Jag tror att det är viktigt att inse att klimatförändringar inte är gratis. Man måste ställa sig frågan vem det är som ska betala för de åtgärder som behöver vidtas som en konsekvens av klimatförändringarna. Är det vi som lever nu, eller ska vi skjuta över kostnaderna till kommande generationer?

En stor del av kostnaderna kommer att drabba kommande generationer, oavsett vad vi gör, eftersom vi har väntat så länge med att vidta konkreta åtgärder. Vi som lever nu har inte heller något val, utan vi kommer att drabbas. Men vi måste ändå ställa oss frågan hur vi ska se på vårt eget ansvar i förhållande till kommande generationer när det gäller de ekonomiska konsekvenserna.

Försäkringsbolagen, t.ex., har blivit allt aktivare i klimatdebatten. Man konstaterar att de effekter som klimatförändringarna ger orsakar stora kostnader för försäkringsbolagen och för dem som är försäkrade, dvs. för oss vanliga människor och för samhället i stort.

30 naturkatastrofliknande händelser orsakade av klimatförändringar orsakade försäkringsförluster på vardera över 1 miljard dollar. De berodde på klimatet eller på väderrelaterade fenomen som kan kopplas till klimatförändringar. Det är oerhört stora kostnader. Översvämningar runt Arvika och i södra Norrland, osv., har kostat över 100 miljoner kronor vardera. Det är alltså inte gratis att vänta. Det är inte gratis att inte göra någonting.

Det är klart att de internationella sambanden är viktiga i detta fall. Det är många som pratar om att det enbart är internationella överenskommelser som kan lösa dessa problem. Det håller vi i Miljöpartiet med om. Internationella överenskommelser är helt nödvändiga för att komma åt klimatförändringarna. Men det är bara med en kraftfull nationell klimatpolitik i ryggen som Sverige kan vara verkligt pådrivande i internationella klimatförhandlingar både inom ramen för Kyotoprotokollet och inom EU.

Vi anser att vi i Sverige ska ta initiativ till mer informella överenskommelser med våra grannländer om gemensamma åtgärder. Vi måste försöka skapa internationella överenskommelser på klimatområdet på många olika plan.

Vi är övertygade om att det bästa argumentet i alla former av internationella förhandlingar är att vara ett gott exempel själv och visa en tydlig vilja att ta sitt eget ansvar.

Moderaterna har en underlig syn på vad som är världen när man säger att Sverige är ett av de länder i världen som har lägst koldioxidutsläpp per person. Det stämmer naturligtvis inte – om man inte bara räknar västvärlden. Det finns ganska många länder som ligger i Latinamerika och Afrika, exempelvis. Varje svensk orsakar i genomsnitt drygt tre gånger mer utsläpp än varje person i Latinamerika. Det är vi i den rika delen av världen som i dag tar oss rätten till en utveckling och ett samhälle som rubbar balansen i jordens klimatsystem.

Vi i Miljöpartiet anser att dessa skillnader måste utjämnas. Vi måste minska våra utsläpp för att det ska kunna skapas ett rättvist miljöutrymme i världen när det gäller koldioxidfrågorna.

Angående den målsättning som föreslås i propositionen – att man ska minska utsläppen med 4 % – låter det på en del som pratar här som att det skulle vara ett stort problem som kräver en stor mängd drastiska åtgärder. Jag tycker man ska fråga sig hur radikal denna målsättning egentligen är.

Den utredning som ligger till grund för propositionen, Klimatkommitténs utredning, föreslog som målsättning –2 % till 2010. I det avseendet kan –4 % betraktas som en ganska radikal målsättning. Faktum är att det är ganska många saker som har förändrats sedan Klimatkommittén kom med sitt förslag. Bl.a. har prognoserna för de framtida utsläppen förändrats avsevärt. De gäller hur utsläppen framöver kommer att förändras om vi inte gör någonting mer än vad vi redan har gjort.

När Klimatkommittén lade sitt förslag trodde man att utsläppen skulle öka med upp till 15 % till år 2010 med redan vidtagna åtgärder. Det var med denna utgångspunkt som Klimatkommittén föreslog ett mål på –2 %. Nu tyder i stället prognoserna på att utsläppen kommer att vara oförändrade år 2010 med de redan vidtagna åtgärderna. Utifrån en jämförelse däremellan borde man rimligen kunna komma till ett betydligt starkare mål än –4 % om man är beredd att vidta några ytterligare åtgärder.

De förslag på åtgärder som fanns i Klimatkommittén, och som skulle innebära den stora förändringen att man kunde gå från en prognos på +15 % till ett mål på –2 %, handlade till största delen om en informationskampanj. Det fanns också en diskussion om ekonomiska styrmedel, men inga konkreta förslag.

Jag tycker att det är väldigt viktigt att känna till dessa grundläggande fakta när man ska bedöma hur målsättningen egentligen ser ut. Vi i Miljöpartiet anser inte att –4 % är en radikal målsättning. Vi anser tvärtom att den skulle kunna skärpas rejält. Vi föreslår ett mål på –10 % till år 2010.

Man kan för en gångs skull berömma Centerpartiet, som också har vågat gå längre i det här avseendet. Egentligen är det bara ett parti här i kammaren som tycker att –4 % är en för radikal målsättning. Det är Moderaterna. Vi i Miljöpartiet föreslår alltså en målsättning på –10 %.

Man kan också diskutera vilken betydelse sådana här mål över huvudet taget har. Vi i Miljöpartiet anser att mål kan vara av väldigt stor betydelse, framför allt för att visa vad man anser behövs i ett långsiktigt perspektiv. Därmed visar man också på en viljeinriktning som man förhoppningsvis avser att följa upp med de åtgärder som krävs för att man ska nå målsättningen.

Vilka åtgärder föreslår vi i Miljöpartiet för att man ska nå vårt mål på –10 %? Framför allt handlar det om ekonomiska styrmedel av olika slag. Klimatkommittén pekade ut ekonomiska styrmedel som den viktigaste åtgärden för att komma till rätta med klimatförändringarna. Miljöpartiet delar den uppfattningen. En fortsatt grön skatteväxling är därför grundbulten i den gröna klimatpolitiken. Det är också viktigt att man har en långsiktig strategi för en grön skatteväxling, så att man får en förutsägbarhet och så att företag och enskilda kan anpassa sig.

Vi anser att koldioxidskatten bör höjas stegvis och att detta ska kompenseras med en höjning av grundavdraget och en sänkning av arbetsgi-
varavgifterna i motsvarande mån. Vi anser också att en större del av
industrin ska åläggas att betala full koldioxidskatt. När det gäller den
särskilt elintensiva industrin anser vi att den tills vidare bör få behålla
sina undantag, men endast för den del av utsläppen som rör produktions-
processen. Vi anser att man ska införa miljöstyrande trängselavgifter i
tätorter. Vi vill att man ska gynna introduktion av förnybara bränslen
genom att skattebefria dessa. Vi stöder Centerpartiets uppfattning i det
avseendet.

Vi har också en del andra åtgärder som inte bara handlar om ekono-
miska styrmedel – olika åtgärder för att exempelvis minska flygtrafiken,
tillfälligt stopp för nyetablering av externa köpcentrum, krav på att alla
bensinmackar ska tillhandahålla ett icke-fossilt drivmedel osv. Vi har en
mängd åtgärder som man skulle kunna genomföra och som skulle leda
till ett mål som var mer anpassat till de långsiktiga kraven.

Man behöver nå ungefär 75 % minskning av koldioxidutsläppen till
år 2050. Vi i Miljöpartiet föreslår därför att man ska ha en målsättning
som är betydligt radikalare än de 4 % som regeringen föreslår.

Det finns egentligen en sak som är riktigt bra i regeringens propositi-
on, och det är att man utesluter sänkor och flexibla mekanismer ur målet
och sätter upp ett rent nationellt mål. Det är vi mycket glada för.

Den svenska regeringens klimatpolitik är ansvarstagande i ord, men
tyvärr inte i de förslag som den resulterar i. Målsättningen om 4 %
minskning till år 2010 innebär att man lämnar över större delen av pro-
blemet till kommande generationer. Det handlar alltså än en gång om att
dagens miljöproblem ska lösas av någon annan, någon annan gång, nå-
gon annanstans. Vi i Miljöpartiet tycker att det är mycket beklagligt.

Jag vill yrka bifall till reservation 3 och reservation 32.

Anf. 132 LARS LINDBLAD (m) replik:

Herr talman! Jag tänkte utreda två missförstånd i Maria Wetterstrands
inlägg.

Först och främst har inte Moderaterna sagt nej till det 4-procentsmål
som regeringen har. Vi har sagt nej till det sätt på vilket man har arbetat
fram det. Vi har alltså inte tagit ställning till någon exakt siffra, men vi
tycker att regeringen borde ha underbyggt sitt underlag lite bättre.

Den andra saken som Maria Wetterstrand har missuppfattat – och det
kommer hon att se när hon så småningom läser mitt anförande i protokol-
let – är att jag inte sade att Sverige tillhör de länder i världen som har de
lägsta växthuseffekterna. Jag hade ett litet ”i” med också, dvs. i-världen.
Per capita i i-världen var mitt mått, så det stämmer inte heller.

Det moderata alternativet i de här frågorna handlar om att få mest
miljö för pengarna. Det tycker jag inte att man uppnår med de lösningar
som Maria Wetterstrand efterfrågar. Hon vill ha rena nationella lösningar
på globala problem, och det tror jag inte är speciellt effektivt.

Ett annat misstag som jag tycker att Maria Wetterstrand gör i sitt an-
förande är de väldigt snabba slutsatserna kring de översvämningsproblem
och andra naturkatastrofer som hon nämnde. Hon drar väldigt lättvindigt
slutsatsen att detta är en del av klimatförändringarna. I Sverige har vi haft
stora översvämmingar ungefär i intervallet vart 30:e år, och även den

översvämning vi hade i fjor stämmer ungefär in i detta mönster. Det är alltså för tidigt att dra slutsatsen av de naturkatastrofer Maria Wetterstrand hänvisar till att de är effekter av klimatförändringar.

Jag har också hört Bert Bohlin, Sveriges representant i IPCC, säga att det är för tidigt att dra den typen av slutsatser redan.

Anf. 133 MARIA WETTERSTRAND (mp) replik:

Herr talman! Jag är glad att jag har missuppfattat Lars Lindblad när det gäller synen på världen och att han sade i-världens utsläpp. Det är inte alls alltid moderater lägger till det där i:et i dessa sammanhang, så det var ju bra.

När det gäller frågan om kostnaderna för översvämningar osv. tycker jag att det viktigaste är att se på vad det kan tänkas kosta i framtiden om vi får mer av de här sakerna, som faktiskt – det vet både Lars Lindblad och jag och många andra – har fått en viss ökad frekvens de senaste åren. Vad kommer det att kosta om vi får mer av detta i framtiden, och vem ska i så fall betala? Ska vi ta ansvar nu och försöka minska de kostnaderna för framtiden, eller ska vi lämna över hela det ansvaret till kommande generationer?

Jag håller med om att det är viktigt att vara kritisk mot vetenskapliga rön. Det var därför jag också ville berömma Lars Lindblad för den bild av hur vetenskapen ser på klimatproblemet som han gav i sitt anförande, och också slutsatsen att man måste göra någonting åt det oavsett hur säker eller icke säker man är på att detta verkligen är ett problem. En stor del av den vetenskapliga världen är nämligen överens om att detta är ett problem och att det är de här effekterna vi kommer att se mer av i framtiden. Då ville jag belysa vad detta kan kosta. Jag menar också att det vi ser i dag till viss del kan relateras till klimatförändringar – inte med hundra procents säkerhet, naturligtvis, men med tillräckligt stor sannolikhet för att det ska vara väsentligt att påpeka det.

Lars Lindblad ställde ytterligare någon fråga som jag för tillfället har glömt bort. Han får gärna ställa den igen.

Anf. 134 LARS LINDBLAD (m) replik:

Herr talman! Det var mer en redogörelse för vår politik. Jag tror att jag fick svar på frågorna.

Jag får väl också konstatera att jag kanske missuppfattade Maria Wetterstrands inlägg när det gäller kostnaderna.

Den enighet som nu råder i kammaren, herr talman, markerar inte på något sätt att vi skulle ha samma syn som Miljöpartiet i de här frågorna, framför allt inte när det gäller verktyg och metoder. Det vill jag klart hävda, även om det råder en viss harmoni här just nu.

Anf. 135 MARIA WETTERSTRAND (mp) replik:

Herr talman! Vi har inte samma uppfattning. Jag tror säkert inte att Moderaterna och regeringen heller har samma uppfattning, även om nu Moderaterna säger sig icke vara uttalade motståndare till 4-procentsmålet utan i stället menar att man icke tar ställning till det.

Jag anser naturligtvis från Miljöpartiets sida att det är väldigt väsentligt att vi har ett mål. Det som är bra med det här målet är att man inte har flexmex och sänkor inblandade. Anledningen till att vi tycker det är

inte att vi är emot att man ska vidta åtgärder exempelvis i andra länder, men man måste renodla de svenska nationella åtagandena. Sedan är det okej för oss om man sätter upp ett mål när det gäller flexmex och sankor också, men vi måste se vad det är vi ska ta ansvar för nationellt. Vi har nämligen ett väldigt stort ansvar som ett av de rikaste länderna i världen att vara ett föregångsland och att ha en teknikutveckling som leder till att man på andra ställen vid senare tillfällen inte kommer att behöva bygga in sig i de problem som vi har.

Vi ska ju nå längre än de här 4 procenten; det är vi ju alla överens om. Även om vi är oense om hur långt vi ska nå till 2010 är vi alla överens om att vi ska nå längre än de här 4 procenten någon gång i framtiden. Då behöver vi en rejäl teknikutveckling, och jag tror att det är vi i västvärlden som till stor del behöver stå för den teknikutvecklingen. Då måste vi, tycker jag, också av den anledningen ha skärpta krav på oss själva nationellt.

Anf. 136 INGEMAR JOSEFSSON (s):

Herr talman! Klimatförändringarna på jorden är vår tids allra största och viktigaste miljöutmaning. De senaste 150 åren har atmosfärens halt av koldioxid ökat med drygt 30 %. Ökningen beror till ca 75 % på den välfärdsskapande energitillförseln i världen som är baserad på eldning av fossila bränslen – kol, olja och naturgas.

Sedan 1987 har FN:s klimatpanel IPCC, som består av 2 000 av världens främsta klimatforskare, sammanfattat kunskapsläget i flera rapporter. I den senaste rapporten är forskarna överens om att den temperaturökning som vi hittills sett inte kan förklaras på annat sätt än huvudsakligen som ett resultat av den växande mängden växthusgaser i atmosfären, att mängden koldioxid sannolikt kommer att mer än fördubblas under 2000-talet om inte specifika åtgärder för att minska utsläppen vidtas samt att jordens medeltemperatur kommer att öka ytterligare, vilket även någon talare före mig har sagt, med 1,4–5,8 grader fram till 2100.

Internationella klimatförhandlingar och Kyotoprotokollet är en följd av FN:s konferens om hållbar utveckling för tio år sedan i Rio. I Kyoto för drygt fyra år sedan enades världens länder om att i-länderna skulle gå före i arbetet med att förhindra en klimatförändring genom att minska sina utsläpp av växthusgaser med 5,2 % till åren 2008–2012 jämfört med 1990 års utsläpp. Sedan dess har de internationella klimatförhandlingarna handlat om att skapa ett regelverk om hur det ska gå till.

I Sverige tog vi intryck av de vetenskapliga rapporterna och lät dem sätta spår i våra beslut. En tradition av ambitiös klimat- och miljöpolitik möjliggör dagens beslut. Som första land i världen införde Sverige en koldioxidskatt år 1991 som därefter höjdes vid flera tillfällen. Vår energipolitik är sedan tio år tillbaka inriktad på hushållning, energieffektivisering och att främja förnybara bränslen.

Grunden för vårt ambitiösa klimatarbete är ett riksdagsbeslut om att Sverige ska stabilisera sina koldioxidutsläpp år 2000 jämfört med 1990 års nivå, och därefter ska koldioxidutsläppen minska. Det beslutet fattade vi i början av 90-talet. Vi har klarat det målet med råge. Vi har alltså visat att vi har kunnat föra en framgångsrik klimatpolitik de senaste tio åren utan att den svenska konkurrenskraften eller sysselsättningen för de anställda har hotats. Nu är vi beredda att gå vidare.

Utgångspunkten är att om vi börjar omställningen tidigt blir det billigare och bättre. De länder som väntar får göra sin omställning under en kortare period, och det blir dyrare. De länder som går i spetsen för omställning och satsar på ny miljövänlig teknik kan sälja sina produkter och sin kunskap till andra länder. Det kommer att gynna dem, och det kommer att gynna svensk konkurrenskraft.

De svenska utsläppen av växthusgaser ska vara minst 4 % lägre år 2010 än de var år 1990. Målet ska nås utan att vi ska använda sänkor och flexibla mekanismer, dvs. handel och miljöinvesteringar i andra länder. Vid en kontrollstation år 2004 kan regeringen som komplement föreslå ett mål som skärps med de flexibla mekanismerna.

Men kom ihåg: Detta är det första steget. Kyotoprotokollet förutsätter en fortsättning. Dessa förhandlingar ska igångsättas senast år 2005, säger protokollet. För tydlighetens skull ska också sägas att protokollet ger ett land som överträffar sitt åtagande möjlighet att tillgodoräkna sig detta vid kommande förhandlingstillfällen. Det är viktigt att ha det sagt för vår egen del.

För det första gäller dagens ärende riksdagens godkännande av Kyotoprotokollet. En förutsättning är dock, säger propositionen, att EU och dess medlemsstater gemensamt kan ratificera protokollet. För det andra föreslår utskottet i linje med regeringens förslag svenska mål för de gaser som omfattas av protokollet och med samma åtagandetider, nämligen ett medelvärde av utsläppen 2008–2012. Som mål föreslår regeringen, som vi har hört, en minskning med 4 % räknat från år 1990.

Förslaget innehåller också två kontrollstationer år 2004 och år 2008. Här är också värt att nämna de andra ländernas fördelning enligt den uppgörelse som har gjorts inom EU. För Sveriges del är det +4 %. Belgien har -7,5 %, Danmark har -21 %, England har -12,5 %, Italien -6,5 % och Tyskland -21 %. Men andra länder i södra Europa har å sin sida också plusvärden som vi, och en del har rejäla plusvärden.

Redan i dag vet vi att England och Tyskland precis som vi räknar med att ta ut mer i den första etappen. De är medvetna om att det kommer att bli svårare ju längre man väntar med att genomföra sina åtaganden.

Till propositionen är också formulerat ett mål i form av en långsiktig målsättning till år 2050. Den bygger i huvudsak på EU:s sjätte miljöhandlingsprogram efter en modell beräknad på utsläppen på 4,5 ton koldioxid per invånare, vilket skulle ge 550 ppm, dvs. koncentration av halt koldioxid i atmosfären.

Skulle man gå efter det innebär det runt 50 % minskning för Sveriges del. Men det skulle ändå innebära att vi får en höjning totalt sett i världen. År 1999 var värdet 366 ppm. Detta förklaras av att u-världen måste tillåtas öka mer när i-världen ska trycka tillbaka sina utsläpp.

Så t.ex. har USA över 20 ton per invånare och Europa 8 ton men Afrika endast 1 ton och Kina 2 ton per invånare. Det gör att även om i-världen tvingar tillbaka sina utsläpp kommer det med den berättigade del av de resurser som u-världen har att innebära en höjning från 366 ppm till 550 ppm i det tänkta exemplet.

Till dagens betänkande är fogat 36 reservationer. Det kan ge en bild av en stor splittring om regeringens förslag till beslut. Men ser man till förslagen till beslut, vilka behandlas i avsnitten 5 och 7 i propositionen,

blir bilden en annan. Till frågan om godkännande av att regeringen å Sveriges vägnar skriver på Kyotoprotokollet finns egentligen inga reservationer. I förslaget om mål för Sverige, -4 %, finns det bara två reservationer.

Vi har nu hört att moderaterna har sagt att de i varje fall ibland är med på 4 %, om jag har förstått det rätt. Jag kan läsa ur reservationen. Där står att man föreslår att riksdagen avslår regeringens förslag om målet för den svenska klimatpolitiken. Det är vad som står skrivet i den delen. I den inställningen är moderaterna ensamma.

Samtidigt ska väl sägas att det heller inte står någonstans vad de vill i stället. Det står inte om de stöder Kyotoprotokollets förslag eller vårt gamla riksdagsbeslut om 0 % i ökning av utsläpp för att därefter minska dem till år 2002. Här är det svårt att veta vad Moderaterna står någonstans.

Resten av de 36 reservationerna berör val av metoder och detaljer. Det är nog så viktigt. Men i dessa delar är propositionen mer att se som en redovisning för riksdagen av förslag som redan har beslutats av riksdagen eller frågor där propositioner är att vänta.

En rad av de frågor som Ulf Björklund, Eskil Erlandsson, Harald Nordlund och Maria Wetterstrand har tagit upp kommer att kunna tas med i kommande propositioner och finns också till stora delar med i sådana beslut som redan är fattade.

En rad av de förslagen är sådant som jag och mitt parti är beredda att diskutera med er om. Har vi nu ett gemensamt mål – och det är viktigt – ska vi naturligtvis också tillsammans se till att vi når upp till det.

Ytterligare ett ställningstagande kommer att ske med dagens beslut. Det gäller det återstående femtonde delmålet som tidigare saknats i riksdagens beslut om miljömål. I och med dagens beslut kommer vi nu att ha miljömålen och de femton delmålen kompletta.

Jag redovisade nyss en stor enighet inom utskottet om målen. Metoderna har vi olika meningar om. Enigheten om målen bryts bara av Moderaterna, som jag sade. Därför vill jag gärna att Lars Lindblad ger lite mer substans i vad Moderaterna har för förslag till mål i den delen.

Herr talman! Jag anser att det är viktigt och glädjande med en stor uppslutning kring målen. Varför vill jag det? Normalt har vi ju inte något emot att vi bråkar lite och har olika alternativ. Jag tror att detta är ett mycket speciellt politiskt problem. Det är ovanligt långsiktigt. Det kommer att ta lång tid att förverkliga och att komma ned i värden som är hållbara för världen.

Det kommer att vara olika majoriteter under den tiden. Också det talar för att man ska försöka att få så stor samstämmighet som möjligt. Om vi är överens kommer det också att öka våra internationella möjligheter att påverka. I den här frågan ska man nog eftersträva så stor samsyn som möjligt. Det ökar våra chanser, Sveriges chanser och världens chanser i den delen.

Men det räcker inte med att vi diskuterar och är överens i riksdagen. Vi måste också gemensamt få med våra invånare på dessa idéer. Där måste vi komma till en situation där vi alla, invånare som riksdagsledamöter, tar ett personligt ansvar för utvecklingen. Det är ofta som människor på möten tror att detta är en fråga som måste lösas av industrin medan vi som familjer kan stå vid sidan av – att detta inte kommer att på-

verka oss. Ingenting kan vara felaktigare. Stora insatser har gjorts inom industrin. Numera är också de enskilda familjerna, de enskilda individerna, berörda om vi ska klara de lägre utsläppsnivåerna.

I mitt län, Stockholms län, talar invånarna ofta om att utsläppen kan klaras bara bilarna i Stockholms innerstad tas bort. Det räcker inte. 90 % av biltrafiken i Stockholms län är utanför innerstaden. De utanför vill gärna säga att det är de som åker i innerstaden som förorsakar problemen.

På samma sätt är det med tätorter i övrigt i landet. Människor säger ofta att det är tätorten som förorsakar problemet med bilar. Men tre fjärdedelar av utsläppen från bilarna är i ren landsbygd eller mindre tätorter. Ingen kommer undan om vi ska klara målet.

Likadant är det med kollektivtrafiken. Den nedrustning av kollektivtrafiken som sker i ett län som mitt är inte bra för påverkan på miljön. När taxorna höjs och standarden blir sämre och det inte går att lita på kollektivtrafiken leder det inte till bättre miljöförhållanden utan till sämre. Folk väljer då bilen i stället.

Det här är lite av bakgrunden till att vi föreslår en informationsinsats. Det satsas 30 miljoner kronor per år för åren 2002, 2003 och 2004. Tanken är att få med alla och förklara vad det är vi gemensamt ska uppnå, hur Sverige förhåller sig till resten av världen och vad vårt åtagande är.

Till sist ska jag säga några ord om metod och strategi. Strategin omfattar nu gällande energi- och transportpolitiska beslut, regeringens infrastrukturproposition och kommande förslag till energiproposition våren 2002. Flera åtgärder och preciseringar kan behövas, och uppföljning är därför en viktig del av en sådan strategi.

För att nå målet i propositionen föreslår regeringen och Vänsterpartiet en rad åtgärder. Jag vill bara nämna några. Det är klimatinvesteringsprogram i kommunerna. De lokala investeringsprogrammen ersätts fr.o.m. årsskiftet av ett stöd till klimatprojekt i kommunerna. Jag har nämnt informationsinsatser. Det är strategi för alternativa drivmedel. Det är främjande av el från förnybara energikällor genom s.k. gröna certifikat. Miljövårdsrådet – som vi har presenterat i miljömålspropositionen – ska samordna myndigheternas klimatarbete. Det finns ett uppdrag till de statliga fastighetsägarna att beskriva möjligheterna till ökad energieffektivisering och minskat beroende av fossila bränslen. En kommission ska analysera på vilka områden fossila bränslen kan effektiviseras eller ersättas med andra bränslen.

Andra åtgärder som tas upp är möjligheterna att införa gröna certifikat för alternativa drivmedel och möjligheterna att inkludera avgifter för koldioxidutsläppen i flygets start- och landningsavgifter.

I den kommande översynen av plan- och bygglagen ska frågan om externa köpcentrum och deras påverkan på transporter tas upp. Ekonomiska styrmedel, miljöskatter, subventioner och borttagande av subventioner, lagstiftning och frivilliga överenskommelser ska användas för att minska klimatutsläppen.

Sektorsansvaret behöver utvecklas så att det blir tydligt vilka myndigheter som har ansvar för klimatpolitiken inom ett område, t.ex. transport och industri samt el och värme.

Det här var några exempel på vad som finns med.

Herr talman! Det har tagit tio år från Riomötet till dagens beslut. Kyotoprotokollet har genom USA:s avhopp fått ett mycket allvarligt bakslag. Det är ett bakslag som vi hoppas ska gå att rätta till. Tiden arbetar mot oss. Förändringar kan bara ske på mycket lång sikt. Låt inte detta bli ett skäl att inte göra något i dag. Vi kommer att lämna stora miljöproblem till kommande generationer. När vi nu vet, vore det inte rätt att avstå från insatser. Det vore oansvarigt och på gränsen till brottsligt.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Anf. 137 MARIA WETTERSTRAND (mp) replik:

Herr talman! Jag har två frågor till Ingemar Josefsson.

Den första frågan handlar om ett förslag från Miljöpartiet om att man bör tillsätta en utredning som ska ha i uppdrag att lägga fram förslag till åtgärder för att parera, motverka och förebygga konsekvenserna av de klimatförändringar som kan tänkas uppstå i framtiden, t.ex. extrema väderfenomen och översvämningar. Vi vill att en sådan utredning ska tillsättas. Vi undrar varför Socialdemokraterna avstyrker detta och om Ingemar Josefsson har någon kommentar.

Den andra frågan gäller att jag blir lite bekymrad över att Ingemar Josefsson vill understryka det faktum att den som gör mer än Kyotoåtagandet nu kan slippa göra det sedan. Det är förvisso sant. Menar Socialdemokraterna med det att det finns en risk att om det återigen sätts ett otillräckligt mål i den fortsatta Kyotoprocessen, vilket mycket väl kan bli fallet – särskilt om USA ska in i denna process, vilket naturligtvis är önskvärt – att Sveriges process avstannar framöver?

Anf. 138 INGEMAR JOSEFSSON (s) replik:

Herr talman! När vi inte hade något protokoll, när det inte fanns någon internationell överenskommelse, gjorde Sverige egna åtaganden. Vi kunde visa att det gick att göra förändringar. Då var det en fördel att visa för världen i övrigt att här finns exempel på hur man kan göra.

När protokollet väl är antaget ska vi verka inom ramen för det. Det är ingen mening att på sikt ha större ambitioner än andra länder. Det viktiga är att se till att alla länder förflyttar sig. Att lilla Sverige enskilt i slutändan skulle ha ett annat mål – då talar jag inte på kort sikt utan på lång sikt – än övriga världen är icke meningsfullt. Därför är det fråga om en infasning för Sveriges del i det internationella åtagandet. Det är ekonomiskt fördelaktigt om Sverige börjar infasningen så tidigt som möjligt och har det tillgodo senare. Så är det tänkt.

Anf. 139 MARIA WETTERSTRAND (mp) replik:

Herr talman! Jag blir ändå lite bekymrad. Det beror lite på vad man menar med långsiktigt och kortsiktigt i det här sammanhanget. I den långsiktiga målsättningen pratas det om en 50-procentig minskning till 2050. Många miljöorganisationer pratar om att en 75-procentig minskning till 2050 kan bli nödvändig. Det beror mycket på befolkningsutvecklingen.

Vår synpunkt är att det i så stor utsträckning som möjligt ska finnas ett rättvist miljöutrymme, dvs. fördelning mellan världens länder beroende på hur många som bor där osv. Jag kan acceptera att Sverige inte ska gå längre i det långsiktiga perspektivet, men att Sverige inte ska gå

längre på vägen dit har jag svårt att acceptera. Även i de sammanhangen kommer det att behövas länder som går före och visar att det går att göra ett större åtagande.

Kyotoprotokollet blir ändå något slags miniminivå för vad man kan tänka sig att komma överens om. Ska länder som USA in i detta kan denna miniminivå komma att ligga ganska lågt. Då kommer det att under lång tid framöver vara viktigt att Sverige är ett föregångsland. Vi kommer att ha nytta av teknikutveckling som kan exporteras till länder i ett senare skede.

Jag undrar fortfarande om utredningen som ska lägga fram förslag på åtgärder på hur konsekvenser av klimatförändringar kan förebyggas.

Anf. 140 INGEMAR JOSEFSSON (s) replik:

Herr talman! Det finns en risk att vi pratar bredvid varandra. Långsiktigt är långsiktigt. Nu pratar vi ofta om 2050. Regeringens förslag är att sträva efter en sänkning. I propositionen nämner man att man ska verka för lägre än 550 ppm internationellt. I praktiken har regeringen redan stakat ut att det kan bli fråga om att försöka eftersträva en minskning av det målet.

Det är inte meningsfullt att på lång sikt se till att Sverige alltid ska ligga x % ovanför det teoretiska slutmålet i protokollet – bara för att visa att vi är duktiga. I och med att vi får protokollet måste Sverige agera inom ramen för det protokollet. Jag hoppas att Maria Wetterstrand förstod mig i den delen.

Anf. 141 LARS LINDBLAD (m) replik:

Herr talman! Ingemar Josefsson ställde frågan vad som egentligen är den moderata politiken. Jag kan börja med att uppmana honom att läsa de delar av betänkandet där det står om vår särskilda partimotion som vi väckte i samband med detta ärende.

Den moderata politiken går ut på två saker, och det är också två förslag som ligger i regeringens proposition. Nr 1 är att Moderaterna företärder Kyotoprotokollet, liksom övriga partier här i riksdagen. Nr 2 handlar om att vi avstyrker regeringens klimatmål med motiveringen att regeringen bör återkomma till riksdagen med mera välunderbyggda förslag.

Vi tycker att det vore anständigt att i en sådan här målproposition beskriva vilka metoder man ska använda. Det är inte för inte som den elintensiva industrin har uppvakttat utskottet och visat mycket stor oro inför framtiden. Det är inte bra när vi i riksdagen fattar beslut som inte är tydliga för våra medborgare och andra aktörer i landet.

Ett annat skäl är att vi skulle vilja ha en mer kostnads- och miljöeffektiv problemlösning, genom att lösa de här problemen bl.a. internationellt, med internationella metoder. Vi tycker att det är fel att man utesluter dessa i propositionen och inriktar sig helt och hållet på det nationella. Man utesluter också helt arbetet med de intressanta kolsänkorna som medel.

Vår hållning är att globala problem måste lösas med globala metoder. Det är det som är vår hållning här.

Anf. 142 INGEMAR JOSEFSSON (s) replik:

Herr talman! Socialdemokraterna utesluter ingenting av det som tas upp här, eftersom vi har talat om att det ska prövas vid kontrollstationen 2004. Den möjligheten finns alltså. Det verkar mer vara den obotfärdiges förhinder när Lars Lindblad nu talar.

Jag måste också få göra ett påpekande. Lars Lindblad hänvisade tidigare till Bert Bolin och sade att här finns en vetenskapsman som säger att man inte får ta enskilda händelser. Det är riktigt att han säger det. När Lars Lindblad har inlett sitt anförande med att i stort sett ha hyvlat av Bert Bolin med sitt sätt att bedöma hur utvecklingen ska vara blir det närmast en förolämpning mot Bert Bohlin. Om man har lyssnat på Bert Bohlin inser man att hela den första delen av Lars Lindblads anförande inte kan hållas.

Ni försöker föra ut en tveksamhet som ska göra att medborgarna blir osäkra om det här är nödvändigt eller inte. Däri ligger väl också att ni inte preciserar vad målet ska vara.

Anf. 143 LARS LINDBLAD (m) replik:

Herr talman! Den invändning mot den allmänna debatten som jag tycker att det finns anledning att göra, som jag försökte belysa i mitt anförande, är just att det ges en bild av att det bara får finnas en sanning. Det är dessutom inte sant. Det finns mängder av forskare som pekar på annat. Det är viktigt att vi riksdagsledamöter har förmåga att suga upp de strömningar som finns och inte låser oss vid en bild. Sedan kommer jag fram till slutsatsen att vi ska biträda Kyotoprotokollet m.m.

Det fanns en tid när bara en sanning fick råda. Det var på den tiden när man ansåg att jorden var platt, och alla som sade att jorden var rund avrättades. Det är den typen av politik som jag vill undvika och som jag har talat om här i dag.

Vår huvudsakliga kritik mot regeringens politik är att målet -4% är enbart nationellt.

Jag skulle vilja ställa en kontrollfråga för att se vad det här innebär för Ingemar Josefsson, som har viss insyn i regeringens arbete: Kommer den svenska basindustrin att få koldioxidskatt införd för att regeringens mål framöver ska uppnås? Är det en konsekvens av detta nationella mål? Det råder en stor osäkerhet bland medborgarna om dessa frågor.

Anf. 144 INGEMAR JOSEFSSON (s) replik:

Herr talman! När Lars Lindblad ska argumentera för tveksamheten till miljöexperterna tar han exemplet från den tiden när man diskuterade om jorden var platt eller rund. Då sår han fortfarande split. Alla människor vet ju att jorden är rund. Parallellen på det här området skulle då närmast vara att det inte är sant. Det är det som är beviset för det. Det där är ett sätt att försöka säga till människor att de inte behöver anstränga sig därför att det nog inte är så farligt.

Jag har nu lyssnat på alla talare, och inga andra än moderaten har försökt profilera sig genom att säga till människor att de inte behöver göra någonting. Det är precis vad Moderaterna försöker säga.

Sedan kommer det åtgärder för svensk industri, men det kommer också motsvarande åtgärder för konkurrentländerna. Jag redovisade t.ex. vilka krav Tyskland kommer att få – de har dessutom bestämt sig för att

höja kraven – vilka krav England har fått och vilka krav Danmark har fått. Sveriges industri ligger alltså väldigt bra till i förhållande till sina konkurrentländers industrier. Vi ger en möjlighet, genom ökningen, att ligga bra till inför nästa åtagandeperiod också. Det bör svensk industri räkna in när man bedömer hur vi nu lägger våra förslag. Det kommer att vara till fördel för svensk industri.

Anf. 145 ESKIL ERLANDSSON (c) replik:

Herr talman! Jag skulle vilja ha två bekräftelser av Ingemar Josefsson.

För det första skulle jag vilja ha en bekräftelse på att Ingemar Josefsson och Socialdemokraterna är beredda att höja ribban och spänna bågen lite mer, inte bara vid de kontrollstationstillfällena som tas upp i propositionen och betänkandet utan också i samband med de årliga redovisningar som regeringen har att göra till riksdagen, så att vi kan komma längre i ambitionen att skapa en hållbar utveckling.

För det andra skulle jag vilja ha en bekräftelse på att Socialdemokraterna och Ingemar Josefsson är beredda att hjälpa till i ambitionen att förändra EU-kommissionens förslag att skattenivån på biodrivmedel ska vara – hör och häpna! – lägst 50 % av vad motsvarande skattenivå är på bensin och diesel.

Anf. 146 INGEMAR JOSEFSSON (s) replik:

Herr talman! När det gäller att höja ribban kan jag bekräfta att vi är beredda att göra det när vi har förslag på sådant. I den redovisning jag gav ligger också att det nu finns en utredning om flexibla mekanismer som har fått regeringens uppdrag att se över den frågan för att vi ska kunna fasa in också de bitarna i det svenska systemet. Det borde jag kanske ha sagt, för alla känner väl inte till det. När den är färdig ska detta också bedömas, och det kan då också vara en del när vi höjer ribban.

Vi är beredda att titta på alla sådana förslag, men vi är inte beredda att höja ribban bara för att straffa svensk industri i förhållande till andra. Det ska in i ett system där vi vet vad vi gör och där vi gör en bedömning av vad vi gör i olika faser; i den här fasen eller i nästa åtagandeperiod.

När det gäller EU-delen gör också vi bedömningen att man måste göra en rad förändringar i EU-lagstiftningen om alternativa bränslen. Därför tittar vi också på de bitarna och ser vad vi ska göra. Exakt hur det ska utformas kan jag inte säga i dag, men det kan vi fortsätta diskussionerna om. Det behövs förändringar på det området – det är sant.

Anf. 147 ESKIL ERLANDSSON (c) replik:

Herr talman! Jag tackar Ingemar Josefsson för svaret. Det gläder mig att vi tycks vara överens om att dels höja ribban, dels se till att investeringsmöjligheter ska skapas för svenskt näringsliv, liksom för oss vanliga människor som har att investera i t.ex. mer miljövänliga fordon.

Anf. 148 JONAS RINGQVIST (v):

Herr talman! Klimatfrågan är antagligen den mest angelägna miljöfrågan som vi har att ta oss an, men den är också en av de svåraste.

Grunden till våra utsläpp av växthusgaser är att nästan hela vår globala energiförsörjning kommer från fossila källor.

Genom en ohållbar energiförsörjning ändrar vi atmosfärens sammansättning rejält. De förändringar som krävs av oss är därför mycket stora. Det är därför glädjande att trenden i Sverige för närvarande tycks gå åt rätt håll. Utsläppen har minskat de senaste åren. Än så länge sker det i otillräcklig omfattning, men vi har ändå sett ett tredebrott.

Trots de små framstegen på nationell nivå de senaste åren kan vi inte säga att riskerna med klimatförändringar verkar minska – tvärtom. Klimatfrågan är i huvudsak en internationell fråga. Det är oväsentligt var på jorden utsläppen sker.

USA, som står för en betydande del av de totala utsläppen och är det land som släpper ut mest, har valt att stå utanför internationella överenskommelser om minskade utsläpp. I stället har den republikanska administrationen i USA valt att presentera en klimatpolitik som inte alls är en garanti för minskade utsläpp. Det är en politik som närmast är ett skämt, skulle jag vilja säga.

De prioriterar helt uppenbart sina egna kortsiktiga ekonomiska intressen före miljöfrågor och grundläggande överlevnadsfrågor.

Mot bakgrund av denna internationella utveckling krävs det att andra länder väljer att gå före och visar på en progressiv klimatpolitik som kan lösa utsläppsproblemen utan att äventyra välfärden.

Det är glädjande att Sverige genom den klimatproposition som vi ska fatta beslut om i dag tydligt ställer sig i den frontlinjen i det internationella arbetet för att begränsa växthuseffekten.

Vi i Vänsterpartiet har tillsammans med regeringen enats om en klimatpolitik där vi sätter upp en målsättning som går väsentligt längre än vad som krävs av oss enligt internationella åtaganden. Vi sätter upp en målsättning som gör att vi bibehåller ett starkt tryck på att fortsätta minska utsläppen av växthusgaser. Vi föreslår att målsättningen ska nås utan att vi handlar med utsläppsrätter eller tillgodoräknar oss skogssänkor, och vi överväger att senare föreslå kompletterande och mer långtgående mål för åtgärder som vi vidtar i andra länder eller genom ett handelssystem med utsläppskvoter. Genom att en bred majoritet i riksdagen ställer sig bakom dessa förslag befästs Sveriges position bland världens ledande länder i arbetet med att begränsa mänsklighetens påverkan på jordens klimat.

När det gäller målen vill jag ta upp något om normalårskorrigerings. Det bör definitivt inte råda någon tvekan om hur vi räknar målet. Och för mig som har varit med i arbetet med att ta fram denna proposition råder det inte heller någon sådan tvekan. Jag vill ändå se till att det här i kamraren blir tydligt hur vi räknar.

När det svenska målet beräknas normalårskorrigerar vi inte nivån år 1990 utan utgår precis i enlighet med Kyotoprotokollet från de faktiska utsläppen. Inte heller normalårskorrigerar vi utsläppen under åtagandeperioden år 2008–2012 eftersom vi i stället i enlighet med Kyotoprotokollet använder medelvärdet av de faktiska utsläppen under en femårsperiod. Däremot kan vi använda normalårskorrigerings för vårt löpande och uppföljande interna arbete, vilket inte påverkar beräkningarna av målet. Jag skulle också vara tacksam om miljöministern senare kunde bekräfta den

uppfattning som jag här har framfört, så att det inte råder någon tvekan om det eftersom det har funnits en viss diskussion i utskottet.

Fru talman! Det finns en stark rättviseaspekt på klimatfrågan. I-länderna, där ungefär en femtedel av jordens befolkning lever, har hittills stått för fyra femtedelar av utsläppen. Som exempel kan nämnas att USA, som släpper ut mest koldioxid, släpper ut 18 gånger mer per person än Indien och 200 gånger mer per person än Tanzania. Samtidigt som det är den rika delen av världen som står för det mesta av utsläppen är det den fattiga världen som drabbas hårdast av effekterna. Det är de som i dag inte får den mat de behöver som drabbas hårdast när deras odlingsförutsättningar försämras till följd av klimatförändringarna. Det är små fattiga öländer som Tuvalo och låglänta fattiga deltaländer som Bangladesh som hotas av stigande havsnivåer, medan rika länder med samma problem har råd att skydda sig.

Även i Sverige finns det en stark rättviseaspekt på klimatfrågan. Vi släpper i genomsnitt ut ungefär sex ton koldioxid per person och år, men de utsläppen är otroligt ojämnt fördelade. Vänsterpartiet arbetar just nu med en rapport om rättvist miljöutrymme där vi bl.a. visar hur ojämnt vårt resursutnyttjande är fördelat.

Genom att jämföra olika typfamiljers miljöpåverkan blir detta mycket tydligt. Vi beräknar t.ex. koldioxidutsläppen per person från en familj som består av ett par där båda är höginkomsttagare, deras barn har flyttat hemifrån, men de bor ändå kvar i en stor villa, de har var sin bil som de använder för resor till och från jobbet, de åker på semester med flyg ett par gånger om året, m.m. Och vi jämför deras utsläpp med utsläppen från en familj som består av en ensamstående mor som är låginkomsttagare med två barn och bor i en trea, som inte har bil, som inte har råd att åka på semester, osv. Skillnaden i fråga om utsläpp mellan dessa familjer är enorm. Höginkomsttagarna släpper ut ungefär sju gånger mer koldioxid än låginkomsttagarna när det gäller det som vi har räknat på. Skillnaden mellan en svensk höginkomsttagares och en svensk låginkomsttagares utsläpp är, om våra beräkningar stämmer, större än skillnaden mellan Sveriges och Indiens utsläpp. Det är viktigt att komma ihåg att det är så här det är fördelat i Sverige när vi formulerar en strategi för att minska utsläppen.

I samma rapport visar vi också på betydelsen av en god samhällsplanering. Vi jämför koldioxidutsläppen från en familj med rätt vanliga förutsättningar med utsläppen från en familj som bor i ett samhälle med en genomtänkt infrastruktur och där man har valt att använda modern men befintlig teknik. Det handlar bl.a. om att det finns en lokal affär och inte bara ett externt köpcenter dit man måste ta bilen, att det finns god tillgång till kollektivtrafik och en lokal bilpool så att man inte blir beroende av att ha egen bil, att husen byggs med senaste teknik för att minimera energiåtgången, osv. Jämförelsen i fråga om koldioxidutsläpp mellan de två typfamiljer som vi jämför visar på en skillnad på två till tre gånger. Det är alltså en hoppfull bild som denna jämförelse visar på. Genom en klok och framsynt samhällsplanering och genom främjande av ny energisnål teknik kan koldioxidutsläppen minskas avsevärt utan att vi behöver välja bort den välfärd vi vill ha. Tvärtom kan det på många sätt ge en ökad välfärd.

Med detta vill jag komma in på de väsentliga delarna av den proposition som vi nu debatterar. Det finns en stor mängd områden som tas upp, stort och smått. Jag tänkte nämna fyra punkter som tillhör de mest väsentliga delarna i klimatstrategin.

Samhällsplaneringen ska ses över genom en översyn av hur plan- och bygglagen bättre kan bidra till att miljömålen nås. Bl.a. ska man se på problemen kring externa köpcenter. Samhällsplaneringen är central för att skapa ett samhälle där energiförbrukning och koldioxidutsläpp kan minska väsentligt. Genom att bygga och planera smartare kan mycket åstadkommas.

Vi satsar ett antal hundra miljoner åren framöver på kommunala klimatinvesteringsprogram. Vi behöver en fortsatt ombyggnad av samhället till hållbarhet. Genom klimatinvesteringsprogrammen kommer omfattande investeringar att styras mot åtgärder som direkt eller på sikt skapar förutsättningar för minskade utsläpp.

Vi redovisar också i propositionen den omfattande skatteväxling som är planerad och som har påbörjats under denna mandatperiod. De ekonomiska styrmedlen är centrala för att driva på utvecklingen i en hållbar riktning. De höjningar som vi hittills har gjort riktar sig i första hand mot uppvärmning av fastigheter, ett område där det finns en mycket stor potential att minska energiåtgången och att gå över till förnybara energislag.

Vi gör också en satsning på förnybara drivmedel genom skatterabatter – bättre villkor för miljöanpassade förmånsbilar – och vi ska gå vidare och se på möjligheten att tillämpa gröna certifikat för förnybara drivmedel. Detta är ett område där vi ska se till att den nya hållbara teknik som redan finns ska börja tillämpas i större omfattning samtidigt som vi stimulerar utvecklingen av nya alternativ.

Vi tar i propositionen upp en hel mängd andra åtgärder – ekonomiska styrmedel för transporter, gröna certifikat för förnybar elproduktion, offentlig upphandling, investeringar i järnväg, koldioxidkoppling till start- och landningsavgifter för flyget, osv. Allt detta är åtgärder som kan minska utsläppen av koldioxid på kort eller på längre sikt.

Sannolikt går det att nå betydligt längre till år 2010 än det mål som vi sätter upp i propositionen. Om den positiva trenden som vi nu ser håller i sig finns det starka skäl att skärpa målet vid de översyner som ska göras.

Vi har enats om förslaget att nu fastslå målet att minska utsläppen med 4 % till 2010. Vi skulle ha velat ha ett högre mål men anser att de framsteg som vi gjort ändå gör att vi bör ställa oss bakom den kompromiss som vi nu har enats kring.

Personligen tror jag att det är Naturskyddsföreningen, utmanarkommunerna eller Fältbiologerna som är de verkliga realisterna när de säger att utsläppen skulle kunna minska betydligt mer till 2010. Men det viktiga är att vi sätter målet tillräckligt högt för att visa på en tydlig inriktning mot minskade utsläpp, att vi bibehåller den positiva trend som vi för närvarande har och att vi bibehåller ett politiskt tryck för att utsläppen ska minska.

Framför allt är det viktigt att vi nu vidtar alla de åtgärder som krävs för att vi på sikt ska minska våra utsläpp till en hållbar nivå. Nu ska vi inte luta oss tillbaka och nöja oss med att minska utsläppen med 4 % till år 2010, utan vi ska envist fortsätta arbetet med att vidta alla de åtgärder

som nämns i propositionen. Vi ska också envist söka alla möjligheter att ytterligare höja ambitionerna i klimatpolitiken.

Jag hoppas att vi, ganska många i denna kammare, är överens inte bara om målet 2010 utan också om att inte vara nöjda förrän vi har åstadkommit ett ekologiskt hållbart energisystem utan en omfattande mänsklig påverkan på klimatet.

Jag vill tacka Socialdemokraterna för ett gott samarbete kring den här propositionen.

Med detta yrkar jag bifall till utskottets förslag i betänkandet och avslag på reservationerna.

Anf. 149 MARIA WETTERSTRAND (mp) replik:

Fru talman! Jonas Ringqvist pratar väldigt mycket om behovet av att bibehålla ett starkt tryck för att den positiva utvecklingstrend som vi i dag har ska fortsätta. Dessutom försöker han ge sken av att den här propositionen bibehåller ett sådant starkt tryck. Han pratar också om den potential som finns när det gäller utvecklingen på energiområdet, miljöteknik osv. Men frågan är om sådana potentialer infrias av den proposition som nu lagts fram.

De åtgärder som Jonas Ringqvist räknade upp i sitt anförande är framför allt saker som vi redan enats om i budgetöverenskommelsen mellan Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet.

Den gröna skatteväxlingen t.ex. är vi ju redan överens om. Det är mycket få nya saker som kommer in i den här klimatpropositionen.

De gröna elcertifikaten behandlas egentligen på ett annat ställe. Det finns en mängd saker som behöver göras. Den här propositionen innebär inte, som vi i Miljöpartiet ser det, att man bibehåller ett starkt tryck och att de här potentialerna därmed skulle infrias. Jag skulle gärna vilja ha en kommentar från Vänsterpartiet om detta.

Anf. 150 JONAS RINGQVIST (v) replik:

Fru talman! Maria Wetterstrand tar upp en ganska väsentlig sak, nämligen att många av de åtgärder som föreslås i propositionen är sådant som Vänsterpartiet, Socialdemokraterna och Miljöpartiet i andra sammanhang har varit överens om.

Det är ganska intressant att se att Miljöpartiet försöker ställa sig vid frontlinjen och säga att vi måste minska utsläppen ännu mer, med 10 %. Men man står för samma åtgärds paket som vi och Socialdemokraterna.

Maria Wetterstrand talade förut här i talarstolen om betydelsen av skatteväxling. Det gör vi också. Vi har i princip samma skatteväxlingsstrategi.

Samhällsplaneringen är en väsentlig del. Där är vi överens.

Förnybara drivmedel är också en väsentlig del. Där är vi överens.

Vidare är detta med klimatinvesteringsprogram en väsentlig del. Där är vi överens.

Den som läser betänkandet noga kan hitta ett antal, skulle jag vilja säga, mindre punkter där Miljöpartiet väljer att nu säga att vi borde fatta beslut här i riksdagen. Men oftast gäller det då punkter där vi i denna strategi – det är en klimatstrategi som vi slår fast – säger att det är saker som vi ska återkomma till.

När jag läser betänkandet är det lite svårt för mig att se vad den verkliga skillnaden är mellan Vänsterpartiet, Socialdemokraterna och Miljöpartiet. Det vore intressant om Maria Wetterstrand kunde utveckla det resonemanget.

Anf. 151 MARIA WETTERSTRAND (mp) replik:

Fru talman! Det finns en mängd frågor där vi faktiskt inte är överens och där Miljöpartiet vill att man ska gå längre.

När det gäller skatteväxlingen är den överenskommelse som vi har just nu en överenskommelse som framöver kan utformas på olika sätt – sett till vad man låter ingå i denna skatteväxling. Där har vi en uppfattning som vi har redovisat i vår motion.

Vidare finns det flera frågor där vi faktiskt inte ställer oss bakom samma politik som Vänsterpartiet och regeringen.

Vänsterpartiet är t.ex. med på att man ska göra mycket stora satsningar på att bygga nya motorvägar, vilket väl knappast kommer att vara gynnsamt när det gäller att uppnå klimatmålet.

Vänsterpartiet och regeringen har också fattat beslut om att försvåra införandet av trängselavgifter i tätorter genom krav på en betydande majoritet i kommunfullmäktige.

Vänsterpartiet och regeringen motsätter sig vårt förslag om att man ska förbjuda direktverkande elvärme.

Det finns en massa sådana saker som vi faktiskt inte är överens om.

Naturligtvis kan jag inte i ett replikskifte i detalj gå in på den exakta konkreta politiken.

I vår motion har vi krav när det gäller åtgärder mot flyget, men Vänsterpartiet och regeringen avstyrker de yrkandena. Ni avstyrker ju alla våra yrkanden om konkreta åtgärder. Vi har alltså inte exakt samma uppfattning om vad som behöver göras.

Faktum är att det mål som här sätts upp är otillräckligt i ett långsiktigt perspektiv. Det innebär att man lämnar över ansvaret till kommande generationer. Dessutom driver det inte på teknikutvecklingen. Mycket tyder t.o.m. på att målet redan i dag är nått.

Anf. 152 JONAS RINGQVIST (v) replik:

Fru talman! Maria Wetterstrand och jag har lite olika syn på själva målet. För mig handlar det naturligtvis i första hand om en kompromiss som vi har gjort med Socialdemokraterna. Det hade varit väldigt intressant att se var Miljöpartiets smärtgräns gick för att ingå i den här uppgörelsen. Vi som var med i förhandlingarna kan ha en aning om den saken, men det är väl något som vi aldrig riktigt kommer att få veta.

En av de åtgärder som Maria Wetterstrand nämnde och där hon sade att Miljöpartiet vill gå före gäller koldioxidskatten. I skatteväxlingsstrategin säger vi att koldioxidskatten ska ges ökad tyngd. Maria Wetterstrand vill nu säga att den ska öka med si och så många ören vissa år. Men vi är överens om att koldioxidskattens betydelse ska öka.

När det gäller direktverkande el har regeringen nyligen gett Boverket i uppdrag att ta fram hur ett förbud ska utformas. Det är alltså en sak som är på gång.

När det gäller trängselavgifter var vi, Socialdemokraterna och Miljöpartiet överens om att ge Stockholmsberedningen i uppdrag att ta fram

uppgifter om själva tillämpningen. Där var vi alltså överens, men lite grann sjabblade vi kanske med en mindre detalj.

När det gäller infrastrukturpropositionen delar jag Maria Wetterstrands oro. Jag sätter dock stort hopp till den genomförandestrategi som efter dagens riksdagsbeslut ska genomföras för infrastrukturinvesteringarnas koppling till miljöfrågan. Det är en viktig genomförandestrategi, och det är viktigt att vi följer upp den och ser till att den är bra.

När det gäller flyget ska vi ge Luftfartsverket i uppdrag att ta fram en koldioxidkoppling till start- och landningsavgifterna – alltså ungefär vad Maria Wetterstrand föreslår att vi i dag ska fatta beslut om.

I princip har vi samma strategi. Vad är då skillnaden? Jo, skillnaden är att vi gjorde en kompromiss för att faktiskt få en framåtsyftande politik. Miljöpartiet valde att ställa sig vid sidan om. Det är skillnaden.

Anf. 153 INGEMAR JOSEFSSON (s) replik:

Fru talman! Jonas Ringqvist frågade om beräkningsmodellerna och hur man skulle göra där och gav sedan en tolkning av det. Jag vill läsa upp vad utskottet säger i det avseendet:

”När det gäller förslaget till delmål för perioden 2008–2012 vill utskottet anföra följande. --- Målet innebär att utsläppen för Sverige av de sex växthusgaserna som ett medelvärde för perioden 2008–2012 skall vara minst 4 % lägre än utsläppen år 1990. Utsläppen skall räknas som koldioxidekvivalenter och omfatta de sex växthusgaserna enligt Kyoto-protokollets och IPCC:s definitioner. Som regeringen påpekar skall utsläppsvärdena normalårskorrigeras för att underlätta det svenska klimatarbetet mellan åren med avseende på variationer i temperatur och nederbörd.”

Jag kan inte tolka detta på annat sätt än Jonas Ringqvist gjorde.

Anf. 154 JONAS RINGQVIST (v) replik:

Fru talman! Jag har inget ytterligare att säga om det utan vill bara tacka för klargörandet från Ingemar Josefsson.

Anf. 155 Statsrådet LENA SOMMESTAD (s):

Fru talman! Klimatfrågan är den största globala utmaning som vi står inför. Klimatpolitiken är ett viktigt test på vår vilja och förmåga att ställa om våra samhällen till en hållbar utveckling. Att minska de svenska utsläppen av växthusgaser är därför en central komponent i omställningen till ett ekologiskt hållbart samhälle.

Detta är bakgrunden till att regeringen tillsammans med Vänsterpartiet i klimatpropositionen föreslår ett ambitiöst klimatmål: att minska koldioxidutsläppen med minst 4 % till år 2010. Vi sätter upp det här målet därför att vi har kunskapen, möjligheten och viljan att gå före. Regeringens ambition är att vara föregångare när det gäller omställningen till ett ekologiskt hållbart samhälle. Klimatfrågan anser vi är av central betydelse.

Det är två viktiga beslut som riksdagen ska fatta: dels beslut om klimatmålet, dels beslut om att ratificera Kyotoavtalet. Därför är jag mycket glad när jag, efter att ha läst riksdagspartiernas klimatmotioner, kan konstatera att det finns ett stort stöd för regeringens ambitiösa klimatmål och en enighet om beslutet att ratificera Kyotoavtalet.

Jag välkomnar också de många konstruktiva förslag till åtgärder som framkommit i motionerna och också i debatten här i dag. Det vittnar om ett djupt politiskt engagemang i klimatfrågorna, som jag och regeringen sätter stort värde på.

Vi kommer att ha med oss alla dessa förslag när vi går vidare med klimatarbetet det närmaste året, inte minst inför den första kontrollstationen 2004, som finns inlagd för att följa upp klimatmålet. I det arbete som då kommer att läggas ned för att utvärdera arbetet så långt och för att bedöma om det behövs fler åtgärder för att nå vårt mål kommer självfallet riksdagen att spela en viktig roll.

Vi är alla eniga om att konkreta åtgärder är det viktiga för att nå dit vi vill. Regeringens proposition innehåller många konkreta åtgärder, som vi har hört. Det är självklart att vi har en klimatpolitik som är nära förbunden med vår energipolitik. Det framgår av alla de åtgärder som nämns i den här propositionen. Men detta är också en del av vårt miljömålsarbete. Vi tycker att det är lämpligt att lägga fram klimatpropositionen som en egen proposition.

Det är också självklart för oss att vi har ett nära samarbete i Europa. Det är närmast obegripligt att det ifrågasätts att detta är mycket nära integrerat med det europeiska arbetet. En stor del av vårt och just mitt arbete ägnas åt klimatarbetet inom EU.

Vårt klimatmål, minus 4 %, avser utsläppsminskningar på hemmaplan. Målet ska alltså nås utan att använda skogsänkor och de flexibla mekanismerna, dvs. handeln med utsläppsrätter och miljöinvesteringar i andra länder. Det här betyder inte att vi säger nej till att använda sänkor och flexibla mekanismer, tvärtom. Såväl upptag av koldioxid i sänkor som flexibla mekanismer är instrument som vi på sikt ska främja genom en aktiv politik. Vi menar att handeln med utsläppsrätter är en stimulans för näringslivet som ska uppmuntras.

Men det tar tid att utforma praktiskt fungerande system. Det här är en komplicerad fråga. Det finns i dag inget färdigt system för hur de flexibla mekanismerna ska tillämpas. Därför har vi nu tillsatt en delegation som ska arbeta fram förslag till hur ett sådant system ska se ut. Vi har för avsikt att återkomma till de flexibla mekanismerna i samband med kontrollstationen 2004, då klimatmålsåtgärderna ska utvärderas.

Jag kan också säga att det inom EU pågår arbete med att utforma system för utsläppshandel. Det spanska ordförandeskapet har som målsättning att det ska vara färdigt redan i vår. Vi är inte säkra på att man kommer att lyckas med det. I så fall fortsätter arbetet under det danska ordförandeskapet i höst. Här driver vi i Sverige på för att systemet med handeln med utsläppsrätter inom EU ska bli så brett som möjligt. Vi vill t.ex. gärna ha med transportsektorn också som nu ligger utanför förslaget.

Det är viktigt att poängtera att det ligger ett tydligt politiskt budskap i att vårt klimatmål nu sätts till minst 4 % utan kolsänkor och flexibla mekanismer. Vi talar tydligt om att det är utsläppen i Sverige som ska minska, på hemmaplan. Det är ett rent klimatmål.

Vi hade en diskussion här tidigare om att vi är angelägna om och tycker att det är bra att vi såväl inom EU som inom Kyotoavtalet värnar vårt utrymme. Här ska jag säga att det inte handlar om att vi i första hand ska utnyttja vårt utrymme framöver. Men det är också viktigt att inte andra utnyttjar vårt utrymme t.ex. när det gäller bördefördelningen inom

EU. När vi går längre än vad vi behöver enligt bördefördelningen innebär det inte att något annat land ska dra nytta av det när sedan EG:s gemensamma åtagande ska utvärderas.

Vi har också talat om kostnadseffektivitet. Lars Lindblad tog upp detta när det gäller omställningen. Vi värnar också kostnadseffektivitet. Det är därför vi värnar de flexibla mekanismerna. Men det är också viktigt att se att kostnadseffektivitet har sina gränser. När vi på ett mer omfattande sätt ska ställa om vårt energisystem behövs i vissa lägen större investeringar som på sikt inte är de mest kostnadseffektiva. Det gäller t.ex. satsningar på vindkraft.

Klimatpropositionen är Sveriges bidrag till att ta ansvar för det största globala miljöhot som vi i dag står inför. Sverige är här en del av världen. Vårt ambitiösa klimatarbete är en del i ett stort klimatåtagande. Det är viktigt att poängtera att i det här internationella klimatarbetet har Sverige inom ramen för EU varit starkt pådrivande under flera år. Inte minst under vårt ordförandeskap i EU kunde vi starkt bidra till att EU tog på sig ledarrollen i det globala miljöarbetet och såg till att Kyotoavtalet kunde räddas i ett läge då det var starkt hotat av USA:s avhopp.

I måndags deltog jag i EU:s miljöministrars rådsmöte i Bryssel. Vi fattade då beslut om att EG som part i protokollet ratificerar Kyotoprotokollet. Vi fattade också det legala beslutet om den bördefördelning för EU-länderna som Kyotoavtalet innehåller. Även vid detta möte spelade Sverige en konstruktiv roll. Vi måste se det som en stor framgång att detta nu har gått i hamn. Beslutet innebär även att Danmark sluter upp bakom bördefördelningen och ratificerar Kyotoavtalet. För Danmark innebär EU:s interna bördefördelning att landet ska minska sina utsläpp av växthusgaser med 21 % jämfört med basåret 1990. På senare tid har Danmark velat förändra denna fördelning, men vi kunde alltså nå en uppgörelse så att Danmark accepterade överenskommelsen.

Beslutet i EU:s miljøråd innebär att riksdagen, liksom övriga nationella parlament inom EU, nu vet var EU står och vad EU gjort som part i avtalet när vi nu ska ta ställning till regeringens förslag om att ratificera Kyotoavtalet. Vi har alltså klarlagt den förutsättning som vi skriver om i propositionen, att vi ska godkänna Kyotoprotokollet under förutsättning att beslut har fattats inom EU om en legalt bindande inbördes fördelning.

Genom beslutet i EU:s miljøråd kan såväl EG som medlemsländerna underteckna avtalet, och vi kan göra det före mötet i Johannesburg. Det här tycker vi är av mycket stor betydelse. Det har symbolisk betydelse, men det har också viktig faktisk betydelse inför de förhandlingar som nu föregår Johannesburgsmötet. Vi ger en tydlig signal om att det faktiskt går att träffa en heltäckande global överenskommelse om en viktig och komplicerad global miljöfråga. Den signalen kan inte underskattas när världssamfundets politiker träffas i Johannesburg tio år efter Rio då klimatkonventionen föddes. Sverige och övriga EU-länder kan åka till Johannesburg och visa att de levt upp till Kyotoavtalets åtaganden.

Sverige kommer att fortsätta att vara pådrivande i det internationella miljöarbetet under den fortsatta perioden och även efter den åtagandeperiod som nu gäller. Nu gäller det att se till att detta internationella system sjösätts och bevaka de miljömässiga resultaten i överenskommelsen från Bonn och Marrakech, att systemet är effektivt och kan fungera i verkligheten men också att det är så flexibelt att det fortlöpande kan anpassas till

de behov som föreligger. Sverige kommer att lägga ned mycket arbete på detta.

Till slut vill jag som andra beklaga USA:s avhopp men också rikta kritik mot den klimatplan som George Bush har lagt fram. Jag kan också berätta att EU:s miljöministrar gemensamt har gjort en deklaration där man både uppmanar alla parter att underteckna Kyotoprotokollet och också framför en förhoppning om ett fortsatt samarbete och att USA ska återvända till Kyotoprotokollet.

Anf. 156 LARS LINDBLAD (m) replik:

Fru talman! Jag vill börja med att tacka Lena Sommestad för svaret på min underliggande fråga i mitt anförande. Men regeringens proposition innebär att vi tar itu med utsläppen av växthusgaser med dyra metoder genom att enbart reducera i Sverige. Jag hade föredragit mer kostnadseffektiva och miljöeffektiva åtgärder redan nu, inte 2004.

Jag vill ställa frågan till statsrådet: Vilka åtgärder kommer nu som ett brev på posten efter det att riksdagen fastställt fyraprocentmålet, utöver det som redan är beslutat i riksdagen? Kommer det t.ex. ytterligare höjda koldioxidskatter framöver? Kommer det att införas koldioxidskatter för den elintensiva industrin eller liknande?

Anf. 157 Statsrådet LENA SOMMESTAD (s) replik:

Fru talman! Jag vidhåller att för att vi ska kunna utnyttja handeln med utsläppsrätter och få en kostnadseffektivitet måste vi ha teknik och system som gör att de är fungerande.

Sedan kan det på sikt vara kostnadseffektivt att också arbeta för en omställning. Där måste det vara länder som Sverige som ligger långt framme som går i täten. Annars kommer alla bara att främja att vi går över från t.ex. kol till gas, och då har vi inte kommit så långt i teknikutvecklingen.

När det gäller detta med att det kommer som ett brev på posten kan jag i dag inte svara på det. Som bekant pågår det en översyn av skatterna, så vi får återkomma i den här frågan.

Precis som hittills kommer vi att bedriva en energipolitik som ska göra det möjligt för svensk industri att behålla sin konkurrenskraft, och det kommer att gälla även i fortsättningen.

Anf. 158 LARS LINDBLAD (m) replik:

Fru talman! Det är just denna otydlighet inför de svenska medborgarna som jag tidigare i debatten har hävdat som ett problem. De vet alltså inte vad regeringen tänker komma med. Man bara hänvisar till överläggningarna.

I mitt anförande pekade jag på det slöseri som nedläggningen av Barsebäck 1 har inneburit. De pengar som den har kostat skulle kunna räcka till att minska de globala utsläppen av växthusgaser med 165 miljoner ton. Dessutom har vi tagit bort en i stort sett koldioxidneutral energikälla.

Kommer statsrådet under den period som hon är tillförordnad att medverka till att regeringens politik leder till dessa negativa, miljömässiga och ekonomiska konsekvenser framöver? Eller blir det en kursändring av den politiken med Lena Sommestad vid rodret?

Anf. 159 Statsrådet LENA SOMMESTAD (s) replik:

Fru talman! Jag tror att vi får leva med att man inte kan lägga fram förslag förrän de är färdigberedda.

Lars Lindblad och jag har olika uppfattning i frågan om kärnkraften. Vi anser inte att kärnkraft är en ren energikälla och ett gott alternativ. Vi kommer att fortsätta på den linje som vi har fastlagt sedan länge, och jag kommer inte att ändra något i avvecklingsplanen. Det är viktigt att inte dra in kärnkraften i det här och försöka att så att säga slå den ena problematiska energikällan i huvudet på den andra.

Vi är helt klara över att kärnkraften inte är något alternativ, och den ska inte användas för energieffektiviseringsåtgärder, utan vi fortsätter med vår linje.

Anf. 160 MARIA WETTERSTRAND (mp) replik:

Fru talman! Jag glömde att hälsa statsrådet välkommen tidigare i mitt anförande, så jag vill passa på att göra det nu.

Jag vill kommentera detta med utredningar och förslag som kommer vid senare tidpunkt. Också jag ser det som ett problem. Som vi ser det har det i många fall tillsatts utredningar fast man redan i dag har tillräckliga kunskaper för att vidta åtgärder.

Propositionen innehåller inte så mycket konkret, utan det är väldigt många hänvisningar till utredningar och översyner, vilket också Jonas Ringqvist sade tidigare.

Då undrar jag: När förväntas dessa utredningar bli klara? När kan vi få ta ställning till de konkreta förslag som blir följden av alla utredningar? Kommer de att bli klara till år 2004 när nästa översyn av det här målet ska ske?

Anf. 161 Statsrådet LENA SOMMESTAD (s) replik:

Fru talman! Som framgår av propositionen är det väldigt många utredningar på gång som inte är avsedda att vara så långsiktiga att de sträcker sig längre än till 2004. Tvärtom arbetar vi väldigt intensivt med att få fram förslag på dessa områden, t.ex. när det gäller skatterna. Det pågår också ett intensivt arbete inom EU, även om maskineriet där är trögare.

Jag tror inte att Maria Wetterstrand behöver vara orolig. Det kommer förslag.

Anf. 162 MARIA WETTERSTRAND (mp) replik:

Fru talman! Jag tror säkert att det kommer konkreta förslag, men jag är ändå lite orolig för att de kommer för sent.

Dessa utredningar kommer alltså att vara klara till 2004 och då ska de presentera konkreta förslag till ytterligare åtgärder utöver dem som redan har vidtagits. Om man sätter det i samband med att vi redan i dag har nått väldigt långt och ligger nära det mål som redan har satts upp, hur tänker regeringen då agera i fråga om målsättningen? Kan man lägga fram fler konkreta förslag om man ser att målet redan i princip är uppnått? Kan man i det läget tänka sig att målsättningen kan komma att skärpas?

Jag vill också passa på att ändra mitt bifallsyrkande. Jag yrkade bifall till reservation 32, men jag avsåg egentligen reservation 34. Jag undrar därför om jag kan ändra mitt bifallsyrkande.

Anf. 163 Statsrådet LENA SOMMESTAD (s) replik:

Fru talman! Jag tycker att det är glädjande att vi har nått så långt under 90-talet. Det är någonting som jag tycker att vi ska vara stolta över.

När det gäller kontrollstationen 2004 kan vi tänka oss att ompröva målet, men vi uttalar oss inte i propositionen om i vilken riktning. Men det är självklart att om det visar sig att det här arbetet är mycket framgångsrikt kan vi ompröva målet så att det blir strängare. Vi kommer att se över detta 2004.

Anf. 164 HARALD NORDLUND (fp) replik:

Fru talman! Miljöministern var inne på ett resonemang om icke hållbara energislag, kol, olja och även kärnkraft. I den synen är vi eniga.

När det gäller regeringens satsningar på förnybar energi har EU antagit direktiv för exempelvis vindkraft. Sveriges regering har valt att inte ställa sig bakom dessa direktiv. Det rimmar rätt illa med de deklarationer som miljöministern gör här.

En annan fråga som är oerhört viktig för att vi ska komma framåt och som flera här i kammaren i dag har tagit upp gäller den enskilda människans engagemang. Det är viktigt hur vi politiker agerar, att vi inte sår tvivel utan tvärtom tydligt visar vad vi vill.

Här spelar de lokala Agenda 21-satsningarna en väldigt stor roll. De har hittills inte lyckats. De har resulterat i kommunala avfallsplaner, men inte i det som grundtanken var, nämligen att engagera medborgarna.

Vad kommer att göras för att få i gång detta engagemang? Vi kommer inte att lyckas med dessa åtaganden om vi inte får med den enskilda medborgaren.

Anf. 165 Statsrådet LENA SOMMESTAD (s) replik:

Fru talman! Regeringen satsar på vindkraften. Den kommer att behandlas i den energipolitiska propositionen. Samtidigt är vi väl medvetna om att vi i framför allt lokaliseringsfrågorna måste gå fram med klokhets eftersom de är en stor angelägenhet för miljösidan. Vi arbetar nu väldigt hårt med att ange kriterier för hur vindkraftverk ska lokaliseras och hur man ska få en acceptans för vindkraften.

Boverket som just har utrett detta har lämnat ett förslag om att man kanske skulle försöka med pilotanläggningar för att kunna utvärdera effekterna på naturen, landskapet och annat.

Vi tycker att det här är väldigt viktigt, så det kommer att ske en satsning på vindkraften. Men den är också i dag en dyr energikälla. Därför krävs det att vi satsar på ett korrekt och riktigt sätt så att det hela blir bra.

Harald Nordlund nämner en viktig sak, nämligen betydelsen av att tvivel inte får utsås. Jag tycker att Lars Lindblads beskrivning av att det finns många sanningar inte är riktigt korrekt. Antingen finns det ett klimatproblem eller också finns det inte. Däremot finns det många divergerande uppfattningar bland forskarna. Detta är ett exempel på ett område där politiken verkligen har kunnat dra nytta av forskningen.

Kort om det kommunala arbetet: I propositionen finns det ett förslag om information. Vi jobbar också aktivt inom departementet med frågan hur Agenda 21-arbetet ute i kommunerna ska fortsätta.

Anf. 166 ANDRE VICE TALMANNEN:

Jag vill erinra statsrådet om att repliken gällde Harald Nordlund. Lars Lindblad har inte rätt till ytterligare replik.

Anf. 167 HARALD NORDLUND (fp) replik:

Fru talman! Det är riktigt att utbyggnaden av vindkraften måste ske med förnuft. Den får inte förfula, den får inte drabba djur och den får inte drabba oss människor på ett ovänligt sätt. Men klart är ändå att vindkraftsindustrin gör bedömningen och att man på EU-nivå har gjort bedömningen att det är möjligt att på kort sikt nå 10 terawatt, på längre sikt upp till ca 25 terawatt från vindkraften.

Vindkraftsindustrin har också pekat på ett antal åtgärder som är nödvändiga för att komma vidare. Ett exempel på detta är fastighetsbeskattningen, som drabbar vindkraftverken på ett hårt sätt och försvårar utbyggnaden. Den typen av åtgärder från regeringens sida har inte jag funnit. Därför känner jag mig pessimistisk inför Sveriges möjligheter att nå upp till de höga målsättningarna.

Anf. 168 Statsrådet LENA SOMMESTAD (s) replik:

Fru talman! Jag kan försäkra Harald Nordlund att det finns en mycket stark vilja från hela regeringens sida att satsa hårt på vindkraften i Sverige. Det gäller inte bara utbyggnad, utan det gäller också teknikutveckling av vindkraft i Sverige.

Jag hoppas att Harald Nordlund kommer att känna sig tryggare när han har sett några av de förslag som vi har i den energipolitiska propositionen.

Anf. 169 ULF BJÖRKLUND (kd) replik:

Fru talman! Jag fick delvis svar av miljöministern på min fråga som gällde kopplingen av klimatfrågorna till energipropositionen som snart kommer att läggas fram.

Vad jag är intresserad av att höra är huruvida det finns en koppling mellan energifrågorna när det gäller t.ex. biomassa kopplad till fjärrvärme, till kraftvärme – de stora potentiella möjligheter som finns, inte minst i det svenska inlandet – och den informationskampanj som finns med i propositionen när det gäller att spara el både för enskilda och på fastighetssidan, möjligen också inom industrin.

Det utrymme som möjligen kan skapas för en export av el skulle ju kunna hjälpa till att stänga ett antal kolkondenskraftverk i södra Europa. Finns detta med som någon form av tanke, eller är det så att kärnkrafts-avvecklingsprogrammet är så pass viktigt att reduceringen av koldioxidproblemet får stå till baka? Ser miljöministern trots allt en möjlighet att hjälpa till med att reducera kolkondenskraftverken i södra Europa?

Anf. 170 Statsrådet LENA SOMMESTAD (s) replik:

Fru talman! Det viktigaste arbetet för att reducera kolkondenskraftverken i Europa är EU:s gemensamma åtagande under Kyotoprotokollet som alla EU-länder har anslutit sig till. Vi har nu en gemensam elmarknad i Norden. Vi går förhoppningsvis mot en gemensam elmarknad i Europa, och här är detta den viktigaste mekanismen.

När det gäller biomassa i kraftvärme t.ex. vill jag förutskicka att det elcertifikatsystem som vi arbetar med är ett system som fungerar mycket väl för att främja förnyelsebar energi av det slaget.

Anf. 171 ULF BJÖRKLUND (kd) replik:

Fru talman! Det intressanta på biomassaområdet är att ta vara på de möjligheter som finns i det svenska inlandet.

Jag tänker då också på etanolfrågan och möjligheten att skapa förutsättningar att ta till vara etanol också ur biomassa. Det är ju en utforskad möjlighet i dag. Man skulle kunna ge tillstånd till ett antal företag som ligger i startgroparna för att få tillverka svensk etanol som är bättre än den dåliga etanolen från södra Europa.

Öppnas inte möjligheterna snart för dem som vill satsa på inlandet i det här avseendet och som dessutom kommer att skapa en hel del sysselsättningstillfällen? Vi behöver dessutom etanolen för att reducera koldioxid i våra fordon.

Anf. 172 Statsrådet LENA SOMMESTAD (s) replik:

Fru talman! Jag kan inte uttala mig i dag om de öppningar som Ulf Björklund talar om när det gäller etanolproduktionen.

Etanol är ett av de intressanta nya drivmedlen. Men det rymmer också vissa problem med själva produktionen av etanol som inte är riktigt lika miljövänlig. Detta är en av alla de olika möjligheter som nu ligger framför oss, och det gäller att vi jobbar hårt för att hitta de alternativ som på sikt blir hållbara. Men alla dessa möjligheter finns med i det arbete som vi nu sysslar med.

Anf. 173 ESKIL ERLANDSSON (c) replik:

Fru talman! Jag sade i mitt anförande att jag tycker att frågor som kretsar kring transporter, transportsystem, fordon och dylika saker har fått en något undanskymd roll i föreliggande proposition.

Vad avser statsrådet att göra för att t.ex. främja en ökad produktion av s.k. alternativa drivmedel? Vad avser statsrådet att göra för att främja en övergång av godstransporter från lastbil till järnväg och sjötransporter? Vad avser statsrådet att göra för att främja ett ökat kollektivt åkande? Sist men inte minst: Avser statsrådet att hjälpa till så att vi får en långsiktig skattebefrielse på biodrivmedel i Sverige?

Anf. 174 Statsrådet LENA SOMMESTAD (s) replik:

Fru talman! Låt mig säga att det framgår av propositionen att vi har en hel del tankar kring transporter. Jag tycker inte att det är riktigt korrekt att säga att frågan är så undanskymd.

Vi genomför en rad åtgärder. Vi har just i dagarna lämnat ett uppdrag till Naturvårdsverket när det gäller miljöklassning av diesel och bensin, enligt uppdrag från riksdagen, som är ett av många små delmål för att kunna hitta fungerande system för detta.

När det sedan gäller kollektivt åkande och alla övriga förslag som Eskil Erlandsson har är det många som inte direkt ligger på mitt bord, men de överensstämmer med den allmänna inriktningen på den politik vi

bedriver, där de ekonomiska styrmedlen enligt min uppfattning är de allra viktigaste.

Prot. 2001/02:77
6 mars

Anf. 175 ESKIL ERLANDSSON (c) replik:

Fru talman! Jag förstår att jag får nöja mig med svaret på de första frågorna, men jag nöjer mig inte med svaret på den sista frågan.

Är statsrådet beredd att hjälpa till så att vi får en långsiktig skattebefrielse på biodrivmedel i Sverige? Det skulle få i gång fler investeringar vad gäller produktion av alternativa biodrivmedel, däribland etanol. Då skulle människor våga investera i nya fordon och företagare skulle våga investera i nya anläggningar för den här produktionen.

Sveriges klimatstrategi

Anf. 176 Statsrådet LENA SOMMESTAD (s) replik:

Fru talman! Vi föreslår nu skattesatser som ska främja en hållbar utveckling och som är differentierade för att främja bl.a. de drivmedel som Eskil Erlandsson vill främja. Däremot kan jag inte i dag säga att vi ska ha skattebefrielse helt och hållet för dessa drivmedel.

Anf. 177 INGEMAR JOSEFSSON (s):

Fru talman! Jag har fått förfrågningar om hur utskottet har resonerat om målet 2004 och Kyotoprotokollets flexibla mekanismer. Jag vill bara läsa upp vad utskottet anför i den delen:

Användningen av Kyotoprotokollets flexibla mekanismer kan minska kostnaderna för åtaganden betydligt. Utskottet anser i likhet med regeringen att det finns skäl att vid kontrollstationen år 2004 som komplement överväga ett mål som innefattar de flexibla mekanismerna. Det nationella målet om minskade utsläpp av växthusgaser med minst 4 % ska dock uppnås utan kompensation för upptag i kolsänkor eller med flexibla mekanismer.

Detta säger utskottet. Jag ville bara berätta om det.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 10 §.)

8 § Icke joniserande strålning, m.m.

*Icke joniserande
strålning, m.m.*

Föredrogs

miljö- och jordbruksutskottets betänkande 2001/02: MJU11
Icke joniserande strålning, m.m.

Anf. 178 KJELL-ERIK KARLSSON (v):

Fru talman! I detta betänkande behandlar vi något som berör många människor i vårt land – utan att de är medvetna om det som de utsätts för. Jag tänker då på den icke joniserande strålningen. Den strålningen kan vi inte se, men den går att mäta.

Det har inte alltid varit så populärt att redovisa dessa mätningar. Jag tänker då på de höfrekventa fält som alstras vid användningen av mobiltelefoner – men även på strålningsförhållandena kring de basstationer

och antenntårn som nu växer upp med hög hastighet runtom i landet på mer eller mindre lämpade platser.

Ofta har de en placering på fastigheter där de boende inte har en aning om att de har placerats på fastigheten. Det borde väl ändå vara rimligt att man åtminstone registrerade i kommunerna var någonstans, samt på vilka fastigheter, tårn och basstationer har etablerats. Det gäller inte minst för att ha framtida forsknings- och uppföljningsmöjligheter eftersom oron och osäkerheten är så stor hos befolkningen när det gäller dessa frågor.

Vi måste ha möjligheter att i efterhand härleda olika faktorer för vår hälsa och vår miljö. Som man kan utläsa ur betänkandet måste vi ta dessa frågor på stort allvar. Det anser jag att vi bör göra även om det just nu inte finns enigt vetenskapligt stöd för att hälsoeffekter skulle uppkomma vid exponeringsnivåer under rekommenderade gränsvärden.

Det finns kunskapsluckor som behöver identifieras. Forskarna är inte eniga i denna fråga. Forskare vid Lunds universitet har visat att mobiltelefonstrålning vid experiment på möss kan passera blod- och hjärnbarriären, vilket får anses som anmärkningsvärt. Försök har visat att det finns en koppling mellan strålning från mobiltelefoner och biologiska effekter. Bl.a. tyder resultaten på att balansen mellan viktiga joner och enzymer i cellerna kan rubbas.

De flesta mobiltelefonanvändare talar längre tid än de två minuter som ligger till grund för mätning av de utsatta gränsvärdena. Detta borde ju också påverka.

I Storbritannien kommer alla mobiltelefoner att förses med en varning om hälsorisker. Det brittiska hälsodepartementet uppmanar konsumenterna till försiktighet eftersom de anser att det inte kan uteslutas att den icke joniserande strålningen från telefonerna är skadlig för hälsan. Den inställningen borde även gälla för mobiltelefoner och bärbara, trådlösa telefoner i Sverige. En varningstext som talar om att strålning från telefoner kan få negativa biologiska konsekvenser borde följa med varje mobil eller trådlös telefon när man säljer den.

Miljöbalken förordar eller föreskriver försiktighetsprincipen som regel när man inte kan bevisa om en produkt är ofarlig eller ej. Givetvis borde försiktighetsprincipen användas här. Jag vill ge en eloge till TCO, som arbetat fram ett regelsystem för frivillig provning och märkning, och beklaga att det för närvarande inte pågår något arbete med obligatoriskt märkningssystem. Jag har en känsla av att detta arbete ligger nere av marknadsskäl.

Fru talman! Jag yrkar bifall till reservation 1.

Mobiltelefoner används allt längre ned i åldrarna hos våra barn – liksom de trådlösa telefonerna i hemmen. Denna ökande användning hos de unga oroar oss. Vi vet att barns och ungdomars benvävnad är tunnare än vuxnas och att hjärnvävnaden och skallbenet inte har vuxit färdigt. Barn utsätts därigenom för större risker och riskerar att drabbas än värre av eventuella skadeverkningar.

Rapporter har kommit som gör att försiktighet bör iakttas. Forskare har i en studie visat att det kan finnas risk för tumörer hos barn och unga vid användning av mobiltelefoner. Vänsterpartiet anser att det bör övervägas ett införande av åtgärder av informationskaraktär för att minska

användningen av mobiltelefoner, särskilt bland barn och unga. Nu är det ju tvärtom. Jag yrkar bifall till reservation 2.

Prot. 2001/02:77
6 mars

Anf. 179 HARALD NORDLUND (fp):

Fru talman! Nej, det är inte bevisat att mobiltelefoner är farliga. Men vi kan inte heller hävda att de är ofarliga. Det finns i dag forskningsresultat som ger oss anledning att vara oroliga. Ett forskarlag från Australien har t.ex. rapporterat om fördubblad cancerfrekvens – hos cancerkänsliga möss visserligen. De utsattes för radiostrålning, alltså strålning av samma typ som från mobiltelefoner. Den undersökningen har ju avvisats från mobilteleindustrin.

Man kan peka på annan forskning som också tyder på att det här finns risker. Vi vet ännu för lite, kan vi konstatera. Vi vet inte heller hur det är med långtidseffekterna av en svag radiostrålning, hur den påverkar hälsan.

Det handlar om mobiltelefonerna, närheten till huvudet, till hjärnan. Förre talaren var inne på exponeringstiden. Forskning, undersökningar, som har bedrivits har skett under en väldigt begränsad tid. Vi kan dock konstatera att vi inte kan påstå att mobiltelefonerna ger de här effekterna, men vi kan inte heller säga att de är ofarliga.

Vi säger också att vi lever upp till och klarar gränsvärdena. Men hur är gränsvärdena satta? Jo, gränsvärdena är satta med utgångspunkt från den forskning som hittills har bedrivits, en forskning som alltså är osäker. Mer forskning krävs för att vi ska kunna vara säkra.

Det finns flera larmrapporter om att strålning från mobiltelefoner kan orsaka nervskador och cellförändringar. Från Folkpartiets sida anser vi att man måste ifrågasätta de gränsvärden som nu gäller. Vi måste så snart det går också klargöra om de behöver skärpas. Ett gränsvärde är ju ingenting konstant. Ett gränsvärde måste revideras i takt med att kunskaperna ökar och att sammanhangen förändras.

Vi vill med andra ord se en sänkning av gränsvärdena. Fru talman! Jag yrkar bifall till reservation 5.

Anf. 180 BARBRO FELTZING (mp):

Fru talman! Jag vill börja med att tacka miljö- och jordbruksutskottet för en trevlig behandling av Miljöpartiets motioner, men jag håller, av naturliga skäl kanske, inte med i bedömningarna i avslagsyrkandena.

Vi hade ju ett liknande betänkande förra året med ungefär samma motioner som i dag. Det är bara det att ännu fler partier nu har tagit upp mina motioner, och det är ju roligt. Jag skrev den första mobiltelefonmotionen under allmänna motionstiden 1994/95. Den gången blev jag nästan utskrattad här i kammaren när jag beskrev mina tankar om en fara med den elektromagnetiska strålningen från alla de mobiltelefoner som jag såg började säljas på marknaden.

Jag har ju tidigare arbetat som strålskyddsingenjör med bl.a. lågdosstrålning. Då såg jag vilka skador den strålningen medförde på lång sikt. Bl.a. var jag med och drog fram radonet från början. Detta var anledningen till att jag reagerade på den otroligt snabba ökningen av antalet sålda abonnemang.

Fru talman! Mobiltelefoner har inneburit att bl.a. olycksfallsarbete har kunnat underlättas. Antalet sjöolyckor, speciellt med småbåtar, har

*Icke joniserande
strålning, m.m.*

kunnat minska på grund av att mobiltelefoner har funnits ombord. Mobiltelefoner har inneburit en revolution för oss i arbetslivet. Vi är alltid nåbara, på gott och ont. Det kan vi se bl.a. här i riksdagen. Men vi kan ändå se att en nyttighet kan inverka menligt på människors hälsa.

Mycket forskning om mobiltelefoner bedrivs nu över hela världen och visar på olika effekter. Människor som använder telefonen i yrket eller ringer ofta får ofta besvär med uppvärmning på och runt öronen, vilket visar på att det är svårt att bortse från effekter.

Den största undersökningen som har gjorts är baserad på 11 000 användare. Den visade på symtom som trötthet, koncentrationsproblem och värme på öronen. Vi vet nu att strålningen tränger så långt som tre centimeter in i huvudet. Med en fortsatt intensiv användning finns det skäl att ställa frågor om vad detta kommer att innebära i förlängningen.

I mitt arbete med radioaktiv strålning har jag funnit att extremt låga nivåer av bestrålning inte visar några följder under de första tio åren. I USA och Ryssland blev befolkningen utsatt för sådan strålning. Undersökningar efter 20 år visade på allvarliga skador, bl.a. i form av missbildade barn.

Fru talman! Barn är speciellt känsliga för mikrovågor. De absorberar mikrovågor 3,3 gånger mer än en vuxen gör. Barns nervvävnad är inte färdigvuxen och påverkas därför mer. Vår svenske forskare Lennart Hardell har med sin forskning visat att risken för tumörer i huvudet ökar hos barn om de utsätts för strålning av mikrovågor.

I Australien är man orolig för barns hälsa. Man vill inte ha sändare till mobiltelefoner nära barndaghem. I England tillsattes den s.k. Stewartkommissionen som vi hörde om nyss. Det är en oberoende expertpanel som sammanställer forskning. Regeringen anslog 100 miljoner kronor. Den engelska regeringen gick tillsammans med Stewartkommissionen ut och rekommenderade allmänhet och föräldrar att inte låta barn använda mobiltelefoner i onödan och att mobiltelefonverkarna inte skulle rikta sig till barn som målgrupp.

Reklam och mobiltelefonprylar riktade till barn och ungdomar över-
svämmar nu marknaden, tyvärr. I England rekommenderas också att sändare för mobiltelefoner inte ska sättas upp nära skolor och daghem. Det är ett ämne som är väldigt aktuellt också i Sverige. Englands rekommendationer gäller barn under 16 år. Varför kan inte Sverige tillåta sig att med försiktighetsprincipen i åtanke göra likadant, Ingemar Josefsson?

Fru talman! När jag första gången kom att tänka på detta med en eventuell strålning från mobiltelefoner jämförde jag det med faran från cigarettrökning. Jag kom att tänka på de varningstexter som finns på cigarettpaketen. Därför föreslog jag att varningstexter som varnar för alltför flitigt användande skulle sättas på mobiltelefoner. Det möttes med munterhet första gången jag nämnde det.

Flera andra partier har nu också tagit upp detta i sina motioner. Inte minst kan det gälla för barn, eftersom de drabbas lättare än vuxna.

Gränsvärdena – de kallas för SAR, Specific Absorption Rate – är satta för en användning under två minuter. Knappast någon pratar så kort tid i dag, och det medför att SAR-värdena ökar i samhället.

Som vi hörde har TCO gjort ett väldigt bra arbete med att märka mobiltelefoner med avseende på ekologi, ergonomi och strålning. TCO

rekommenderar att SAR-värdet bör sänkas till 0,8 watt per kilo som gränsvärde, i stället för det gränsvärde Sverige har i dag på 2 watt per kilo. I USA har man antagit detta gränsvärde på 0,8 watt per kilo. Antar man det gränsvärdet finns det många telefoner som inte klarar sig, exempelvis har Siemens en modell som ligger på 2,64 i SAR-värde.

Jag har kämpat länge för att få de här SAR-värdena officiella, och nu har det gått igenom på frivillig väg. Då har jag nått mitt syfte, tycker jag. Även forskare får ta del av bolagens siffror. Men kunde det lagstiftas på området vore det bättre, så att dessa siffror alltid kommer att redovisas.

USA har lagstiftat om detta, och EU ska rekommendera att SAR-värdena offentliggörs. SAR är ju ett tidsmedelvärde, som man säger. Det är grundat på försök med kaniner som fick grumlade linser, men det säger ingenting om nervpåverkan, påverkan på blodkärl osv.

Fru talman! De tre lundaforskarna Salford, Brun och Persson visade att dessa strålningsnivåer kan öppna den s.k. blod-järn-barriären, som vi hörde om tidigare. Det är också allvarligt. Det innebär att stora proteiner kan släppas in i vävnaden, och det kan medföra att vi får Alzheimer eller MS så småningom.

I Göteborg har professor Hamnerius uppmätt 0,8 milliwatt per kvadratmeter vid basstationer. I centrum är strålningen mycket högre, liksom här i Stockholm och i alla tätorter. Den är mycket större där än vad den är på landsbygden. Man har sett att bakgrundsstrålningen i centrum utgörs till 36 % av strålning från TV- och radiomaster, medan strålning från basstationer och mobiltelefoner utgör 62 % av bakgrundsstrålningen.

När det gäller masterna har Sverige ett väldigt högt gränsvärde, 4 500 milliwatt per kvadratmeter medan Schweiz har 40. Det är alltså en faktor på 100 däremellan, ja, ännu mer faktiskt. Belgien har gränsvärdet 24 milliwatt per kvadratmeter. I en del av Österrike har man 1 milliwatt per kvadratmeter.

Det höga gränsvärdet gör att kommunen inte kan gå emot den som vill sätta upp en sådan här mast. Men försiktighetsprincipen, människors oro och vissa cancerfall som man har sett i närheten av master i Europa gör att Sverige bör överväga att sänka gränsvärdena.

Jag har också tagit upp den höga strålningen från mobiltelefoner i bilar. Jag vill hänvisa till den höga elektromagnetiska strålning från utrustningen som nyligen har konstaterats i Volvo S80-bilar. Om man i tillägg till den strålningen också talar i mobiltelefon i framsätet i en personbil kan man uppmäta så höga värden som 100 millivolt per meter i fältstyrka, fem centimeter från antennen. Det finns ett företag som har gjort sådana mätningar under flera år. Man har mätt i alla möjliga bilmodeller, och det var innan S80 med sina höga strålningsvärden fanns med i bilden. Man sitter liksom i en Faradays bur och samlar in den här strålningen, det elektromagnetiska fältet.

Man säger även i betänkandet att man inte går över gränsvärdet, men det gör man, för vi har ett gränsvärde på 41 millivolt per meter i fältstyrka. Här uppvisades värden på 100 millivolt per meter. Om man tänker sig för kanske man sätter upp en antenn utanpå bilen, och då för man ut en hel del av strålningen och får ner styrkan väldigt betydligt. Det har jag föreslagit bl.a. i min motion.

Jag vill säga att jag ofta har tyckt att vi här befinner oss i ett gigantiskt experiment, precis som i en mikrovågsugn. Vi får ju väldigt mycket strålning från radio- och TV-satelliter, de digitala sändningarna osv. Vi kan titta på vad detta innebär så småningom. Någoting påverkas vi människor av.

Med detta, fru talman, vill jag yrka bifall till reservationerna 1, 2 och 6 i betänkandet.

Anf. 181 INGEMAR JOSEFSSON (s):

Fru talman! Det är i stort sett bara ett år sedan vi hade ungefär samma motioner att behandla här i kammaren. Vi behandlade ett betänkande om just de här frågorna i mars förra året. Det gör att jag inte vill uppta tiden mer än nödvändigt, för då diskuterade vi igenom det väldigt ordentligt.

I utskottets beredning av ärendet har vi också haft Statens strålskyddsinspektion hos oss för en redovisning, och vi har ställt de frågor som motionärerna har haft. Vi i majoriteten tycker att vi har fått fullgoda svar och att vi i varje fall i dagsläget kan yrka avslag på motionerna.

När man läser motionerna skulle man ibland kunna få uppfattningen att detta är en ny fråga och att den därför är så osäker. Men det är faktiskt ingen ny fråga. Strålning har man forskat om rätt så länge. Den internationella strålskyddskommissionen, vars rekommendationer ligger till grund för lagar och föreskrifter om strålning världen över, bildades i Stockholm redan 1928, och Sverige fick sin första strålskyddslag 1941. Sedan dess har all användning av strålkällor i landet varit föremål för tillsyn av en särskild strålskyddsmyndighet som 1965 fick namnet Statens strålskyddsinstitut. Det är inget nytt utan vi har jobbat med det här under väldigt lång tid.

Jag vill också säga att vi har redovisat – det redogjorde jag för i förra debatten – de miljömål som vi har lagt fast i riksdagen. Där har också strålningen tagits upp. Bland både miljömål och delmål redovisar vi vad vi vill från riksdagens sida.

Budgeten har regeringen förstärkt med 0,6 miljoner för myndighetens miljöansvar och 6 miljoner kronor för arbete med åtgärder som syftar till att uppnå miljö kvalitetsmålet Säker strålmiljö. Med detta vill jag alltså ha sagt att vi tror att detta är någoting som man ska satsa på, och vi satsar på det för att kunna följa frågan ordentligt.

Till sist vill jag också säga att forskningspolitiken numera behandlas i intervall om tre år. När vi år 2000 antog förslaget till forskning och redovisade förnyelsen tog vi bland de åtta prioriterade forskningsområdena med miljö och hållbar utveckling. Där återfinns forskning om strålning såväl inom avsnittet folkhälsa som inom miljöforskningen. Så det är inte ett bortglömt område på något sätt.

Sedan vill jag fullfölja en tankegång som Barbro Feltzing hade om varningar på cigarettpaket. Jag håller med om att man kan göra så. Men den diskussion vi har fått om t.ex. snus visar också risken med detta. Man ställer väldiga krav på att det ska kunna bevisas att det är på det här sättet. Om man ställer samma krav som man har för cigaretter på just mobiltelefoner och liknande skulle de med all sannolikhet icke få några varningstexter, med den kunskap som vi har för närvarande. Därför kanske det exemplet haltar. Det leder säkert inte till det som Barbro Feltzing har tänkt sig.

När det gäller trådlösa telefoner har man för yrkesarbetare en faktor 10, alltså tio gånger högre än riskgränsen, och för allmänheten har man satt den delen till faktor 50, alltså risk i förhållande till det gränsvärde man har satt. För basstationerna har man satt en faktor 100 för att klara den här biten. När man sätter de här faktorerna utgår man enligt den rapport vi fick i utskottet från särskilt utsatta grupper som barn och andra som kan vara speciellt känsliga.

Med de utgångspunkterna och med de redovisningar som utskottet har fått vill jag yrka bifall till utskottets förslag.

Anf. 182 BARBRO FELTZING (mp) replik:

Fru talman! När Ingemar Josefsson började med att säga att den här forskningen har funnits väldigt länge, från 1928, vill jag påpeka att det faktiskt rör sig enbart om radioaktiv strålning. Jag var nästan anställd under SSI när jag jobbade. Men jag vet att forskningen på elektromagnetiska fält började för ca 20–25 år sedan. Visst är det gammalt, men mobiltelefoner är så att säga ett nytt påfund. Att forskningen har funnits länge hos SSI är riktigt, men bara när det gäller radioaktiv strålning. Det är viktigt att vi skiljer mellan radioaktiv strålning och elektromagnetisk strålning. Det är stor skillnad mellan dem.

När det gäller miljömålen vet jag att det har skrivits in att det ska finnas forskning om elektromagnetisk strålning också. Men det är tyvärr en bortglömd fråga, för forskarna får inga anslag. Bl.a. vid Chalmers har man länge bedrivit forskning just på elektromagnetiska fält i stadsmiljö. Man har också bedrivit väldigt viktig forskning på radiotekniker. Vissa små forskningsprojekt har man velat slutföra men det har man inte fått. Det har inte rört sig om mycket pengar, men man får inga anslag för detta. Det är ansträngt. Det var 17 anställda forskare som skrev en ansökan om att få forskning till detta område. Lite bortglömt är det tyvärr, Ingemar Josefsson.

När det gäller sänkning av gränsvärdena tog jag upp att andra länder har så mycket lägre gränsvärden. Jag var i Holland och pratade bl.a. med Ericsson. Man sade just att det var väldigt stor skillnad. I Sverige tillåter man 4 500 milliwatt per kvadratmeter medan man i Belgien och Holland bara tillåter 24. Det var ett problem för dem, så att säga.

Jag vill fråga vad man kan göra för att sänka värdena och vad man kan göra för forskningen.

Anf. 183 INGEMAR JOSEFSSON (s) replik:

Fru talman! Jag vill ta upp forskningen först. Riksdagen har lagt fast att vi till myndigheten ger en förstärkning med 0,6 miljoner för miljöansvaret och 6 miljoner kronor för arbete med åtgärder som syftar till att uppnå miljö kvalitetsmålet Säker strålmiljö. Riksdagen har ju tillfört pengar för att man ska kunna jobba med de frågorna. Där har riksdagen och Barbro Feltzing samma uppfattning. Det behövs resurser på det här området.

När man tar exempel från andra länder finns alltid risken att man väljer ut de länder som har lägre värden. Men det finns också länder på motsatt sida av skalan. Sverige ligger väl, om jag har förstått det rätt, i mitten. Det vi har tittat närmare på i utskottet är faktorbeskrivningarna och om det har funnits en risk. Det var ingen snäll utfrågning i utskottet.

Det var tuffa frågor där vi tyckte att vi kunde få beskrivningar som ledde till att vi gjorde det här ställningstagandet.

I och med det vill jag inte ha sagt att det inte kan dyka upp någonting som ändå gör att vi kommer att kunna ändra oss på sikt. Därför har vi också gett pengar för att kunna få veta det.

Anf. 184 BARBRO FELTZING (mp) replik:

Fru talman! Jag högaktar Ingemar Josefsson för detta. Jag vet att Ingemar Josefsson tänker mycket på de här frågorna. Det tror jag säkert. Ändå vill jag försöka få fram det som jag tycker är viktigt. Att man tillfört pengar var ju bra.

Men i betänkandet står det om de internationella riktlinjer som ICNIRP har tagit fram och som vi går efter. Man har säkerhetsmarginaler mellan faktor 10 för yrkesverksamma och faktor 50 för allmänheten. Det står att det innebär ett skydd mot alla identifierade faror med radiofrekventa fält och energier. Jag tycker att det är lite farligt att man säger att det innebär ett skydd. Det kan aldrig ett gränsvärde vara. Man vet inte vad som kan hända. Man har ett gränsvärde att följa och försöka komma under. Jag tycker att det här är lite farligt, och jag vill höra vad Ingemar Josefsson säger om det.

Jag vill också fråga en annan sak. Det var det jag tog upp i mitt anförande, varför man i Sverige inte kan tillåta sig att med försiktighetsprincipen i åtanke göra så som England har gjort och i alla fall försöka med en rekommendation. Människor är oroliga nu. Jag var bl.a. i Trollhättan där man ska sätta upp en mobiltelefonmast på en skola. Folk är oroliga. Det är självklart. Visserligen är strålningen från basstationerna inte alls lika hög som från mobiltelefonerna, men från basstationerna kan man aldrig fly. De finns där hela tiden. Med en mobiltelefon väljer man själv att sätta strålningskällan till örat. Med utgångspunkt i försiktighetsprincipen kanske man kunde gå ut och göra någon liten rekommendation från regeringens sida.

Anf. 185 INGEMAR JOSEFSSON (s) replik:

Fru talman! Barbro Feltzing tar upp just ordet skydd. Med det ska man väl alltid vara försiktig. Man kan aldrig vara hundra procentigt säker på vad det är. Det är klart att man kan ha ett annat språkbruk i den delen.

När det sedan gäller att människor är oroliga tycker jag att det är ett svårt problem för oss politiker. Var ska vi bidra till att folk blir oroliga och var ska vi stilla deras oro? Alldeles säker kan man aldrig vara. Vi är ju lekmän. Vi drar slutsatser av de uppgifter vi får av experterna. Det är det som är vårt uppdrag. Det är svårt att ibland förklara för medborgarna att det är just den rollen vi har. De försöker ibland nästan ge sken av att det är vi som är experterna och ska kunna tala om för dem hur det är. Jag tror att det är en svår balansgång man som förtroendevald har att inte skapa mer oro än vad som är nödvändigt i olika delar. Människor blir också dåliga av att gå och vara oroliga. Det där är en svår balansgång.

Sedan tog Barbro Feltzing upp en annan del som jag tror att man behöver forska mycket om. Det gäller de multieffekter som uppstår, dvs. att det hela kommer från olika håll. Detta gäller inte bara i det här sammanhanget utan på en rad områden på just miljösidan, där man behöver ha större kunskaper om just multieffekterna.

Anf. 186 LARS LINDBLAD (m):

Fru talman! Människan har alltid utsatts för strålning – från rymden, solen, marken och naturligt radioaktiva ämnen i sin egen kropp.

Samtidigt har vi själva skapat vissa nya strålningskällor. Ibland är de till nytta, som vid energiproduktion och inom medicinsk användning. Ibland är strålningen en oönskad biprodukt som man vill minimera.

Strålning är något som skrämmer en del människor. Strålning är ibland osynlig och ljudlös. Den kan skapa effekter som man ibland inte kan se, såsom cancer. När man är rädd spelar inga fakta någon roll. Tyvärr hänger sig vissa åt att spela på människors rädsla – antingen man vill sälja lösnummer av sin kvällstidning eller vinna politiska poäng.

I debatten kring mobiltelefoner och de basstationer och antenner som krävs för att mobilnäten ska fungera låter det ibland som om nästan ingen forskning pågår eller att forskningen i historien har varit alltför knapp. Det är inte sant. Det har bedrivits forskning om detta i flera decennier.

Det pågår ett omfattande internationellt och nationellt arbete för att kartlägga de eventuella hälsorisker som finns i samband med användning av t.ex. mobiltelefoner. Den oro som finns bland allmänheten tas på det allvar som krävs, enligt min mening.

Omfattande forskningsprogram ligger till grund för de beslut som fattas kring de här frågorna här i Sveriges riksdag och på internationella arenor som EU. Det internationella expertorganet ICNIRP och världshälsoorganisationen WHO sammanställer forskningsstudier och ger ut riktlinjer och rekommendationer. Riktlinjerna har sedan antagits av EU och svenska Statens strålskyddsinstitut, SSI, som därefter har utarbetat nationella rekommendationer.

Som jag har sagt så vilar de beslut som vi fattar här i riksdagen på en solid grund av forskning. Exempelvis kan jag nämna en mycket stor dansk undersökning från 2001 av cancerrisker vid användande av mobiltelefoner. Mellan 1982 och 1995 undersöktes 425 000 användare och 3 391 cancerfall i Danmark. Den studien visade ingen ökad risk i förhållande till användningstid, ålder eller typ av telefon. Tillsammans med denna studie finns mängder av andra studier som visar på att mobiltelefoner och korrekt placerade basstationer inte utgör någon hälsorisk.

Fru talman! Samtidigt vill jag medge att det finns en del studier som visar på andra resultat. Men de är fortfarande så pass få att de ännu inte kan anses ändra uppfattningen. Man kan som Miljöpartiet och Vänsterpartiet i en ohelig allians med Folkpartiet välja att lyfta fram enstaka forskningsrapporter. Men vilket samhälle skulle vi få om den lagstiftande församlingen skulle byta hållning varje gång någon forskare lade fram en rapport som stred mot den gängse uppfattningen? Tänk om vi skulle slå in med försiktighetsprincipen så fort vi misstänker något! Vi i Sveriges riksdag måste trots allt balansera mellan risk och nytta i viktiga samhällsfrågor.

Senast vi behandlade frågor om denna s.k. icke joniserande strålning var i samband med behandlingen av betänkandet om svenska miljömål och delmålet säker strålmiljö. Där uttryckte riksdagen enligt min mening en väl balanserad hållning. Man skriver så här: ”Riskerna med elektromagnetiska fält skall kontinuerligt kartläggas och nödvändiga åtgärder skall vidtas i takt med att sådana eventuella risker identifieras.” Den

*Icke joniserande
strålning, m.m.*

meningen samt de skrivningar som finns i detta betänkande som visar på en väl avvägd hållning mellan de risker som kan finnas och de hårda krav på forskningsunderlag, gränsvärden och provtagningar som vi ställer racker för mig här i dag. Jag kan stå bakom detta betänkande och sova rätt gott om natten.

Jag yrkar bifall till majoritetens förslag och avslag på motionerna.

Anf. 187 BARBRO FELTZING (mp) replik:

Fru talman! Lars Lindblad måste skilja på äpplen och päron. Betänkandet heter *Icke joniserande strålning, m.m.* Men Lars Lindblad inledde med att prata om joniserande strålning, eller hur? Han pratade om nyttig strålning från radioaktiv strålning. Det är inte detsamma som det vi pratar om här i dag, utan vi pratar om elektromagnetisk strålning. Det är en helt annan typ, som också har andra verkningar.

När det gäller ICNIRP vill jag påpeka att jag har pratat en del med WHO. WHO har gått ut och klassat magnetfält som möjligen cancerframkallande. Det var det sista som gjordes förra året. Det föranledde forskarna att be att få öka sin forskning. Jag tror inte att forskningen är tillräcklig på det här området. Det betyder mycket att man har enats om att detta är möjligen cancerframkallande i de internationella klassningarna. Det är samma klassningar där DDT, bly och flera giftiga färgämnen finns. Man vill alltså försöka öka forskningen om detta för att se vad som händer.

Visst kan man sova gott om natten. Jag tror inte att vi skrämmer människor med att gå ut och prata om detta, men man får ju naturligtvis göra det på olika sätt. Jag har berättat att också jag självfallet har mobiltelefon. Jag vill bara fråga vad Lars Lindblad menar med att vi skräms.

Jag undrar också vad han säger om forskningen när WHO har sagt att magnetfälten möjligen är cancerframkallande.

Anf. 188 LARS LINDBLAD (m) replik:

Fru talman! Trots att Barbro Feltzing missuppfattade mitt inlägg i debatten så tror jag att den oro som finns för den s.k. icke joniserande strålningen är ungefär samma typ av oro som finns för all typ av strålning. Ofta ser eller hör man inte strålningen, men den finns där och man tror att den kan leda till saker som får vissa konsekvenser. Och visst – viss strålning leder till negativa effekter för människor, t.ex. cancer. Jag talade snarare om målandet av bilden av den rädsla som kan finnas och som ibland är befogad i strålningsfrågor. Jag tycker att den rädslan är ganska lika oavsett om den gäller icke joniserande strålning eller annan strålning.

När det gäller WHO:s synpunkter kring elektromagnetiska fält får jag påminna om att vi också här i riksdagen har hanterat de frågorna. Det gjordes långt innan jag kom in i riksdagen; jag kom in 1998. Men visst har man applicerat försiktighetsprincipen när det gäller vissa elektromagnetiska fält, t.ex. från elledningar. Det är inget nytt för riksdagen.

Mitt anförande handlade om den riskbedömning som finns i samband med mobiltelefoner och den tillfredsställelse som jag ändå känner med det svenska systemet när det gäller uppföljningen av detta.

Anf. 189 BARBRO FELTZING (mp) replik:

Fru talman! Jag vill också att Lars Lindblad förklarar det som gjordes i Danmark. Man tog uppgifter från 425 000 mobiltelefonanvändare, men man hade bara tittat på listor som fanns över vilka som ägde mobiltelefonerna. Man visste inte ett dugg om hur länge de hade pratat eller hur mycket telefonerna var använda – man visste ingenting om detta. Man hade inte heller sett till det som jag tog upp i mitt anförande. En sådan här strålning påverkar ju under mycket lång tid. Det kunde man inte se här. Några av användarna på de här listorna hade kanske bara använt sin telefon i någon månad eller så. Jag undrar om Lars Lindblad verkligen tycker att detta är relevant forskning.

Anf. 190 LARS LINDBLAD (m) replik:

Fru talman! Jag tror att det är väldigt farligt när vi i Sveriges riksdag står här och värderar forskning. Jag tror att det är andra som ska bedöma forskning och göra utvärderingar av den.

Jag nämner här en rapport som Statens strålskyddsinstitut hänvisar till. Jag är nog redo att säga att SSI bättre än Barbro Feltzing kan bedöma vad som är väldokumenterad forskning.

Anf. 191 INGEMAR JOSEFSSON (s) replik:

Fru talman! Jag blev väldigt betänksam när jag hörde Lars Lindblad redovisa sin syn på forskning. Så som han beskrev den är den rätt lika det jag själv har sagt om forskning. Men sedan tänkte jag mig tillbaka en och en halv timme när vi diskuterade klimatpropositionen. Då gällde inte alls de här reglerna för forskning. Nu säger Lars Lindblad: Tänk om man skulle byta åsikt varje gång man fick avvikande mening från en forskare.

I den föregående debatten gällde det att försöka få fram varje forskare som var avvikande. Måste man inte ha ett likadant förhållningssätt till forskning oavsett vilket ämne man är inne på? Eller är det så att man följer aktieägarna? Om det är bra för aktieägarna har man rätt att anpassa sin syn på forskningen. Men om man tittar på människorna måste man väl ändå ha samma utgångspunkt när man diskuterar olika frågor, Lars Lindblad?

Anf. 192 LARS LINDBLAD (m) replik:

Fru talman! Ibland är det lite grann så att Ingemar Josefsson lyssnar till mina anföranden som fan läser Bibeln. I detta anförande försökte jag också hålla en balanserad syn. Jag sade att huvudfåran i forskningen säger att det inte finns någon hälsorisk i samband med användande av mobiltelefoner enligt de regler som vi har satt upp. Samtidigt sade jag att det finns enskilda rapporter som säger något annat.

När vi tidigare i dag diskuterade klimatpropositionen började jag med att hänvisa till IPCC:s rapporter som är underlag för regeringens arbete. Jag sade också att det finns ett antal forskare som hävdar andra saker.

*Icke joniserande
strålning, m.m.*

Jag tycker att det är viktigt att vi förmedlar en balanserad bild till medborgarna. Vi ska vara öppna och ärliga och säga att när det gäller mobiltelefoner och klimatutvecklingen är vi inte tvärsäkra. Det finns en viss tveksamhet. Vi lyssnar på andra som inte säger det som vi vill höra. Det tror jag är en extremt viktig hållning i de här frågorna.

Anf. 193 INGEMAR JOSEFSSON (s) replik:

Fru talman! Om man jämför dessa inlägg skulle man kunna säga att Lars Lindblad talar med kluven tunga. Jag uppmanar alla som lyssnar att läsa de två inläggen i protokollet. Då kommer man att få se att det jag säger är rätt.

Anf. 194 LARS LINDBLAD (m) replik:

Fru talman! Jag kan bara dra den slutsatsen att Ingemar Josefsson och Maria Wetterstrand har lyssnat väldigt olika på mitt anförande. Maria Wetterstrand sade i debatten att hon kanske inte håller med mig men tyckte att jag hade en någorlunda nyanserad hållning till de olika linjerna. Ingemar Josefsson väljer att säga att jag inte har det, men det kanske ligger politik i det från Socialdemokraternas sida.

Anf. 195 ESTER LINDSTEDT-STAAF (kd):

Fru talman! Då handlar det om icke joniserande strålning igen. Som sades debatterade vi det senast för ett år sedan med liknande innehåll. Som vanligt har Barbro Feltzing rätt ut begreppen åt oss. Det är också viktigt att hålla reda på att det är icke joniserande strålning så att vi inte blandar ihop det med joniserande strålning.

Det vi vet är att vi vet för lite. Vi vill veta mer, men vi vet inte så mycket som vi vill.

Men något som vi säkert vet är att en mobiltelefon ökar sin effekt vid dålig kontakt. Vid ökad effekt ökar mikrovågsstrålningen från telefonen. För att få en bra kontakt behöver man ett bra nät med master, och det är ju det som skapar problem. En del människor upplever besvär av strålmiljön och behöver undvika strålningskällor och magnetfält. Det svåra är att ge alla tillgång till vårt samhälle. Det är klart att man kan kapsla in ledningar och skärma av fält. Det borde vi kanske sätta i system i samhället. Men en del kan inte leva i den miljön ändå. Då blir frågan hur vi ordnar det. Ska vi ha någon nytta av mobiltelefonin måste vi ha våra master.

Vi hörde om nyttan med mobiltelefonin. Jag tror att det är många som har trygghet av den. Väl använd är den till nytta.

Den största försiktighetsåtgärden beträffande mobiltelefonin som jag kan se är att vi talar så lite som möjligt i telefonen. Det ligger mycket i reservationerna till det här betänkandet som man kan skriva under på. Men vi tycker också att betänkandet är väl avvägt. Det framhåller att vi vet lite. Vi måste forska mer, och vi kommer noggrant att följa forskningen.

Vi har också kontakt med människor som får problem av olika slag, särskilt med dem som känner av detta med elektricitet och elektromagnetiska fält.

Det som inte alls är klarlagt är vad som händer när mikrovågor korsar varandra och andra elektromagnetiska fält och om det interfererar med vävnadernas svaga små strömmar. Det finns alltså mycket forskning på grundnivå kvar att göra. Vi kommer att följa frågan väl. Det finns många frågor, men vårt samhälle har elektricitet. Vi vill inte vara utan elektriciteten. Det går inte. Vi har mobiltelefoner. Vi kan fortfarande välja om vi vill använda dem, men ska de fungera måste vi ha ett nät med master. Där har vi problemet. Vi får alltså följa forskningen, se de svar som forskningen ger och vidta de åtgärder som kan behövas allteftersom. Vi yrkar alltså bifall till förslaget i betänkandet.

Anf. 196 MARIANNE ANDERSSON (c):

Fru talman! Det här betänkandet behandlar icke joniserande strålning, som många har sagt. Jag har arbetat ganska mycket med människor som lider av elöverkänslighet. Det finns nog ungefär 200 000 människor som man tror gör det. Mörkertalet kan vara ganska stort i Sverige. De har problem med mycket som har med elektricitet och sådant att göra. Men de har också problem med mobiltelefoner. De känner av sändarna.

Jag tycker att man borde använda försiktighetsprincipen här. Vi har haft många miljöproblem under de senaste decennierna där vetenskapen och det förhärskande etablissemanget har sagt att det inte var några problem. De som har försökt att bevisa det har slagits från underläge och till slut fått etablissemanget att ändra sig. Vi kan ta sådana saker som DDT, asbest och PCB som exempel. Vi skulle kunna räkna upp många fler ämnen. Till slut har man fått ändra sig.

Jag tycker att vi borde ta lärdom av det och använda oss av försiktighetsprincipen. Det handlar om det som står i reservationerna, t.ex. gränsvärden och märkning. Sedan tycker jag egentligen att det borde finnas kriterier för var man ska placera de här masterna så att de inte kommer för nära människor, t.ex. där barn vistas. Det behandlas inte i reservationerna, men jag har haft interpellationsdebatter om det tidigare. Jag tycker egentligen att det borde vara så.

Vi har ingen motion som handlar om de här frågorna den här gången. Därför har vi inte varit med på reservationerna, vilket jag kan beklaga. Jag står bakom reservation nr 1, reservation nr 3 och reservation nr 5. Jag kommer inte att yrka bifall eller begära votering där av tidsskäl, men jag tycker att det är väldigt viktigt att vi går oerhört försiktigt fram. Vi ska veta att det finns ett oerhört starkt ekonomiskt intresse i detta. Det är självklart. Vi tycker alla att det är bra med mobiltelefoner. De är väldigt praktiska och till stor nytta för människor. Jag är inte emot mobiltelefoni. Jag tycker bara att vi ska försöka att utveckla tekniken så att den innebär så små risker för människor som möjligt, annars kan vi hamna i en situation som vi inte klarar av över huvud taget.

Fru talman! Med det vill jag yrka bifall till de här motionerna.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 10 §.)

Föredrogs
miljö- och jordbruksutskottets betänkande 2001/02:MJU17
Trädgårdsnäring, m.m.

Anf. 197 INGVAR ERIKSSON (m):

Fru talman! I miljö- och jordbruksutskottets betänkande nr 17 behandlas ett antal motionsyrkanden från den allmänna motionstiden åren 1999, 2000 och 2001 om trädgårdsnäringen och dess förutsättningar.

Eftersom vår motion 2001/02:Sk417 om yrkesmässig trädgårdsodling av formella skäl har, vilket vi beklagar, remitterats till skatteutskottet och socialförsäkringsutskottet, har våra förslag om förbättrade villkor för trädgårdsnäringen inte behandlats i detta betänkande. Mot den bakgrunden har vi valt att i reservation 1 ansluta oss till Kristdemokraternas motion i de delar där den överensstämmer med våra förslag.

Vi hade givetvis föredragit att våra förslag hade fått en övergripande behandling i miljö- och jordbruksutskottet, men så har denna gång icke varit möjligt. Vi kommer dock nära att följa frågan om trädgårdsodlingens konkurrensförhållanden och kommer att i andra sammanhang ta upp frågor om bl.a. sänkt skatt på diesel och avskaffande av skatten på handelsgödsel och i övrigt kostnadsnackdelar som drabbar svensk trädgårdsnäring i förhållande till andra EU-länder.

I reservation nr 1 framhålls att regeringen skyndsamt bör återkomma till riksdagen med förslag som innebär ett rättvisare beskattningssystem och en med andra EU-länder mer jämlik beskattningsnivå. Regeringen bör även, menar vi, återkomma med förslag som syftar till lägre arbetsgivar- och socialavgifter för säsonganställd personal samt möjlighet för företag med säsongssysselsättning att utnyttja den tidigare beslutade nedsättningen av arbetsgivaravgifterna.

Vi anser också att man när man ska utarbeta det nya landsbygdsprogrammet bör uppmärksamma trädgårdsnäringens konkurrensförutsättningar.

Jag yrkar bifall till reservation nr 1.

Man kan konstatera att konkurrenssituationen efter den svenska anslutningen till EU har skärpts betydligt. Jämförande studier som gjordes redan 1997 i den mycket diskuterade utredningen *Livsmedelsstrategi för Sverige* visade att produktionskatter utgör en betydande negativ konkurrensfaktor, som belastar de svenska trädgårdsföretagen i långt högre grad än produktionen i konkurrentländerna.

Den svenska trädgårdsproduktionen är omfattande. Den berör 3 200 företag med ett produktionsvärde om 2 ½ miljard. Utländsk konkurrens ställer givetvis höga krav på den svenska produktionens effektivitet och rationalitet och förutsätter att vi har kvalitetsmässigt bra produkter. Det gör också att man är väldigt beroende av att få rättvisa konkurrensvillkor.

Det är ett besvärande faktum att regeringen ännu inte har verkställt den uppgörelse med jordbruket som träffades i samband med budgetpropositionen för år 2001 och som riksdagen stadfäst genom återföring av skatterna på handelsgödsel och bekämpningsmedel. Det är beklagligt att regeringen i den nu gällande budgeten inte har kunnat komma till skott. Det finns inga förslag om en sänkning av dieselskatten på jordbrukets

och trädgårdsnäringsens arbetsmaskiner. Detsamma gäller inom skogsområdet.

Vi menar att detta är allvarligt och att man borde kunna begära en snabbare handläggning av de här ur konkurrenssynpunkt mycket viktiga frågorna. Det är inte acceptabelt att under en följd av år ständigt hänvisa till utredningar som pågår om den snedvridna konkurrensen.

Vi vet ju att i och med att man i praktiken inte kan göra något åt detta urholkas möjligheterna för denna näringsgren. Detta är allvarligt i dag. Långsiktigt kan det också vara mycket allvarligt.

Regeringen aviserade också i samband med avlämnandet av budgetpropositionen redan hösten 2000 och vid sidan om denna, i en uppgörelse med jordbruket, beslutet att anpassa en del av jordbrukets särskatter. Men där har inte mycket hänt.

En viktig faktor i samband med EU-medlemskapet var ju strävan att uppnå konkurrensneutralitet mellan de olika länderna i gemenskapen. Inom trädgårdsnäringsen finns det fortfarande en konkurrenssnedvridning på olika sätt. T.ex. ser vi det som självklart att trädgårdsnäringsens särskatter och växthusodlingens skatter på bränsle för uppvärmning blir rättvist behandlade så att man kan jämföra med andra EU-länder.

Regeringen måste, menar vi, utifrån en helhetssyn verka för konkurrensneutralitet. Frågan är: När får vi se dessa nödvändiga åtgärder förverkligade?

Vi föreslår redan nu en sänkning av dieselskatten till 53 öre per liter dieselloja. Vi föreslår också ett avskaffande av kväveskatten på handelsgödsel.

Fru talman! Jag yrkar alltså bifall till reservation nr 1.

Anf. 198 KJELL-ERIK KARLSSON (v):

Fru talman! De flesta som har tillgång till någon mark odlar något, antingen för att äta eller för att skåda eller enbart för nöjet att känna närheten med jorden, växtkraften och livskraften samt för att känna en annan dimension i livet.

För många människor är kolonilotter, odlingslotter, något som skapar ett socialt kontaktnät samt en växande gemenskap i dubbel bemärkelse. Därför känns det bra att vi i utskottet i detta betänkande är eniga om koloniträdgårdarnas stora betydelse för människors hälsa och rekreation samt om vikten av att människor i våra tätorter ges möjlighet att på sin fritid bedriva odling.

Detta var vi även överens om i den tidigare beslutade propositionen om förslag till delmål och åtgärdsstrategier för de 15 nationella miljökvalitetsmålen. Där poängterades att man skulle värna behovet av lokal odling.

Nu är det inte alla kommuner som är så bra på detta. Man ordnar kanske odlingslotter i ett område som man just då inte har någon plan för eller där man inte har behov av marken just då. Men några år senare, när kolonilottsägarna, brukarna, odlat upp sin lott och kanske byggt sin lilla koja eller sitt krypin, kommer kommunen och säger: Nu får ni flytta över, för vi behöver denna mark till annan verksamhet.

Därför är det av vikt att kommunerna verkligen planerar in odlingsområdena, kolonilottsområdena, just för detta ändamål. De ska inte riskera att så att säga hänga i luften. De har en väsentlig betydelse. Det

gäller både för människan och för växt- och djurlivet i områdena, som förhoppningsvis planeras in nära bostadsområdena. Vi vill alltså poängtera de sociala, ekologiska och kulturella funktionerna vad gäller dessa områden.

I detta betänkande har vi ett särskilt yttrande där vi tar upp vikten av att Sverige gentemot EU verkar för att beakta fritidsodlarnas behov av konsumentskydd och konsumentinformation med hänsyn till de klimatiska förhållandena. Det gör vi därför att efter EU-inträdet har tillgången till och kvaliteten på köksväxtsfröer förändrats. Tidigare var det tillåtet att sälja småförpackningar av fröer som inte fanns med på den officiella frölistan. Det mesta är nu förbjudet, med vissa undantag.

Man kan alltså inte få köpa fröer från länder som Japan och Kanada – fröer som är anpassade till vårt klimat och alltså hårdiga. Men vi får gärna i stället köpa fröer som godkänts av EU och som finns med på EU:s sortlista för något annat EU-land – ett land med ett klimat som är helt annorlunda jämfört med vårt.

Detta tycker vi är orimligt. Det borde finnas krav på att våra extrema klimatförhållanden beaktas vid utformningen av varuinformation och marknadsföringsregler. Vi vill ha tillbaka det tidigare goda konsumentskyddet.

Fru talman! Vi anser att användningen av genetiskt modifierade växter i jordbruket måste omgärdas med hårda regler. Det får inte vara så att en växt som på konstlad väg har getts en viss resistens odlas på ett sådant sätt att den riskerar att sprida sina konstlade egenskaper till vilt levande växter i närheten. Därför är särhållningsprincipen mycket viktig. Det innebär att det är viktigt att det finns ett övervakningssystem för de växter som godkänts för odling i jordbruket.

Därför yrkar jag bifall till reservation nr 4.
(forts. 11 §)

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 16.51 på förslag av andre vice talmannen att ajournera förhandlingarna till kl. 17.00 då dagens votering skulle äga rum.

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 17.00.

10 § Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde

BoU4 Allmännyttiga bostadsföretag, m.m.

Punkt 1 (Frågan om avslag på förslaget till lag om allmännyttiga bostadsföretag)

1. utskottet

2. res. 1 (kd, m, c, fp, -)

Votering:

171 för utskottet

139 för res. 1

39 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 121 s, 36 v, 14 mp

För res. 1: 72 m, 38 kd, 16 c, 11 fp, 2 -

Frånvarande: 10 s, 9 m, 7 v, 4 kd, 2 c, 5 fp, 2 mp

Punkt 8 (Särskilda beslutsregler)

1. utskottet

2. res. 4 (mp)

Votering:

158 för utskottet

21 för res. 4

131 avstod

39 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 120 s, 36 v, 1 kd, 1 c

För res. 4: 3 m, 1 kd, 1 c, 1 fp, 14 mp, 1 -

Avstod: 70 m, 36 kd, 14 c, 10 fp, 1 -

Frånvarande: 11 s, 8 m, 7 v, 4 kd, 2 c, 5 fp, 2 mp

Gunnar Axén och Lennart Hedquist (båda m) anmälde att de avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat nej.

Punkt 17 (Fortsatta insatser för att stödja omstruktureringen av kommunala bostadsföretag)

1. utskottet

2. res. 9 (kd, m, c, fp, -)

Votering:

171 för utskottet

140 för res. 9

38 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 121 s, 36 v, 14 mp

För res. 9: 73 m, 38 kd, 16 c, 11 fp, 2 -

Frånvarande: 10 s, 8 m, 7 v, 4 kd, 2 c, 5 fp, 2 mp

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

BoU5 Kooperativ hyresrätt

Punkt 2 (Uppräkning av insatser vid återbetalning)

1. utskottet

2. res. 2 (kd, m, -)

Votering:
198 för utskottet
113 för res. 2
38 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 121 s, 36 v, 16 c, 11 fp, 14 mp
För res. 2: 73 m, 38 kd, 2 -
Frånvarande: 10 s, 8 m, 7 v, 4 kd, 2 c, 5 fp, 2 mp

Punkt 4 (Tiden för återbetalning av insatser snabbare återbetalning)

1. utskottet
2. res. 3 (kd)
Votering:
273 för utskottet
38 för res. 3
38 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 121 s, 73 m, 36 v, 16 c, 11 fp, 14 mp, 2 -
För res. 3: 38 kd
Frånvarande: 10 s, 8 m, 7 v, 4 kd, 2 c, 5 fp, 2 mp

Punkt 6 (Majoritetskravet vid ombildning från kooperativ hyresrätt m.m.)

1. utskottet
2. res. 5 (kd, m, c, fp, -)
Votering:
171 för utskottet
140 för res. 5
38 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 121 s, 36 v, 14 mp
För res. 5: 73 m, 38 kd, 16 c, 11 fp, 2 -
Frånvarande: 10 s, 8 m, 7 v, 4 kd, 2 c, 5 fp, 2 mp

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

MJU8 Ändrad ordning för utdömande av vite enligt miljöbalken m.m.

Punkt 1 (Små företags situation m.m.)

1. utskottet
2. res. 1 (m)
Votering:
181 för utskottet
77 för res. 1
52 avstod
39 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 121 s, 36 v, 10 fp, 14 mp
För res. 1: 73 m, 1 c, 1 fp, 2 -
Avstod: 37 kd, 15 c
Frånvarande: 10 s, 8 m, 7 v, 5 kd, 2 c, 5 fp, 2 mp

Punkt 8 (Miljösanktionsavgift)

1. utskottet
2. res. 9 (c, fp)
Votering:
171 för utskottet
28 för res. 9
112 avstod
38 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 121 s, 36 v, 14 mp
För res. 9: 1 kd, 16 c, 11 fp
Avstod: 73 m, 37 kd, 2 -
Frånvarande: 10 s, 8 m, 7 v, 4 kd, 2 c, 5 fp, 2 mp

Punkt 9 (Bindande åtgärdsprogram för miljö kvalitetsnormer)

1. utskottet
2. res. 10 (fp)
Votering:
298 för utskottet
10 för res. 10
1 avstod
40 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 120 s, 73 m, 35 v, 38 kd, 16 c, 14 mp, 2 -
För res. 10: 10 fp
Avstod: 1 s
Frånvarande: 10 s, 8 m, 8 v, 4 kd, 2 c, 6 fp, 2 mp

Punkt 16 (Miljödomstolarnas sammansättning)

1. utskottet
2. res. 15 (mp)
Votering:
297 för utskottet
14 för res. 15
38 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 121 s, 73 m, 36 v, 38 kd, 16 c, 11 fp, 2 -
För res. 15: 14 mp
Frånvarande: 10 s, 8 m, 7 v, 4 kd, 2 c, 5 fp, 2 mp

Punkt 17 (Ersättning av allmänna medel för rättegångskostnader)

1. utskottet
2. res. 17 (kd)

Votering:

198 för utskottet

39 för res. 17

74 avstod

38 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partvis fördelning av rösterna:

För utskottet: 121 s, 36 v, 16 c, 11 fp, 14 mp

För res. 17: 38 kd, 1 -

Avstod: 73 m, 1 -

Frånvarande: 10 s, 8 m, 7 v, 4 kd, 2 c, 5 fp, 2 mp

Punkt 20 (Miljöbrott m.m.)

1. utskottet

2. res. 18 (v, mp)

Votering:

246 för utskottet

50 för res. 18

15 avstod

38 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partvis fördelning av rösterna:

För utskottet: 121 s, 73 m, 38 kd, 1 c, 11 fp, 2 -

För res. 18: 36 v, 14 mp

Avstod: 15 c

Frånvarande: 10 s, 8 m, 7 v, 4 kd, 2 c, 5 fp, 2 mp

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

MJU10 Sveriges klimatstrategi

Punkt 1 (Mål för den svenska klimatpolitiken m.m.)

1. utskottet

2. res. 1 (m)

3. res. 2 (kd)

4. res. 3 (mp)

Förberedande votering 1:

38 för res. 2

14 för res. 3

259 avstod

38 frånvarande

Kammaren biträdde res. 2.

Förberedande votering 2:

76 för res. 1

36 för res. 2

197 avstod

40 frånvarande

Kammaren biträdde res. 1.

Huvudvotering:
185 för utskottet
74 för res. 1
52 avstod
38 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 121 s, 36 v, 16 c, 11 fp, 1 -
För res. 1: 73 m, 1 -
Avstod: 38 kd, 14 mp
Frånvarande: 10 s, 8 m, 7 v, 4 kd, 2 c, 5 fp, 2 mp

Punkt 5 (Trafikfrågor m.m. inom EU)

1. utskottet
2. res. 8 (c)
Votering:
294 för utskottet
16 för res. 8
39 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 121 s, 73 m, 36 v, 37 kd, 11 fp, 14 mp, 2 -
För res. 8: 16 c
Frånvarande: 10 s, 8 m, 7 v, 5 kd, 2 c, 5 fp, 2 mp

Punkt 13 (Skatt på avfall m.m.)

1. utskottet
2. res. 15 (fp)
Votering:
299 för utskottet
10 för res. 15
2 avstod
38 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 121 s, 73 m, 35 v, 38 kd, 16 c, 14 mp, 2 -
För res. 15: 10 fp
Avstod: 1 v, 1 fp
Frånvarande: 10 s, 8 m, 7 v, 4 kd, 2 c, 5 fp, 2 mp

Punkt 32 (Beredskap för klimatrelaterade kriser m.m.)

1. utskottet
2. res. 34 (mp)
Votering:
297 för utskottet
14 för res. 34
38 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 121 s, 73 m, 36 v, 38 kd, 16 c, 11 fp, 2 -
För res. 34: 14 mp
Frånvarande: 10 s, 8 m, 7 v, 4 kd, 2 c, 5 fp, 2 mp

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

MJU11 Icke joniserande strålning, m.m.

Punkt 1 (Märkning av mobiltelefoner m.m.)

1. utskottet
2. res. 1 (v, fp, mp)

Votering:

242 för utskottet

66 för res. 1

3 avstod

38 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 120 s, 73 m, 36 kd, 12 c, 1 -

För res. 1: 36 v, 4 c, 11 fp, 14 mp, 1 -

Avstod: 1 s, 2 kd

Frånvarande: 10 s, 8 m, 7 v, 4 kd, 2 c, 5 fp, 2 mp

Punkt 3 (Rekommendationer för barn och ungdom)

1. utskottet
2. res. 2 (v, mp)

Votering:

258 för utskottet

52 för res. 2

1 avstod

38 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 121 s, 73 m, 37 kd, 16 c, 10 fp, 1 -

För res. 2: 36 v, 1 fp, 14 mp, 1 -

Avstod: 1 kd

Frånvarande: 10 s, 8 m, 7 v, 4 kd, 2 c, 5 fp, 2 mp

Punkt 5 (Sänkning av gränsvärden m.m.)

1. utskottet
2. res. 5 (fp)
3. res. 6 (mp)

Förberedande votering:

18 för res. 5

17 för res. 6

276 avstod

38 frånvarande

Kammaren biträdde res. 5.

Huvudvotering:
280 för utskottet
13 för res. 5
18 avstod
38 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 121 s, 73 m, 35 v, 36 kd, 14 c, 1 -
För res. 5: 2 c, 11 fp
Avstod: 1 v, 2 kd, 14 mp, 1 -
Frånvarande: 10 s, 8 m, 7 v, 4 kd, 2 c, 5 fp, 2 mp

Prot. 2001/02:77
6 mars

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

11 § (forts. från 9 §) Trädgårdsnäring, m.m. (forts. MJU17)

Trädgårdsnäring, m.m.

Anf. 199 CAROLINE HAGSTRÖM (kd):

Fru talman! I dagens betänkande finns det två reservationer som bl.a. vi kristdemokrater står bakom.

Den första reservationen tar upp trädgårdsnäringens konkurrensförutsättningar och frågan om näringens energibeskattningsregler, vilket i sig kan låta ganska tråkigt och tekniskt. Det är förvisso tekniskt, men i praktiken handlar det om ifall vi även fortsättningsvis ska kunna äta inhemskt producerade tomater och andra grönsaker.

Och något missvisande kan det synas som att växthusodlingen medges en betydande skattenedsättning på bränsle för uppvärmning. Man ska då vara klar över att de svenska skattenivåerna både på energiskatt och på koldioxidskatt tillhör de högsta i Europa.

Svenska växthusodlare erlägger i dag individuellt beräknade koldioxidskatter beroende på omsättning och energiförbrukning enligt den s.k. 0,8-procentsregeln. Detta innebär att skatten på t.ex. eldningsolja 1 kan variera mellan 210 och 535 kr per kubikmeter.

En jämförelse med den danska växthusodlingen, som är en av de främsta konkurrenterna på den svenska marknaden, visar att man där erlägger en generell skatt på endast 10 kr per kubikmeter. Det är självklart att detta innebär betydande skillnader i konkurrensförutsättningar, särskilt som energi är en av de större kostnadsposterna i växthusodlingen.

Det svenska skattenedsättningssystemet för växthusodlingen innebär också att interna konkurrens effekter skapas mellan svenska företag. Riksdagen har tidigare beslutat att Sverige ska tillämpa gemenskapens mineraloljedirektiv med en minimiskatt för koldioxidutsläpp som där fastställts till 16 kr per kubikmeter. Det är uppenbart av vad jag tidigare anfört att detta direktiv inte tillämpas i Danmark och inte heller i de flesta andra EU-länder.

Systemet innebär också för den svenska växthusodlingen att företag med oljeuppvärmning beskattas väsentligt högre än företag som råkar ligga i naturgasnätets sträckning. Företag som eldar med naturgas kan därmed utnyttja den fulla skattenedsättningseffekten av 0,8-procentsregeln, vilket oljeanvändande företag alltså inte kan. Konkret innebär

detta att ett växthusföretag med oljeuppvärmning erlägger ungefär dubbelt så mycket koldioxidskatt som ett företag med naturgasuppvärmning. Då de senare dessutom har förutsättningar att utnyttja koldioxiden i avgaserna för gödsling i växthus har dessa ytterligare kostnadsfördelar.

Det måste också vara fel att basera en beskattning på företagens omsättning, vilket sker i dag. Ett företag med höga ingångsvärden i produktion, t.ex. för plantmaterial, beskattas efter detta värde som inte på något sätt behöver vara relaterat till företagets lönsamhet.

Detta är missförhållanden i beskattningen för växthusodlingen som påpekats för regeringen och riksdagen i flera år. Jag skulle vilja fråga Kaj Larsson hur han ser på just det problem som trädgårdsnäringen faktiskt har när det t.ex. gäller 0,8-procentsregeln. Jag vet om att en utredning tittar på detta, men jag skulle ändå vilja höra hur Kaj Larsson principiellt ser på detta och att han inte bara refererar till att utredningen, vilken jag hoppas på, när den slutredovisas vid årsskiftet, kommer att landa i förslag som rättar till den här snedvridningen.

Fru talman! Vi har i vår motion även tagit upp frågan om ett nationellt stöd för ekologisk odling i växthus. I det nationella programmet för landsbygdsutveckling för perioden 2000–2006 har stödet till resurshållande konventionell odling tagits bort. I programmet finns inte heller möjlighet till stöd vid övergång till ekologisk växthusproduktion. Vi beklagar denna brist i programmet eftersom vi i stödet till ekoodling sett en möjlighet till stora miljövinster för samhället och i ett ekologiskt växthusodlingsstöd sett ett starkt incitament för branschen att ta ett viktigt steg i en ekologisk riktning.

Utskottsmajoriteten skriver i utskottsbetänkandet att ökad ekologisk uthållighet ska främjas. Varför är ni då inte beredda att bifalla vårt krav på ett nationellt stöd för ekologisk odling i växthus? Det skulle jag vilja ha svar på från samtliga majoritetsföreträdare här i dag.

Vi kristdemokrater anser således att miljöstöden i landsbygdsprogrammet ska byggas ut med ett nationellt stöd för ekologisk odling i växthus.

Fru talman! Därmed vill också jag yrka bifall till reservation nr 1.

Anf. 200 ESKIL ERLANDSSON (c):

Fru talman! I betänkandet *Trädgårdsnäring m.m.* behandlas ett antal motionsyrkanden från de allmänna motionstiderna åren 1999, 2000 och 2001 om trädgårdsnäring och därtill om växtskydd. Jag tänker, fru talman, uppehålla mig vid den sistnämnda frågan och då närmare bestämt vid gentekniken.

Gentekniken är en mycket stor och viktig fråga på livsmedelsområdet i dag bland konsumenterna. Både bland våra svenska konsumenter och bland konsumenter i andra länder finns ibland en stor skepsis och kanske t.o.m. en rädsla för vad den nya tekniken kan innebära och innehålla. Denna skepsis och rädsla måste vi, tycker jag, ta på allvar. En utveckling med skeptiska konsumenter gynnar varken lantbruket, trädgårdsnäringen eller livsmedelssektorn totalt sett.

I Centerpartiet anser vi emellertid att gen- och biotekniken har en stor potential. Den moderna tekniken kan tillsammans med och i symbios med t.ex. informationstekniken forma nya resurseffektiva och hållbara lösningar.

Vi kan lära oss av naturens egna metoder och kanske ersätta miljöskadliga ämnen eller resurskrävande mekaniska processer. Växtförädling, nya kretsloppsanpassade material och hållbara energiprocesser är exempel på områden där gentekniken redan är och kan bli ett viktigt instrument.

Men, fru talman, användningen av genmodifierade växter i jordbruket och trädgårdsnäringen måste omgärdas av strikta regler. En växt som har fått egenskaper som ger bättre möjligheter till överlevnad, t.ex. insektsresistens, måste odlas på sådant sätt att den inte får möjlighet att sprida dessa egenskaper till vilt levande material och växter.

Principen om särskilt skydd tycker jag är mycket viktig och måste värnas. Det är därför mycket angeläget att forma och bygga upp övervakningssystem för att det nya materialet ska kunna användas och godkännas för odling inom trädgårdsnäringen och jordbruket.

Jag vill med anledning, fru talman, av det anförda yrka bifall till reservation nr 4.

Anf. 201 MARIA WETTERSTRAND (mp):

Fru talman! Vi i Miljöpartiet vill värna trädgårdsodlingen av flera olika skäl. En orsak är hälsa och rekreation, och Vänsterpartiet pratade här tidigare föredömligt om kolonilotter. Det finns en stor tillfredsställelse över att ha en egen produktion av de råvaror som man behöver för sin överlevnad, i alla fall en del av dessa, och naturligtvis också för att det är en viktig produktion av råvaror som sker inom trädgårdsodlingen även för kommersiellt syfte.

Vi anser att det är viktigt att man gynnar en övergång till en ekologisk trädgårdsodling, precis som vi anser när det gäller jordbruket i stort.

Miljöpartiets förslag som behandlas i det här betänkandet handlar om ekologisk grönsaksodling och kompetensutveckling.

Det finns ju ett mål som riksdagen har satt upp om att den ekologiska produktionen av jordbruksprodukter ska öka rejält framöver. Det är även Miljöpartiets mål. Vi vill även sätta upp mer långsiktiga mål för detta.

I dag håller den svenska frilandsodlingen av grönsaker och även växthusproduktion av ekologiska grönsaker på att konkurreras ut av ekologiska producenter i andra länder. En av orsakerna är bristen på kvalificerad rådgivning till dessa odlare. Vi har därför föreslagit att regelverket för KULM-verksamheten ska ändras. KULM står alltså för kompetensutveckling av lantbrukare inom miljöområdet.

Därmed vill jag yrka bifall till vår reservation nr 2.

Vi stöder också en reservation från Centerpartiet som handlar om GMO och strikta regler vid utsättning av genetiskt modifierade organismer i odlingslandskapet. Här vill jag bara påpeka att utgångspunkten för Miljöpartiets bestämda uppfattning när det gäller genetiskt modifierade organismer är att man ska ha ett moratorium mot all utplantering av dessa, därför att det är det enda sättet i dag att garantera att dessa gener inte sprids till vilda arter som kan vara besläktade med de arter som odlas på jordbruksmark. Det är därför oerhört viktigt att man gör vad man kan för att sträva efter att minska riskerna. Även om vi vill ha ett moratorium, anser vi att det är viktigt att även stödja andra åtgärder som kan gå lite grann i riktning mot ett moratorium.

Reglerna för utsättning av GMO är i dag långt ifrån tillräckliga för att garantera att dessa gener inte sprids. Garantera kan man aldrig göra, men riskerna är i dag alldeles för höga, som vi ser det. Därför har vi valt att stödja den här reservationen från Centerpartiet.

När det gäller Caroline Hagströms fråga här tidigare om ett nationellt stöd för ekologisk odling i växthus pågår det en översyn av användningen av medlen i miljö- och landsbygdsprogrammet just nu. Därför kan jag inte svara exakt på frågan, utan vi får arbeta vidare med detta. Vår utgångspunkt är naturligtvis att man så mycket som möjligt ska stödja all form av ekologisk odling på ett rättvist sätt.

Anf. 202 KAJ LARSSON (s):

Fru talman! Trädgårdsnäringen är viktig ur flera synpunkter. Den har stor betydelse som producent av viktiga och nyttiga livsmedel. Den har också stor betydelse som sysselsättning på många orter i vårt land och är dessutom en utpräglad småföretagsbransch. Jag tror att alla politiska partier som är verksamma här i riksdagen delar denna uppfattning. Jag tror också att alla partiers vilja är att trädgårdsnäringen ska finnas kvar i vårt land och inte konkurreras ut av produkter från andra länder.

Om vi nu har denna gemensamma syn, vad var det då som politiskt skilde oss åt när vi i utskottet behandlade motioner om trädgårdsnäringen från allmänna motionstiden? Meningsskillnaderna har ju resulterat i fyra reservationer från oppositionen. När jag läser innehållet i reservationerna och lyssnar till debatten här i dag säger man från Moderaterna, kd och c att trädgårdsnäringens konkurrensförutsättningar måste förbättras. Som alla känner till regleras trädgårdsnäringens ekonomiska villkor genom en rad bestämmelser inom landet och inom EU. Precis som inom jordbruk och andra näringar kan vi inte ge bidrag och ekonomiska förstärkningar hur som helst utan måste acceptera EU:s regelverk.

I det nuvarande miljö- och landsbygdsprogrammet, som är godkänt av EU och som gäller för åren 2000–2006, ingår miljöstöd, kompensationsbidrag, kompetensutveckling, vidareförädlingsstöd och projektstöd för utveckling av landsbygden. Dessa stödmöjligheter kan också utnyttjas av trädgårdsnäringen. Därutöver har regeringen också avsatt 5 miljoner kronor i budgeten för år 2001 för en trädgårdsfond. I årets budget sker en avsättning om 2 miljoner kronor. Därutöver kommer mer medel till fonden vid återföringen av handelsgödselmedel. Enligt gjord överenskommelse ska 10 % av avgifterna kollektivt tillfalla LRF/TRF. Det blir ca 35 miljoner kronor.

Av dessa medel kommer ca 6 miljoner TRF till godo, som också ska täcka potatisodlarnas önskemål om medel. Hur uppdelningen kommer att ske mellan fonden och potatisodlarnas önskemål överläts till näringen att bestämma. Det innebär med andra ord att fondens 7 miljoner kommer att öka ytterligare samt att medel ställs till förfogande för potatisodlingen.

Inom Regeringskansliet arbetar man med att utveckla formerna för fonden och hur stödet ska användas. Huvudsyftet är att medlen ska användas för forskning och utvecklingsverksamhet inom trädgårdsnäringen.

Trädgårdsnäringen ges genom kollektiva insatser, möjlighet till bättre kunskapsunderlag och individuell kompetenshöjning, stimulans till att rationellt och strukturellt stärka sin position på marknaden. Detta gäller

naturligtvis under förutsättning att trädgårdsnäringsfonden godkänns som statligt stöd av kommissionen, men detta beräknas ju ske nu under våren.

Vårt kyliga klimat i Norden jämfört med Sydeuropa gör att växthusodlingen i Sverige har sämre konkurrensmöjligheter eftersom produktionen kräver mer energi. Av den anledningen ansåg regeringen att det var viktigt att växthusnäringen ingår i översynen av reglerna för energiskatter. Detta uppdrag pågår och ska redovisas den 1 december i år. Till Caroline Hagström vill jag därför säga att jag inte kommer att ge något annat besked här i eftermiddag när det gäller den frågan. Men jag kan bolla en fråga tillbaka till Caroline Hagström: Fråga ert eget parti hur ni ställer er! I debatten i eftermiddag så har det stått företrädare från ert parti och sagt att man ska höja skatten medan Caroline Hagström vill sänka den.

Det ställs också krav i reservation 1 på att det ska vara lägre arbetsgi- var- och socialavgifter för säsongsanställd personal. Detta har ju av- styrkts av socialförsäkringsutskottet. En nedsättning av socialavgifterna med 5 % har skett tidigare, och det innebär en viss lättnad för företag med säsongsanställd personal. En annan förändring som också får räknas som positiv för näringen gäller tiden för arbetstillstånd för säsongsan- ställd personal. Den har ökat från tre månader till sju månader och gäller nu från den 1 april till den 1 november.

Som svar till Vänsterpartiet angående dess krav på ett övervaknings- system för genetiskt modifierade växter som godkänts för odling i jord- bruket vill jag säga följande: Det finns ingen teknik i vårt land som är omgärdad av så många lagar och bestämmelser som gentekniken. Vi har i dag ingen konventionell odling i Sverige utan endast försöksodlingar, och dessa är både övervakade och skyddade på ett absolut bra sätt.

Fru talman! Jag inledde med att säga att trädgårdsnäringen är en vik- tig näring för vårt land. Därför följer vi socialdemokrater näringens ut- veckling med stor uppmärksamhet. Självklart är vi också beredda att göra förändringar om vi bedömer detta som nödvändigt för utvecklingen. De åtgärder som vidtagits, och som jag har beskrivit här, är bevis på att vi noggrant följer näringens utveckling och konkurrenssituation.

Jag yrkar bifall till miljö- och jordbruksutskottets förslag i betänkan- det MJU17 och avslag på reservationerna.

Anf. 203 CAROLINE HAGSTRÖM (kd) replik:

Fru talman! Jag kan försäkra Kaj Larsson om att några skattehöjning- ar har vi inte motionerat om. Jag vet inte var Kaj Larsson har fått det ifrån. Jag har suttit här i kammaren och lyssnat på det mesta i dag, och jag har inte hört någon från mitt parti säga att vi ska höja några skatter. Vi har dessutom i vårt budgetalternativ avsatt 20 miljoner kronor som näringen själv anser att den behöver just för kompensation, som Kaj Larsson själv sade, för de högre kostnader vi har i Sverige.

Kaj Larsson säger vidare att han inte vill ge något besked mer än att det finns en utredning. Jag förstår att det kan vara problematiskt. Däre- mot frågade jag om Kaj Larssons principiella inställning när det gäller t.ex. regeln om 0,8 % och de problem som den kan innebära för den här näringen. Jag skulle vilja ha ett svar på det.

Sedan säger också Kaj Larsson att man inte kan ge nationella stöd hur som helst utan erkännande från EU. Det vet jag också, det är helt riktigt.

Det ska först notifieras, och därefter kan det godkännas av EU. Men samtidigt är det också så, Kaj Larsson, att om vi inte notifierar kan vi heller aldrig få ett godkännande. Vi måste ju försöka. Det var därför min fråga till bl.a. Kaj Larsson var: Är Kaj Larsson beredd att stödja ett sådant förslag som det vi har när det gäller ett nationellt stöd till ekologisk växthusodling eftersom det faktiskt står i betänkandet från majoritetens sida att vi ska gynna ekologisk produktion?

Anf. 204 KAJ LARSSON (s) replik:

Fru talman! Först och främst, Caroline Hagström: Läs protokollet från debatten i eftermiddag och vad ordföranden har sagt i debatten! Detta om energiskatterna.

När det gäller den ekologiska odlingen i växthus vet jag att det pågår ett arbete. Man tittar på det. Jag vet också att trädgårdsnäringen har begärt uppvaktning om de här bitarna. Det problem som kvarstår gäller ju hur man ska räkna ut bidraget om man ska ha det. Inom ekologisk odling kan man t.ex. inte räkna hektar. Man får börja räkna kvadratmeter i stället. Det är inte så enkelt att införa sådana här system. Men, som sagt var: Det arbetas med det.

Energiskatterna och min principiella inställning om dem uttalar jag mig inte om i dag. Jag avvaktar den utredning som kommer.

Anf. 205 CAROLINE HAGSTRÖM (kd) replik:

Fru talman! De gläder mig i alla fall att Kaj Larsson har en positiv inställning. Sedan får vi väl hoppas att den håller hela vägen.

När det gäller de nationella stöden är vi ju ett av de få länder i EU som faktiskt inte ger ett nationellt stöd till just ekologisk odling i växthus. Där kan man faktiskt kika på hur de andra länderna har löst just denna problematik. Så svårt kan det kanske inte vara.

Men, fru talman, jag nöjer mig med detta för dagen och hoppas att det här innebär att Kaj Larsson ändå kommer att försöka verka för att vi ska få till stånd ett nationellt stöd för ekologisk växthusodling.

Anf. 206 KAJ LARSSON (s) replik:

Fru talman! Jag har absolut ingenting emot det om det går att införa, men jag ser problemen framför mig. Det är som sagt inte så enkelt att införa sådana system. Det är inte bara fråga om att införa det. Man ska kontrollera det också. Jag tror inte att detta är någon större fråga för trädgårdsnäringen i Sverige.

Anf. 207 INGVAR ERIKSSON (m) replik:

Fru talman! Kaj Larsson säger att trädgårdsnäringen är viktig för produktion och sysselsättning. Han tror också att vi är överens om detta, och det är vi självfallet.

Men hur är det då med förutsättningarna för att denna näring ska kunna motsvara förväntningarna i framtiden? Vi upplever ju att det fortfarande är stora skillnader när det gäller konkurrenssnedvridningar.

Kaj Larsson tog också upp detta med arbetsgivaravgifterna och att man i socialförsäkringsutskottet yrkat avslag på den motionen. Det skulle vara intressant att höra vad Kaj Larsson själv anser om detta. Det måste

väl ändå vara rimligt att man har sådana möjligheter att man kan skörda den produktion som blir. Ibland har vi ju problem med det. Det vet Kaj Larsson mycket väl. Även om tiden för utländsk arbetskraft nu har utsträckts är det inte tillfyllt.

Sedan har vi frågan om dieselskatten. Jag skulle gärna vilja höra Kaj Larssons uppfattning om den. Den bidrar ju nämligen i mycket hög grad till att snedvrیدا konkurrensförutsättningarna, inte minst när det gäller den fältmässiga trädgårdsodlingen.

Anf. 208 KAJ LARSSON (s) replik:

Fru talman! Ingvar Eriksson talade om stora skillnader mellan länderna. Här ska man naturligtvis, liksom i andra sammanhang, räkna in det totala.

Jag vet sedan tidigare debatter med Ingvar Eriksson att han vill göra gällande att vi alltid är missgynnade i Sverige. Han glömmer att titta på de fördelar som finns här också.

Jag tror att man också här ska vara försiktig med att gå in och kompensera på något speciellt sätt. Jag tror att det kan vålla problem. Jag är inte beredd att i dag säga att detta ska och bör ske.

Anf. 209 INGVAR ERIKSSON (m) replik:

Fru talman! Jag förstår att Kaj Larsson som vanligt inte är beredd att vidta några ytterligare åtgärder. Det allvarliga är att han inte riktigt inser att det fortfarande råder betydande skillnader när det gäller konkurrensförutsättningar. Det är mycket allvarligt ur näringens synpunkt.

Vi vet att detta har dokumenterats i utredningen *En livsmedelsstrategi för Sverige*, som lades fram 1997. Det har gått många år sedan dess. De förändringar som har skett är väldigt små i förhållande till vad den utredningen föreslog.

Det skulle vara intressant att höra om Kaj Larsson delar denna uppfattning och ambitionen att åstadkomma jämställdhet när det gäller konkurrensförutsättningarna. Vi måste ju ha en gemensam vettig inställning i Sveriges riksdag. Jag hoppas vi kan vara överens om detta.

Anf. 210 KAJ LARSSON (s) replik:

Fru talman! Än en gång, Ingvar Eriksson: Det finns många andra aspekter man ska väga in. Man ska inte bara titta på en enda sak och säga att det är felaktigt och att det snedvrیدer konkurrenssituationen.

Jag har här i kväll belyst vad vi har gjort och vad som håller på att göras för trädgårdsnäringen. Jag tycker att det som sker är positivt. När det gäller energiskatt osv. har ju regeringen också tagit hänsyn till trädgårdsnäringen.

Jag anser att vi från socialdemokratisk sida verkligen har uppmärksammat trädgårdsnäringen, och vi följer noggrant utvecklingen. Ingvar Eriksson behöver inte vara så bekymrad.

Anf. 211 MARIA WETTERSTRAND (mp) replik:

Fru talman! Jag blev lite bekymrad av Kaj Larssons tvärsäkra uttalanden om säkerheten i de svenska försöksodlingarna med genetiskt

modifierade organismer. Det stämmer att det är just försöksodlingar, även om de i och för sig har ett tydligt kommersiellt syfte.

Socialdemokraterna brukar ju ofta fästa stort allvar vid vad man säger från EU. Efter vad jag har förstått kommer EU rätt snart att kräva att man ganska radikalt ändrar de säkerhetsregler som gäller just dessa försöksodlingar och t.ex. ökar säkerhetsavståndet till näraliggande odlingar med en tiopotens eller något liknande.

Jag tror inte att man ska vara så tvärsäker på att den säkerhet som i dag råder kring dessa odlingar är tillräcklig ens ur en socialdemokratisk synvinkel. Den är definitivt inte tillräcklig ur en miljöpartistisk synvinkel.

Anf. 212 KAJ LARSSON (s) replik:

Fru talman! Det är möjligt att EU ändrar reglerna, och eftersom vi tillhör gemenskapen får vi naturligtvis följa det.

Eftersom jag också sitter i Gentekniknämnden har jag noggrant följt vad som sker på försöksodlingarna ute i landet. De avstånd som finns i dag är såvitt jag har fått veta enligt forskarna ganska säkra avstånd. Men visst kan det förflyttas partiklar med vind osv., så jag vill inte uppfattas som tvärsäker. Om forskare och EU kommer med bestämmelser om att avstånden ska ökas ska vi självklart göra det.

Anf. 213 RONNY OLANDER (s):

Fru talman! Det är nu fjärde gången vi motionerar om koloniträdgårdar och lokal odling, med förhoppning om att droppen så småningom ska urholka stenen. Vi vill att den här viktiga folkrörelsen får den uppmärksamhet och det stöd den förtjänar. Representanter från Byggnads och Skvinnor har även på detta område samarbetat och inte endast inom det sociala och bostadspolitiska området.

Vid riksdagsbehandlingen av våra tidigare motioner på samma tema tyckte vi att riksdagen rörde sig ett steg i rätt riktning då man instämde i våra synpunkter om koloniträdgårdarnas betydelse för människors hälsa och rekreation och vikten av att människorna i våra tätorter ges möjlighet att bedriva odling på sin fritid.

Tyvärr avvisades då vårt andra yrkande om att det bör skrivas in i miljökvalitetsmålet God bebyggd miljö att koloniträdgårdar behövs för att tillgodose behovet av lokal odling. Argumentet för att avvisa vårt yrkande var att vi skulle avvakta propositionen om miljökvalitetsmålen – en proposition som vi tycker i det avseendet blev en besvikelse.

Men jag ska försöka vara lite positiv. Nu nämns i alla fall lokal odling under delmålen för en god lokal miljö i propositionen.

Som skåning behöver jag bara fara över sundet till Danmark för att hitta en annan inställning till koloniträdgårdar. Där lagstiftade man för snart ett år sedan om regler som säkrar markanvändningen i befintliga koloniträdgårdsområden och främjar att nya koloniträdgårdsområden anläggs. Även om jag inte är säker på att lagstiftning är den bästa vägen att gå, har det danska Folketinget ändå valt en väg som vi borde också överväga här i Sverige.

Jag tycker att en av våra viktigaste uppgifter som politiker är att påverka attityder. Förutom opinionsbildning och lagstiftning knyter vi starka förhoppningar till att det går att få berörda myndigheter och kom-

muner att samarbeta bättre med den organiserade koloniträdgårdsrörelsen, så att vi gemensamt kan hjälpas åt att tillgodose behovet av koloniträdgårdar och odlingslotter i våra tätorter.

Fru talman! Frågan är hur målet ska uppnås. Miljömålskommittén berörde inte frågan, och det gjorde inte heller regeringen i sin proposition om hur miljömålen ska uppnås.

Jag har försökt att finna uppdaterat material från olika håll, men jag har ej lyckats.

En 25 år gammal publikation från dåvarande Statens planverk, nuvarande Boverket, finns inom området. Movium-sekretariatet, som utskottet upprepade gånger har hänvisat till när det gäller koloniträdgårdar, borde ha mera att komma med.

1988 gav dåvarande Lantbruksstyrelsen, en statlig myndighet, ut en liten publikation med syfte och engagemang för att få fram fler koloniträdgårdar och odlingslotter. På den tiden var det ett uttalat rekreativt politiskt mål och i första hand en kommunal uppgift att skapa förutsättningar för odlingslotter, koloniträdgårdar och stadsnära fritidsbebyggelse. Då anlades också ett stort antal nya koloniområden. Nu verkar kommunerna i stället börja se befintliga koloniområden som lämplig mark för bostadsbyggande. Det finns exempel på det.

Fru talman! I dag har vi ett trädgårdsintresse i vårt land utan motstycke i modern tid. Fritidsodlingens samhällsnytta är bättre dokumenterad än någonsin tidigare. Nu är det viktigt att statsmakterna tydligare markerar behovet av lokal odling och koloniträdgårdar för alla dem som inte har råd eller lust att köpa ett hus för flera miljoner kronor.

Det är alltså dags att markera och att redovisa vilket ansvar kommunerna bör ta och hur de statliga myndigheterna kan medverka med råd och anvisningar, i samråd med den organiserade koloniträdgårdsrörelsen.

Även om vi motionärer tycker att det går på tok för sakta hoppas jag att vi nu steg för steg rör oss i rätt riktning. Vi kommer definitivt att fortsätta slåss för koloniträdgårdarna och den lokala odlingen, och det är glädjande att det är många som under åren genom motionsyrkanden har engagerat sig i dessa viktiga frågor.

Jag yrkar bifall till förslaget i utskottets betänkande.

Anf. 214 KAJ LARSSON (s):

Fru talman! Jag delar till fullo Ronny Olanders åsikter om koloniträdgårdarnas betydelse i vårt samhälle. De är viktiga för människors hälsa, rekreation och avkoppling, och de ger också många människor möjligheter att träffas och umgås. Detta ger en social tillfredsställelse.

Ronny Olander säger att propositionen om miljö kvalitetsmålen blev en besvikelse. Då vill jag peka på vår skrivning i betänkandet på s. 8. Jag citerar några rader:

”Som ett av delmålen under miljö kvalitetsmålet God bebyggd miljö fastställdes hösten 2001 att natur- och grönområden med närhet till bebyggelsen och med god lokal tillgänglighet skall värnas så att behovet av lek, rekreation, lokal odling samt ett hälsosamt lokalklimat kan tillgodoses.”

Det är Boverket som har det övergripande ansvaret för programmet och strategierna, och även kommuner och länsstyrelse. Trots att vi nu har samma uppfattning om koloniträdgårdarnas stora betydelse så är jag av

uppfattningen att miljö- och jordbruksutskottet för närvarande inte kan åstadkomma mer. Instrumentet finns, och nu gäller det att använda det.

Kommer Ronny Olander på något mer konkret som utskottet och riksdagen kan göra så är vi naturligtvis intresserade av att få veta det. En sak är ju ändå gemensam: Koloniträdgårdarna är viktiga för vårt samhälles byggande.

Anf. 215 RONNY OLANDER (s):

Fru talman! Jag tackar för den positiva tolkning som Kaj Larsson, som är föredragande från utskottets sida, gör. Som jag sade i mitt anförande var vi besvikna just i den här delen. Vi trodde att vi skulle komma en bit längre. Det är väl så när man vill göra mycket – då kan man också känna en besvikelse. Men det har också under åren känts som om vi rör oss i rätt riktning, men att vi kanske skulle försöka vara något skarpare när det gäller att säkerställa koloniträdgårdarnas utveckling och den lokala odlingen.

Samtidigt är det rätt att vi inte kan styra Boverket härifrån. Men jag tror precis som många andra att Boverket följer vårt riksdagsarbete mycket noga och därigenom också kanske gör nya ansatser inom området.

Som sagt var yrkar jag bifall till utskottets förslag i betänkandet.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 7 mars.)

12 § Övergrepp i rättssak, m.m.

Föredros
justitieutskottets betänkande 2001/02:JuU12
Övergrepp i rättssak, m.m. (prop. 2001/02:59).

Talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut skulle fattas den 7 mars.)

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 18.02 på förslag av talmannen att ajournera förhandlingarna till kl. 19.00 för middagsuppehåll.

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 19.00.

Föredrogs
justitieutskottets betänkande 2001/02:JuU11
Våldsbrott och brottsoffer.

*Våldsbrott och
brottsoffer*

Anf. 216 JEPPE JOHNSON (m):

Fru talman! Vi står bakom samtliga våra reservationer men följer vår princip att endast yrka bifall till reservation nr 1.

Under många år av socialdemokratiskt styre var den största delen av samhällets intresse inriktat på brottslingen. Brottsoffret sattes inte i centrum. I viss mån lever den attityden kvar.

Fru talman! Inledningsvis vill jag framhålla att när vi lägger fram våra förslag för att minska brottsligheten och därmed minska antalet brottsoffer eller göra tillvaron något lättare för dem som redan drabbats av brott gör vi det i ödmjuk vetskap om att man inte enbart genom kriminalpolitiska åtgärder kan åstadkomma underverk. Detta sagt för att slippa höra påhoppet att vi bara sysslar med straff.

Det är genom ihärdigt brottsförebyggande arbete som de stora vinsterna kan göras, att barn redan i familj och skola lär sig att skilja på mitt och ditt. Och det överlägset bästa sättet att motverka våld mot kvinnor är att små pojkar redan i hem och skola lär sig att respektera kvinnor och flickor och ta avstånd från våld.

Fru talman! Att ett brott klaras upp och att en gärningsman döms har mycket stor betydelse även för brottsoffret. Samma sak gäller om polisen har möjlighet att rycka ut även vid s.k. bagatellbrott. Även då man utsatts för ett bilinbrott eller fått sin cykel stulen är det av stor betydelse att brottsoffret faktiskt får träffa en polis.

Tyvärr är det så att allt färre brott klaras upp. Fler brottslingar är på fri fot samtidigt som samhällets reaktioner i många fall är alldeles för vecka och kraftlösa i de fall någon åker fast för brottet. Det blir mindre och mindre vanligt. Rättsstaten befinner sig längre och längre ifrån den vanliga människan. Poliserna är för få. Åklagarna hinner inte med, och domstolarna har en tung arbetsbörda. I dagens Sverige är det faktiskt t.o.m. kö till en anstaltsplats och den vård och rehabilitering som är en förutsättning för en bra kriminalvård. Men bra kriminalvård har mer och mer blivit vackra önskemål och fina formuleringar i regeringens budget snarare än rejäla satsningar.

Fru talman! Detta betänkande inleds i vanlig ordning med att slå fast att alla motionsyrkanden avstyrks. Så är det alltid i de fall som Socialdemokraterna lyckas få med sig både Vänstern och Miljöpartiet. Det är för övrigt mycket sällan som något av de båda stödpartierna vågar ha en åsikt som riskerar ett majoritetsbyte. Som vanligt avstyrks alla våra förslag med att det pågår utredning, att det planeras insatser eller att ärendet bereds i departementet.

Jag ska nu ta upp några förslag som vi moderater driver då det gäller att komma till rätta med hot och våld mot kvinnor, frågor som vi drivit år efter år och där majoriteten bara gömmer sig bakom utredningar och beredningar. Det är på sin plats att ni i dag ger besked till kammaren och speciellt till svenska folket om vad ni egentligen tycker. Jag kommer att avsluta anförandet med någon fråga.

Under de senaste tio åren har vi haft en kraftig ökning av antalet anmälda våldsbrott mot kvinnor. Våld mot kvinnor är ett allvarligt och utbrett problem, och skyddet för utsatta kvinnor måste faktiskt förbättras.

Vi anser att straffen för brott mot kvinnor måste ses över. Vi hade faktiskt stora förhoppningar på förbättringar då den s.k. kvinnofridsreformen infördes. I dag är jag inte lika övertygad om att den fungerar som det var tänkt. Den borde fungera så att när en kvinna utsätts för mindre hot och mindre allvarliga brott skulle det sammantaget ge en sträng bedömning, och gärningsmannen skulle dömas för ett grovt brott och därmed ett högre straff. Jag är faktiskt inte övertygad om att det i praktiken fungerar på detta sätt.

Vi anser att minimistraffet för grov kvinnofridskränkning måste höjas. Nu har lagen inte varit giltig så länge, men den lilla utvärdering som har gjorts visar att genomsnittstiden som man döms till är 14 månader. Med tvåtredjedelsfrigivning innebär det att man i snitt sitter 9 månader för grov kvinnofridskränkning. Det tycker jag är alldeles för lite.

En rättsstat som tydligt reagerar mot allt våld ger även kvinnor som blir slagna av närstående män ett bättre skydd. Vi kan därför inte acceptera att män som slår kvinnor inte regelmässigt döms till fängelse. Reglerna om samhällstjänst har i domstolarna kommit att tillämpas så att kvinnomisshandlare kan klara sig undan frihetsberövande straff.

Enligt vår uppfattning måste därför lagen ändras så att det inte längre råder någon tvekan om att kvinnomisshandel ska leda till fängelsestraff. Lagen måste ändras därför att den är prövad i Högsta domstolen där det har fastslagits att man faktiskt kan dömas till skyddstillsyn. Då är det vi här i kammaren som måste se till att lagen ändras, om vi tycker så. Till sammans med stödåtgärder för de misshandlade kvinnorna är det ett effektivt sätt att öka tryggheten för kvinnorna i Sverige. Det ska kosta att ge sig på en kvinna. Det ska kosta att ge sig på sin medmänniska. Misshandel av fru, sambo eller flickvän ska leda till fängelse.

Vi har samma inställning då det gäller brott mot besöksförbudslagen. Brott mot besöksförbud bör i de allra flesta fall ge fängelsestraff. Straffmaximum måste höjas till två år. Dessutom måste besöksförbud kunna kombineras med elektronisk övervakning. Denna fråga har verkligen varit uppe i denna kammare år efter år. Men med den takt som departementets kvarnar mal under nuvarande justitieminister, men speciellt under den förra, är jag inte överdrivet optimistisk om att det kommer att hända något positivt, i alla fall inte innan valet.

Fru talman! Visserligen har majoriteten avslagit alla våra förslag och gömt sig bakom formuleringarna "utredning pågår", "i avvaktan på planerade insatser" m.m. Men jag vill ändå ställa följande fråga, främst till Helena Zakariasén som representant för Socialdemokraterna, men också naturligtvis till representanterna för regeringens båda trogna stödpartier: Anser Helena Zakariasén att det ska vara möjligt att döma män som slår kvinnor till andra påföljder än fängelse?

Anf. 217 YVONNE OSCARSSON (v):

Fru talman! Jag tänker ägna hela mitt anförande åt att prata om våld mot kvinnor. Det tycker vi i Vänsterpartiet är lämpligt två dagar före Internationella kvinnodagen.

Jag ska börja med att yrka bifall till reservation nr 5. Vi står naturligtvis bakom alla våra andra reservationer men yrkar bara bifall till den.

Man äger bara det man kan försvara, och kan man inte försvara det äger man det inte. Bella kan inte försvara sig, alltså äger hon inte sig själv. Bella ägs av alla och av ingen. Hon är var mans egendom. Hon är det ursprungliga kollektivet, till var och en efter hans behov. Låtom alla dricka ur hennes källa!

Detta avsnitt är ur *Dirty Weekend* av Helen Zahavi.

Sedan vill jag ta ett citat till. Det är ur kvinnofridspropositionen: ”Det våld som män riktar mot kvinnor har ofta sitt ursprung i och finner näring ur fördomar och föreställningar om mäns överordning och kvinnors underordning.”

Vi lever i dag i ett samhälle där kön är den mest genomgripande kategorisering som existerar. Vilket kön du har påverkar hur mycket makt du har och vilket utrymme du kan få inom i stort sett samtliga sfärer i livet. Denna könsmaktsordning innebär att kvinnor systematiskt underordnas män. Detta tar sig uttryck bl.a. i att kvinnors arbete betalas lägre än mäns, att män är överrepresenterade i samtliga maktbärande organisationer och att kvinnor utsätts för våld och övergrepp.

Vänsterpartiets feministiska politik tar som sin uppgift att bekämpa denna maktordning och försöker skapa ett samhälle där kön saknar betydelse för hur man bemöts och vilka möjligheter man har i livet. En central del av denna politik handlar om att eliminera all form av könsrelaterat eller sexualiserat våld – ett våld som är det yttersta uttrycket för den ojämna maktfördelningen mellan kvinnor och män.

För att förstå omfattningen av detta våld krävs en helhetssyn och en förståelse av den rådande könsmaktsordningen. För att förhindra våldet krävs att samhällets olika aktörer utgår från en feministisk analys i sina åtgärder. Arbetet för att stoppa det sexualiserade våldet måste ske utifrån insikten om att det handlar om makt och samhällsstrukturer. Att tala om samhällsstrukturer är inte detsamma som att tolka dessa som orsaksförklaring i enskilda fall. Det är inte strukturer som slår, misshandlar eller våldtar. Det är enskilda män som på detta sätt utövar makt. Det är därför mäns självklara ansvar att aldrig ta sig den makten och alla mäns ansvar att aktivt manifesteras sitt motstånd mot sexualiserat våld.

Kvinnors liv begränsas av den rådande könsmaktsordningen på en mängd olika plan. Tjejer i skolan får lära sig att pojkar som utsätter dem för kränkningar egentligen tycker om dem. Sexuella trakasserier på arbetsplatser negligeras eller ses som något som ingår i jobbet. Ingen kvinna kan veta om den man som går bakom henne på vägen är en god man eller inte. Ingen kvinna kan veta om mannen som hon blivit förälskad i kommer att utsätta henne för våld eller övergrepp. Hotet om våld finns överallt i kvinnors liv.

En undersökning visar att för hälften av landets kvinnor är denna rädsla så stor att man undviker att gå ut ensam på kvällar och nätter. Störst rädsla upplevs av yngre kvinnor. 70 % av dem som är mellan 16 och 29 år är rädda för att bli utsatta för sexuella övergrepp.

Den oro som kvinnorna känner handlar också om tvivel på polisens och sjukvårdens förmåga att skydda och hjälpa. Mer än var tionde kvinna bär med sig något som de tror kan skydda dem vid överfall. Oron och rädslan har också ökat över tid. Kvinnor lär sig olika strategier för att på

olika sätt hantera rädsla och fruktan för övergrepp. Resultatet blir ett samhällsklimat där rädslan i sig själv begränsar livsutrymmet även utanför de situationer där övergreppen sker. Det blir begränsande för hur livet kan levas.

Våldet är dock också en upplevd verklighet. Under år 2000 anmäldes över 8 700 fall av sexualbrott, varav drygt 2 000 var våldtäkt. Samma år anmäldes 20 500 fall av kvinnomisshandel. I 80 % av fallen avser anmälan övergrepp av en man som är bekant för kvinnan. Detta år anmäldes även ca 1 080 brott mot kvinnofridslagen. Det var en ökning med 22 % jämfört med 1999.

En generell bedömning när det gäller relationer mellan antal brott och anmälda brott brukar vara att ca 25 % av alla brott anmäls. Faktorer som påverkar benägenheten att anmäla är brottets allvarlighetsgrad, relationer till gärningsmannen och platsen där brottet begicks. Vid grovt fall av våld av tidigare okänd person är anmälningsbenägenheten mycket hög. Detta resulterar i sannolikheten att mörkertalet när det gäller mäns våld mot kvinnor är ännu större eftersom det ofta begås av en partner till kvinna i deras gemensamma bostad.

Våld mot kvinnor finns i alla samhällsskikt och kategorier. Trots detta finns det även en klassdimension i våldet. Kommittén Valfärdsbokslut rapporterar hur våldsbrotten ökar mot redan svaga grupper. Ensamstående mammor och unga kvinnor lever i dag under en ökad utsatthet för våld eller hot. Bland de ensamstående kvinnor som var mottagare av socialbidrag hade 25 % varit utsatta för våld eller hot medan motsvarande siffra för övriga ensamstående mammor var ca 7 %.

För att få en heltäckande bild av mäns våld mot kvinnor och dess konsekvenser bör man se på vad mäns våld mot kvinnor kostar samhället. Att mäns våld mot kvinnor tar stora ekonomiska resurser i anspråk är helt klart, men i dag finns ingen analys av vilka faktorer som påverkas av mäns våld eller någon beräkning av vad det kostar samhället totalt.

Det sexualiserade våldet har både direkta och indirekta kostnader. Det handlar om direkta vårdkostnader för utsatta kvinnor och barn, kostnader för rättsprocesser, fängelse, jourverksamhet och andra kostnader för att ge kvinnor och barn skydd. Det handlar också om bortfall i arbetstid och begränsande av kvinnors deltagande i samhället. När man i Kanada räknat på direkta kostnader av mäns våld mot kvinnor som exempelvis rättsliga kostnader, medicinsk vård och frånvaro från arbetet uppgick dessa till 900 miljoner amerikanska dollar per år. Från Norden visar en ny utredning att våld mot kvinnor kostar det finska samhället 1,5 miljarder per år. Liknande kostnadsberäkningar har gjorts även i Storbritannien, Nederländerna och Tyskland.

Vänsterpartiet har i en tidigare motion understrukit vikten av att Sverige som föregångsland i arbetet med att bekämpa mäns våld mot kvinnor bör tillsätta en utredning för att utveckla en vetenskaplig metod samt genomföra en nationell kostnadsberäkning för mäns våld mot kvinnor och barn.

Med det vill jag ytterligare en gång yrka bifall till reservation nr 5.

Anf. 218 RAGNWI MARCELIND (kd):

Fru talman! Det betänkande vi ska behandla i kväll berör ett område som jag tror att vi alla anser vara viktigt. Det är obestridligt så att brotts-

offrens situation är svår och måste uppmärksammas och förändras. Vi kristdemokrater står bakom alla våra reservationer och yttranden, men för tids vinning yrkar vi endast bifall till reservation 18 under punkt 12.

Majoriteten beskriver i betänkandet att lagstiftaren under senare år i flera avseenden uppmärksammat våldsutsattas situation. Betänkandet radar upp ett antal åtgärder som gjorts, som är på gång eller som är under utredning, och därmed avstyrker man alla motioner. Vi kristdemokrater är inte riktigt nöjda med det sätt på vilket man alltför lättvindigt avstyrker de förslag som läggs fram. Som beslutsfattare har vi till uppgift att ta ställning till viktiga frågor som kan få stora konsekvenser i den enskildes vardag. Det handlar inte bara om vilka beslut som fattas eller vilka fina skrivningar som vi får till i våra betänkanden, utan det handlar framför allt om att följa upp hur de här besluten efterlevs i vardagen. Det handlar om att våga och vilja se hur vardagen ser ut nära människan och i det här avseendet hur det ser ut nära brottsoffret.

De rapporter som ramlar in nästan dagligen är definitivt inte i överensstämmelse med den bild som framhålls i detta betänkande. Verkligheten för hotade och utsatta kvinnor är en annan verklighet än den betänkandetexten återger.

Jag ska belysa några av de reservationer som vi kristdemokrater har just därför att vi ser en annan bild av samhällets åtgärder och deras konsekvenser än vad majoriteten uppenbarligen gör. När det gäller vårt yrkande om att se över kvinnofridslagen, reservation 6 under punkt 2, skriver majoriteten att några nya lagstiftningsåtgärder inte anses vara påkallade. Man kan inte instämma i att det finns några behov av ytterligare insatser på det sätt som krävs i motionerna. Vi anser att kvinnofridslagstiftningen bör utvärderas. Endast var tionde av alla anmälningar, och det var nästan 1 500 förra året, ledde till åtal. Detta är tydliga tecken på att lagstiftningen inte fungerat som det var tänkt. I 10 % av fallen väcktes åtal för annat brott, misshandel, men övriga anmälningar avskrevs med motiveringen att brott inte kunde styrkas. Samtidigt vet vi att 125 kvinnor misshandlas eller hotas varje dag och att uppåt 30 kvinnor mördas årligen. Hälften av dem mördas av någon som de har levt tillsammans med.

Vi vet också att när brott begåtts har det för domstolen varit enklare att döma för misshandel i ett av brotten i stället för för den återkommande kränkningen. Detta har vi fått en redogörelse för i utskottet. Vi menar att lagen har varit alltför otydlig. Det sade vi redan från början. När vi skulle göra förstärkningen framhöll vi att den inte var tillräcklig för att nå de syften som vi hade med lagstiftningen.

Gång på gång läser vi i tidningarna – senast i fredagens Dagens Nyheter – om den kvinna som mördades i augusti av sin f.d. sambo. Hon hade anmält honom upprepade gånger. Hon var dessutom inte mannens första hustru utan var hittagen till Sverige som den tredje i raden. Alla dessa tre hade misshandlats. Trots att polis, socialtjänst m.fl. var inkopplade och visste om hur kvinnan kränktes blev hon till slut mördad – ensam och utan skydd.

Detta är den verklighet som vi har att ta ställning till då vi fattar beslut. Vi kristdemokrater menar att lagstiftningen eller dess tillämpning är för tandlös då det gäller personer som upprepar misshandel av kvinnor. Detta får inte fortsätta. Allt som går att göra måste också göras för att

skydda hotade och misshandlade kvinnor. Därför vill vi kristdemokrater bl.a. ha en utvärdering av lagen om kvinnofridskränkning.

Här tillkommer problemet med undermålig dokumentation direkt på brottsplatsen. Det behövs mer utbildning för att polisens arbete ska bli bättre. Av Rikspolisstyrelsens egen inventering framgår bl.a. att för stort ansvar läggs på den enskilde polismannen och att videodokumentation förekommer enbart i vissa distrikt. Jag pratade för någon vecka sedan med en polis från Västra Götaland, och han bekräftade detta med att konstatera att man där hade ungefär åtta videokameror till sitt förfogande.

Vi menar att alla polisbilar borde vara utrustade med videokamera. Vi har därför avgivit reservation nr 13 under punkt 7. Vi står fast vid den och tycker att den är viktig. Dessutom behöver polisen mer resurser för att klara alla de anmälningar som kommer in.

Alla sätt att öka brottsoffrens känsla av trygghet är nödvändiga. Låt mig belysa detta med lite statistik. I dag saknar vart tredje brottsoffer efter det att polisutredningen är färdig och rättegången avslutad förtroende för rättsväsendet. 60 % av de tillfrågade fick ingen information om brottsofferjourernas verksamhet. 42 % fick aldrig information av polisen att de hade rätt att få veta vad som hade hänt i ärendet. Det är mycket vanligt att åklagare varken träffar eller talar med målsägaren innan huvudförhandlingarna äger rum. Detta kan vi väl inte tycka är godtagbart.

Ändå är det så här det ser ut för många brottsoffer, trots vad som står i konventionen om brottsoffer. Det heter där: "Brottsoffer ska behandlas med medkänsla och respekt samt skyddas av rättsordningen." Vi har i dag ett moraliskt underskott i relationen mellan rättsstaten och de medborgare som rättsstaten har åtagit sig att skydda mot kriminella angrepp. Vi kristdemokrater menar att varje brist i bemötandet av brottsoffret är en kränkning av de grundprinciper som tar sig uttryck i Förenta nationernas deklaration om brottsoffers rättigheter.

I reservation 7 under punkt 3 tar vi upp frågan om trygghetspaket för hotade kvinnor. Det är allvarligt att kvinnor ska behöva stå i kö för att få skyddsutrustning. Det ska också vara en skyddsutrustning som fungerar. Jag tror att ni alla har läst i DN i dag om polisens skyddstelefoner som har dömts ut. Så ska det naturligtvis inte vara.

Utskottet beskriver även på detta område de åtgärder som har vidtagits – allt som är på gång och som var på gång också förra gången vi diskuterade denna fråga. Man avslutar med att säga att Brottsofferutredningen ansåg att de åtgärder som polisen kan använda sig av för att skydda målsäganden och vittnen är tillräckliga i de flesta fall. Enligt utskottets mening får motionsyrkandena anses tillgodosedda.

Min fråga till majoriteten är: Är ni nöjda med den situation som råder i dag, där t.ex. rädda kvinnor ska behöva stå i kö för att få trygghetspaket?

Till sist, fru talman, vill jag beröra den reservation som gäller ersättning till brottsoffer. Frågor om brottsskadeersättning prövas av Brottsoffermyndigheten. Om brottsskadeersättning tilldöms betalas den ut av staten, heter det i betänkandetexten. Det låter ju hur enkelt som helst.

Låt mig igen få belysa detta med ett fall från verkligheten. Roger blev rånad i sin affär. Han kunde ge bra signalement på rånarna trots att han hade hållits under pistolhot i tolv minuter. Två män kunde bindas till

rånnet, och rånarna dömdes till fängelse. Roger blev tilldömd skadestånd, men pengarna fick han vänta på. Först skulle domen träda i laga kraft, och i detta fall överklagade gärningsmannen. Proceduren drog ut på tiden. Därefter gick handlingarna till kronofogden, och där blev de ligande. Roger fick inga pengar.

Förra året kom det in 7 308 ansökningar till Brottsoffermyndigheten, en ökning med 12 % från 2000. I år har det varit en explosionsartad ökning, där de två första månaderna visar en ökning med 40 % i jämförelse med föregående år. Ungefär två tredjedelar av de sökande får bidrag beviljat. Över alla de människor som målsäganden ska betala pengar till finns det ingen statistik. Men det är klart – vem vill föra statistik över något som är så oerhört svårt att nästan ingen får ut sina pengar?

De kriminella gärningsmännen har oftast en massa skulder som de skulle behöva betala av på innan den som de har skadat eller drabbat kommer på tur. Det här är allvarligt, och jag tycker därför att det känns svårt att majoriteten så lättvindigt bara säger nej till alla de förslag som läggs fram. Vi borde i mycket större utsträckning ha kunnat förena oss om att se till att det i verkligheten blir så som det skrivs i betänkandet, dvs. att hotade och misshandlade kvinnor har vårt fulla stöd.

Anf. 219 GUNNEL WALLIN (c):

Fru talman! I denna debatt med anledning av motioner om våldsbrott och våldsoffer står jag naturligtvis bakom alla Centerpartiets reservationer men yrkar endast bifall till reservation nr 7.

Stödet till brottsoffer är inte tillräckligt. Det krävs mer omfattande åtgärder och en strategi mellan olika myndigheter. Egentligen är det självklart att myndigheter ska samverka, allt för den enskildes bästa, men detta måste ständigt återupprepas.

Centerpartiet kräver att det införs en nollvision för våld mot kvinnor och barn. Jag följde för några veckor sedan verkligheten tillsammans med polisen här i Stockholm. Det är förnedrande att se hur kvinnor och barn blir utsatta för dessa fruktansvärda situationer.

Kvinnor som utsätts för våld känner sig hotade och förföljda. De måste absolut tas på allra största allvar. Det är självklart att de måste få tillgång till trygghetspaket och larm som här tidigare sagts. Inte heller jag tycker att det är rimligt att kvinnorna måste stå i kö för att få tillgång till de tekniska hjälpmedel som finns. Det gäller också beträffande hundar, som kan vara ett bra hjälpmedel.

Svar som ”tyvärr är det slut på hjälpmedel” eller ”resurserna är slut” tycker jag inte att man kan acceptera, men sådan är verkligheten i dag. Jag undrar om majoriteten verkligen kan acceptera detta. Med tanke på de fina ord som Yvonne Oscarsson uttalade tidigare från denna talarstol kan jag inte förstå att hon kan acceptera sådana besked när behoven är som störst.

Oftast är det kvinnans rörlighet som inskränks i stället för mannens när kvinnor och även barn utsätts för våld. Det naturliga vore att åtgärderna siktar på att begränsa gärningsmannens rörelse och handlingsfrihet.

Den kränkande situation en misshandlad kvinna tvingas leva i förstärks i viss mån av samhället. Det är viktigt att vårt svenska samhälle kan ge en misshandlad kvinna det stöd som hon så väl behöver. Att bryta sig ur ett våldsamt förhållande är en långsam och svår process. Och för

att underlätta denna tid för kvinnan är det viktigt att praktiska ting inte lägger hinder för detta. När dessa kvinnor väl tar steget från mannen tvingas de ofta att lämna både hem och ägodelar och att fly hals över huvud. Lagen inskränker i dag kvinnans rättigheter och ökar mannens makt över kvinnan. Tiden mellan uppbrott och skilsmässa samt rättsprocessen däremellan är ofta lång. Och med dagens lagstiftning är det i stort omöjligt för kvinnan att återvända till hemmet. Detta i sin tur medför ofta att den utsatta kvinnan står utan hem och ägodelar. Vart ska hon ta vägen? Här fyller kvinnojourerna en stor uppgift. Men det är ju som bekant på många ställen inte så lätt att hitta en ny bostad.

Lagen bör utformas så att den ökar den personliga friheten för den som utsätts och minskar för den åtalade. Lagstiftningen måste medge att den åtalade mannen kan förbjudas tillträde till hemmet i väntan på domslut i de fall det framgår att våld har förekommit. Varje överträdelse av besöksförbud borde automatiskt betraktas som ett brott och utgöra grund för häktning. Fara för att den misstänkte återfaller i brottslighet som är häktningsgrund är ju då dokumenterad. Detta är ett återkommande krav från Centerpartiet. Varför ställer inte majoriteten upp på detta?

Jag vill också nämna omhändertagande av barn som tvingas bevittna hur den ena föräldern misshandlar den andra. Dessa barn har ett stort behov av stöd och hjälp av olika slag, och även dessa barn bör betraktas som brottsoffer och ha samma rättigheter.

Brottsskadeersättningen betyder mycket för brottsoffret. Det ger en viss upprättelse. Om gärningsmannen bedöms ha betalningsförmåga åligger det den skadelidande att själv driva in skadeståndet. Centerpartiet anser att detta borde vara en uppgift för Brottsoffermyndigheten att ta sig an så fort lagakraftvunnen dom föreligger. Detta skulle skydda brottsoffret och bättre uttrycka grundläggande rättsprinciper i svensk lagstiftning. Och där önskar jag att det vore fler som ville stötta detta viktiga förslag. Brottsoffret förtjänar nämligen allt samhällsstöd.

Anf. 220 HELENA BARGHOLTZ (fp):

Fru talman! Brottsoffer som utsatts för våld och hot i hemmet och i nära personliga relationer har ofta en särskilt svår situation. Men från samhällets sida kan de bli handfallet och ibland rentav illa bemötta. Vad detta i praktiken ofta handlar om är kvinnofrid, eller rättare sagt om hur slagna, kränkta och ibland dödade kvinnor inte har eller haft någon kvinnofrid. Varje år polisanmäler ca 20 000 kvinnor i Sverige att de misshandlats och drygt 2 000 att de utsatts för våldtäkt eller försök till våldtäkt. Varje år mördas i genomsnitt 20–30 kvinnor av en man som hon har eller har haft ett förhållande med. När misshandel och övergrepp sker inom familjen finns det ett tydligt mönster. Kvinnor blir slagna, sällan män. Mammor blir hotade, sällan pappor. Döttrar, men sällan söner, hindras att leva i frihet och hotas eller misshandlas om de inte lyder. Unga flickor, men sällan pojkar, gifts ibland bort under tvång och påtryckning med stora risker för framtida olycka och ökad risk för familjevåld. Men det är en myt att våld mot kvinnor är ett problem avgränsat till vissa invandrargrupper. Övergrepp mot kvinnor förekommer i alla samhällsgrupper och säkert i familjer närmare oss än vi vill tro. Detta framgår inte minst av den viktiga forskning som bedrivs av Rikskvinnocentrum i Uppsala. Regeringarna som suttit vid makten under de senaste åren

har skjutit upp eller missat flera viktiga förslag när det gällt att förbättra skyddet för hotade kvinnor. Det som gjorts kunde i flera fall ha gjorts tidigare. Detta har berörts av tidigare talare i dag och framgår också av olika reservationer.

Nu har dessutom en försämring skett när reglerna för målsägandebiträde vid rättegång skärpts från den 1 mars. Det drabbar särskilt just de kvinnor som blivit brottsoffer vid grova våldsbrott i hemmet.

Ett målsägandebiträde har till uppgift att bistå en målsägande under förundersökning och rättegång rörande vissa brott. En förutsättning för att ett bra stöd ska kunna ges är att målsägandebiträdet får ersättning för den tid det tar att bistå brottsoffret vid sexualbrott, brott mot liv och hälsa samt brott mot frihet och frid, alltså just sådana brott som är de största hoten mot kvinnofriden. Justitieminister Thomas Bodström har sagt att han hoppas att biträdet till en målsägande ska göra det jobb som krävs även om denne inte skulle få fullt betalt. Många advokater och jurister arbetar redan i dag ideellt med frågor som rör kvinnofrid. Men det är ju rätt anmärkningsvärt att landets justitieminister vill att de ska sätta i system att arbeta gratis på statens uppdrag när staten samtidigt rullar tillbaka sina ekonomiska åtaganden. Vad anser hans partikamrat Helena Zakariasén om detta? Vad anser Yvonne Oscarsson och Kia Andreasson från regeringens stödpartier om detta?

Domstolsverket använde verkligen klartext när myndigheten förklarade varför den ville ha en försämring av taxereglerna för målsägandebiträdena. Man säger:

”Det finns ingen anledning att använda en advokat till att sitta och hålla handen. I misshandelsfall räcker det att biträdet träffar brottsoffret under en till två timmar före rättegången. Med det nya systemet kan advokaterna räkna ut hur mycket tid som är rimligt att lägga ner på brottsoffren.”

När sådana yttranden fällt från höga instanser tyder det på att verk och regering inte har någon större förståelse för hur situationen kan vara när kvinnor drabbas av våld och svåra kränkningar i hemmet. Och än en gång: Vad anser justitieministerns partikamrat om detta? Vad anser Yvonne Oscarsson och Kia Andreasson om detta?

Fru talman! Kvinnomisshandel slutar många gånger i skilsmässa. Inför äktenskapsskillnaden görs då en bodelning där makarnas tillgångar och skulder läggs samman och delas lika. Ett skadestånd efter en hustru- eller barnmisshandel kan då påverka bodelningen precis som alla andra skulder och alla andra gjorda betalningar. Men det är ju stötande att ett skadestånd av den typen ska räknas med i bodelningen och på så vis komma mannen till godo i de fall där mannen begått våldsbrott mot andra i familjen. Resultatet kan ju faktiskt bli att den som blivit misshandlad i praktiken får stå för halva gärningsmannens skadestånd för just den misshandel som ligger bakom skilsmässan och bodelningen. Det är väl absurt?

Jag har tagit upp denna fråga i en skriftlig fråga till justitieministern och fått ett mycket intetsägande svar där han förklarar att han följer frågan. Men det räcker inte med att följa frågan. Det här måste man kunna göra någonting åt.

Fru talman! Med detta vill jag yrka bifall till reservation 8.

Anf. 221 HELENA ZAKARIASÉN (s):

Fru talman! I det här betänkandet behandlas olika frågor som rör våldsbrott och brottsoffer – oerhört viktiga frågor som måste tas på allvar. Alla som utsätts för brott måste bemötas med värdighet och respekt.

Man måste kunna få sin anmälan behandlad på ett bra och rättsäkert sätt och känna just att man får ett värdigt bemötande. Det är lika självklart under hela rättsprocessen vad gäller kontakter med såväl polis som åklagare och domstolspersonal. Har man blivit utsatt för brott ska man kunna känna sig trygg i sina kontakter med rättsväsendet. Man måste veta vilket stöd och vilken hjälp man kan få.

För knappt ett år sedan presenterade regeringen sin proposition *Stöd till brottsoffer* med ett antal förslag som just syftar till att förbättra villkoren för dem som utsatts för brott. Det betänkande som vi då diskuterade innehöll förslag om lagändringar och andra åtgärder – t.ex. att rätten till målsägandebiträde utvidgas genom att begränsningen till brott i brottsbalken tas bort och att socialtjänstens ansvar förtydligas, för socialtjänsten har en viktig roll när det gäller samhällets stöd till brottsoffer. Inte minst gäller det stödet till utsatta barn.

Jag säger nu som jag då sade: Det räcker inte med enbart förändrad lagstiftning. Det behövs också attitydförändringar hos dem som möter brottsoffer. Den lagstiftning som redan finns måste användas på ett riktigt sätt. Att det blir en bättre samverkan, som flera här har nämnt om, mellan myndigheter som möter brottsoffer tycker jag också är en självklarhet. Det behövs mer forskning om brottsoffer och också mer kunskap och forskning om äldre som utsätts för våld och övergrepp – kunskap som vi inte alls har haft och som är något som vi måste ta tag i. Framför allt behöver hela samhället engageras.

I dag finns det brister i bemötande och omhändertagande av brottsoffer. Det har förmodligen sin grund i dåliga kunskaper om vad det innebär att bli utsatt för brott. Därför behöver alla som arbetar inom rättsväsendet och som kommer i kontakt med brottsoffer få utbildning kring det här – inte bara *en* gång, utan kontinuerligt.

Som brottsoffer har man ibland svårt att se de olika roller som myndigheterna har. För det mesta finns det ingen anledning att fundera över vilken av de olika instanserna som ser till att ens ärende förs framåt, att ersättning betalas ut m.m. Det ligger alltså ett stort ansvar på de anställda att vara tillmötesgående när det gäller information om hur hela processen fungerar.

Återigen vill jag framhålla vikten av myndighetssamverkan, som är bra. Det händer ändå ett antal saker inom rättsväsendet. Myndigheterna inom rättsväsendet arbetar nu på allvar och med kraft tillsammans för att komma framåt i just frågorna om myndighetssamverkan. Detta är oerhört viktigt; man måste utgå från en helhetssyn på verksamheten och ha medborgarperspektivet i fokus.

Under förra året anmäldes mer än 15 000 brott som avser misshandel av kvinnor utförd av en närstående person. Vi vet att långt ifrån allt våld mot kvinnor anmäls. Detta är något som vi naturligtvis inte kan acceptera.

Det behövs åtgärder inom många områden. Tanken med kvinnofridsreformen är att våld mot kvinnor ska bekämpas genom ett brett och långsiktigt arbete inom alla samhällets sektorer och på alla nivåer.

Vad gäller lagstiftningen är syftet att just fånga upp den verklighet som många kvinnor berättar om, nämligen att det allvarliga för dem ofta inte är de enskilda brotten utan den systematiska kränkning och den totala press som de utsätts för genom upprepade brottsliga gärningar. Men även här är lagstiftningen endast ett av flera medel för att uppnå en förändring. Även på detta område behövs det mer kunskap om våldets omfattning och om de mekanismer som styr våldet mot kvinnor. Detta är avgörande för möjligheten att förhindra våld mot kvinnor och att hjälpa utsatta kvinnor.

Kunskapen och attityden hos dem som möter utsatta kvinnor är en central fråga. Därför har regeringen tagit initiativ till olika utbildningsinsatser för berörda grupper inom bl.a. hälso- och sjukvården, socialtjänsten och rättsväsendet.

Myndigheter på alla nivåer måste effektivisera och konkretisera arbetet med dessa frågor. Också där har regeringen gett flera myndigheter uppdrag som går ut på att förebygga våld mot kvinnor och på att förbättra myndigheternas bemötande av brottsoffer. En rad olika projekt pågår inom rättsväsendet för att förhindra våld mot kvinnor och för att hjälpa kvinnor som utsätts för våld.

Det är oerhört viktigt att vi åstadkommer ett bättre skydd för kvinnor som är hotade och som utsätts för våld. I dag finns, som tidigare sagts här från talarstolen, exempelvis de s.k. trygghetspaketen. Jag måste säga att inte heller jag accepterar att kvinnor får stå i kö som är i behov av ett trygghetspaket. Ett sådant bör naturligtvis finnas till hands om så behövs. Detta är för mig en självklarhet.

Vad gäller frågan om elektronisk övervakning, den s.k. fotbojan, i samband med besöksförbud pågår nu – Jeppe Johnsson nämnde här att det undersöks, utreds osv. – ett grundligt analysarbete på Justitiedepartementet. Det har nämligen varit svårt att hitta en lämplig rättslig lösning. Just det försöker man nu lösa. Jag hoppas att man lyckas med det. Något mer uttömmande svar om det kan jag tyvärr inte ge i dag. Det är bara att hoppas att man hittar en lämplig lösning i det avseendet.

Vidare har vi det utökade besöksförbudet. Vi vill flytta på mannen, inte på kvinnan. Misstänks mannen vara på väg att slå sin kvinna ska mannen kunna beordras bort från hemmet i några dygn.

Fru talman! De här frågorna rör och berör oss alla i samhället. Alla kan vi råka ut för brott. Kanske är det så att flera av oss i denna kammare har gjort det och vet hur det är att befinna sig i en så utsatt situation.

Som sagt: De här frågorna rör och berör oss alla i samhället och måste ständigt hållas levande.

Med detta yrkar jag bifall till utskottets förslag i betänkandet och avslag på samtliga reservationer.

Anf. 222 JEPPE JOHNSON (m) replik:

Fru talman! En kort fråga: Anser Helena Zakariasén att det ska vara möjligt att även i fortsättningen döma män som slår kvinnor till annan påföljd än fängelse?

Anf. 223 HELENA ZAKARIASÉN (s) replik:

Fru talman! Jag missade den frågan – jag hade faktiskt skrivit upp den – men jag ska försöka att nu svara på den. Härifrån lägger vi oss ju

inte i själva dömandet. Men som svar på frågan om jag tycker att en man som misshandlar en kvinna ska kunna få annan påföljd än fängelse säger jag: Generellt sett nej. I undantagsfall ja, om det i det speciella fallet föreligger unika speciella omständigheter.

Anf. 224 JEPPE JOHNSON (m) replik:

Fru talman! Då förvånar det mig mycket att Helena Zakariasén inte har röstat för den motion där vi säger att detta inte ska vara möjligt. Vi lägger oss heller inte i dömandet – Högsta domstolen har gjort en riktig lagtolkning – men vi vill ändra lagen.

Nästa fråga: Anser Helena Zakariasén att straffet för överträdelse av besöksförbud ska skärpas?

Anf. 225 HELENA ZAKARIASÉN (s) replik:

Fru talman! Jag är inte helt säker på att den rätta lösningen är att skärpa straffen. Däremot måste man se till att kvinnorna får det stöd som de verkligen behöver i den utsatta situationen vad gäller besöksförbud, trygghetspaket och annan hjälp av samhället. Jag tror inte att vi löser alla problem enbart genom att skärpa straffen.

Anf. 226 GUNNEL WALLIN (c) replik:

Fru talman! Jag skulle vilja ställa Helena Zakariasén ett par frågor angående medborgarperspektiv i fokus och ett värdigt bemötande. Vi har sett positiva bemötanden men tyvärr många negativa. Jag tycker inte att det är tillräckligt.

Trygghetslarm skulle självklart finnas, sade Helena. Men man måste få möjligheter och resurser så att man kan erbjuda detta.

Är det medborgarperspektiv att brottsoffren själva ska utkräva ersättningen?

Jag tycker att de här tre frågorna är befogade ur medborgarperspektiv. Även om man gör de insatser som Helena har nämnt måste man följa upp och se vilken effekt det blev av de åtgärder som är genomförda och om mer behöver göras.

Anf. 227 HELENA ZAKARIASÉN (s) replik:

Fru talman! När det gäller skyddet för kvinnor och trygghetspaketen är det min bestämda åsikt att man inte ska behöva stå i kö.

Som jag sade måste man ständigt följa brottsofferfrågorna i allmänhet, ständigt utvärdera dem, ständigt följa upp dem för att se vilka förändringar som måste göras över tid, för verkligheten förändras, och då måste vi även ändra i lagstiftningen.

Anf. 228 GUNNEL WALLIN (c) replik:

Fru talman! Brottsoffren har ju blivit kränkta genom brottet. De väntar på ersättning. Det tar lång tid, och sedan ska de dessutom själva utkräva denna ersättning. Jag tycker att här måste samhället ge stöd till brottsoffret.

Anf. 229 HELENA ZAKARIASÉN (s) replik:

Fru talman! Stöd till brottsoffer, säger Gunnel Wallin. Ja, vi måste stödja brottsoffren, därom är vi helt överens. Det är också principiellt viktigt att förövaren gottgör brottsoffret över huvud taget.

Nu finns en grönbok, och jag tror att den här frågan kommer att komma upp där. Man räknar med att kunna lägga fram förslag under senhösten. Det är EU-kommissionen som har tagit fram den här grönboken, som nu är ute på remiss. Jag är ganska säker på att frågan tas upp där.

Anf. 230 HELENA BARGHOLTZ (fp) replik:

Fru talman! Jag vill fråga Helena Zakariasén om hon tror att det kommer att fungera med målsägandebiträdenas minskade möjligheter att hjälpa brottsoffren. Anser Helena Zakariasén att brottsoffrens ombud fram till den 1 mars har tjänat för mycket pengar?

Anf. 231 HELENA ZAKARIASÉN (s) replik:

Fru talman! Jag kan tyvärr inte svara på det. Jag har inte summan riktigt klar för mig, jag vet inte om de har tjänat mycket pengar. Däremot tror jag att man måste titta på systemet. Om jag inte är felunderrättad har justitieministern sagt att han inte heller nöjd med det nuvarande systemet utan vill titta på andra åtgärder för att förbättra situationen.

Anf. 232 HELENA BARGHOLTZ (fp) replik:

Fru talman! Det duger inte att titta på det, för det är för sent. Det nya ersättningssystemet är redan infört den 1 mars. Det innebär att ett antal personer som har velat ägna sig åt att hjälpa brottsoffren, som ofta är kvinnor, inte har möjlighet att göra detta. De ska också leva på inkomsten. Visst är det viktigt med ideella insatser, men det behövs också skickliga jurister, skickliga advokater som kan hjälpa och stötta dessa mycket utsatta kvinnor i den svåra situationen. Är inte Helena Zakariasén, precis som jag, mycket oroad inför den här utvecklingen?

Anf. 233 HELENA ZAKARIASÉN (s) replik:

Fru talman! Jo. Brottssoffren behöver både den hjälp som de kan få från de ideella organisationerna och den professionella hjälpen. Självklart är jag oroad över utvecklingen.

Jag är inte hundra procentigt uppdaterad, men jag har fått informationen att Thomas Bodström avser att införa försöksverksamhet med någon annan form av system för att komma åt problematiken.

Anf. 234 RAGNWI MARCELIND (kd) replik:

Fru talman! Jag blir något förbryllad, Helena Zakariasén. Ena stunden säger Helena att hotade kvinnor och brottsoffer ska få allt stöd. Men hur ska vi då gå till väga? Helena Zakariasén och majoriteten har avstyrkt alla förslag. I nästa andetag säger Helena Zakariasén: Självklart ska hotade kvinnor inte behöva vänta på trygghetspaket. I reservation 7 punkt 3 tar vi upp detta. Men ni avstyrker det med orden att det inte anses vara en nödvändig åtgärd. Jag förstår inte riktigt hur det ska gå ihop med det som

Helena Zakariasén säger med de vackra formuleringarna men som hon så tydligt tar avstånd ifrån i betänkandetexten.

Så säger Helena att socialtjänsten har fått ett utökat ansvar. Det är i och för sig bra, men då kan man fråga sig: Varför tror Helena att miss-handlade kvinnor och brottsoffer inte söker sig till socialtjänsten? Kan det bero på att kompetensen saknas, eller är det helt enkelt så att socialtjänsten inte har resurser och därför inte orkar ta sig an de här kvinnorna? Däremot har kvinnojourerna ett väldigt bra omhändertagande av kvinnor som har blivit drabbade. Har Helena Zakariasén någon uppfattning om socialtjänsten kanske skulle behöva lite mer pengar i och med att regeringen har beslutat om att de nu ska ha ett utökat ansvar? Är det rimligt att man lägger på kommunerna ytterligare ansvar utan några resurser?

Anf. 235 HELENA ZAKARIASÉN (s) replik:

Fru talman! Vi må väl vara överens om att vi båda står på brottsoffrens sida. Inte tror väl Ragnwi Marcelind att vi, därför att vi hanterar frågorna på ett sätt som är normalt brukligt i utskottet – det skulle förmodligen se likadant ut under en borgerlig regeringsperiod – står på brottsoffrens sida i mindre grad? Jag kan inte tänka mig att det är vad hon menar. Det är egentligen inte så stora skiljaktigheter. Däremot gör vi olika bedömningar i betänkandet. Vi kan aldrig tro något annat än att vi står på brottsoffrens sida.

Vad gäller socialtjänsten och resurserna för kommunerna får både kommunerna och landstingen tillskott. Min motfråga blir då: Om det nu blir en borgerlig regering och det blir mindre resurser till kommunerna, för det vill i alla fall Moderaterna se, hur ställer sig Kristdemokraterna till det?

Anf. 236 RAGNWI MARCELIND (kd) replik:

Fru talman! Vi får hoppas att våra väljare är så förnuftiga att de ser till att Kristdemokraterna får en stor majoritet därför att vi avsätter 4 ½ miljarder utöver det regeringen gör under en treårsperiod. Men så säger Helena: Självklart har vi samma intresse av att bemöta de här frågorna så att brottsoffren känner sig skyddade. Men det är bara en läpparnas bekännelse från Helena Zakariasén och majoriteten, eftersom det inte finns något beslut. Ni har avstyrkt alla förslag till förbättrade möjligheter att ta sig an brottsoffren.

När Helena Zakariasén säger att vi gör olika bedömningar måste man ställa sig frågan: Vilket slags bedömningar har majoriteten gjort som har föranlett att man yrkar avslag på alla motioner och förslag som skulle kunna förbättra brottsoffrens situation? Det är ändå ett faktum, som jag tog upp i mitt anförande tidigare, att vart tredje brottsoffer inte har något som helst förtroende för rättsväsendet efter det att en dom har fallit. 60 % har över huvud taget inte fått någon information om att de kan få hjälp på brottsofferjouren. Det kan inte vara rimligt att Helena anser att vi har goda förhållanden för brottsoffer i Sverige i dag.

Anf. 237 HELENA ZAKARIASÉN (s) replik:

Fru talman! Jag har aldrig sagt att tillvaron för brottsoffren i det här landet är perfekt. Jag har sagt att vi ständigt behöver utvärdera, följa utvecklingen och komma med förslag till förbättringar, vilket vi också har gjort. Men naturligtvis finns det saker som vi alltid måste fortsätta att jobba med. Så är det ju.

Ja, Kristdemokraterna avsätter mer pengar till kommunerna än vad Socialdemokraterna gör. Det är möjligt att Ragnwi Marcelind tror själv på att ni skulle få majoritet i riksdagen efter valet. Jag tror inte det, utan jag tror definitivt på en socialdemokratisk regering. Då kan kommuner och landsting känna sig ganska trygga. Det kan de nog inte göra med en borgerlig regering.

Varför vi avstyrker motioner? Jo, ett antal frågor som ni tar upp och reserverar er för är sådant som redan sker i dag. Många av frågorna är väl tillgodosedda, och då finns det ingen anledning att tillstyrka dessa förslag. Men där kommer vi aldrig överens.

Ragnwi Marcelind sade att 60 % anser sig inte ha fått någon information. Jag håller med om att det är dåligt, och det måste vi utan tvekan förbättra.

Anf. 238 KIA ANDREASSON (mp):

Fru talman! Att ge brottsoffer stöd och skydd är en angelägen och viktig uppgift även för Miljöpartiet. Jag tycker inte att vi behöver överglänsa varandra här, utan det är faktiskt en basuppgift för alla. Denna uppgift måste kontinuerligt utvärderas och förbättras. Det finns inget idealsamhälle. Även om Kristdemokraterna och Moderaterna skulle regera skulle dessa problem inte upphöra att existera, men vi måste naturligtvis ständigt göra allt vi kan för att komma till rätta med dem.

Brottsoffren ska naturligtvis ges lika hög prioritet som gärningsmännen. Utbildning för alla personalkategorier som möter brottsoffer är en grundläggande förutsättning för ett bra omhändertagande. Samordnade åtgärder mellan alla som möter brottsoffer är en annan grundläggande uppgift.

Men allt är inte bara elände, utan det finns många goda exempel i Sverige som man också skulle kunna ta upp här i talarstolen. Jag har besökt polisområden där man har kommit mycket långt med åtgärds paket när det gäller våld mot kvinnor och barn. Det gäller även bemötande av andra brottsoffer.

Mycket har hänt, inte minst genom Brottsofferutredningen som kom 1995, vars förslag kontinuerligt har genomförts.

En strategi för samarbete mellan rättsväsendets myndigheter, utbildning och forskning samt ett förtydligande av socialtjänstens uppgifter har också genomförts. Men, fru talman, det tar oerhört lång tid att förändra attityder.

Trots att vi har lagar och regler handlar det om attityderna hos de människor som jobbar med dessa frågor, Jeppe Johnsson. Det handlar inte alltid om längre fängelsestraff som är Jeppe Johnssons universallösning.

Det feministiska kunskapsperspektivet är också avgörande för att man ska förstå de här problemen. Det tror jag inte att Moderaterna har varit så väldigt receptiva till tidigare. Att gå in i familjer har väl inte varit någon prioriterad lösning, utan familjen skulle hålla sina problem inom stängda dörrar.

Det är ju tack vare att det finns kvinnojourer ute i kommunerna och att det finns människor som uppmuntrar dessa brottsoffer att anmäla brottet och fullfölja en rättegång som mannen kan dömas.

Det pågår ju hela tiden utbildning av människor som jobbar med detta. Rikspolisstyrelsen, Riksåklagaren och Brottsoffermyndigheten har utbildningsprogram. Så visst är det mycket som händer.

När det gäller överträdelse av besöksförbudet anser jag och Miljöpartiet naturligtvis att det inte är kvinnan som ska försvara sig. Ansvar ska inte läggas på henne, utan det är mannen som ska få det hårdare om han inte följer kvinnans önskemål.

Detta är på gång i Justitiedepartementet. Men jag förstår inte vad som har hänt. Det var aviserat att det skulle komma sådana förslag nu i vår som inskränker mannens rörelsefrihet. Något har tydligen hänt, men det finns utarbetade förslag som är bra. Det är min förhoppning att dessa ska tas upp trots att de inte är med på propositionsförteckningen.

Anf. 239 RAGNWI MARCELIND (kd):

Fru talman! I vanlig ordning vill Kia Andreasson försäkra sig om att hon har majoritetens instämmande när hon så starkt går ut till försvar.

Kia Andreasson säger att det inte bara är elände. Men den här kvällen diskuterar vi faktiskt brottsoffrens situation, och det handlar väl ändå om elände, om jag har förstått det hela rätt. Annars tror jag att Kia Andreasson måste utveckla det.

Över 20 000 kvinnor misshandlas varje år. 30 kvinnor dör på grund av misshandel. 1 500 kvinnofridsbrott anmäldes förra året.

Sedan säger Kia Andreasson att det är bra med en kontinuerlig utvärdering. Men varför har då inte Kia Andreasson ställt sig bakom den utredning som vi har föreslagit under punkt 2, reservation 6? Vi anser att kvinnofridslagen inte fungerar, och vi vill att den ska utvärderas. Men Kia Andreasson ville inte vara med på den reservationen.

Som vanligt går det inte ihop. Jag vill gärna ha ett förtydligande från Kia Andreasson: Är det bara för att stödja majoriteten eller är detta Miljöpartiets hållning, att det inte bara är elände och att det inte är så farligt?

Anf. 240 KIA ANDREASSON (mp) replik:

Fru talman! Som Ragnwi kan man ta fram alla dåliga exempel och göra en eländesbeskrivning. Naturligtvis önskar vi inte att kvinnor och barn ska utsättas för våld. Vi vill inte att det ska finnas något våld över huvud taget.

Genom lagförslag har man åstadkommit förbättringar. Det finns poliser som har en strategi för att bemöta kvinnor som har blivit utsatta för våld i hemmet på ett speciellt sätt som underlättar för dessa kvinnor när det gäller att tas om hand och att göra en anmälan. På många ställen har man också videofilmning som rutin. Det är en bra sak som har skett.

Omhändertagandet av brottsoffren i domstolarna har också förbättrats. Det finns vittnesstöd och målsägandebiträden i större utsträckning. Jag anser att ett målsägarbiträde inte alltid behöver vara en jurist. Det finns också människor från andra yrkeskategorier som kan vara ett mycket lämpligt stöd i domstolen. Jag kan nämna många sådana exempel.

Men när det gäller grov kvinnofridskränkning och utvärderingen kom BRÅ i maj 2000 med en utvärdering. Man sade då att det inte gick att dra så långtgående slutsatser därför att det hade gått för kort tid. Man måste se hur det hela fungerar under en längre tid. Vi vet ju att det inte går att snabbt överföra en lagstiftning även om vi skulle ha önskat det.

Vid grov kvinnofridskränkning kan man döma till fängelse från sex månader upp till sex år. Och anledningen till att man inte inför en strängare straffskala kan vara att det ofta är män som är domare. De kanske inte ser de grundläggande strukturerna och har inte ett kunskapsperspektiv av feministisk art.

Anf. 241 RAGNWI MARCELIND (kd) replik:

Fru talman! Jag blir litet förvånad när Kia Andreasson börjar att dra in männen i dessa frågor. Det var enbart tio fall som ledde till åtal av de ca 1 500 brott som anmäldes under föregående år. Vi menar att det måste vara en brist av något slag som gör att man i stället dömer för ett enskilt brott, t.ex. misshandel. Man kan alltså inte använda sig av det som var lagstiftningens syfte vid upprepad kränkning. Lagen fungerar alltså inte. Det har även BRÅ sett. Då menar vi att det är angeläget att se över den och, precis som Kia Andreasson sade i ett tidigare inlägg, att det är viktigt att göra en utvärdering. Men det har alltså Kia Andreasson inte ställt upp på i den här frågan.

Kia Andreasson säger när det gäller detta med attityder att det finns så mycket som är positivt. Men jag vill än en gång understryka att i kväll behandlar vi ärenden som berör brottsoffer och våldsoffer. Här handlar det om att vi med lagstiftning och alla tänkbara åtgärder vill visa de här människorna att vi ställer upp och vill göra allt för att de inte ska behöva stå utan stöd och hjälp – med risk för att bli mördade – utan trygghetspaket, utan att polisen har med sig någon videokamera.

Det som Kia Andreasson säger stämmer inte, för den senaste utredningen säger att videokameror bara används i ytterst enstaka fall. Det finns inte videokameror i polisbilarna – i hela Västra Götaland finns det åtta – så kom inte och säg att videokameror är något som är väldigt brukligt. Men vi har sagt att vi vill att det ska vara en självklarhet, om kvinnan går med på det, att använda videokameran för att dokumentera, för att kunna säkerställa vad som har hänt och för att kunna hjälpa henne att hålla fast vid vad som har hänt när hon kanske inte vågar göra det efter att mannen har hotat henne igen.

Anf. 242 KIA ANDREASSON (mp) replik:

Fru talman! Jag har ingen annan åsikt än Ragnwi Marcelind, att videokamera är ett mycket effektivt medel för att dokumentera kvinnors skador så att brotten kan behandlas i domstol. Jag vet inte vilken utredning Ragnwi Marcelind talar om här. Den har jag inte sett, och hon har

inte heller nämnt den vid namn. Men jag vet att den här strategin finns i alla län.

Det har också från Rikspolisstyrelsen utgått rekommendationer och påbud att man ska ta tag i de här frågorna och jobba fram en strategi. Jag har sett dokument som innehåller en strategi för hur man betar sig vid våld mot kvinnor. Att sedan alla som arbetar med detta – poliser, jurister, domare osv. – inte följer den i enskilda fall ger också en negativ effekt. Det är klart att det optimala skulle vara om alla gjorde som man sade.

Anf. 243 HELENA BARGHOLTZ (fp):

Fru talman! Enligt en undersökning av Domstolsverket menar domarna: ”Det är högst tveksamt att jurister ska få betalt för ett arbete som i mycket hög grad består av kurativa inslag.”

Min fråga till Kia Andreasson är: Instämmer Kia Andreasson i detta uttalande? Om inte, är Kia Andreasson beredd att i sina kontakter med regeringen arbeta för att man återgår till ett bättre system för ersättning till målsägandebiträden?

Anf. 244 KIA ANDREASSON (mp) replik:

Fru talman! Min åsikt när det gäller målsägandebiträden är att de inte alltid behöver vara jurister. Det finns också andra yrkeskategorier som kan vara ett stöd till den som behöver speciellt stöd i vissa situationer, och det är inte alltid en jurist som är bäst på det. Det handlar inte alltid om juridiska frågor, men när man behöver stöd i juridiska frågor ska målsägandebiträden självklart tillhandahållas. Men det finns ju också situationer då det kanske är bättre med en person från en annan yrkeskategori.

Jag tror att det står bestämt i lagen att också andra kan vara målsägandebiträden, att det inte behöver vara enbart jurister, och det tycker jag är bra.

Anf. 245 HELENA BARGHOLTZ (fp) replik:

Fru talman! Jag vet inte om Kia Andreasson avsiktligt missförstod min fråga, för egentligen handlade den om ifall det är rimligt att försämra ersättningen till målsägandebiträden oavsett om de är jurister eller inte. Om Kia Andreasson anser att det inte är rimligt, är hon då beredd att tillsammans med oss andra arbeta för att ge målsägandebiträden, oavsett vilken bakgrund de har, rimlig ersättning för det mycket viktiga jobb som de gör?

Anf. 246 KIA ANDREASSON (mp) replik:

Fru talman! Jag tycker att det är oerhört viktigt att vi har målsägandebiträden vid våra domstolar. Självklart ska betalningen vara sådan att det finns målsägandebiträden att tillgå.

Anf. 247 JEPPE JOHNSON (m):

Fru talman! Jag har under snart två perioder i riksdagen noterat att Socialdemokraterna och dess stödpartier mycket sällan lyssnar på oss från oppositionen. Jag har trott att Kia Andreasson har varit ett undantag fram till nu. Så är inte fallet, tyvärr.

Kia Andreasson, i mitt anförande var jag mycket noga med att poängtera följande: "När vi lägger fram våra förslag så gör vi det i ödmjuk vetskap om att man inte enbart genom kriminalpolitiska åtgärder kan åstadkomma underverk." Sedan fortsatte jag, och detta vill jag gärna ha till protokollet. Jag hoppas att Kia lyssnar nu. Det gjorde hon inte under mitt anförande. Jag sade: "Det är genom ihärdigt brottsförebyggande arbete som de stora vinsterna kan göras."

Anf. 248 KIA ANDREASSON (mp):

Fru talman! Då är Jeppe Johnsson och jag helt överens när det gäller brottsförebyggande åtgärder. Men Jeppe Johnsson stod också här och sade att när det gäller kvinnofridskränkning är det bara högre straff som gäller, för annars är det inte effektivt. Även när det gällde brott mot besöksförbud var det höjda straff som skulle gälla. Även detta finns väl i protokollet.

Jag vänder mig mot detta, för jag tycker att det är viktigare med brottsförebyggande åtgärder. Just detta med attityder, utbildning, samordning och inskränkningar i mannens rörelsefrihet är det som måste till för att förändra situationen. Det kan vi inte åstadkomma bara med straffrätten.

Anf. 249 JEPPE JOHNSON (m):

Fru talman! Nej, det håller jag med om. Men det är ingen mening med att höja straffet när brottet redan är begått. Då finns det redan ett brottsoffer. Då har de förebyggande insatserna misslyckats.

Jag tycker att vi ibland har löjligt låga straffsatser. I genomsnitt sitter man inne i nio månader för grov kvinnofridskränkning. Det tycker jag inte är acceptabelt.

Det är två olika saker, Kia Andreasson. Det förebyggande är en sak, men när det har gått så långt att det kommer till ett straff har brottet redan begåtts. Det är en helt annan sak, och det är egentligen den sidan vi behandlar i dag.

Anf. 250 KIA ANDREASSON (mp):

Fru talman! Jag kan ge Jeppe Jonsson rätt i att domstolarna inte har hanterat detta med kvinnofridskränkning på rätt sätt. Det var därför BRÅ fick uppdraget att göra en granskning, men man kunde inte säga något med säkerhet. Det tar tid innan domstolarna kan tolka den nya lagen på rätt sätt.

Vi måste komma ihåg att det var en helt ny lag. Det handlade inte om att bedöma en enskild händelse som misshandel, utan det var ett upprepanande av många brott som skulle sambedömas. Detta har juristerna haft svårt att göra, och det är beklagligt.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 7 mars.)

14 § Riksdagens revisorers förslag angående Statens ändamålsfastigheter – hyressättning och förvaltning

Föredrogs
finansutskottets betänkande 2001/02:FiU14
Riksdagens revisorers förslag angående Statens ändamålsfastigheter –
hyressättning och förvaltning (förs. 2001/02:RR12).

Anf. 251 ANNA ÅKERHJELM (m):

Fru talman! I början av 90-talet, 1992, beslutade riksdagen om en genomgripande fastighetsreform. Syftet med reformen var att göra lokalförsörjningen effektivare och att skapa en smidig fastighets- och välskött förmögenhetsförvaltning. Myndigheterna skulle själva ta ett större ansvar och bli mer kostnadsmedvetna.

Fastighetsförvaltningen fick också en ny organisation genom att Byggnadsstyrelsen avvecklades. I stället uppstod fem bolag och verk: Vasakronan, Akademiska hus, Specialfastigheter, Statens fastighetsverk och Fortifikationsverket.

En utvärdering genomfördes 1996 som resulterade i ett delbetänkande om statens ändamålsfastigheter och en därpå följande proposition om fastighetsförvaltning och lokalförsörjning.

Huvudfrågan genom åren har enkelt uttryckt handlat om kostnadsbaserade eller marknadsliknande hyror och om vilka fastigheter som ska klassas som ändamålsfastigheter. Det är därför naturligt att det är diskussionen runt dessa frågor som skapat motsättningar mellan staten som ägare och brukarna.

I vår moderata reservationstext med anledning av 1997/98:FiU25 skrev vi moderater bl.a.: ”Enligt utskottets uppfattning innebär propositionen inget klagande för hyresvärdar och hyresgäster i ändamålsfastigheter. De konflikter som förekommer när det gäller ändamålsfastigheter härrör från vissa brister i utformningen av spelreglerna i samband med fastighetsreformen. Utan att göra nödvändiga klargöranden kommer dessa konflikter att fortleva.”

Så är det också. Nu senast är det konflikten mellan universiteten och Akademiska Hus. Det är hyresstrejk på Chalmers, anklagelser om miljardrån och ständigt uppblående hyreskonflikter. Akademiska Hus egen vd ger nu upp och efterlyser ett nytt hyressystem för statliga fastigheter.

Dagens betänkande utgår från riksdagsrevisorernas förslag avseende statens ändamålsfastigheter. I skrivelsen framkommer den redan kända problembeskrivningen; att man hittills inte tillfredsställande kunnat knäcka frågan om en rimlig hyressättning. Revisorerna har även synpunkter på hur riksdagens beslut kanaliseras till verk och hyresgäster.

Revisorernas förslag kan sammanfattas i fem punkter: självkostnad vid begränsade alternativ, god insyn i förvaltningen, dvs. tydlighet, gemensamt upprättade förvaltningsplaner, dvs. dialog, effektivisering i myndigheternas lokalutnyttjande, det kan t.ex. gälla ytmässig storlek på lokaler, och ett expertorgan för samråd om hyressättningen.

Vi moderater finner att förslagen är rimliga utifrån den problembeskrivning som framkommit och instämmer i den kritik som framförs i revisorernas skrivelse. Men vi noterar också av stämningen i finansut-

skottet att det nu inte borde finnas några större hinder för att frågan kan föras ett steg, eller helst flera steg, framåt. Utredningen som ska ta sig an uppgiften om hyressättning för ändamålsfastigheter inom kultur samt universitets- och högskoleområdet blir förhoppningsvis den utredning som löser alla problem och gordiska knutar.

Utskottet föreslår, vilket också framgår av handlingarna, ett tillkännagivande som utgår från att revisorernas samtliga fem förslag ska belysas på ett allsidigt sätt. Det tycker vi är väldigt positivt.

Trots detta, fru talman, trots allt detta positiva, har vi två reservationer. Där tog utskottets välvilja slut. Vi vill dessutom att de synpunkter som förs fram i motionen av Henrik Landerholm m.fl. och som handlar om fastigheter som används av Försvarsmakten och förvaltas av Fortifikationsverket bör inkluderas i den kommande utredningen. Den andra reservationen handlar om försäljning av statlig mark. Vi menar att mark som den förvaltande myndigheten inte längre behöver för sin verksamhet i princip ska försälgas på ett marknadsmässigt sätt. Det är enligt vår uppfattning inte lämpligt att kommuner eller landsting sätts att förvalta statlig egendom bara för att denna eventuellt ska kunna användas för friluftsliv eller turism.

Till slut, fru talman, vill jag säga att vi givetvis står bakom båda våra reservationer, men för tids vinnande yrkar jag bifall endast till reservation 3.

Anf. 252 PER LANDGREN (kd):

Fru talman! Kolleger! Självklart är det så att statliga hyresgäster som Dramaten, Kungliga Operan, Naturhistoriska riksmuseet, Chalmers och KTH bara för att nämna några ska vara medvetna om vad lokalerna kostar – att de kostar naturligtvis, och mer specifikt vad de kostar. Det är det som är själva bakgrunden till att Byggnadsstyrelsen avskaffades och att vi har fått den här konstruktionen med fyra verk och bolag, i de här fallet två, Statens fastighetsverk och Akademiska Hus, som hanterar detta.

I det system som vi har nu, där Statens fastighetsverk och Akademiska Hus försöker sätta marknadshyror eller, som man nu säger, marknadslänkande hyror, där ingen marknad finns, där regeringen har avkastningskrav på fastighetsförvaltarna och dessutom står för driftsbidragen till hyrestagarna, där blir det något av Ebberöds bank. Då är det inte konstigt att det blir den typ av konflikter som Anna Åkerhielm tog upp här tidigare.

Finns det någon som på allvar tror eller vill att Dramaten, Operan, Chalmers eller KTH eller övriga kultur- och lärdomsinstitutioner ska – eller kan – upphandla alternativa lokaler på den öppna marknaden? Det är klart att de kan ha sidolokaler någonstans, men hur är det med de huvudsakliga lokalerna, alltså inte bara symbolbyggnaderna? Jag tror att vi är överens där. Det är ingen marknad.

Ändå pressas de, och har pressats under många år, sedan 1992 var det väl, på att betala marknadsanpassade hyror. Det har gått för långt, och det har pågått för länge, det som har gått för långt. Då tycker vi och en majoritet här att det naturligtvis är bra att riksdagen tillkännager för regeringen att det är dags att lystra och komma med de förslag som riksdagen tidigare har beslutat om. Det går inte att ha missnöjda hyresgäster som hävdar att de inte har någon insyn alls i förvaltningen och att de inte

informerar tillräckligt om faktiska kostnader. Sedan har vi andra statliga aktörer på fastighetsägarsidan som kanske hävdar motsatsen och är en hård motpol.

Dessutom finns det ett annat problem med framgångsrika högskolor. Jag borde väl inte räkna upp några, men som göteborgare kan jag nämna Chalmers, och naturligtvis får man också nämna KTH. De drar ju till sig – och det är själva idén – andra hyresgäster i närområdet. Då pressar det upp marknadshyror. Då bestraffas skolorna, universiteten och de tekniska högskolorna, genom att deras egna hyror ska beräknas efter den marknad som de själva trissar upp genom en bra verksamhet för landets bästa. Så kan det inte vara.

Det här ska nu in i en utredning, och då vill jag bara passa på, fru talman, att skicka vidare till Kjell Nordström att den här utredningen inte får bli någon långbänk. Det måste hanteras resolut. Naturligtvis måste man tydligare och klarare definiera vad som är ändamålsenliga fastigheter.

Som tidigare talare sagt är det så med alla oss i oppositionspartierna att vi står bakom alla reservationer som vi har skrivit under och varit med om att driva fram. Jag ska bara yrka bifall till vår sista reservation, nr 6. Jag ska säga något om den som jag hoppas att Kjell Nordström kan kommentera.

Där tar vi upp att när förhållandena har ändrats, hyresförhållandena, har inte de statliga institutionerna, brukarna, kompenserats i tillräcklig utsträckning. Det kan naturligtvis vara förödande för verksamheten. Detta håller utskottsmajoriteten i det här fallet med om. Den pekar på att Statskontoret har fått i uppdrag att ta reda på detta.

Men någonting som inte besvaras av utskottsmajoriteten, som alltså inte finns med i texten som Kjell Nordström nu ska försvara, är att regeringen vid flera tillfällen har passat på att sänka driftbidragen när företrädare för brukarna, t.ex. Naturhistoriska riksmuseet, det är väl det tydligaste exemplet, har lyckats förhandla ned sina hyror. Man kan naturligtvis säga att det ligger i deras uppdrag under de här givna omständigheterna att försöka få så bra och optimala hyror som möjligt. Då har de alltså bestraffats genom att bidraget året efter har skurits bort.

Vad är det för incitament? Det är en fråga som jag vill skicka vidare till Kjell Nordström. Är det ett rimligt sätt att låta två parter förhandla och komma överens om en hyra till staten och sedan går i det här fallet regeringen in och skär ned driftbidragen? Är det en lämplig form av belöning?

Anf. 253 KJELL NORDSTRÖM (s):

Fru talman! För tids vinnande ska jag inte gå igenom bakgrunden till bildandet av de olika verk där vi har våra fastigheter. Det har både Anna Åkerhielm och Per Landgren på ett föredömligt sätt redan redogjort för. Jag ska mer kommentera vad ärendet handlar om.

Ärendet har sin bakgrund i att kulturutskottet bad revisorerna granska hyressättningen för kulturinstitutionerna. Då genomförde revisorerna en något större förstudie och en bredare granskning som kom att omfatta Statens fastighetsverk, Fortifikationsverket, Akademiska Hus och Specialfastigheter Sverige. Revisorerna kom fram till fem förslag som man

överlämnade till finansutskottet. Anna Åkerhielm har tidigare redovisat dem.

När detta blev klart visste utskottet om att regeringen avsåg att tillsätta en parlamentarisk utredning. Man kan säga att det utskottet gör nu är att avge ett tillkännagivande till regeringen om att denna utredning bör titta närmare på de här förslagen. Utskottet säger:

”Utskottet anser att det är angeläget att regeringen tillsätter den nämnda utredningen och att frågorna om hyressättningsprinciper för statens ändamålsfastigheter skyndsamt får en hållbar och för alla intresser acceptabel lösning. Direktiven till utredningen bör enligt utskottets mening utformas så att samtliga fem förslag som väckts av revisorerna blir allsidigt belysta och behandlade. Utskottet understryker också betydelsen av att utredningen blir parlamentariskt sammansatt. Vad utskottet anfört med anledning av revisorernas förslag bör riksdagen tillkännage för regeringen.”

Det är ett mycket enigt utskott som står bakom detta förslag.

Låt mig säga något om en motion som utskottet har valt att också göra ett tillkännagivande om. Det är så att Ola Rask m.fl. har föreslagit att staten bör överväga om det finns skäl att behålla mark i statlig ägo.

Det är tämligen snart aktuellt för försvaret att meddela hur mycket mark man behöver av den man disponerar för närvarande. Mycket pekar på att man kommer att meddela att man avstår väldigt mycket mark. En hel del av denna mark finns i områden som skulle vara lämpliga för turist- och friluftsliv. Väldigt mycket finns faktiskt i Stockholms skärgård.

Med anledning av detta har utskottet valt att göra ett tillkännagivande. Vi tycker att regeringen bör överväga om friluftsliv och turism skulle kunna vara skäl att behålla marken i statlig ägo.

Till sist, fru talman, vill jag yrka bifall till utskottets förslag och avslag på samtliga reservationer.

Anf. 254 PER LANDGREN (kd) replik:

Fru talman! Kjell Nordström har här förklarat att utskottet i stora drag är enigt. Det är ju riktigt. Men jag vill ändå att Kjell Nordström lättar något på förlåten och möjligtvis kritiserar regeringen. Det kanske är att ta i att kritisera regeringen, men kan inte Kjell Nordström i alla fall säga något om huruvida det är en lämplig form av incitamentsstruktur att en brukare av låt oss säga Naturhistoriska riksmuseets lokaler efter en hyfsad insyn, efter precis det som utskottet vill och efter att man kanske har fått del av en del orsaker till kostnads- och hyresläget genomför en lyckad förhandling och sedan finner att driftbidraget direkt året efter har skurits ned i motsvarande utsträckning. Är det den typen av incitamentsstruktur som man vill ha inom den här verksamheten?

Anf. 255 KJELL NORDSTRÖM (s) replik:

Fru talman! Under de år på 90-talet när landet hade ekonomiska bekymmer var det många som fick minskade anslag. Det var för att få ordning på statsfinanserna. Man skulle naturligtvis ha önskat att man sluppit göra mycket av det man tvingades göra under den tiden. Men då kunde man inte undanta kulturfastigheterna. Även de fick vara med och bidra en del till budgetsaneringen.

Nu är vi i ett något annorlunda läge. Nu finns faktiskt resurser och vi kan diskutera förbättringar. Så gjordes också. Så sent som i vårbudgeten 2002 fick de fem största kulturinstitutionerna en sänkning av sin hyra som innebar att de fick 19 miljoner mer än vad de haft tidigare. Något har de faktiskt fått redan.

Anf. 256 PER LANDGREN (kd) replik:

Fru talman! Ska jag tolka detta som att det på något sätt var i nationens intresse och att det inte kommer att ske under nuvarande budgetomständigheter? Man kanske t.o.m. kan förvänta sig någon form av kompensation.

1. Det kommer inte att ske igen för nu är finanserna ändå så långt bärade om vi jämför med hur det var i mitten på 90-talet.
2. Man kanske t.o.m. kan tänka sig ytterligare någon kompensation så att det täcker fullständigt.

Anf. 257 KJELL NORDSTRÖM (s) replik:

Fru talman! Man kan i alla fall säga att det var bra för nationen att vi fick en ny regering 1994 som tog sig an saneringen av statsfinanserna så att vi i dag är i det läget att vi faktiskt kan diskutera lite ökade utgifter på ett och annat område.

Anf. 258 OWE HELLBERG (v):

Fru talman! Jag har inte för avsikt att ha synpunkter på Riksdagens revisorers förslag när det gäller ändamålsfastigheters hyressättning och förvaltning. Vänsterpartiet välkomnar naturligtvis en översyn.

Det är också trevligt att läsa en moderat motion som kräver att hyressättningen vid universitet och högskolor ska ske utifrån en självkostnadsprincip. Men då måste statens avkastningskrav på Akademiska Hus sänkas.

Vänsterpartiet vill dock att det ska ställas ett nytt krav, nämligen att Akademiska Hus på campus eller i områden som hänger samman med universitet och högskolor bygger och förvaltar studentbostäder. Bristen på studentbostäder finns framför allt i våra storstadsområden. Den är mycket stor. Här har regeringen i stort sett lagt allt ansvar på kommunerna för att få fram studentbostäder.

Det bidrag som finns och som snart intecknats, ca 400 miljoner kronor, räcker inte till, ger undermåliga bostäder och kräver hyresnivåer i t.ex. Stockholmsområdet som är betydligt högre än studenterna har råd med.

Utbyggnaden av universitet och högskolor är naturligtvis bra. Men bostadsfrågan måste också få sin lösning. I det här fallet tar inte staten sitt ansvar. I dag finns det 60 000 studentbostäder runt om i landet, och antalet studenter har på tio år ökat från 200 000 till 330 000. Kötider på mer än ett år sätter käppar i hjulet för många studenter som inte har möjlighet att köpa en bostadsrätt eller har råd att hyra i andra hand, ofta till ockerpriser. Studenter tvingas avstå från studieplatser, och bristen på studentbostäder riskerar att skapa ytterligare snedrekrytering till den högre utbildningen.

Statens investeringsbidrag till hyresrätter gäller inte byggande av studentbostäder och är av begränsad omfattning. Det har avsatts 2 ½ miljarder de närmaste fem åren. Vi menar att Akademiska Hus kan bidra till byggandet av studentbostäder, dela risken och ansvaret med kommunerna i den här frågan. Akademiska Hus har ekonomiska förutsättningar att göra det här, men det förutsätter att ägardirektiven ändras.

Utskottet avstyrker den här möjligheten med hänvisning till att bostäder inte ingår i bolagets fastighetsbestånd, att det inte finns några fria resurser för byggandet av studentbostäder och att ett sänkt avkastningskrav på Akademiska Hus skulle kringgå budgetlagens krav på bruttoredovisning samt riskera en otydligare uppgift för bolaget. Inget av de här argumenten är naturligtvis hållbara. Vinsten för Akademiska Hus år 2000 var 650 miljoner varav 200 miljoner utbetalades till staten. Det är en summa som motsvarar hälften av det senaste stödet till studentbostäder. Dessutom fanns år 2000 ett eget fritt kapital på 1,3 miljarder som naturligtvis kan användas på olika sätt, t.ex. för bostadsproduktion. Det innebär inte att medlen försvinner, utan de omsätts i fasta värden i form av studentbostäder. Dessa ska naturligtvis hyras ut till självkostnadspris.

Om detta betraktas som ett kringgående av budgetlagen är det ett politiskt ställningstagande och inte en realitet. Det här är en teknik som regeringen själv tillämpar i olika sammanhang när behoven finns och det inte ryms under statens utgiftstak. Vad är det senaste förslaget om en skattereduktion till kommuner och landsting för år 2002 om inte ett sätt att kringgå utgiftstaket? Men det är ett stöd som vi vänsterpartister välkomnar.

Staten tar inte sitt ansvar när det gäller studenternas boendemöjligheter. Det ökar, och minskar inte, snedrekryteringen till högre studier. Staten bör dela både risken och ansvaret med kommunerna för studentbostäder i anslutning till universitetens och högskolornas campus. I övrigt bör det inte byggas några särskilda studentbostäder, utan studenterna får söka bostad i det ordinarie bostadsbeståndet.

Därmed, fru talman, yrkar jag bifall till reservation 2 under punkt 3.

Anf. 259 PER LANDGREN (kd) replik:

Fru talman! Owe Hellberg står ju bakom majoritetstexten även när det gäller kompensation för höjda hyror. Nu har Owe Hellberg mest talat om studentbostäder, och det är ju ett angeläget ärende i sig. Jag vill bara fråga Owe Hellberg om han står bakom den incitamentsstruktur som närmast är inverterad eller obefintlig, dvs. att om man vid en lyckad hyresförhandling får sänkta hyreskostnader ska regeringen gå in och dra av motsvarande summa på driftsbidragen. Orsaken till att jag ställer den frågan till Owe Hellberg också är att vi tidigare fick höra av Kjell Nordström att det var i nationens intresse och att det var under budgetsaneringsdagarna. Men jag lyckas bläddra fram här i handlingar att det gällde för budgetåret 2000. Det var inte alls när det var som mest krisigt.

Anf. 260 OWE HELLBERG (v) replik:

Fru talman! Jag tycker att det är att börja i fel ände. Man ska naturligtvis utgå ifrån att den här hyressättningen sker efter självkostnadsprincipen och inte efter avkastningskrav som staten har på den här typen av fastigheter. Då behöver man inte spela något spel om vilken hyra som

ska sättas. Då faller det på sin egen rimlighet var nivåerna hamnar. Man ska naturligtvis varken kompensera eller dra undan anslagen för utbildning och forskning. Det ska ske på ett annat sätt.

Anf. 261 PER LANDGREN (kd) replik:

Fru talman! Jag är överens om det. Det finns bara ett sätt att tolka detta. Det är att Owe Hellberg också är kritisk mot att regeringen gjorde som den gjorde.

Anf. 262 OWE HELLBERG (v) replik:

Fru talman! Det är därför jag sade i min inledning att jag ser fram emot den översyn som ska göras.

Anf. 263 KJELL NORDSTRÖM (s) replik:

Fru talman! Jag delar Owe Hellbergs farhågor för att det byggs för få studentbostäder på en del orter runt om i landet. Det utgår ett statligt stöd. Och precis som Owe Hellberg sade håller det på att ta slut, men vad jag förstår pågår diskussioner för att se till att man kan få fram mer pengar till studentbostäder.

Jag tycker inte att vi ska ha studentbostäder i Akademiska Hus. Jag tycker att vi ska ha den här ordningen att det är kommunerna som tar ansvar för den frågan. Jag skulle i stället vilja säga att vi kanske borde diskutera om det ska ligga så många högskolor och universitet i de kommuner som inte tar ansvar för den här frågan. Det finns ju andra ställen i Sverige där man är beredd att ta hand om högskolorna och universiteten och fixa bostäder.

Anf. 264 OWE HELLBERG (v) replik:

Fru talman! Det är naturligtvis kommunerna som har ett bostadsför-sörjningsansvar för sina kommuninvånare, men det är lite speciellt med studenter som kommer och går och vars inriktning är att studera. De bor ju egentligen inte på orten.

Vi menar också att det här skulle vara ett bra sätt att skilja ut olika typer av boende. Vi tycker att det är rimligt att man bygger studentbostäder i närheten av campus och utbildningsområdena på ett speciellt sätt. Men i övrigt ska det inte vara särskilda studentbostäder. Efter kontakter med Boverket och med lite koll på de bostäder som är byggda i dag med det stöd som staten hittills har gett ser vi att de inte är särskilt bra och inte särskilt ändamålsenliga.

Vi har inte heller fått några indikationer på att det finns några nya pengar för studentbostäder, och finns det inga nya pengar för studentbostäder blir det inga bostäder heller. Det är helt orimligt och oacceptabelt i dag när man kan få vänta två år i Stockholm på att få en studentbostad. Därför tycker vi att det är viktigt att så många som möjligt kan bidra till detta.

Anf. 265 KJELL NORDSTRÖM (s) replik:

Fru talman! Det är helt riktigt som Owe Hellberg säger. Det är här i Stockholm som de största bekymren finns, och egentligen på de gamla universitetsorterna, men där de nya högskolorna växer fram förmår

kommunerna att se till att det finns studentbostäder. Jag tycker att vi i stället borde ta oss en funderare på om alla universitet och högskolor behöver ligga just där de ligger. Även de kan ju flyttas om man inte kan sköta detta med att fixa bostäder.

Anf. 266 OWE HELLBERG (v) replik:

Fru talman! Jag tycker att det är viktigt att man har ett regionalt perspektiv när det gäller utbildningsnivån. Det är inte bostaden i sig eller bostadsbyggande som ska avgöra hur många utbildningsplatser man får. Det som ska avgöra är naturligtvis utbildningsnivån i den region som det handlar om.

Själv kommer jag från Gävleborgs län. I Gävle har vi en högskola där man gärna vill satsa på ett studentbostadsbyggande på campus, men kommunen tvekar och vill inte göra detta. Man anser sig inte ha råd med det. Kjell Nordström vet likaväl som jag hur kommunernas ekonomi ser ut i dag. Det här förekommer också på andra ställen. Vi menar att detta vore en möjlighet att pröva. Det finns medel och resurser. Vi tror att Akademiska Hus även skulle klara det här uppdraget på ett bra sätt.

Anf. 267 CHRISTINA PETTERSSON (s):

Fru talman! Jag har begärt ordet med anledning av motion Fö259 som behandlas i finansutskottets betänkande nr 14. Motionen har behandlats på ett mycket positivt sätt av majoriteten i utskottet. Man föreslår ett tillkännagivande. Det tycker jag är bra. Försäljningen av statlig mark är en viktig fråga och berör många, inte minst i vår skärgård. Skärgården får inte bli enbart ett område för semesterboende, sol, bad och rekreation. Det är viktigt att vi har en levande skärgård där vi också slår vakt om de kulturhistoriska värden som finns där.

Jag vill belysa detta med ett exempel, nämligen Vätöberg. Det är en fastighet med beteckningen Harg 6:40 som finns på Vätö i Norrtälje kommun. Den ägs av staten – försvaret. Vätöberg är ett gammalt stenhuggeri som startade kring förra sekelskiftet. Där finns stentipparna kvar ute i vattnet. Det finns många minnen från en stor stenhuggarepok.

Jag nämner som ett kuriosum att mycket av den granitsten som finns i Riksdagshuset har brutits och huggits på Vätöberg och därifrån fraktats in till Stockholm.

Här står också i skogen originalsockeln, huggen i Italien i marmor, till Birger Jarls staty. Marmor var så skör att den inte höll, och därför fraktade man den till Vätö och högg i stället en ny sockel i granit, men originalsockeln står kvar där ute.

Det finns också kvar bebyggelse från denna tid, bl.a. den gamla förmansvillan, där kontoret inhystes.

Hembygdsföreningen på Vätö har engagerat sig mycket i det här området. Man har anlagt en kulturstig, och området är ett uppskattat utflyktsmål, där man kan se och förstå gamla tiders stenindustri och stenarbetarnas villkor.

Området ligger mycket vackert vid Björköfjärden. Där finns en fin kaj, som är uppskattad av många seglare. Det var ju dit som stenskutorna gick en gång i tiden.

Det är inte svårt att föreställa sig att det här området skulle vara mycket attraktivt att exploatera. Därmed skulle oersättliga kulturhisto-

riska värden gå förlorade. Jag vill understryka vikten av att bevara ett område som är av allmänt intresse. Vätöberg är ett exempel, och det finns fler som skulle vara värda att nämna.

Det är beklagligt att m, kd och c har reserverat sig mot behandlingen av motionen. Innebär det att dessa partier inte värnar om områden som har ett allmänt kulturhistoriskt eller annat naturvärde? Vill man överlämna dessa områden till privata intressen i stället?

Fru talman! Jag yrkar bifall till förslaget i finansutskottets betänkande.

Anf. 268 PER LANDGREN (kd):

Fru talman! Nej, det innebär det inte för vår del. Om Christina Pettersson läser reservationen noggrant finner hon att statlig mark i dag inte som princip ska försälgas. Vi skriver: ”Statlig mark som den förvaltande myndigheten inte längre behöver för sin verksamhet skall i dag som princip försälgas på ett marknadsmässigt sätt.” Orden ”som princip” kan fungera som en brasklapp som täcker in den här typen av fall. Vi har känt att det kan finnas sådana fall, och vi ska därför inte ha en stelbent inställning.

Om man läser noga ska man alltså finna att skrivningen inte är så hård som Christina Pettersson verkar tro.

Anf. 269 CHRISTINA PETTERSSON (s):

Fru talman! Jag har väldigt svårt att förstå orden ”i princip”. Man bör ha en ordning där det först prövas om marken eller fastigheterna har ett allmänt kulturhistoriskt värde eller naturvärde. Jag förstår nog varför man vill reservera sig. Det finns, som jag sade i mitt anförande, ganska starka privata intressen för att exploatera sådana här områden så att man får en annan typ av friluftsliv, som vi inte önskar oss. Man begränsar då möjligheterna att ta del av vår skärgård till några få människor i stället för att många får tillgång till dessa värden.

Anf. 270 PER LANDGREN (kd):

Fru talman! Christina Pettersson målar den onde på väggen. Fullt så allvarligt är det inte. Snarare ska principen vara den att det inte är kommuner och landsting som ska sättas att förvalta sådan här egendom. Finns det särskilt ömmande fall kan vi säkert tänka oss att den ska bevaras i statlig, kommunal eller landstingsmässig ägo, men så ska inte ske som regel. Svårare än så är det inte.

Anf. 271 CHRISTINA PETTERSSON (s):

Fru talman! Det kan vara lugnande för mig som bor i en kommun som är borgerligt styrd och där den här fastigheten finns att man inte har en stenhård syn på detta utan att det finns öppningar för diskussioner. Det är inte så att jag målar någon på väggen, utan jag talar av erfarenhet. Jag har sett områden i de här delarna och i andra delar av skärgården bli exploaterade.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 7 mars.)

15 § Bevarandet av det historiska bruksområdet vid Tumba bruk till en kulturstiftelse

Prot. 2001/02:77
6 mars

Föredrogs
finansutskottets betänkande 2001/02:FiU15
Bevarande av det historiska bruksområdet vid Tumba bruk (förs. 2001/02:RB3).

Tredje vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut skulle fattas den 7 mars.)

16 § Europa–Medelhavsavtalet mellan Europeiska gemenskaperna och deras medlemsstater och Egypten

Föredrogs
utrikesutskottets betänkande 2001/02:UU9
Europa–Medelhavsavtalet mellan Europeiska gemenskaperna och deras medlemsstater och Egypten (prop. 2001/02:78).

Tredje vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut skulle fattas den 7 mars.)

17 § Bordläggning

Anmäldes och bordlades
Skrivelser
2001/02:105 Redogörelse för det svenska ordförandeskapet i Europeiska unionens ministerråd första halvåret 2001
2001/02:125 Redovisning av fördelningen av medel från Allmänna arvsfonden under budgetåret 2001
2001/02:160 Berättelse om verksamheten i Europeiska unionen under 2001

18 § Anmälan om interpellationer

Anmäldes att följande interpellationer framställdes

den 6 mars

2001/02:286 av *Margareta Cederfelt* (m) till statsrådet Ingela Thalén
Sjukfrånvaro
2001/02:287 av *Cecilia Magnusson* (m) till statsrådet Ingela Thalén
Underskott i sjukförsäkringen
2001/02:288 av *Anna Kinberg* (m) till socialminister Lars Engqvist
Reklamförbud och tryckfriheten
2001/02:289 av *Gunnel Wallin* (c) till socialminister Lars Engqvist
Livskvalitet i äldreomsorgen

2001/02:290 av *Carl-Axel Johansson* (m) till justitieminister Thomas Bodström
Nationella ID-kort

Interpellationerna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 12 mars.

19 § Anmälan om frågor för skriftliga svar

Anmäldes att följande frågor för skriftliga svar framställdes

den 6 mars

2001/02:844 av *Kenneth Johansson* (c) till statsrådet Britta Lejon
Medborgarterminaler

2001/02:845 av *Helena Bargholtz* (fp) till statsrådet Leif Pagrotsky
Fattiga länder inom WTO

2001/02:846 av *Sven Brus* (kd) till socialminister Lars Engqvist
Maxtaxan för äldre

2001/02:847 av *Willy Söderdahl* (v) till statsrådet Lena Sommestad
Spillolja

2001/02:848 av *Lennart Gustavsson* (v) till utbildningsminister Thomas Östros
Bristen på synpedagoger

Frågorna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 12 mars.

20 § Anmälan om skriftliga svar på frågor

Anmäldes att skriftliga svar på följande frågor inkommit

den 4 mars

2001/02:767 av *Nikos Papadopoulos* (s) till finansminister Bosse Ringholm
Stockholms upphandling av sfi-undervisningen

2001/02:807 av *Margareta Cederfelt* (m) till socialminister Lars Engqvist
Tobaksrökning

2001/02:808 av *Helena Zakariasén* (s) till socialminister Lars Engqvist
Äldres trygghet

2001/02:818 av *Harald Nordlund* (fp) till socialminister Lars Engqvist
Information om läkemedelsreklam

2001/02:726 av *Margareta Viklund* (kd) till statsrådet Mona Sahlin
Invandrarflickors skolgång

2001/02:758 av *Annelie Enochson* (kd) till näringsminister Björn Rosengren
Europeisk sjöfartsmyndighet

2001/02:761 av tredje vice talman *Rose-Marie Frebran* (kd) till utbildningsminister Thomas Östros
Ekeskolan

2001/02:764 av *Inger René* (m) till näringsminister Björn Rosengren
Utbyggnaden av väg 44

2001/02:772 av *Stefan Hagfeldt* (m) till näringsminister Björn Rosengren
Besked om F-skattsedel

2001/02:773 av *Maria Larsson* (kd) till näringsminister Björn Rosengren
Aktivitetsgarantin

2001/02:780 av *Jan Backman* (m) till näringsminister Björn Rosengren
Vägmärkesförordningen

2001/02:781 av *Birgitta Sellén* (c) till näringsminister Björn Rosengren
Digital allemansrätt

2001/02:782 av *Magnus Jacobsson* (kd) till näringsminister Björn Rosengren
Väg 44

2001/02:793 av *Carina Hägg* (s) till kulturminister Marita Ulvskog
Pornografi i TV

2001/02:802 av *Margareta Andersson* (c) till finansminister Bosse Ringholm
AB Svenska Spels service

2001/02:806 av *Anna Kinberg* (m) till statsrådet Jan O Karlsson
Asylsökande och ambassader

2001/02:809 av *Cristina Husmark Pehrsson* (m) till utbildningsminister Thomas Östros
Riktlinjer för självmordsprevention

2001/02:810 av *Margareta Cederfelt* (m) till näringsminister Björn Rosengren
Arbetslösheten

2001/02:811 av *Margareta Cederfelt* (m) till näringsminister Björn Rosengren
Näringslivsklimatet

2001/02:813 av *Nils Fredrik Aurelius* (m) till justitieminister Thomas Bodström
Nationaldagen som allmän helgdag

2001/02:815 av *Harald Nordlund* (fp) till näringsminister Björn Rosengren
Sjukförsäkring för egenföretagare

2001/02:816 av *Kent Olsson* (m) till statsrådet Britta Lejon
Hot mot folkvalda

2001/02:817 av *Yvonne Ångström* (fp) till statsrådet Ulrica Messing
Träkluster

Prot. 2001/02:77
6 mars

2001/02:820 av *Harald Nordlund* (fp) till utbildningsminister Thomas Östros

Intagningsprov

2001/02:821 av *Harald Nordlund* (fp) till statsrådet Lena Sommestad
Transporter av flygbränsle till Arlanda

2001/02:822 av *Cristina Husmark Pehrsson* (m) till utbildningsminister Thomas Östros

Påbyggnadsutbildning i fara

2001/02:823 av *Carina Hägg* (s) till statsrådet Jan O Karlsson

Hiv/aids-kontoret i Harare

2001/02:831 av *Jan Erik Ågren* (kd) till försvarsminister Björn von Sydow

Transport av farligt gods

Svaren redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 12 mars.

21 § Kammaren åtskildes kl. 20.56.

Förhandlingarna leddes

av talmannen från sammanträdets början t.o.m. 4 § anf. 48 (delvis),

av tredje vice talmannen därefter t.o.m. 6 § anf. 99 (delvis),

av förste vice talmannen därefter t.o.m. 7 § anf. 148 (delvis),

av andre vice talmannen därefter till ajourneringen kl. 16.51,

av talmannen därefter till ajourneringen kl. 18.02 och

av tredje vice talmannen därefter till sammanträdets slut.

Vid protokollet

ULF CHRISTOFFERSSON

/Monica Gustafson

1 § Ledighet, m.m.	1
2 § Hänvisning av ärenden till utskott	1
3 § Förnyad bordläggning	1
4 § Allmännyttiga bostadsföretag, m.m.	1
Bostadsutskottets betänkande 2001/02:BoU4	1
Anf. 1 CARL-ERIK SKÅRMAN (m)	1
Anf. 2 ULLA-BRITT HAGSTRÖM (kd)	4
Anf. 3 RIGMOR STENMARK (c).....	7
Anf. 4 YVONNE ÅNGSTRÖM (fp).....	9
Anf. 5 HELENA HILLAR ROSENQVIST (mp).....	10
Anf. 6 ULLA-BRITT HAGSTRÖM (kd) replik	11
Anf. 7 HELENA HILLAR ROSENQVIST (mp) replik.....	12
Anf. 8 ULLA-BRITT HAGSTRÖM (kd) replik	12
Anf. 9 HELENA HILLAR ROSENQVIST (mp) replik.....	12
Anf. 10 CARL-ERIK SKÅRMAN (m) replik.....	12
Anf. 11 HELENA HILLAR ROSENQVIST (mp) replik.....	13
Anf. 12 CARL-ERIK SKÅRMAN (m) replik.....	13
Anf. 13 HELENA HILLAR ROSENQVIST (mp) replik.....	14
Anf. 14 LEIF JAKOBSSON (s)	14
Anf. 15 ULLA-BRITT HAGSTRÖM (kd) replik	16
Anf. 16 LEIF JAKOBSSON (s) replik	16
Anf. 17 ULLA-BRITT HAGSTRÖM (kd) replik	17
Anf. 18 LEIF JAKOBSSON (s) replik	17
Anf. 19 CARL-ERIK SKÅRMAN (m) replik.....	17
Anf. 20 LEIF JAKOBSSON (s) replik	18
Anf. 21 CARL-ERIK SKÅRMAN (m) replik.....	18
Anf. 22 LEIF JAKOBSSON (s) replik	18
Anf. 23 RIGMOR STENMARK (c) replik	19
Anf. 24 LEIF JAKOBSSON (s) replik	19
Anf. 25 RIGMOR STENMARK (c) replik	19
Anf. 26 LEIF JAKOBSSON (s) replik	19
Anf. 27 YVONNE ÅNGSTRÖM (fp) replik.....	20
Anf. 28 LEIF JAKOBSSON (s) replik	20
Anf. 29 YVONNE ÅNGSTRÖM (fp) replik.....	20
Anf. 30 LEIF JAKOBSSON (s) replik	20
Anf. 31 STEN LUNDSTRÖM (v)	20
Anf. 32 HELENA HILLAR ROSENQVIST (mp) replik.....	23
Anf. 33 STEN LUNDSTRÖM (v) replik	24
Anf. 34 HELENA HILLAR ROSENQVIST (mp) replik.....	24
Anf. 35 STEN LUNDSTRÖM (v) replik	24
Anf. 36 CARL-ERIK SKÅRMAN (m) replik.....	25
Anf. 37 STEN LUNDSTRÖM (v) replik	25
Anf. 38 CARL-ERIK SKÅRMAN (m) replik.....	26
Anf. 39 STEN LUNDSTRÖM (v) replik	26
Anf. 40 ULLA-BRITT HAGSTRÖM (kd) replik	26
Anf. 41 STEN LUNDSTRÖM (v) replik	27

Anf. 42	ULLA-BRITT HAGSTRÖM (kd) replik	27
Anf. 43	STEN LUNDSTRÖM (v) replik	27
Anf. 44	RIGMOR STENMARK (c) replik	28
Anf. 45	STEN LUNDSTRÖM (v) replik	28
Anf. 46	RIGMOR STENMARK (c) replik	28
Anf. 47	STEN LUNDSTRÖM (v) replik	29
Anf. 48	Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s).....	29
Anf. 49	HELENA HILLAR ROSENQVIST (mp) replik	31
Anf. 50	Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s) replik	32
Anf. 51	HELENA HILLAR ROSENQVIST (mp) replik	32
Anf. 52	Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s) replik	32
Anf. 53	ULLA-BRITT HAGSTRÖM (kd) replik	33
Anf. 54	Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s) replik	33
Anf. 55	ULLA-BRITT HAGSTRÖM (kd) replik	33
Anf. 56	Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s) replik	34
Anf. 57	STEN LUNDSTRÖM (v) replik	34
Anf. 58	Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s) replik	34
Anf. 59	STEN LUNDSTRÖM (v) replik	35
Anf. 60	Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s) replik	35
Anf. 61	YVONNE ÅNGSTRÖM (fp) replik	35
Anf. 62	Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s) replik	36
Anf. 63	YVONNE ÅNGSTRÖM (fp) replik	36
Anf. 64	Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s) replik	36
Anf. 65	RIGMOR STENMARK (c) replik	37
Anf. 66	Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s) replik	37
Anf. 67	RIGMOR STENMARK (c) replik	37
Anf. 68	Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s) replik	38
Anf. 69	CARL-ERIK SKÅRMAN (m) replik	38
Anf. 70	Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s) replik	39
Anf. 71	CARL-ERIK SKÅRMAN (m) replik	39
Anf. 72	Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s) replik	39
Anf. 73	EWA THALÉN FINNÉ (m)	40
Anf. 74	STEN LUNDSTRÖM (v)	41
Anf. 75	EWA THALÉN FINNÉ (m)	41
Anf. 76	STEN LUNDSTRÖM (v)	41
Anf. 77	EWA THALÉN FINNÉ (m)	42
	(Beslut fattades under 10 §.)	42
5 §	Kooperativ hyresrätt	42
	Bostadsutskottets betänkande 2001/02:BoU5	42
Anf. 78	INGA BERGGREN (m)	42
Anf. 79	ANNELIE ENOCHSON (kd)	43
Anf. 80	YVONNE ÅNGSTRÖM (fp)	45
Anf. 81	CARINA ADOLFSSON ELGESTAM (s)	45
Anf. 82	YVONNE ÅNGSTRÖM (fp) replik	47
Anf. 83	CARINA ADOLFSSON ELGESTAM (s) replik	47
Anf. 84	YVONNE ÅNGSTRÖM (fp) replik	48
Anf. 85	CARINA ADOLFSSON ELGESTAM (s) replik	48
Anf. 86	ANNELIE ENOCHSON (kd) replik	48
Anf. 87	CARINA ADOLFSSON ELGESTAM (s) replik	48

Anf. 88 ANNELIE ENOCHSON (kd) replik	49
Anf. 89 CARINA ADOLFSSON ELGESTAM (s) replik.....	49
Anf. 90 OWE HELLBERG (v)	49
Anf. 91 HELENA HILLAR ROSENQVIST (mp).....	50
Anf. 92 ANNELIE ENOCHSON (kd)	51
Anf. 93 HELENA HILLAR ROSENQVIST (mp).....	51
(Beslut fattades under 10 §.).....	51

6 § Ändrad ordning för utdömmande av vite enligt miljöbalken

m.m.....	51
Miljö- och jordbruksutskottets betänkande 2001/02:MJU8	51
Anf. 94 GÖTE JONSSON (m).....	51
Anf. 95 WILLY SÖDERDAHL (v)	53
Anf. 96 ESTER LINDSTEDT-STAAF (kd)	54
Anf. 97 ESKIL ERLANDSSON (c).....	56
Anf. 98 HARALD NORDLUND (fp).....	57
Anf. 99 MARIA WETTERSTRAND (mp).....	58
Anf. 100 HARALD NORDLUND (fp) replik.....	60
Anf. 101 MARIA WETTERSTRAND (mp) replik.....	60
Anf. 102 HARALD NORDLUND (fp) replik.....	60
Anf. 103 MARIA WETTERSTRAND (mp) replik.....	60
Anf. 104 GÖTE JONSSON (m) replik.....	60
Anf. 105 MARIA WETTERSTRAND (mp) replik.....	60
Anf. 106 FÖRSTE VICE TALMANNEN.....	61
Anf. 107 MARIA WETTERSTRAND (mp) replik.....	61
Anf. 108 GÖTE JONSSON (m) replik.....	61
Anf. 109 MARIA WETTERSTRAND (mp) replik.....	61
Anf. 110 ESKIL ERLANDSSON (c) replik.....	61
Anf. 111 MARIA WETTERSTRAND (mp) replik.....	61
Anf. 112 ESKIL ERLANDSSON (c) replik.....	62
Anf. 113 MARIA WETTERSTRAND (mp) replik.....	62
Anf. 114 CARINA OHLSSON (s)	62
Anf. 115 ESKIL ERLANDSSON (c).....	65
Anf. 116 CARINA OHLSSON (s) replik.....	65
Anf. 117 ESKIL ERLANDSSON (c) replik.....	65
Anf. 118 CARINA OHLSSON (s) replik.....	65
Anf. 119 GÖTE JONSSON (m)	65
Anf. 120 CARINA OHLSSON (s) replik.....	66
Anf. 121 GÖTE JONSSON (m) replik.....	66
Anf. 122 CARINA OHLSSON (s) replik.....	67
Anf. 123 WILLY SÖDERDAHL (v)	67
Anf. 124 CARINA OHLSSON (s)	67
Anf. 125 WILLY SÖDERDAHL (v)	68
Anf. 126 CARINA OHLSSON (s)	68
(Beslut fattades under 10 §.).....	68

7 § Sveriges klimatstrategi .....

68	68
Miljö- och jordbruksutskottets betänkande 2001/02:MJU10	68
Anf. 127 LARS LINDBLAD (m).....	68
Anf. 128 ULF BJÖRKLUND (kd)	71
Anf. 129 ESKIL ERLANDSSON (c).....	74

Anf. 130	HARALD NORDLUND (fp)	75
Anf. 131	MARIA WETTERSTRAND (mp)	77
Anf. 132	LARS LINDBLAD (m) replik	80
Anf. 133	MARIA WETTERSTRAND (mp) replik	81
Anf. 134	LARS LINDBLAD (m) replik	81
Anf. 135	MARIA WETTERSTRAND (mp) replik	81
Anf. 136	INGEMAR JOSEFSSON (s)	82
Anf. 137	MARIA WETTERSTRAND (mp) replik	86
Anf. 138	INGEMAR JOSEFSSON (s) replik	86
Anf. 139	MARIA WETTERSTRAND (mp) replik	86
Anf. 140	INGEMAR JOSEFSSON (s) replik	87
Anf. 141	LARS LINDBLAD (m) replik	87
Anf. 142	INGEMAR JOSEFSSON (s) replik	88
Anf. 143	LARS LINDBLAD (m) replik	88
Anf. 144	INGEMAR JOSEFSSON (s) replik	88
Anf. 145	ESKIL ERLANDSSON (c) replik	89
Anf. 146	INGEMAR JOSEFSSON (s) replik	89
Anf. 147	ESKIL ERLANDSSON (c) replik	89
Anf. 148	JONAS RINGQVIST (v)	89
Anf. 149	MARIA WETTERSTRAND (mp) replik	93
Anf. 150	JONAS RINGQVIST (v) replik	93
Anf. 151	MARIA WETTERSTRAND (mp) replik	94
Anf. 152	JONAS RINGQVIST (v) replik	94
Anf. 153	INGEMAR JOSEFSSON (s) replik	95
Anf. 154	JONAS RINGQVIST (v) replik	95
Anf. 155	Statsrådet LENA SOMMESTAD (s)	95
Anf. 156	LARS LINDBLAD (m) replik	98
Anf. 157	Statsrådet LENA SOMMESTAD (s) replik	98
Anf. 158	LARS LINDBLAD (m) replik	98
Anf. 159	Statsrådet LENA SOMMESTAD (s) replik	99
Anf. 160	MARIA WETTERSTRAND (mp) replik	99
Anf. 161	Statsrådet LENA SOMMESTAD (s) replik	99
Anf. 162	MARIA WETTERSTRAND (mp) replik	99
Anf. 163	Statsrådet LENA SOMMESTAD (s) replik	100
Anf. 164	HARALD NORDLUND (fp) replik	100
Anf. 165	Statsrådet LENA SOMMESTAD (s) replik	100
Anf. 166	ANDRE VICE TALMANNEN	101
Anf. 167	HARALD NORDLUND (fp) replik	101
Anf. 168	Statsrådet LENA SOMMESTAD (s) replik	101
Anf. 169	ULF BJÖRKLUND (kd) replik	101
Anf. 170	Statsrådet LENA SOMMESTAD (s) replik	101
Anf. 171	ULF BJÖRKLUND (kd) replik	102
Anf. 172	Statsrådet LENA SOMMESTAD (s) replik	102
Anf. 173	ESKIL ERLANDSSON (c) replik	102
Anf. 174	Statsrådet LENA SOMMESTAD (s) replik	102
Anf. 175	ESKIL ERLANDSSON (c) replik	103
Anf. 176	Statsrådet LENA SOMMESTAD (s) replik	103
Anf. 177	INGEMAR JOSEFSSON (s)	103
	(Beslut fattades under 10 §.)	103

8 § Icke joniserande strålning, m.m.	103
Miljö- och jordbruksutskottets betänkande 2001/02:MJU11	103
Anf. 178 KJELL-ERIK KARLSSON (v).....	103
Anf. 179 HARALD NORDLUND (fp).....	105
Anf. 180 BARBRO FELTZING (mp).....	105
Anf. 181 INGEMAR JOSEFSSON (s).....	108
Anf. 182 BARBRO FELTZING (mp) replik.....	109
Anf. 183 INGEMAR JOSEFSSON (s) replik	109
Anf. 184 BARBRO FELTZING (mp) replik.....	110
Anf. 185 INGEMAR JOSEFSSON (s) replik	110
Anf. 186 LARS LINDBLAD (m).....	111
Anf. 187 BARBRO FELTZING (mp) replik.....	112
Anf. 188 LARS LINDBLAD (m) replik	112
Anf. 189 BARBRO FELTZING (mp) replik.....	113
Anf. 190 LARS LINDBLAD (m) replik	113
Anf. 191 INGEMAR JOSEFSSON (s) replik	113
Anf. 192 LARS LINDBLAD (m) replik	113
Anf. 193 INGEMAR JOSEFSSON (s) replik	114
Anf. 194 LARS LINDBLAD (m) replik	114
Anf. 195 ESTER LINDSTEDT-STAAF (kd)	114
Anf. 196 MARIANNE ANDERSSON (c)	115
(Beslut fattades under 10 §.).....	115
9 § Trädgårdsnäring, m.m.	116
Miljö- och jordbruksutskottets betänkande 2001/02:MJU17	116
Anf. 197 INGVAR ERIKSSON (m)	116
Anf. 198 KJELL-ERIK KARLSSON (v).....	117
(forts. 11 §).....	118
Ajournering.....	118
Återupptagna förhandlingar	118
10 § Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde	118
BoU4 Allmännyttiga bostadsföretag, m.m.	118
BoU5 Kooperativ hyresrätt.....	119
MJU8 Ändrad ordning för utdömmande av vite enligt miljöbalken m.m.....	120
MJU10 Sveriges klimatstrategi	122
MJU11 Icke joniserande strålning, m.m.	124
11 § (forts. från 9 §) Trädgårdsnäring, m.m. (forts. MJU17)	125
Anf. 199 CAROLINE HAGSTRÖM (kd).....	125
Anf. 200 ESKIL ERLANDSSON (c).....	126
Anf. 201 MARIA WETTERSTRAND (mp).....	127
Anf. 202 KAJ LARSSON (s)	128
Anf. 203 CAROLINE HAGSTRÖM (kd) replik.....	129
Anf. 204 KAJ LARSSON (s) replik	130
Anf. 205 CAROLINE HAGSTRÖM (kd) replik.....	130
Anf. 206 KAJ LARSSON (s) replik	130
Anf. 207 INGVAR ERIKSSON (m) replik.....	130
Anf. 208 KAJ LARSSON (s) replik	131

Anf. 209	INGVAR ERIKSSON (m) replik.....	131
Anf. 210	KAJ LARSSON (s) replik.....	131
Anf. 211	MARIA WETTERSTRAND (mp) replik	131
Anf. 212	KAJ LARSSON (s) replik.....	132
Anf. 213	RONNY OLANDER (s)	132
Anf. 214	KAJ LARSSON (s).....	133
Anf. 215	RONNY OLANDER (s)	134
	(Beslut skulle fattas den 7 mars.)	134
12 §	Övergrepp i rättssak, m.m.	134
	Justitieutskottets betänkande 2001/02:JuU12.....	134
	(Beslut skulle fattas den 7 mars.)	134
	Ajournering	134
	Återupptagna förhandlingar	134
13 §	Våldsbrott och brottsoffer	135
	Justitieutskottets betänkande 2001/02:JuU11.....	135
Anf. 216	JEPPE JOHNSSON (m).....	135
Anf. 217	YVONNE OSCARSSON (v).....	136
Anf. 218	RAGNWI MARCELIND (kd).....	138
Anf. 219	GUNNEL WALLIN (c)	141
Anf. 220	HELENA BARGHOLTZ (fp).....	142
Anf. 221	HELENA ZAKARIASÉN (s)	144
Anf. 222	JEPPE JOHNSSON (m) replik	145
Anf. 223	HELENA ZAKARIASÉN (s) replik	145
Anf. 224	JEPPE JOHNSSON (m) replik	146
Anf. 225	HELENA ZAKARIASÉN (s) replik	146
Anf. 226	GUNNEL WALLIN (c) replik.....	146
Anf. 227	HELENA ZAKARIASÉN (s) replik	146
Anf. 228	GUNNEL WALLIN (c) replik.....	146
Anf. 229	HELENA ZAKARIASÉN (s) replik	147
Anf. 230	HELENA BARGHOLTZ (fp) replik	147
Anf. 231	HELENA ZAKARIASÉN (s) replik	147
Anf. 232	HELENA BARGHOLTZ (fp) replik	147
Anf. 233	HELENA ZAKARIASÉN (s) replik	147
Anf. 234	RAGNWI MARCELIND (kd) replik.....	147
Anf. 235	HELENA ZAKARIASÉN (s) replik	148
Anf. 236	RAGNWI MARCELIND (kd) replik.....	148
Anf. 237	HELENA ZAKARIASÉN (s) replik	149
Anf. 238	KIA ANDREASSON (mp)	149
Anf. 239	RAGNWI MARCELIND (kd).....	150
Anf. 240	KIA ANDREASSON (mp) replik.....	150
Anf. 241	RAGNWI MARCELIND (kd) replik.....	151
Anf. 242	KIA ANDREASSON (mp) replik.....	151
Anf. 243	HELENA BARGHOLTZ (fp).....	152
Anf. 244	KIA ANDREASSON (mp) replik.....	152
Anf. 245	HELENA BARGHOLTZ (fp) replik	152
Anf. 246	KIA ANDREASSON (mp) replik.....	152
Anf. 247	JEPPE JOHNSSON (m).....	152
Anf. 248	KIA ANDREASSON (mp)	153
Anf. 249	JEPPE JOHNSSON (m).....	153

Anf. 250 KIA ANDREASSON (mp)	153	Prot. 2001/02:77
(Beslut skulle fattas den 7 mars.).....	153	6 mars
14 § Riksdagens revisorers förslag angående Statens		
ändamålsfastigheter – hyressättning och förvaltning	154	
Finansutskottets betänkande 2001/02:FiU14.....	154	
Anf. 251 ANNA ÅKERHJELM (m)	154	
Anf. 252 PER LANDGREN (kd).....	155	
Anf. 253 KJELL NORDSTRÖM (s).....	156	
Anf. 254 PER LANDGREN (kd) replik.....	157	
Anf. 255 KJELL NORDSTRÖM (s) replik.....	157	
Anf. 256 PER LANDGREN (kd) replik.....	158	
Anf. 257 KJELL NORDSTRÖM (s) replik.....	158	
Anf. 258 OWE HELLBERG (v)	158	
Anf. 259 PER LANDGREN (kd) replik.....	159	
Anf. 260 OWE HELLBERG (v) replik	159	
Anf. 261 PER LANDGREN (kd) replik.....	160	
Anf. 262 OWE HELLBERG (v) replik	160	
Anf. 263 KJELL NORDSTRÖM (s) replik.....	160	
Anf. 264 OWE HELLBERG (v) replik	160	
Anf. 265 KJELL NORDSTRÖM (s) replik.....	160	
Anf. 266 OWE HELLBERG (v) replik	161	
Anf. 267 CHRISTINA PETTERSSON (s).....	161	
Anf. 268 PER LANDGREN (kd).....	162	
Anf. 269 CHRISTINA PETTERSSON (s).....	162	
Anf. 270 PER LANDGREN (kd).....	162	
Anf. 271 CHRISTINA PETTERSSON (s).....	162	
(Beslut skulle fattas den 7 mars.).....	162	
15 § Bevarandet av det historiska bruksområdet vid Tumba		
bruk till en kulturstiftelse.....	163	
Finansutskottets betänkande 2001/02:FiU15.....	163	
(Beslut skulle fattas den 7 mars.).....	163	
16 § Europa–Medelhavsavtalet mellan Europeiska		
gemenskaperna och deras medlemsstater och Egypten.....	163	
Utrikesutskottets betänkande 2001/02:UU9	163	
(Beslut skulle fattas den 7 mars.).....	163	
17 § Bordläggning.....	163	
18 § Anmälan om interpellationer.....	163	
19 § Anmälan om frågor för skriftliga svar.....	164	
20 § Anmälan om skriftliga svar på frågor.....	164	
21 § Kammaren åtskildes kl. 20.56.....	166	

Prot. 2001/02:77
6 mars

Elanders Gotab, Stockholm 2002